

Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt 2017

Caroline van Lindert

Vera Scholten

Anouk Brandsema

Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt 2017

Met subsidie van het ministerie van VWS

**Caroline van Lindert
Vera Scholten
Anouk Brandsema**

M.m.v. Remko van den Dool, David Romijn en Janine van Kalmthout

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
+31 (0)30 721 02 20 | www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl | [@mulierinstituut](https://www.instagram.com/mulierinstituut)

Voorwoord

Deze SBB Monitor is met behulp van de input en medewerking van een groot aantal personen en organisaties tot stand gekomen.

Veel dank gaat uit naar de medewerkers van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) voor hun enthousiaste betrokkenheid bij het opstellen van de monitor en het kritisch meelesen.

In het bijzonder willen we alle leden van de SBB-projectgroep (Kenniscentrum Sport, NOC*NSF, Sport & Zaken, Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en ZonMw) bedanken voor hun welwillende medewerking, het aanleveren van informatie en het meelesen van de teksten.

Ook bedanken we alle overige organisaties die ons van input hebben voorzien of waarvan we onderzoeksresultaten hebben kunnen benutten.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	7
1. Inleiding	13
1.1 Samenhang beleid	14
1.2 Doelstelling SBB Monitor	16
1.3 Medewerking partijen	16
1.4 Kader voor rapportage	16
1.5 Leeswijzer	20
2. De buurtsportcoach	21
2.1 Middelen	22
2.2 Activiteiten en proces	28
2.3 Prestaties	51
2.4 Effecten	55
2.5 Samenvatting	61
3. De Sportimpuls	63
3.1 Middelen	64
3.2 Activiteiten en proces	69
3.3 Prestaties	93
3.4 Effecten	97
3.5 Samenvatting	99
4. Trends in sport- en beweegdeelname	101
4.1 Bewegdeelname	101
4.2 Sportdeelname	103
4.3 Lidmaatschap sportverenigingen	106
4.4 Verandering aanbod en kwaliteit bij sportverenigingen	108
4.5 Verandering sport/bewegen: intentie, oriëntatie en voorkeuren	109
4.6 Samenvatting	111
5. Beschouwing	113
5.1 Activiteiten, prestaties en effecten Buurtsportcoach en Sportimpuls	113
5.2 Effecten van wijzigingen programma	114
5.3 Suggesties voor de toekomst	115
Lijst met afkortingen	117
Referenties	119
Bijlagen	127

Samenvatting

Met het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) wil het kabinet bereiken dat voor iedere Nederlander een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is, dat veilig en toegankelijk is. Dit met als uiteindelijk doel om meer sportdeelname en een gezonde en actieve leefstijl te stimuleren. Het programma SBB loopt tot en met 2018. Het realiseren van een passend sport- en beweegaanbod is een lokale verantwoordelijkheid. Het kabinet wil daar met het programma SBB een positieve bijdrage aan leveren. In deze samenvatting gaan we in op de stand van zaken met betrekking tot de inzet van middelen, het proces en uitgevoerde activiteiten, de bereikte resultaten en de effecten van het programma. Tot slot volgen enkele reflecterende opmerkingen.

Buurtsportcoaches

De ministeries van VWS en OCW investeren in 2017 58,8 miljoen euro in de Brede impuls combinatiefuncties (Bic). Daarmee financieren zij voor 40 procent de lokale aanstelling van buurtsportcoaches¹. De rijksbijdrage is structureel. De 371 (van de 388) deelnemende gemeenten financieren samen met lokale partijen de overige 60 procent (88,2 miljoen). Gemeenten bekostigen twee derde van de 60 procent cofinanciering zelf en lokale partijen bekostigen daarvan een derde. Daarin is niets veranderd ten opzichte van eerdere jaren. De totale investering door Rijk, gemeenten en lokale partijen bedraagt in 2017 zo'n 147 miljoen euro, 2 miljoen euro meer dan in 2016.

De gemeenten hebben per 1 september 2017 gezamenlijk 2918,92 fte formatieplaatsen daadwerkelijk gerealiseerd. De beoogde programmadoelstelling van 2.900 fte buurtsportcoaches is daarmee behaald. Uitgedrukt in aantal personen zijn in heel Nederland momenteel zo'n 4.500 buurtsportcoaches werkzaam.

Gemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties herkennen zich in de landelijke doelstellingen van de Bic. In aanvulling hierop, worden lokaal 'eigen' doelstellingen verbonden aan de Bic, zoals tegengaan van overgewicht, verbetering van de leefbaarheid in de buurt en kinderen en jongeren hun eigen talenten laten ontdekken. Er zit veel diversiteit in deze doelen, zowel in het niveau waarop ze geformuleerd zijn (activiteiten-, prestatie- of effectniveau) als in het soort doelen (sport als doel, sport als middel). Doelen komen veelal tot stand in samenspraak met lokale partijen en buurtsportcoaches, naar gelang de regierol die de gemeente inneemt. Daar waar deze lokale partijen meer inspraak c.q. vrijheid hebben, is de kans op lokaal maatwerk het grootst vanwege de kennis die bij hen aanwezig is over de lokale problematiek. Twee vijfde (40%) van de gemeenten geeft aan de doelstellingen van de Bic SMART te formuleren. Zij vinden dit over het algemeen lastig, omdat doelen, vooral op effectniveau moeilijk meetbaar zijn te maken. Een deel van de gemeenten doet dit bewust niet om lokale partners en buurtsportcoaches de ruimte te geven. Ook buurtsportcoaches hebben moeite met het concreet meetbaar maken van hun doelen. Een meerderheid van de gemeenten (83%) ziet de buurtsportcoach als een integraal en belangrijk deel van het sportbeleid. Ruim twee derde (69%) heeft de beleidsdoelen ten aanzien van de Bic verankerd in een gemeentelijke beleidsnota.

¹ Hiermee bedoelen we ook combinatiefunctionarissen.

Bijna de helft (45%) van de gemeenten vindt dat de inzet van buurtsportcoaches goed is onderbouwd door inzicht in werkzame principes en/of door gebruik van erkende sportstimuleringsinterventies. Uit interviews blijkt dat gemeenten hun aanpak onderbouwd vinden wanneer deze tussentijds wordt aangescherpt of wanneer hun doelstellingen ruimte overlaten voor de praktijk. Buurtsportcoaches onderbouwen hun aanpak vooral op basis van kennis en ervaringen opgedaan in de lokale praktijk (met wat werkt). Meer dan negen van de tien gemeenten zien de Bic als een impuls voor hun lokale (sport)beleid (95%) en willen deze in de toekomst voortzetten (94%). Gemeenten kunnen en willen niet meer zonder.

De verbreding van de inzet van buurtsportcoaches naar andere sectoren, die sinds 2012 mogelijk is, stabiliseert zich. Verreweg de meeste fte inzet van buurtsportcoaches (76%) vindt naar opgave van de gemeenten nog steeds plaats in en/of vanuit de sectoren sport, onderwijs en cultuur (was 75% in 2016 en 81% in 2014). De overige 24 procent (was 19% eind 2014) is verdeeld over de 'nieuwe' sectoren (welzijn, zorg, kinderopvang, bedrijfsleven). Buurtsportcoaches zelf geven aan dat ze gemiddeld in bijna drie verschillende sectoren werkzaam zijn. Naar sectoren zijn ze (nog steeds) het meest werkzaam voor de sport (89%) en het onderwijs (79%), daarna volgen de sector buurt (40%) en de sector welzijn (29%).

Buurtsportcoaches verdelen hun aandacht over verschillende doelgroepen (meer antwoorden mogelijk). De belangrijkste zijn kinderen (4 tot 12 jaar, 76%) en jongeren (12 tot 18 jaar, 46%). Buurtsportcoaches zijn zich de afgelopen jaar ook (meer) voor andere doelgroepen gaan inzetten, zoals mensen in aandachtwijken (32%), mensen met overgewicht (31%), buurt/wijkbewoners (29%), mensen met een migratieachtergrond (29%), jeugd in arme gezinnen (29%), volwassenen (21 tot 24%), gehandicapten (19%), 65-plussers (19) en vluchtelingen (13%). Overlap tussen deze doelgroepen is mogelijk.

De belangrijkste taken van buurtsportcoaches zijn verbinden (88%, samenwerkingsverbanden leggen of verbeteren), organiseren (88%, organiseren en plannen van activiteiten aanbod), coördineren (83%, afstemmen van mensen en activiteiten), communiceren (79%, promoten zichtbaar maken van aanbod en resultaten) en uitvoeren (75%, begeleiden van lessen, activiteiten en clinics, meer antwoorden mogelijk). Buurtsportcoaches zijn in die zin generalisten, zij combineren verschillende taken. Samenwerking of het leggen van verbindingen met diverse organisaties wordt door buurtsportcoaches als belangrijkste taak gezien en dat sluit aan bij de oorspronkelijke doelstelling van de Bic. Samenwerking is essentieel in het werk van de buurtsportcoach. Hierdoor kunnen zij in contact komen met hun doelgroep, aanbod organiseren en draagvlak verwerven voor hun werk. Verbinden is een tijdsintensieve taak en ondersteuning om de resultaten daarvan zichtbaar te maken is wenselijk. Het type organisatie waarmee buurtsportcoaches werken verschilt naar de doelgroep waarop zij zich richten. Dit geldt ook voor hun aanpak om hun doelgroep te bereiken en hen in beweging te brengen. Buurtsportcoaches zijn specialisten als het gaat om hun kennis over en aanpak voor een doelgroep. Het is legitiem hen aan te spreken op hun werk voor een specifieke doelgroep. Zij zijn daarin herkenbaar voor elkaar en de buitenwereld. Tegelijkertijd combineren ze vaak taken en doelgroepen, waardoor hun focus dikwijls breder is dan één specifieke doelgroep. De buurtsportcoach die voor wijkbewoners in het algemeen werkzaam is, functioneert wat meer als een generalist die inspringt op wat de wijk nodig heeft en expertise van specialisten inzet voor specifieke knelpunten of doelgroepen.

Dat buurtsportcoaches kinderen nog steeds als belangrijkste doelgroep hebben en veel voor het onderwijs werkzaam zijn, wordt bevestigd door basisscholen. Op 46 procent van de basisscholen is een buurtsportcoach actief (42% in 2013). Bij ruim de helft van die basisscholen is de buurtsportcoach

betrokken bij het bewegingsonderwijs (59%). Bij een kwart van die scholen geeft de betrokken buurtsportcoach zelfstandig bewegingsonderwijs.

Over het bereiken van resultaten op doelstellingen zijn gemeenten positief. Betrokken organisaties hebben hier een minder helder beeld over, omdat zij maar een deel van het werk van de buurtsportcoach kunnen overzien. Buurtsportcoaches zelf ervaren ook goede resultaten van hun werk. Zij bereiken deelnemers uit verschillende doelgroepen, brengen hen in beweging, ze zetten (nieuw of beter) sport- en beweegaanbod op voor specifieke doelgroepen en zij brengen verbindingen tot stand tussen lokale partijen van binnen en buiten de sport. Voor hen staat kwaliteit boven kwantiteit (liever één inwoner die het nodig heeft dan 100 inwoners die toch al sporten).

De inzet van buurtsportcoaches heeft naar de mening van gemeenten, organisaties en buurtsportcoaches meer verbindingen en meer en kwalitatief beter sport- en beweegaanbod opgeleverd (in de buurt, bij sportverenigingen én op en rondom scholen). Deelnemers zijn bereikt (in wisselende aantallen), mensen zijn in beweging gebracht en doorgestroomd naar sportverenigingen. In mindere mate ervaren gemeenten en buurtsportcoaches resultaat op maatschappelijke doelen als het verminderen van overgewicht, maatschappelijke participatie van inwoners en het vergroten van leefbaarheid. Doelen op effectniveau (zowel sportdeelname als maatschappelijke effecten door sport) zijn moeilijk meetbaar te maken, omdat goede data daarvoor ontbreken en omdat niet duidelijk is wat de beginsituatie was en of het effect alleen door de inzet van de buurtsportcoach wordt bereikt. Resultaten op activiteitsniveau (bijv. georganiseerde activiteiten) en prestatieniveau (bijv. bereikte deelnemers) vinden zowel buurtsportcoaches als gemeenten makkelijker meetbaar en zij zien dit vaak als voorbode voor resultaten op effectniveau. Het daadwerkelijk monitoren van deze zaken gebeurt in wisselende mate. Ondersteuning met praktische meetinstrumenten wordt daarom toegejuicht.

De Sportimpuls

In totaal zijn sinds de start van de regeling in 2012 879 Sportimpulsprojecten gehonoreerd. In 2016 zijn in totaal 290 aanvragen voor de Sportimpuls ingediend. Dat is ruim minder dan het jaar daarvoor. Daarvan zijn er 108 gehonoreerd, 11 minder dan in 2015. 31 aanvragen zijn gehonoreerd binnen de reguliere Sportimpuls, 17 aanvragen in de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG) en 60 aanvragen in de Sportimpuls Jeugd in Lage InkomensBuurten (JILIB). Voor de ronde van 2017 zijn 197 aanvragen ingediend, dit is minder dan in 2016. In totaal zijn in 2017 106 aanvragen goedgekeurd (twee minder van in 2016), 31 binnen de reguliere Sportimpuls, 54 voor JILIB en 21 voor de KSG. Dit zijn voorlopige cijfers.

Voor lokale Sportimpulsprojecten heeft het Rijk in 2017 in totaal 8,1 miljoen euro beschikbaar, exclusief de middelen voor ondersteuning. Dat is iets minder dan in 2016, toen 8,6 miljoen euro beschikbaar was. Het budget is sinds 2014 (toen 16 miljoen euro) geleidelijk aan afgenomen. In 2017 is 2,1 miljoen euro bestemd voor reguliere Sportimpulsprojecten, 1,4 miljoen voor KSG en 4,6 miljoen voor JILIB.

Lokale aanbieders krijgen gecoördineerd door de landelijke programmaondersteuning op allerlei manieren hulp bij het indienen van kwalitatief goede aanvragen en bij de uitvoering van hun projecten. De laatste jaren is meer aandacht voor de borging van het project en voor het bereiken van kwetsbare doelgroepen. De ondersteuning bij de aanvraag, door verschillende partijen verzorgd waaronder ook de buurtsportcoach, heeft geleid tot betere aanvragen. Om de aanvraag, uitvoering en borging van

projecten te verbeteren, zijn de eisen voor het indienen van aanvragen steeds verder aangescherpt. Belangrijkste verandering is dat vanaf 2017 cofinanciering verplicht is.

Gezondheidsbevordering is het belangrijkste thema waarop de Sportimpulsprojecten zijn gericht. Bij 90 procent van de toegekende Sportimpulsprojecten ronde 2017 is een buurtsportcoach betrokken. Sinds de eerste ronde in 2012 zijn de meeste projecten toegekend in de provincie Zuid-Holland (16%), daarna Noord-Holland (14%) en Noord-Brabant (12%). Toegekende Sportimpulsprojecten (ronde 2016) zijn vrij gelijkmatig verdeeld over de kleine, middelgrote en grote gemeenten. JILIB-projecten zitten voor het merendeel in grote gemeenten. Naar wijkenmerken gekeken, komen JILIB-projecten terecht in wijken met lagere inkomens, minder goed beoordeelde wijken en wijken in stedelijke gebieden. Dit beeld zien we in mindere mate ook voor KSG-projecten. Bij reguliere Sportimpulsprojecten is de correlatie met achterstandswijken nog wat minder aanwezig.

Het merendeel van de reguliere Sportimpulsprojecten (81%), drie kwart (78%) van de JILIB-projecten en twee vijfde (41%) van de KSG-projecten wordt in 2016 in de setting buurt uitgevoerd. Kinderopvang en zorg zijn bij KSG veel voorkomende settings, voor JILIB is dat onderwijs. Reguliere en JILIB-projecten worden in 2016 voornamelijk door sportverenigingen uitgevoerd, KSG-projecten door zorg- en welzijnsorganisaties. Van alle toegekende reguliere Sportimpulsprojecten in 2017 is het merendeel op ouderen (68%) en volwassenen (61%) gericht. De aandacht voor ouderen is de afgelopen jaren toegenomen. De aandacht voor volwassenen is in 2017 ook hoger dan voorgaande rondes. Het aandeel projecten gericht op gehandicapten van alle toegekende reguliere Sportimpulsprojecten heeft de laatste jaren een stijging doorgemaakt, van 13 procent in 2012 naar 39 procent in 2016. In 2017 is dit 16 procent. Van het totaal aantal aanvragen gericht op gehandicapten wordt wel een steeds groter deel ook daadwerkelijk toegekend (18% in 2012, 33% in 2017). In 2018 mogen alleen nog projecten voor de reguliere Sportimpuls voor kwetsbare doelgroepen worden ingediend (gehandicapten, chronisch zieken, ouderen). Vanuit het programma Grenzeloos actief is (al) extra aandacht voor interventies specifiek gericht op de twee eerstgenoemde doelgroepen.

Projectleiders van Sportimpulsprojecten slagen erin om samenwerking tussen organisaties tot stand te brengen en te versterken. Drie kwart (78%) van de projecten uit de ronde 2012 en 2013 waar sprake was van samenwerking, geeft aan dat de Sportimpuls heeft gezorgd voor een intensivering van de samenwerking met bestaande partners of uitbreiding van het netwerk met nieuwe partners. Ruim de helft (57%) van de projectleiders van Sportimpulsprojecten uit 2012 en 2013 ervaart dat het sportaanbod is uitgebreid en dat het aantal leden is toegenomen. Sportimpulsprojecten zorgen voor een versterking van de sportvereniging. De kwaliteit van sportactiviteiten (48%) en van trainers (34%) is verbeterd en de betrokkenheid van vrijwilligers is toegenomen (21%). De opgedane kennis en ervaringen worden geborgd doordat betrokkenen bij het project nog steeds inzetbaar zijn (70%).

Projecten uit de ronde 2013 hebben gemiddeld 958 deelnemers bereikt. Over het algemeen zijn projectleiders van reguliere Sportimpulsprojecten tevreden over het bereiken van hun doelgroep, projectleiders van JILIB-projecten zijn neutraal, terwijl bij KSG-projecten het bereiken van de doelgroep lastig is. KSG-projecten kampen met lagere deelnemersaantallen.

Aandacht voor borging is nog steeds niet vanzelfsprekend en de overgang van impuls naar zelfvoorzienend aanbod is (nog altijd) kwetsbaar bij Sportimpulsprojecten. Toch blijkt bij projecten uit 2012 en 2013 dat de helft van de opgezette activiteiten nog geheel wordt uitgevoerd, bij twee vijfde worden ze nog deels uitgevoerd. Bij 10 procent zijn ze gestopt. Gebrek aan financiële middelen bij

uitvoerders en bij de doelgroep, én geen of weinig vraag naar het aanbod vanuit de doelgroep zijn de belangrijkste redenen waarom activiteiten stoppen of maar deels worden voortgezet.

Bij 93 procent van de projecten uit 2013 is volgens hun eindrapportage aan ZonMw het structureel sporten voor de doelgroep geborgd. Van alle deelnemers is 13 procent (van een totaal van 137.993 deelnemers) na twee jaar doorgestroomd naar structureel sportaanbod (nagenoeg gelijk aan projecten ronde 2012). Uit borgingsonderzoek onder projecten uit 2012 en 2013 blijkt dat in dit doorstroompercentage behoorlijk variatie zit. Geïnterviewde projectleiders rapporteren positieve resultaten op structurele sport- of beweegdeelname. Een cijfermatige onderbouwing is niet voor handen.

Slotbeschouwing

De belangstelling voor de Bic en Sportimpuls is onverminderd groot. Vrijwel alle gemeenten en lokale partijen geven aan beide onderdelen van het programma SBB te ervaren als impuls om lokaal veranderingen in gang te zetten in het gemeentelijk (sport)beleid, in de gemeentelijke organisatie en bij lokale partijen, en uiteindelijk bij (specifieke groepen) inwoners. Buurtsportcoaches maken nu integraal onderdeel uit van het lokale (sport)beleid en zijn voor veel gemeenten en lokale partijen een niet meer weg te denken bron van 'doekracht'. Buurtsportcoaches zorgen voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering van het bestaande aanbod en voor nieuw aanbod, al dan niet in samenwerking met partijen die zij voor dit doel bij elkaar brengen of waarbij zij aansluiten. Waar voorheen het gemeentelijk sportbeleid vooral faciliterend accommodatiebeleid was, is door de buurtsportcoaches organisatiekracht beschikbaar gekomen, die flexibel en vraag- of probleemgericht ingezet kan worden in de wijken en buurten die laag scoren op leefbaarheid en gezondheid. Met de inzet van buurtsportcoaches wordt (aangepast) sport- en beweegaanbod gerealiseerd voor doelgroepen, die uit zichzelf de weg naar de sportverenigingen en sportvoorzieningen moeilijk weten te vinden. Bij bijna alle Sportimpulsprojecten die in 2017 zijn gehonoreerd, zijn buurtsportcoaches betrokken, die kunnen zorgen voor professionaliteit en continuïteit in de uitvoering van die projecten.

Gezien het beperkte tijdsverloop, bieden de beschikbare bronnen nog weinig materiaal om de inhoudelijke vragen te beantwoorden die naar aanleiding van recente wijzingen in het programma SBB zijn gesteld. Wel is al duidelijk dat bij gemeenten de aandacht voor en inzet van buurtsportcoaches op kwetsbare groepen groeiende is.

De impact van de Bic is groot, is groeiende en heeft potentie om verder te groeien. Dit kan wanneer voor iedereen duidelijk is dat de regeling structureel is, de organisatiekracht van buurtsportcoaches nog beter wordt ingebed in het lokale beleid, het fenomeen buurtsportcoach verder aan bekendheid wint (met name in het sociale domein) en de buurtsportcoach zich als professie kan ontwikkelen.

1. Inleiding

Met het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) wil het kabinet bereiken dat voor iedere Nederlander, jong en oud, een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is, dat bovendien veilig en toegankelijk is. Dit heeft als uiteindelijk doel om meer sportdeelname en een gezonde en actieve leefstijl te stimuleren. Het programma kent twee hoofdonderdelen, namelijk de Brede impuls combinatiefuncties (hierna Bic genoemd) en de Sportimpuls.

Het realiseren van een passend sport- en beweegaanbod in de buurt, waarbij mensen zelf kunnen kiezen aan welke sport- of beweegactiviteit ze willen deelnemen, vraagt om lokaal maatwerk. Dit is een taak van vele partners op lokaal niveau, waaronder gemeenten, sport- en beweegaanbieders en het bedrijfsleven. Het kabinet wil met de jaarlijkse investering in het programma een positieve bijdrage leveren aan deze lokale taak. In 2017 bedroeg de rijksbijdrage 66,9 miljoen euro, ongeveer gelijk aan de bijdrage uit 2016². Een belangrijk middel om bovenstaande doelstelling te bereiken, is dat lokaal (meer) kansrijke verbindingen worden gelegd tussen sport- en beweegaanbieders en partijen uit andere sectoren, zoals onderwijs, zorg, welzijn en werk. Deze verbindingen kunnen nieuw zijn of op bestaande vormen van samenwerking voortborduren. Daarnaast wil het kabinet stimuleren dat bestaande sport- en beweeginterventies die hun waarde al hebben bewezen, worden toegepast. Dit moet leiden tot een kwalitatieve verbetering van het sport- en beweegaanbod. Met het programma SBB wil de minister verder lokaal ondernemerschap stimuleren, maar ook belemmeringen wegnemen die kansrijke verbindingen tussen de sport en andere sectoren in de weg staan. De buurtsportcoaches³ die vanuit Bic, onderdeel van SBB, met verschillende partners gezamenlijk worden gefinancierd, gaan hiermee aan de slag. Ook de Sportimpuls, waarbij lokale sport- en beweegaanbieders financiële ondersteuning kunnen aanvragen bij het opzetten en uitvoeren van activiteiten, moet hieraan bijdragen. Omdat op lokaal maatwerk wordt ingezet, zijn op landelijk niveau geen concrete doelstellingen op het niveau van prestaties en effecten geformuleerd. Wel onderschrijft het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) de doelstelling van NOC*NSF om de maandelijkse sportparticipatie van 65 procent naar 75 procent te laten toenemen.

Het programma SBB had oorspronkelijk een looptijd van vier jaar, tot en met 2016. Om het programma de kans te geven tot volle wasdom te komen, heeft de minister van VWS besloten tot een verlenging met twee jaar, tot en met 2018 (Ministerie van VWS, 2015a). In deze verlenging is in overleg met de partners een aantal verbeterpunten in het programma aangebracht. Deze zijn vastgelegd in de bijgestelde bestuurlijke afspraken (Ministerie van VWS, 2016a)⁴, en in een addendum voor de Bic⁵ en addendum voor de Sportimpuls⁶. De Bic is overigens een decentralisatie-uitkering, waarvan de rijksfinanciering structureel is.

²58,8 miljoen euro voor de Brede impuls combinatiefuncties en 8,1 miljoen euro voor de Sportimpulsregeling. De investering van 66,9 miljoen is exclusief de bijdrage voor de programmaondersteuning van Sport en Bewegen in de Buurt.

³Dit is inclusief de combinatiefuncties die vanuit de Impuls brede scholen, sport en cultuur gerealiseerd zijn. De impuls voor buurtsportcoaches bouwt hierop voort en is een verbreding.

⁴<https://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Bestuurlijke%20afspraken%20SBB%20tot%20en%20met%202018%20definitief.pdf>

⁵<https://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Addendum%20op%20Bestuurlijke%20afspraken%20Impuls%20Brede%20scholen,%20sport%20en%20cultuur%20tot%20en%20met%202018.pdf>

⁶<https://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Addendum%20Bestuurlijke%20Afspraken%20SBB%20Sportimpuls%20tm%202018.pdf>

De Bic loopt als zelfstandig beleidsinstrument door nadat het programma SBB is gestopt. Dit geldt niet voor de Sportimpuls. De laatste ronde vindt plaats in 2018. Op zowel Bic als de Sportimpuls wordt in hoofdstuk 2 en 3 uitgebreider ingegaan.

In de volgende paragraaf (1.2) gaan we in op de samenhang tussen het programma Sport en Bewegen in de Buurt met aanverwante beleidsterreinen en programma's. In paragraaf 1.2 bespreken we de opzet van de SBB Monitor. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een leeswijzer. Zie voor de uitleg van afkortingen de afkortingenlijst aan het einde van dit rapport.

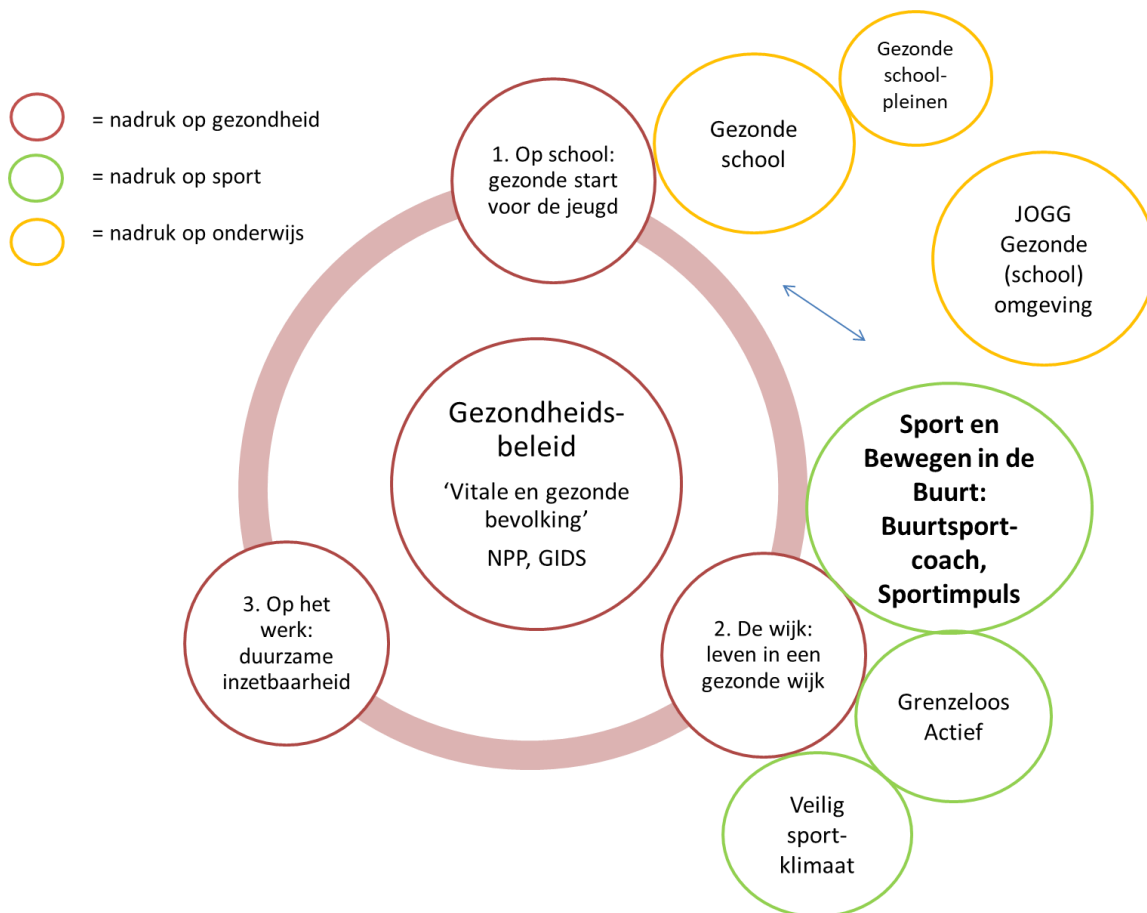
1.1 Samenhang beleid

Niet alleen op lokaal niveau is het de bedoeling dat betere en kansrijkere verbindingen tot stand komen tussen sport en andere sectoren. Ook op nationaal niveau is afstemming tussen verschillende beleidsprogramma's en initiatieven van belang. Allereerst wil het kabinet (onder andere via het programma SBB) zoveel mogelijk mensen aan het sporten en bewegen krijgen, door zo veel mogelijk en zo divers mogelijk aanbod te creëren, via sportverenigingen, de buurt, scholen, zorg- en welzijnsinstellingen, werk en buitenschoolse opvang. Daarvoor is een veilige en plezierige omgeving nodig, waar mensen zichzelf kunnen zijn. Dit wil het kabinet onder andere bereiken via het actieplan 'Naar een Veiliger Sportklimaat (VSK)⁷. Behalve in de breedtesport, investeert het kabinet in topsport. Als land 'uitblinken in de sport' kan naast medailles ook een 'wij-gevoel' en nationale trots opleveren en een positieve uitstraling hebben richting de breedtesport. Behalve in deze drie beleidsprioriteiten investeert het kabinet in kennis en innovatie in de sport.⁸

⁷ Zie <https://sportplezier.nl/>.

⁸ Zie <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/sport-en-bewegen/onderzoek-en-innovatie-in-de-sport>.

Figuur 1.1 Samenhang programma's rondom thema gezondheid

Bron: Mulier Instituut, 2017.

Het kabinet draagt met het programma SBB bij aan het Nationaal Programma Preventie (NPP) ‘Alles is gezondheid’⁹ en het stimuleringsprogramma Gezond in de Stad (GIDS)¹⁰. Het Nationaal Programma Preventie liep van 2014 tot en met 2016, maar is verlengd tot en met 2021 (Ministerie van VWS, 2016b)¹¹. Voor de invulling van het vervolg wordt in de zomer van 2017 een plan van aanpak geschreven. Het SBB-programma heeft duidelijke raakvlakken met onder andere de aanpak Gezonde School¹², met de aanpak Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG)¹³ en het actieplan Veilig Sportklimaat (zie figuur 1.1). Met het gehandicaptensportbeleid ‘Grenzeloos Actief’ wordt onder andere beoogd dat het programma SBB beter aansluit bij mensen met een beperking.¹⁴ Het programma SBB is een zelfstandig programma waarmee het ministerie van VWS eigen doelstellingen wil nastreven.

⁹ Zie www.allesisgezondheid.nl/.

¹⁰ <https://www.gezondin.nu/>.

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2016/11/03/kamerbrief-over-vervolg-nationaal-programma-preventie-en-alles-is-gezondheid/kamerbrief-over-vervolg-nationaal-programma-preventie-en-alles-is-gezondheid.pdf>.

¹² Zie <https://www.gezondeschool.nl/>.

¹³ Zie <https://jongerenopgezondgewicht.nl/>.

¹⁴ Zie <http://grenzeloos-actief.nl/>.

Het effect van het eigen programma wordt mogelijk versterkt door de samenhang met de andere beleidsprogramma's en vice versa: SBB kan ook aan doelstellingen van andere beleidsprogramma's bijdragen. In bijlage 1 is meer informatie over de genoemde programma's opgenomen.

1.2 Doelstelling SBB Monitor

Deze rapportage staat in het teken van de voortgang van het programma SBB en is de vijfde in de reeks.¹⁵ Het Mulier Instituut stelt jaarlijks, ondersteund door het ministerie van VWS, op basis van de cijfers en inzichten uit registraties en onderzoeken van verschillende partijen een integrale voortgangsrapportage op (hierna genoemd SBB Monitor). Doel is op hoofdlijnen de voortgang van het programma zichtbaar te maken, zodat doorontwikkeling en/of bijsturing van (onderdelen) van het programma mogelijk zijn. Met deze rapportages worden ook de Tweede Kamer en bestuurlijke en ondersteuningspartners geïnformeerd. Met de verlenging van het programma SBB volgt in 2018 nog een voortgangsrapportage. De voortgangsrapportage van 2019 zal een evaluerend karakter hebben. Alle monitoringsgegevens vormen input voor de evaluatie van het totale programma SBB. In 2017 wordt het programma SBB als thema meegenomen in de beleidsdoorlichting van het volledige sportbeleid van het ministerie van VWS. Deze beleidsdoorlichting wordt eind 2017 verwacht.¹⁶

1.3 Medewerking partijen

Ook deze keer hebben diverse partijen aan de totstandkoming van de SBB Monitor bijgedragen door hun rapporten en registraties beschikbaar te stellen, zoals BMC Onderzoek, Kennispraktijk, Kenniscentrum Sport, NOC*NSF, Sport & Zaken, Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), ZonMw en het Mulier Instituut zelf. De belangrijkste resultaten van deze rapportages, registraties of analyses zijn in dit rapport verwerkt. Veel dank gaat uit naar alle partijen die voor deze monitor relevante informatie hebben aangeleverd en feedback hebben gegeven op de conceptrapportage. RIVM heeft diverse kaarten beschikbaar gesteld die op de website van 'Sport op de kaart'¹⁷ worden gepubliceerd. In deze rapportage zijn de resultaten verwerkt van het evaluatieonderzoek naar de implementatie en opbrengsten van de Brede impuls combinatiefuncties die het Mulier Instituut in consortium met de acht sporthogescholen heeft uitgevoerd (Van Lindert, Brandsema, Scholten & Van der Poel, 2017). Een overzicht van de gebruikte bronnen voor deze rapportage is opgenomen in bijlage 3.

1.4 Kader voor rapportage

Voor de rapportage over de voortgang van de verschillende programmaonderdelen is voor beleidsevaluatie (Ministerie van Financiën, 1999; Van der Knaap, 2001) wederom gebruikgemaakt van het MAPE-model (zie Bouckaert & Auwers, 1999; Bouckaert, 2005) en VBTB-model.

¹⁵ De eerste rapportage verscheen in 2013 (De Jong, Van Lindert & Van der Poel), de tweede in 2014 (Van Lindert, Van der Bol, Reijgersberg, Cevaal, Van den Dool & Van der Poel), de derde in 2015 (Pulles, Van Lindert & Van der Poel) en de vierde in 2016 (Van Lindert, Pulles & Van der Poel).

¹⁶ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=93782fb8-5192-419c-b64c-eece4f0eb30d&title=Opzet%20en%20vraagstelling%20beleidsdoorlichting%20artikel%206%20Sport%20over%20de%20periode%202011-2016.pdf>.

¹⁷ <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart>.

Dit zijn beide beheer- of sturingsmodellen die kunnen worden gebruikt om (overheids)beleid resultaatgericht in te richten en daarmee de besluitvorming over de besteding van (publieke) middelen te verbeteren. De modellen gaan uit van vier soorten prestatie-indicatoren op basis waarvan (overheids)beleid kan worden ontwikkeld en geëvalueerd. Deze modellen lopen van middelen (input) via activiteiten (proces) naar prestaties (output) en uiteindelijk naar effecten (outcome). Zie bijlage 2 voor een toelichting op het model.

We gebruiken de modellen als kader om na te gaan hoe het programma SBB (door)werkt en als praktisch hulpmiddel om de beschikbare informatie over de voortgang van de verschillende SBB programmaonderdelen te rangschikken. Het gaat hier vooral om de middelen, de activiteiten, het proces en de prestaties, aangezien de beschikbare registraties en monitoren daarop het meest zijn gericht. Over de effecten van de verschillende onderdelen van SBB, is minder informatie of onderzoek beschikbaar.

Onderzoeksvragen

Via de volgende vragen wordt nagegaan hoe het programma SBB (door)werkt (gebaseerd op het MAPE-model en VBTB-model):

- Welke activiteiten worden uitgevoerd in het kader van het programma SBB én op welke wijze gebeurt dat en wat zijn de ervaringen daarmee?
- Welke prestaties worden waargenomen als gevolg van de uitgevoerde activiteiten?
- Welke effecten worden waargenomen als gevolg van de geleverde prestaties?

Naast deze meer algemene vragen om het verloop en resultaat van de verschillende programmaonderdelen te beschrijven, hebben we een aantal meer inhoudelijke vragen geformuleerd waar we bij de verzameling van de data en rapportages op reflecteren. Deze vragen hebben betrekking op de voorgenomen wijzigingen in het programma en actuele vraagstukken:

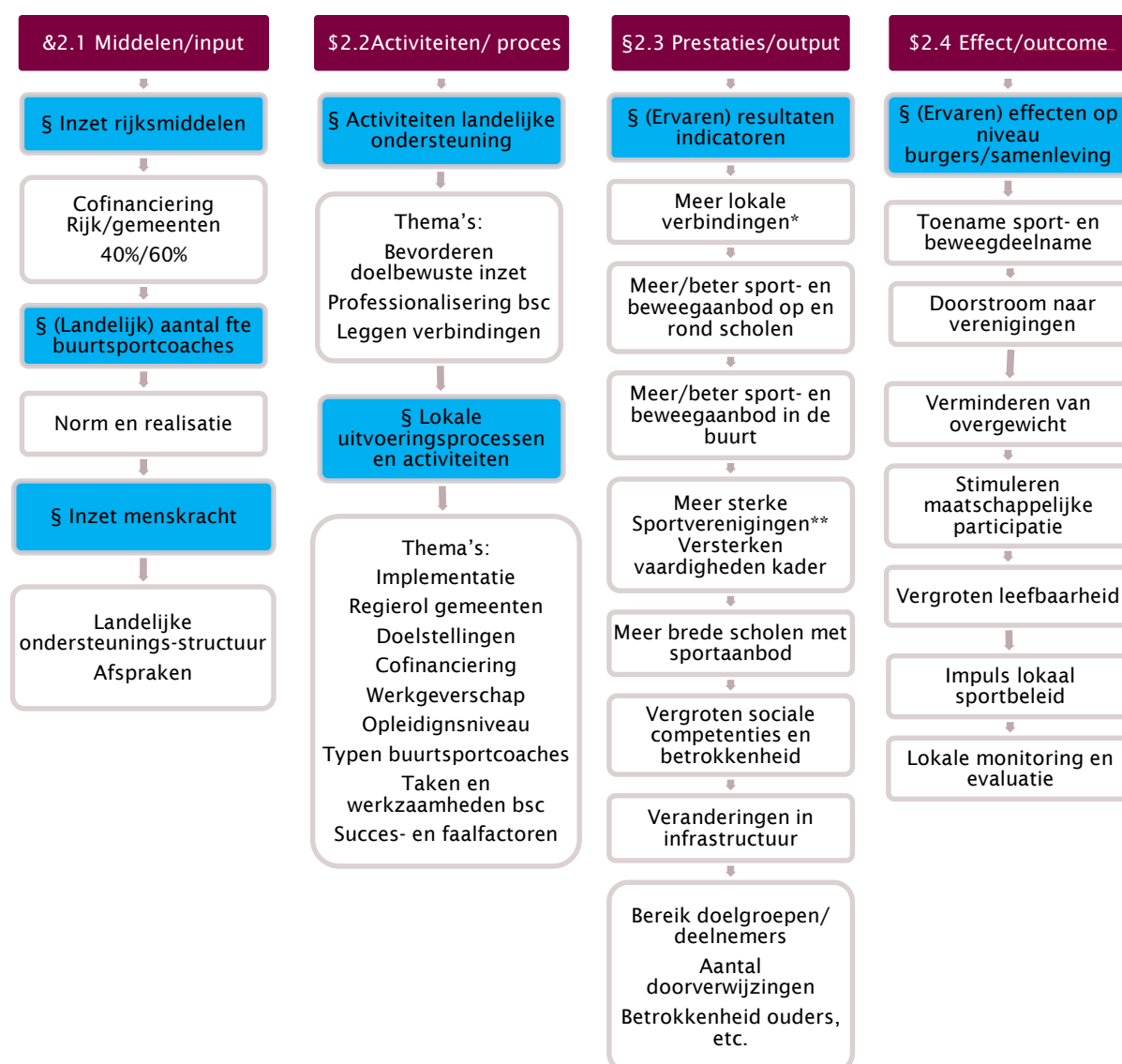
- Op welke wijze is gevolg gegeven aan de door de minister voorgestelde wijzigingen in het programma SBB?
  - Doorontwikkeling beroepsprofiel buurtsportcoach om inactieve doelgroepen te bereiken.
  - Invoering cofinanciering Sportimpuls vanaf 2017.
  - Experimenteerruimte om duurzaam sport- en beweegaanbod te realiseren voor kwetsbare groepen.
- Wat zijn de ervaringen met deze wijzigingen bij betrokken partijen?
- Hoe werken de verschillende elementen van het programma SBB (Buurtsportcoach, Sportimpuls Regulier, Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten, Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht) in op het bereiken van kwetsbare doelgroepen en wat is daarbij de samenhang tussen de verschillende programmaonderdelen?
- Hoe werkt de Sportimpuls in op het bevorderen dat mensen dichterbij huis passend sport- en beweegaanbod kunnen vinden?
- Welke resultaten en/of effecten worden waargenomen bij het bereiken van kwetsbare doelgroepen als gehandicapten, chronisch zieken en ouderen?
- In welke gebieden/regio's zijn/worden Sportimpulsprojecten uitgevoerd en hoe verhoudt zich dat tot ontwikkelingen in de regio's voor wat betreft de sport- en beweegdeelname en sociaal-economische achterstanden in deze regio's?

- In welke mate worden erkende sport- en beweeginterventies gebruikt en door wie, wat zijn de behoeften en ervaringen van gebruikers met het werken met erkende interventies, welke stimulansen en belemmeringen ervaren zij daarbij?

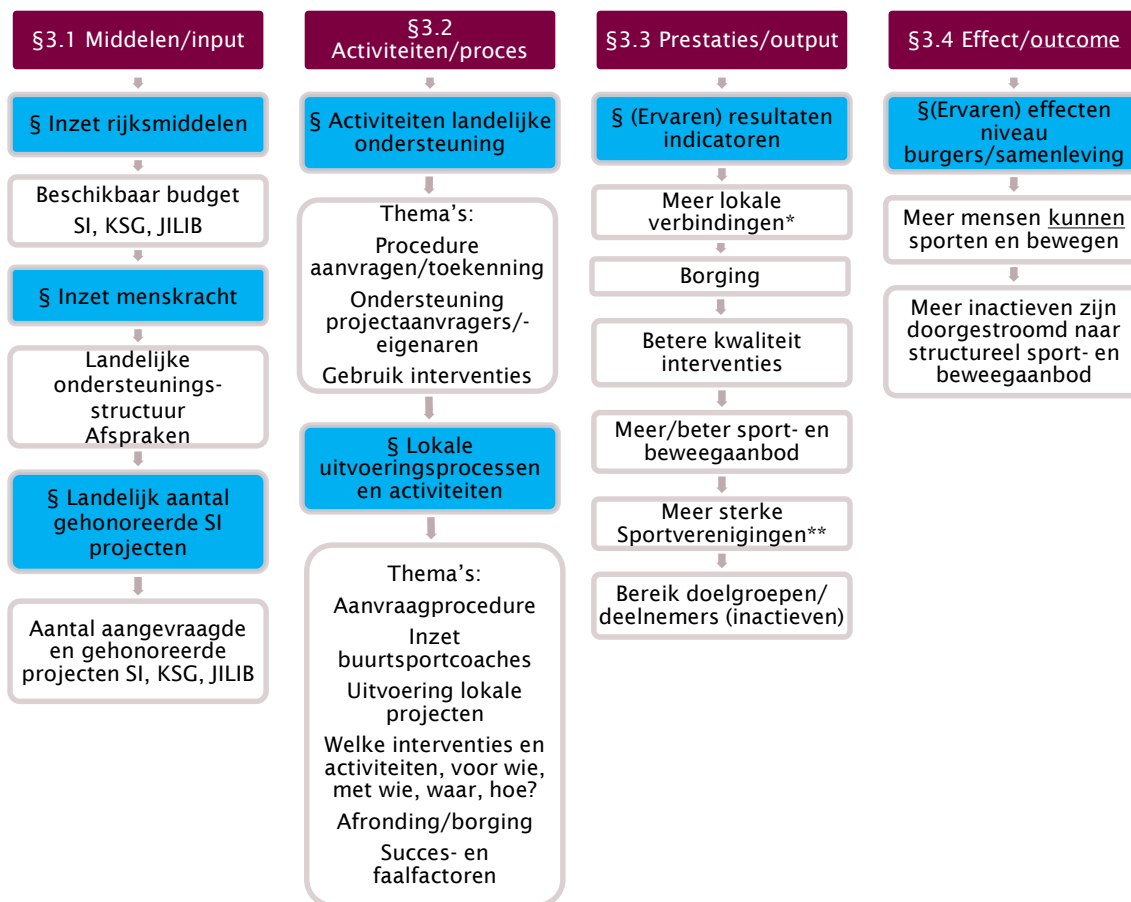
Bij alle hierboven geformuleerde onderzoeksvragen is het steeds de vraag of en in welke mate we met behulp van bestaande gegevens, registraties en/of onderzoeken per programmaonderdeel (Buurtsportcoach, Sportimpuls) het antwoord daarop kunnen formuleren. Enerzijds gaan we inhoudelijk in op middelen, activiteiten en proces, prestaties en effecten van het programma, anderzijds reflecteren we op de vraag of de monitoring op deze onderdelen toereikend is, wat daarin veranderd is ten opzichte van eerdere jaren en doen we aanbevelingen voor toekomstige monitoring. Indien voor onderwerpen geen nieuwe gegevens beschikbaar zijn in vergelijking met vorig jaar, wordt voor die onderwerpen verwezen naar de monitor van 2016 (Van Lindert, Pulles & Van der Poel, 2016).

In figuren 1.2 en 1.3 hebben we een vertaalslag gemaakt van het MAPE-model en de indicatoren naar de impuls Buurtsportcoach en Sportimpuls.

Figuur 1.2 Verstaalslag prestatie-indicatoren Buurtsportcoach

Figuur 1.3 Verstaalslag prestatie-indicatoren Sportimpuls

*In beide figuren is de indicator *meer lokale verbindingen* onder prestaties gezet. Deze indicator kan het resultaat zijn van de inspanningen of activiteiten van buurtsportcoaches of van projecteigenaren van Sportimpulsprojecten om organisaties met elkaar te laten samenwerken. Anderzijds kan deze indicator op zichzelf ook een belangrijke randvoorwaarde zijn voor het opzetten van *meer/beter sport- en beweegaanbod*. *Meer/beter sport- en beweegaanbod* zou in die zin dan ook bij effecten kunnen worden gezet, want dit moet ertoe leiden dat meer mensen kunnen sporten en bewegen. Het gaat hier om de mogelijkheden die mensen hebben of ervaren om te sporten en bewegen, waarbij in het midden blijft of zij dit ook daadwerkelijk (gaan) doen.

**De indicator *meer sterke sportverenigingen* is in beide figuren onder prestaties gezet, maar zou ook kunnen worden beschouwd als een effect van de prestaties die buurtsportcoaches leveren om sportverenigingen te ondersteunen bij het aangaan van samenwerkingsverbanden of het versterken van de vaardigheden van het kader. Er is voor gekozen om in dit model onder effecten alleen indicatoren te vermelden, die te maken hebben met veranderingen op het niveau van individuen of burgers.

1.5 Leeswijzer

In deze rapportage brengen we in verschillende hoofdstukken het materiaal samen dat als basis dient voor het beschrijven van de voortgang van het programma SBB en de verschillende onderdelen daarvan. In hoofdstuk 2 over de buurtsportcoach beschrijven we per paragraaf de voortgang van de Bic, inzet van buurtsportcoaches, aan de hand van de verschillende prestatie-indicatoren, zoals vermeld in figuur 1.2. Ditzelfde doen we in hoofdstuk 3 voor de voortgang van de Sportimpuls aan de hand van figuur 1.3. Daar waar geen informatie over een betreffend thema beschikbaar is, wordt dit vermeld. In deze hoofdstukken beschrijven we ook welke ondersteunende activiteiten vanuit het programma SBB worden ingezet om partijen te helpen om optimaal gebruik te maken van de mogelijkheden. Een uitgebreid overzicht van programma-ondersteunende activiteiten is opgenomen in bijlage 4.

In hoofdstuk 4 beschrijven we de voortgang op een aantal kernindicatoren met betrekking tot sport en bewegen en beschrijven we resultaten van overig relevant onderzoek. In hoofdstuk 5 zijn conclusies en een afsluitende beschouwing opgenomen.

2. De buurtsportcoach

In dit hoofdstuk schetsen we een beeld van de huidige stand van zaken met betrekking tot de inzet van buurtsportcoaches. In het vervolg van deze rapportage gebruiken we zo veel mogelijk de overkoepelende term buurtsportcoaches, waarmee ook combinatiefunctionarissen worden bedoeld. In dit hoofdstuk beschrijven we de voortgang van de decentralisatie-uitkering buurtsportcoach aan de hand van de prestatie-indicatoren middelen, activiteiten/proces, resultaten en effecten, zoals weergegeven in figuur 1.2 in paragraaf 1.4. Zie bijlage 5 voor meer achtergrondinformatie over de decentralisatie-uitkering Brede impuls combinatiefuncties (hierna Bic genoemd). In paragraaf 2.1 geven we een overzicht van de ingezette middelen en van de cofinanciering van het Rijk tot het aantal buurtsportcoaches dat voor de Bic wordt ingezet. In paragraaf 2.2 gaan we in op de landelijke ondersteuning, het lokale uitvoeringsproces en de activiteiten die lokaal worden uitgevoerd. In paragraaf 2.3 en 2.4 beschrijven we de prestaties en effecten van de Bic.

Voor dit hoofdstuk over de buurtsportcoach is gebruikgemaakt van diverse bronnen. Denk aan gegevens uit de december- en meicirculaire van het gemeentefonds (Ministerie van BZK, 2016b; 2017) en resultaten uit de monitor die BMC Onderzoek jaarlijks uitzet onder alle Nederlandse gemeenten (Wajer, Van den Heuvel, Salomé & Kirchner, 2017)¹⁸. Resultaten van het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches worden gepresenteerd aan de hand van een tweejarig onderzoek dat het Mulier Instituut en acht sportkunde-opleidingen gezamenlijk met subsidie van het ministerie van VWS hebben uitgevoerd naar de lokale implementatie en opbrengsten van de inzet van buurtsportcoaches (Van Lindert, Brandsema, Scholten & Van der Poel, 2017)¹⁹. Dit onderzoek bevat data van gemeenteambtenaren, coördinatoren van buurtsportcoaches, buurtsportcoaches zelf en betrokken partijen. In de SBB-monitor van 2016 zijn de resultaten verwerkt van het lokaal verdiepingsonderzoek naar buurtsportcoaches van het Mulier Instituut (Van Ginneken, Van Lindert & Van der Poel, 2016). Dit betrof data uit 16 gemeenten. Met het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches is deze dataset uitgebreid naar 34 gemeenten. Het betreft vragenlijstonderzoek onder buurtsportcoaches in deze 34 gemeenten (Mulier Instituut, 2017a) en vragenlijstonderzoek onder betrokken partijen (Mulier Instituut, 2017b).²⁰ Tevens refereren we naar onderzoek van de Wageningen Universiteit en het Radboudumc (Hermens, Super & Verkooijen, 2017; Leenaars, 2017; Leenaars & Smit, 2017) en het Verwey-Jonker Instituut (Jansma & Hermens, 2016). In de tekst verwijzen we naar deze bronnen en ander relevant onderzoek. Voor een schematisch overzicht van de bronnen, zie bijlage 3, figuur B3.1.

¹⁸ Aan dit onderzoek nemen alle Nederlandse gemeenten deel die aan de Bic deelnemen. BMC Onderzoek verzamelt bij alle gemeenten onder andere informatie over het daadwerkelijk aantal gerealiseerde fte buurtsportcoaches en is daarmee een belangrijke informatiebron voor deze SBB Monitor.

¹⁹ Dit onderzoek biedt VWS input voor de evaluatie van de Bic, zoals aangekondigd in de voortgangsbrief Sport juni 2016 (Ministerie van VWS, 2016b). Meer informatie over het onderzoek is te vinden op <http://www.mulierinstituut.nl/wp-content/uploads/2016/05/Factsheet-evaluatie-onderzoek-BSC.pdf>.

²⁰ De eindrapportage Evaluatie Buurtsportcoaches bevat resultaten van zowel vragenlijsten als interviews afgenomen onder gemeenteambtenaren, coördinatoren van buurtsportcoaches, buurtsportcoaches en betrokken organisaties van 34 casegemeenten, die zijn opgenomen in deze SBB-monitor van 2017. Niet alle data uit het vragenlijstonderzoek onder buurtsportcoaches en betrokken organisaties in de 34 gemeenten zijn verwerkt in het evaluatieonderzoek en wanneer deze data wel in deze SBB Monitor zijn opgenomen, verwijzen we naar de databron (Mulier Instituut, 2017a en 2017b).

2.1 Middelen

In deze paragraaf gaan we allereerst in op de rijksmiddelen die worden ingezet en hoeveel gemeenten en lokale partners bijdragen aan de financiering voor de realisatie van buurtsportcoaches. Daarna gaan we in op het landelijk aantal gerealiseerde fte buurtsportcoaches, als middelen voor gemeenten om op lokaal niveau activiteiten uit te voeren die op lokale doelen zijn gericht. Vervolgens gaan we in op de investeringen in menskracht die op landelijk niveau worden ingezet om de Bic uit te voeren.

Inzet rijksmiddelen

Bij de start van de decentralisatie-uitkering in 2008, kregen gemeenten op basis van het aantal inwoners tot achttien jaar in hun gemeente een aantal fte aan combinatiefunctionarissen toegewezen. Met de uitbreiding van de Bic in 2012 naar buurtsportcoaches, kunnen gemeenten meedoen voor 60, 80, 100, 120 of 140 procent van het voor hen oorspronkelijk geldende aantal formatieplaatsen. Bij onvoldoende rijksgeld wordt het maximale aan te vragen percentage verlaagd. Dit betekende dat het deelnamepercentage van 140 procent in 2016 niet gehonoreerd kon worden en daarom werd bijgesteld naar 138 procent. Voor 2017 is het maximale deelnamepercentage bijgesteld naar 136 procent. De gemeenten die in 2016 niet het aangevraagde aantal fte hebben gerealiseerd, krijgen voor 2017 een lager deelnamepercentage en kunnen dit aantal niet verhogen (Ministerie van BZK, 2016b). Om tijdig een inschatting te maken van de deelname voor 2017 en opvolgende jaren, is aan gemeenten verzocht jaarlijks voor 1 oktober bij de VSG een intentieverklaring in te leveren voor het volgende jaar, waarin zij aangeven wat het gewenste deelnamepercentage voor het volgende jaar is.

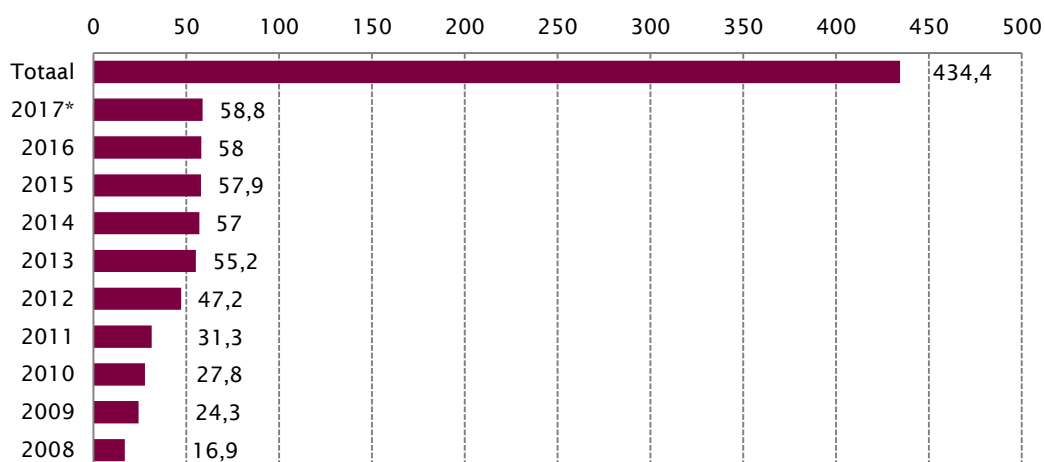
Rijksinvestering in 2017

In 2017 bedraagt de 40 procent rijksbijdrage aan de Bic gezamenlijk 58,8 miljoen euro (zie figuur 2.1). Hiervan is 11 miljoen euro afkomstig van het budget van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). De deelnemende gemeenten en lokale partijen leggen de overige 60 procent bij. Dit is in totaal 88,2 miljoen euro. De totale investering van Rijk, gemeenten en lokale partijen in de inzet van buurtsportcoaches bedraagt daarmee in 2017 samen 147 miljoen euro.

De rijksbijdrage (40%) vanuit de ministeries van VWS en OCW is structureel en wordt via een decentralisatie-uitkering in het gemeentefonds gestort (Ministerie van VWS, 2016a). Het is de bedoeling dat ook de lokale investering (de cofinanciering van gemeenten en/of lokale partijen) een structureel karakter heeft. Uit de landelijke enquête die het Mulier Instituut in 2016 heeft uitgezet onder gemeenteambtenaren sport, blijkt dat de meeste gemeenten (94%)²¹ voornemens zijn het beleid rondom de buurtsportcoaches op lange termijn door te zetten (Van Lindert et al., 2017). Of dit betekent dat de gemeenten en/of hun partners de cofinanciering daarmee structureel op de begroting zetten, is niet bekend. Door het evaluatieonderzoek weten we wel dat gemeenten onzeker zijn of de rijksfinanciering op de lange termijn wordt voortgezet. Betrokken organisaties zijn op hun beurt onzeker over de continuïteit van het gemeentelijke beleid.

²¹ In het factsheet van Van der Roest, Pulles, van Lindert, Van der Poel, Cevaal & Van Ginneken (2016) is vermeld dat dit 91 procent is. Door een andere berekening waarbij de missende respondenten niet worden meegerekend komen we uit op 94 procent.

Figuur 2.1 Rijksbijdrage combinatiefuncties en buurtsportcoaches per jaar en totaal (2008-2017, in miljoenen euro's)

Bron: Ministerie van BZK (circulaires gemeentefonds 2008-2017), bewerking Mulier Instituut.

*Bedrag van 2017 is volgens opgave van het ministerie van VWS.

Aantal (fte) buurtsportcoaches

In deze paragraaf komt aan de orde hoeveel fte buurtsportcoaches gemeenten, volgens de met het Rijk afgesproken norm, in 2017 willen realiseren en daadwerkelijk hebben gerealiseerd.

Aantal te realiseren fte in 2017

In 2017 doen in totaal 371²² van de 388 gemeenten (96%) mee aan de Brede impuls combinatiefuncties. Zij hebben ingetekend voor 2.888,18 fte (Ministerie van BZK, 2017; Wajer et al., 2017). De norm voor 2017 is lager dan in 2016 (11,4 fte minder). Dit komt doordat in verband met het beschikbare budget het deelnamepercentage van 140 naar 136 procent is verlaagd. Gemeenten die in 2016 niet het aangevraagde aantal fte hebben gerealiseerd, krijgen in 2017 een lager deelnamepercentage toegekend en konden dit niet verhogen.

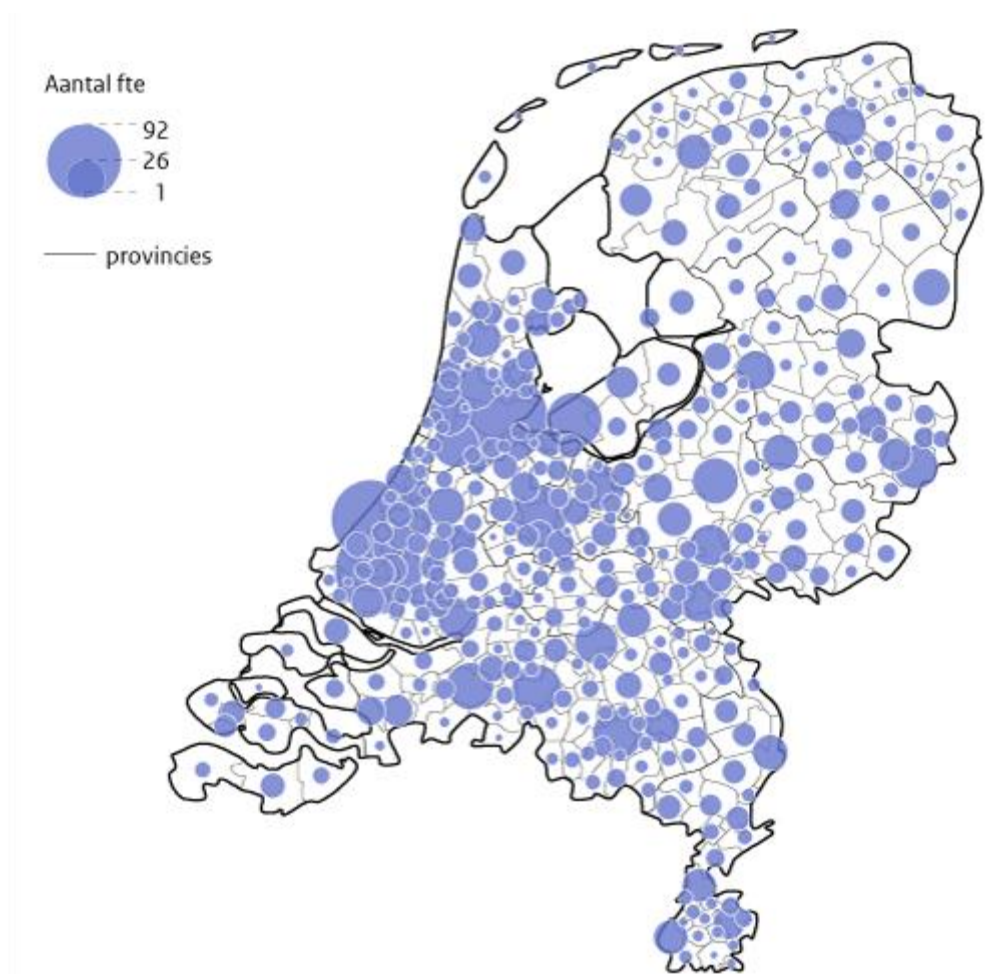
In 2017 nemen twee²³ gemeenten deel aan de nieuwste tranche: tranche 10. Zij hebben voor 3,9 fte ingetekend (Ministerie van BZK, 2017). Op kaart 2.1 is voor alle gemeenten weergegeven voor hoeveel fte buurtsportcoaches zij voor 2017 een aanvraag hebben gedaan. Op kaart 2.2 is het percentage te realiseren fte aan formatieplaatsen per gemeente weergegeven. In bijlage 5 is een aantal kaarten opgenomen waar de ontwikkeling van het voorgenomen aantal formatieplaatsen per gemeente in de periode 2008-2017 goed zichtbaar is. Deze kaarten zijn door het RIVM gepubliceerd op 'Sport op de kaart'²⁴.

²² In 2016 waren dit 373 gemeenten. Door een fusie van gemeenten komt het aantal in 2017 op 371 uit.

²³ In het meicirculaire staan Baarle Nassau, Kollumerland en Berg en Dal vermeld onder tranche 10. Echter, Berg en Dal was voorheen Groesbeek en is daarom geen nieuwe deelnemer.

²⁴ <https://www.volksgezondheinzorg.info/sport/sportopdekaart>.

Kaart 2.1 Overzichtskaat aantal te realiseren fte aan formatieplaatsen buurtsportcoaches* per gemeente in 2017

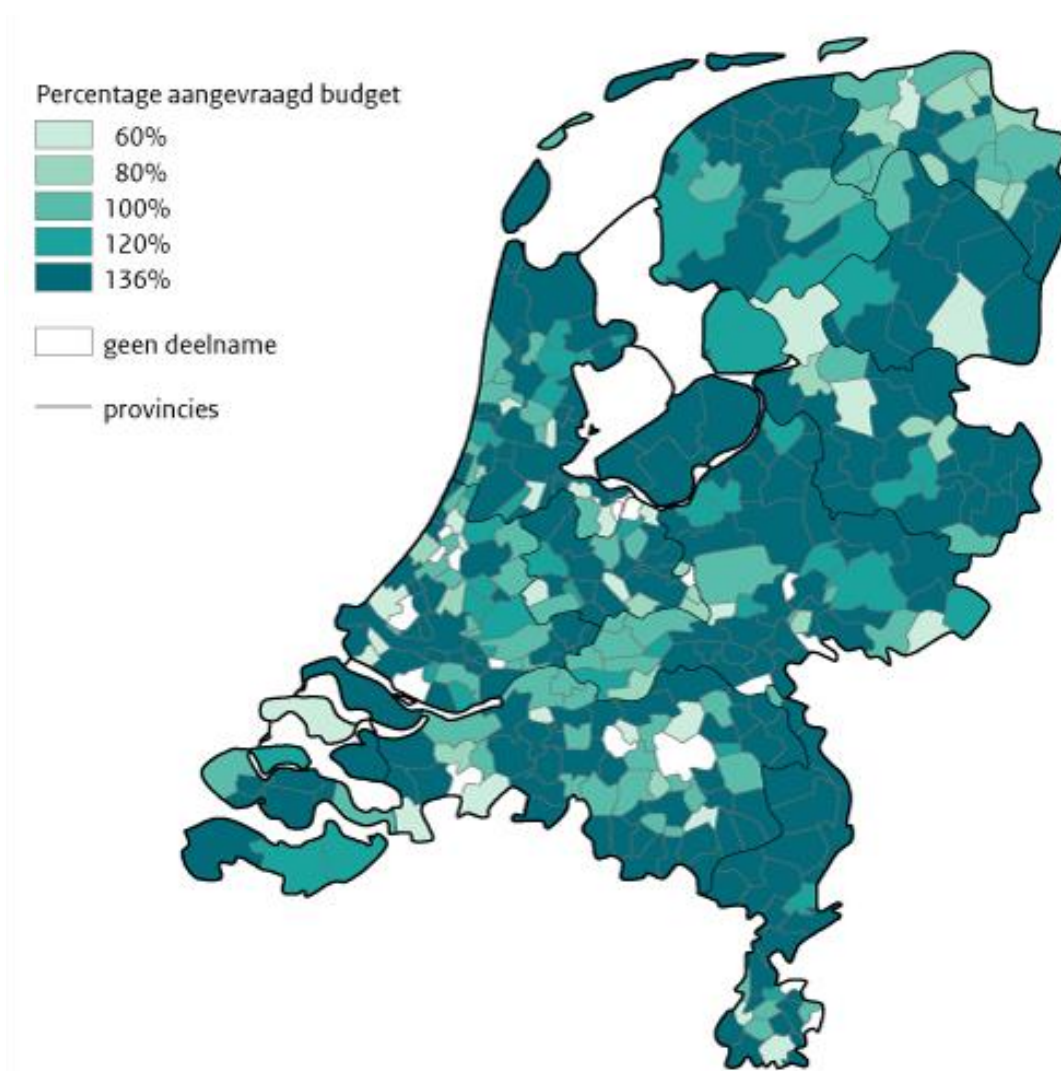
Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.volksgezondheidszorg.info/sport/sportopdekaart.

* Dit is inclusief buurtsportcoaches voor cultuur.

Op kaart 2.2 is te zien dat gemeenten kiezen voor verschillende percentages van deelname (tussen 60% en 136% van het aantal toegekende formatieplaatsen).

Kaart 2.2 Overzichtskaart van het percentage (op basis van het inwoneraantal tot 18 jaar) te realiseren fte aan formatieplaatsen voor buurtsportcoaches* per gemeente in 2017

Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart.

* Dit is inclusief buurtsportcoaches voor cultuur.

Aantal gerealiseerde fte buurtsportcoaches 2017

BMC Onderzoek voert jaarlijks in opdracht van de VNG een meting uit onder alle deelnemende gemeenten waarin wordt nagegaan hoeveel fte buurtsportcoaches zij daadwerkelijk hebben gerealiseerd en hoe het met de verdeling over de sectoren zit.

Uit de resultaten (peildatum 1-9-2017) komt naar voren dat gemeenten per 1 september 2017 gezamenlijk 2.918,92 fte formatieplaatsen hebben gerealiseerd, zie tabel 2.1 (Wajer et al., 2017). Dit is 101 procent van het aantal te realiseren formatieplaatsen, uitgaande van de beoogde 2.888,18 fte tot en met 2017. Dit betekent dat de doelstelling van 2.900 formatieplaatsen is behaald. De verwachting is dat eind december 2017 2.952,22 fte wordt gerealiseerd.

Tabel 2.1 Fte buurtsportcoaches naar tranche, norm, gerealiseerd (peildatum 1-9-2017) en verwacht (31-12-2017) (in aantallen en procenten)*

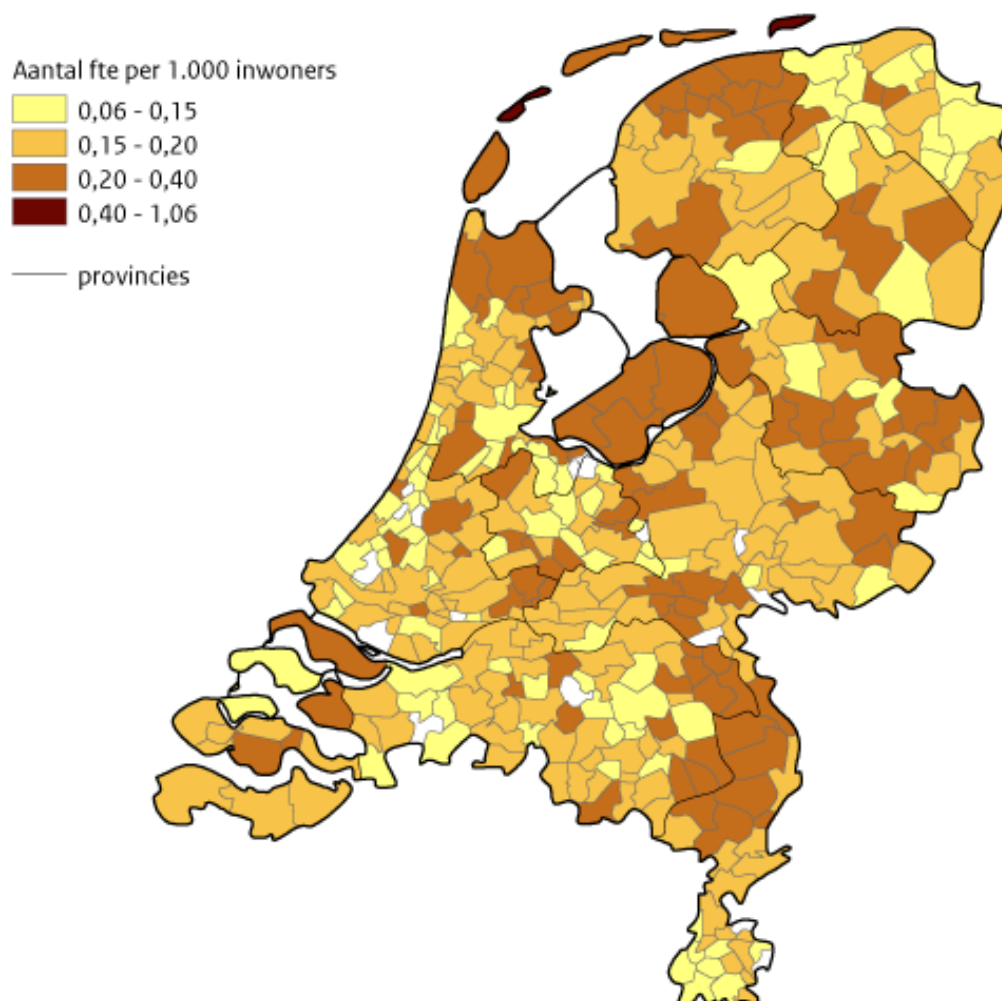
Tranche	Norm fte 2017	Gerealiseerd aantal fte per 1-9-2017	Verwachte realisatie per 31-12-2017	% norm fte 2016 per 1-9-2017	% norm fte 2016 per 31-12-2017
1e tranche	962,70	993,28	1000,42	103%	104%
2e tranche	747,35	754,32	758,68	101%	102%
3e tranche	412,80	412,25	419,68	100%	102%
4e tranche	368,21	371,81	375,81	101%	102%
5e tranche	253,44	256,46	261,72	101%	103%
6e tranche	60,22	58,27	58,87	97%	98%
7e tranche	28,94	27,95	29,16	97%	101%
8e tranche	17,88	17,43	18,23	97%	102%
9e tranche	26,24	18,72	20,12	71%	77%
10e tranche	10,38	8,43	9,53	81%	92%
Totaal	2888,18	2918,92	2952,22	101%	102%

Bron: Wajer et al. (2017) en ministerie van BZK (2017).

*Data zijn gebaseerd op 373 gemeenten. Dit wijkt af van de 371 die in de meicirculaire 2017 (Ministerie van BZK, 2017) worden genoemd. Dit komt door een fusie van drie gemeenten naar 1 gemeente.

Kaart 2.3 geeft een overzicht van de verdeling van fte buurtsportcoaches naar inwonertal per gemeente.

Kaart 2.3 Overzichtskaart van het aantal fte buurtsportcoaches* per gemeente per 1.000 inwoners (op basis van het inwoneraantal tot 18 jaar) in 2017

Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart.

* Dit is inclusief buurtsportcoaches voor cultuur.

Aantal personen werkzaam als buurtsportcoaches

Uit de verdiepingsonderzoeken buurtsportcoaches (Pulles, Leijenhorst, Reijgersberg, Hilhorst & Van Lindert, 2014; Van Ginneken et al., 2016) is bekend dat buurtsportcoaches veelal een parttime functie hebben. Dit betekent in de praktijk dat het aantal personen dat als buurtsportcoach bij de gemeenten werkzaam is, hoger uitkomt dan de beoogde 2.900 fte. Uit de landelijke enquête die het Mulier Instituut in samenwerking met VSG begin 2016 heeft uitgezet onder gemeenten (gemeenteamttenaren sport), komt dit ook naar voren en wordt het aantal personen dat werkzaam is als buurtsportcoach geschat op 4.500 (Mulier Instituut, 2016a). Voor 2017 zijn geen nieuwe gegevens verzameld.

Landelijke ondersteuningsstructuur

Het programma SBB kent een landelijke ondersteuningsstructuur. Over de doelen, uitwerking en uitvoering van de verschillende programmaonderdelen heeft het kabinet bij de start van het programma bestuurlijke afspraken gemaakt met VNG, NOC*NSF, VNO-NCW en MKB-Nederland.²⁵ NOC*NSF, Kenniscentrum Sport, VSG en ZonMw zijn betrokken bij de uitvoering van het programma SBB. Doel van de ondersteuning is om partijen zodanig te faciliteren dat zij optimaal gebruikmaken van het programma SBB, zodat de doelstellingen worden behaald.

De verantwoordelijkheid van de ondersteuning met betrekking tot buurtsportcoaches ligt voornamelijk bij VNG en VSG. Bij cultuurcoaches gebeurt dit door het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA)²⁶. Zie bijlage 4 voor een uitgebreidere toelichting van de doelen en werkwijze van de landelijke programmaondersteuning.

2.2 Activiteiten en proces

In deze paragraaf gaan we in op verschillende aspecten van de landelijke ondersteuning rondom buurtsportcoaches en het lokale uitvoeringsproces van de Brede impuls combinatiefuncties.

Activiteiten landelijke ondersteuning

Om buurtsportcoaches lokaal zo optimaal en doelbewust mogelijk in te (kunnen) zetten, is sinds de start van de Bic een aantal landelijke ondersteuningsactiviteiten opgezet. Deze activiteiten zijn gericht op gemeenten die deelnemen aan de Bic (bevorderen doelbewuste inzet van buurtsportcoaches), op buurtsportcoaches zelf (professionalisering) en op organisaties die lokaal gebruik kunnen maken van hun inzet (leggen van verbindingen tussen sectoren). Op basis van evaluaties van diverse bijeenkomsten wordt geëvalueerd of het ondersteuningsaanbod aansluit bij de wensen in het veld, zoals tijdens de regionaal Lerende Netwerken en de Nationale Kennisdag SBB. De ondersteuning wordt op basis daarvan steeds aangepast. Welke activiteiten in het kader van de landelijke ondersteuning worden uitgevoerd en welke hiervan zijn geëvalueerd, is opgenomen in bijlage 4. Uit de landelijke enquête onder gemeenteambtenaren sport van Mulier Instituut (2016a) blijkt dat gemeenten tevreden (72%) zijn over de ondersteuning (n=219)²⁷.

Bevorderen doelbewuste inzet buurtsportcoaches

Tijdens algemene VSG-congressen (gericht op gemeenten) is regelmatig specifieke aandacht voor het programma SBB. Bijvoorbeeld voor het thema van lokale monitoring en evaluatie van de inzet van buurtsportcoaches of voor de kansen voor sport in het sociale domein. Hoe vaak dit soort bijeenkomsten zijn georganiseerd en hoe deze zijn gewaardeerd, is in bijlage 4 te vinden.

²⁵ Zie bijgestelde bestuurlijke afspraken Sport & Bewegen in de Buurt tot en met 2018. Getekend januari 2017. Zie: <http://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Bestuurlijke%20afspraken%20SBB%20tot%20en%20met%202018%20definitief.pdf>.

²⁶ http://www.sportindebuurt.nl/bestanden/20170213_ledenbrief_stimulering-cultuur-en-sport-in-school-en-samenleving.pdf.

²⁷ In de SBB Monitor 2016 presenteerden we een percentage van 63 procent. Dit was inclusief *missings*. Door een andere berekening waarbij de missende respondenten niet worden meegerekend, komen we uit op 72 procent.

Bij de inzet van buurtsportcoaches is het verstandig dat gemeenten en hun partners vooraf goed nadenken over de doelen die zij met de inzet van buurtsportcoaches willen bereiken (Van Lindert et al., 2017). De veronderstelling is dat een weloverwogen keuze van de inzet van buurtsportcoaches bevordert dat zij met een goede aanpak op de juiste plekken en voor de juiste doelgroepen worden ingezet en dat dit het bereiken van de gewenste resultaten bevordert. Uit het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches van het Mulier Instituut wordt op basis van interviews met 34 casegemeenten geconcludeerd dat de doelen die gemeenten nastreven zijn geformuleerd op verschillende niveaus (Van Lindert et al., 2017). Dit varieert van kortetermijndoelen op activiteitsniveau tot langetermijndoelen op effectniveau. Voor meer informatie over de doelstellingen, zie verder onder het kopje *Lokale doelstellingen inzet buurtsportcoaches*.

Het meetbaar maken van langetermijneffectdoelen is het grootste struikelblok voor gemeenten. Zij aarzelen (terecht) om de inzet van buurtsportcoaches te koppelen aan (beoogde) effecten. Goede data daarvoor ontbreken vaak in de gemeente en kennis over monitoring en evaluatie is niet altijd voorhanden, vooral in de kleinere gemeenten. Ondanks dat gemeenten positief zijn over de resultaten van de buurtsportcoaches, zijn er nog kansen om hen effectiever in te zetten. Volgens Van Lindert en collega's (2017) kunnen doelen concreter worden geformuleerd, waarbij meer afstemming plaats mag vinden tussen betrokken partijen. Bij de Monitor Lokaal Sportbeleid geeft 45 procent van de gemeenten aan dat de inzet van buurtsportcoaches goed is onderbouwd door inzicht in de werkzame principes en/of door gebruik te maken van effectief (bewezen) sportstimuleringsinterventies; voor nog eens 45 procent van de gemeenten geldt dit grotendeels (Hoekman & Van der Maat, 2017). In het evaluatieonderzoek vindt ongeveer de helft van de ondervraagde beleidsmedewerkers en coördinatoren (van de 34 casegemeenten) de aanpak rondom de buurtsportcoaches goed onderbouwd. De meesten ervaren hun aanpak als onderbouwd wanneer deze tussentijds wordt aangescherpt (op basis van evaluatie of feedback) of wanneer hun doelstellingen ruimte overlaten voor de praktijk. De aanpak is beter wanneer partijen zelf invulling kunnen geven, zo is de renerding (Van Lindert, et al., 2017).

Professionalisering (inzet) buurtsportcoaches

Sinds de start van de Bic in 2008, maar zeker vanaf 2012 met de inrichting van de projectorganisatie SBB, is er veel aandacht voor de (verbetering van) kwaliteit van de inzet van buurtsportcoaches. De landelijke ondersteuningsactiviteiten zijn er onder andere op gericht om te zorgen dat gemeenten en lokale organisaties samen verantwoordelijkheid dragen voor de inzet van buurtsportcoaches (werkgeverschap en cofinanciering delen). Daarnaast moeten de landelijke ondersteuningsactiviteiten ertoe bijdragen dat buurtsportcoaches zelf handvatten hebben om specifieke doelgroepen te bedienen door een verbindende rol te spelen tussen lokale organisaties uit de sport en andere sectoren, zoals onderwijs, zorg, welzijn en het bedrijfsleven.

De website www.sportindebuurt.nl is ontwikkeld, zodat gemeenten, lokale partners en buurtsportcoaches inspiratie kunnen opdoen met onder andere filmpjes, praktijkvoorbeelden, factsheets en op de hoogte worden gehouden van bijscholingsmogelijkheden. Ook kunnen zij deelnemen aan de regionaal Lerende Netwerken (vooral gericht op buurtsportcoaches), de Nationale Kennisdag SBB (vooral gericht op beleidsmakers), de Landelijke Buurtsportcoachdag en overige bijeenkomsten. Tijdens de Landelijke Buurtsportcoachdag zijn in 2017 115 buurtsportcoaches bereikt. De bijeenkomsten worden over het algemeen positief beoordeeld, hoewel volgens bezoekers meer ruimte mag zijn voor verdieping op inhoud. Zij willen graag nieuwe inzichten opdoen. De Landelijke Buurtsportcoachdag werd in 2017 wat beter beoordeeld dan voorgaande jaren (2015 en 2016).

Over bijna alle onderdelen waren de buurtsportcoaches over het algemeen tevreden. Zie bijlage 4 voor meer informatie over de bijeenkomsten en de waardering daarvoor. Via de kwaliteitsimpuls werken partners binnen het programma SBB aan de competentieontwikkeling van buurtsportcoaches.

Uit het evaluatieonderzoek van Van Lindert en collega's (2017) blijkt dat buurtsportcoaches en gemeenten behoeften hebben aan meer ondersteuning. Dit geldt ook voor het meten of meetbaar maken van beoogde doelen met de buurtsportcoach (monitoring en evaluatie). Aangeraden wordt om kennisuitwisseling te faciliteren voor buurtsportcoaches die zich op specifieke doelgroepen richten, denk aan ouderen, gehandicapten, etc. Voor gemeenten wordt aangeraden om deze kennisuitwisseling te faciliteren voor soortgelijke gemeenten, denk aan het aantal fte of aantal inwoners. Door hen op thema bij elkaar te zetten, kunnen zij leren van elkaars (succesvolle) aanpakken.

Kwaliteitsimpuls Buurtsportcoaches

Investeren in kwaliteit en kennisdeling tussen buurtsportcoaches is van belang om de kwaliteit en continuïteit van de werkzaamheden van 'de beroepsgroep' buurtsportcoaches te waarborgen. De Kwaliteitsimpuls buurtsportcoaches (looptijd 2014-2016) van de VSG en vaste partners (met name Kenniscentrum Sport) beoogde een fundament te leggen voor een duurzame structuur van kennis delen, uitwisselen en ontwikkelen voor en door buurtsportcoaches. Met de bijgestelde bestuurlijke afspraken is de ondersteuning van buurtsportcoaches verlengd tot en met 2018. Het doel is dat de buurtsportcoach beter in staat is om zijn of haar werk uit te voeren en bij te dragen aan de centrale doelstellingen van het programma SBB. Kenniscentrum Sport en VSG hebben in samenwerking met onderwijsorganisaties aan een opleidingsaanbod gewerkt. Het opleidingsaanbod behelst een breed palet aan verschillende thema's waar buurtsportcoaches van aangeven (in evaluaties van bijeenkomsten Lerende Netwerken en een gehouden enquête in 2014, n=352) dat hier behoefte aan is (VSG, 2017). Een uitgebreid overzicht van opleidingen, (bij)scholingen en workshops die mogelijk interessant zijn voor buurtsportcoaches is te vinden op de website van www.sportindebuurt.nl²⁸. Hoe vaak de verschillende bij- en nascholingen worden afgenomen is niet bekend.

In het kader van de kwaliteitsimpuls is de buurtsportcoach-applicatie (app)²⁹ doorontwikkeld, waarvoor buurtsportcoaches zich online kunnen registreren en hun competenties kunnen opgeven. Op basis van hun profiel en/of expertise (op bepaalde doelgroepen of thema's) kunnen buurtsportcoaches collega's vinden en met elkaar overleggen. Via de app blijven buurtsportcoaches ook op de hoogte van het laatste nieuws. In augustus 2017 telde de app 188 gebruikers.

Binnen de kwaliteitsimpuls wordt aan buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen een overzicht geboden van praktische kennisproducten en instrumenten³⁰. Deze kennisproducten en instrumenten zijn gerangschikt op relevante thema's (waaronder aanbod, zichtbaarheid, samenwerking en Veilig Sportklimaat). Vanzelfsprekend is ook dit een instrument in ontwikkeling: het kan steeds met relevante thema's of kwesties worden aangevuld.

²⁸ <https://www.sportindebuurt.nl/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/opleidingen/>.

²⁹ <http://www.sportindebuurt.nl/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/buurtsportcoach-app/>.

³⁰ <https://www.sportindebuurt.nl/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/producten-en-instrumenten/>.

Doorontwikkeling competentieprofiel

Om buurtsportcoaches en werkgevers te ondersteunen en meer zicht te krijgen op de kennis en vaardigheden van buurtsportcoaches, heeft Kenniscentrum Sport een pilot uitgevoerd met het EVC-traject (Erkennen van Verworven Competenties) van de buurtsportcoach, in samenwerking met zeven werkgevers, de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) en Centraal Instituut Opleiding Sportleiders (CIOS) Rijn IJssel. Enkele tientallen buurtsportcoaches en hun werkgevers namen in 2016 deel aan een EVC-traject voor buurtsportcoaches. Kenniscentrum Sport bood, als pilot, de mogelijkheid om verworven competenties van actieve buurtsportcoaches vast te leggen en te erkennen door middel van een branchecertificaat. Het Mulier Instituut heeft in opdracht van Kenniscentrum Sport de ervaringen en resultaten bij deze pilot geëvalueerd (Van Ginneken & Lucassen, 2017)³¹. De deelnemers aan de pilot gaven aan meer zicht op hun competenties te hebben gekregen, mede vanwege de objectieve beoordeling van hun werkzaamheden binnen het traject. Betere communicatie over het traject en betere begeleiding zijn verbeterpunten. Het (branche)competentieprofiel dat wordt gebruikt in het EVC-traject is naar aanleiding van de pilot en de evaluatie door het Mulier Instituut bijgesteld door Kenniscentrum Sport (Kenniscentrum Sport, 2017)³². De competentieprofielen zijn aangescherpt en beter onderbouwd. In november 2017 wordt een wervingsplan georganiseerd om met (middel)grote gemeenten te onderzoeken waar de behoeften met betrekking tot het EVC-traject liggen.

Voor buurtsportcoaches die onder de gemeentelijke CAO vallen, kan subsidie voor de EVC-trajecten worden aangevraagd bij het A+O fonds Gemeenten³³. Voorwaarde voor de subsidie is dat minimaal acht coaches deelnemen.

Vakmanschap van de 'buurtsportcoach+'

Om de inzet van buurtsportcoaches op kwetsbare personen en (doel)groepen verder te professionaliseren, wordt ingezet op de nieuwe vakmanschapslijn. Deze lijn draait om een gespecialiseerde buurtsportcoach, de buurtsportcoach+, die ingezet wordt of zou kunnen worden, in ketens van partijen (ketenaanpak) die zich richten op specifieke personen en (doel)groepen met complexe problematiek, ofwel: de kwetsbare groepen. De meest geschikte praktijkvoorbeelden worden geïnventariseerd en beschreven. Vervolgens worden deze buurtsportcoaches+ zowel online als offline met elkaar in contact gebracht en op basis van de ontstane vraag wordt scholing gestimuleerd en lokaal maatwerk geboden.

Verder worden bestaande en nieuwe kennis en data rondom ketenaanpakken uit de praktijk in de vorm van goede voorbeelden beschreven en gebundeld. VSG werkt hiertoe samen met NOC*NSF en Kenniscentrum Sport aan een plan van aanpak (medio september-oktober 2017). In dit plan van aanpak ligt de focus op twee onderdelen:

- Het benoemen van de benodigde competenties en competentie-ontwikkeling van de buurtsportcoach+;
- Het beschrijven van lokale ketens (samenwerkingsverbanden) en ketenaanpakken, met name in de verbinding preventie-zorg en binnen het sociaal domein.

³¹ <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=7529&m=1485762111&action=file.download>.

³² <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=7702&m=1491468216&action=file.download>.

³³ <http://us8.campaign-archive1.com/?u=838d398719589011ae2b5dfd4&id=190080bae6#mctoc4>.

Om tot een invulling van de twee onderdelen uit het plan van aanpak te komen, wordt een shortlist van goede voorbeelden opgesteld (november-december 2017). In de eerste helft van 2018 worden de goede voorbeelden beschreven. Op basis hiervan wordt in de tweede helft van 2018 gekeken hoe ondersteunende scholing kan worden gestimuleerd en lokaal maatwerk geboden kan worden.

Doorontwikkeling beroepsprofiel

Zoals reeds vermeld in de SBB Monitor 2016, hebben Kenniscentrum Sport en VSG in het kader van de kwaliteitsimpuls acht voorbeeldfunctieprofielen opgesteld voor buurtsportcoaches die lokaal in verschillende settings en voor diverse doelgroepen actief zijn³⁴. De profielen van de werkgroep Flankerend beleid buurtsportcoaches (2012) zijn als basis voor deze voorbeeldfunctieprofielen gebruikt. Daarnaast is het brede functieprofiel gebruikt dat is opgesteld voor het EVC-traject. De conceptversies van de acht functieprofielen zijn voorgelegd aan enkele werkgevers, experts en buurtsportcoaches die werkzaam zijn in de betreffende setting. Hun feedback is verwerkt in de profielen. De profielen zijn bedoeld om buurtsportcoaches, gemeenten en (andere) werkgevers te inspireren en te ondersteunen bij de inzet van de buurtsportcoach. In de tweede helft van 2017 wordt een nieuw buurtsportcoachprofiel ontwikkeld voor buurtsportcoaches die zich inzetten voor jeugd met overgewicht, in samenwerking met JOGG en KSG-experts en -projecten.

Specifieke doelgroepen

Vanaf 2015 wordt via het programma Grenzeloos Actief³⁵ extra aandacht besteed aan de inzet van buurtsportcoaches voor de specifieke doelgroep gehandicapten, die dikwijls te bereiken is via het onderwijs en de zorgsector. Het monitoren van de voortgang hierop maakt onderdeel uit van het programma. In bijlage 1 is meer informatie over Grenzeloos actief opgenomen. Verderop gaan we in op de vraag in hoeverre volgens gemeenten buurtsportcoaches specifiek voor de doelgroep mensen met een beperking worden ingezet.

Sport & Zaken zet zich, namens de SBB partnerorganisaties VNO-NCW en MKB-Nederland, in om de verbinding tussen sport en het bedrijfsleven (publiek-private samenwerking (PPS)) te bevorderen. Op www.sportindebuurt.nl is het digitale magazine over PPS³⁶ te vinden en zijn diverse artikelen en tips voor sportaanbieders en bedrijven over succesvolle samenwerking te lezen³⁷. Tevens heeft Sport & Zaken vanuit haar praktijkervaring aan de profielen van de buurtsportcoach bijgedragen. Dit heeft geleid tot een specifiek profiel buurtsportcoach bedrijfsleven, op mbo- en hbo-niveau. Het doel van de buurtsportcoach bedrijfsleven is enerzijds een duurzame samenwerking tussen sportaanbieders en bedrijven opzetten, waarin hun gezamenlijke ambitie centraal staat. Anderzijds om bedrijven te helpen om in hun beleid aandacht te besteden aan gezondheid en vitaliteit van medewerkers en hen bijvoorbeeld sport- en beweegmogelijkheden bieden in samenwerking met lokale sportaanbieders.

³⁴ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/profielen-en-competenties/>.

³⁵ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/meer-landelijke-programmas/grenzeloos-actief/>.

³⁶ <http://www.sportindebuurt.nl/contentAsset/raw-data/e4ba34b0-3773-4731-9188-7c999ad87f85/fileAsset>.

³⁷ <http://www.sportindebuurt.nl/inspiratie/sport-bedrijf/>.

In het eerder genoemde evaluatieonderzoek buurtsportcoaches is nader onderzocht in hoeverre bij de lokale inzet van buurtsportcoaches (dergelijke) specifieke profielen of typen van buurtsportcoaches te herkennen zijn, hoe deze worden ingezet en wat de mogelijke opbrengsten zijn bij de inzet van dergelijke typen. Daaruit blijkt dat het legitiem is om onderscheid te maken in buurtsportcoaches op basis van de doelgroep waarop zij zich richten. Zie voor meer informatie hierover de kop *Doelgroepen waarvoor de buurtsportcoach werkzaam is*.

Beroepsvereniging

Kennispraktijk heeft eind 2016 de haalbaarheid geïnventariseerd voor een beroepsvereniging voor de buurtsportcoaches (Steenbergen, Boers & Lovink, 2016). Hiervoor zijn gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van werkgevers, gemeenten, landelijke organisaties, brancheorganisaties en onderwijs. Onder buurtsportcoaches zelf is een vragenlijst uitgezet. Uit het haalbaarheidsonderzoek blijkt dat buurtsportcoaches vooral de meerwaarde van een beroepsvereniging inzien in het kader van het delen van ervaring en kennis, verdere professionalisering en het verhogen van de status van buurtsportcoaches (bekendheid, zichtbaarheid). Onder de buurtsportcoaches, werkgevers en gemeenten is behoorlijk draagvlak voor een beroepsvereniging. Volgens de ondervraagden zijn de VSG, buurtsportcoaches, werkgevers, gemeenten, onderwijs, het ministerie van VWS en Kenniscentrum Sport belangrijke stakeholders bij de organisatie en inrichting van een beroepsvereniging. De KVLO zou hier ook bij betrokken kunnen worden, aangezien gymdocenten (die soms actief zijn als buurtsportcoach) hierbij zijn aangesloten. Deze bevindingen sluiten aan bij de conclusies van het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches. Uit gesprekken met buurtsportcoaches blijkt dat er veel behoefte is aan kennisdeling en het verhogen van de status en bekendheid van de (functie van) buurtsportcoach (Van Lindert et al., 2017).

Lokale uitvoeringsprocessen en activiteiten

Buurtsportcoaches voeren lokaal diverse activiteiten of taken uit, in samenwerking met diverse partijen die diverse belangen en doelen hebben, om bepaalde resultaten te bereiken. Deze lokale context beïnvloedt uiteraard de werkwijze en activiteiten van buurtsportcoaches. In deze paragraaf gaan we in op dit lokale uitvoeringsproces en de activiteiten die buurtsportcoaches uitvoeren. Hiervoor maken we gebruik van diverse bronnen, zoals het eerder genoemde evaluatieonderzoek buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017) en de monitor van BMC Onderzoek onder gemeenten (Wajer et al., 2017).

In deze paragraaf gaan we in op de volgende thema's: implementatie, regierol, doelstellingen, cofinanciering, werkgeverschap, betrokkenheid partijen, sectoren waarin en doelgroepen waarvoor buurtsportcoaches werkzaam zijn, taken en werkzaamheden van de buurtsportcoach, lokale samenwerking, ervaringen met het werk en succes- en faalfactoren (zie figuur 1.2, paragraaf 1.4).

Implementatie van de Brede impuls combinatiefuncties

Uit interviews met gemeenteambtenaren en coördinatoren van buurtsportcoaches blijkt de Brede impuls combinatiefuncties in de 34 casegemeenten zeer divers te zijn geïmplementeerd (Van Lindert et al., 2017). De verschillen tussen gemeenten zijn groter dan de overeenkomsten. Zij zien echter wel terugkerende bouwstenen voor de implementatiewijze: doelstellingen, betrokken partijen, werkgeverschap en cofinanciering, regierol gemeente, monitoring en evaluatie. Externe factoren die bij de implementatie een rol spelen, zijn het tijdstip waarop gemeenten aan de Bic zijn gaan deelnemen en de omvang van de gemeente (zowel in fte buurtsportcoaches als inwonertal). Hoe groter gemeenten zijn, hoe meer capaciteit op beleidsniveau kan worden ingezet (in aantal mensen en in denkkraft).

Grotere gemeenten hebben ook meer mogelijkheden om aan te haken bij aanpalend beleid of al lopende lokale programma's. Tegelijkertijd hebben zij te maken met een groter aantal lokale partijen wiens soms tegenstrijdige belangen op elkaar afgestemd moeten worden. De onderzoekers zien aan de andere kant ook dat juist grote gemeenten de inzet van buurtsportcoaches, vanwege de grotere massa aan fte, op meer gestructureerde wijze organiseren.

Uit de Monitor Lokaal Sportbeleid die is ingevuld door 240 gemeenten blijkt dat gemeenten die de Bic inzetten, de buurtsportcoach zien als een integraal en belangrijk deel van het sportbeleid (83%); 12 procent vindt dit enigszins (Hoekman & Van der Maat, 2017). Resultaten uit het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017) ondersteunen dit. Gemeenten willen en kunnen niet meer zonder de buurtsportcoach en zien de buurtsportcoach als een impuls voor het lokale sportbeleid (95% van de gemeenten ervaart de Bic als een impuls).

Regierol gemeenten

Door als gemeente een duidelijke visie te bepalen en randvoorwaarden op te stellen (door Van Lindert en collega's benoemd als regierol), kunnen betrokken partijen beter inspelen op deze visie. Anderzijds is binnen deze partijen veel kennis en ervaring aanwezig, waardoor het belangrijk is dat gemeenten doelstellingen in samenspraak met partijen opstellen of de invulling van bepaalde doelstellingen overlaten aan de praktijk. Een goede afstemming met de belangen van lokale partijen kan ertoe leiden dat zij meer betrokken raken en op hun manier kunnen bijdragen. Dit bevordert lokaal maatwerk. Deze totstandkoming van beleid wordt door een gemeente niet altijd bewust gekozen, maar is mede afhankelijk van factoren zoals de afhankelijkheid van cofinanciering en de mate van steun van andere beleidsdomeinen. Daarnaast zijn sommige gemeenten al enkele jaren geleden begonnen met de inzet van buurtsportcoaches, maar organiseren nu de totstandkoming van beleid op een andere manier. Door evaluatie bleek de eerdere beleidsvorming niet altijd optimaal te zijn.

Lokale doelstellingen

Zoals in de SBB-monitor van 2016 is gerapporteerd (Van Lindert et al., 2016), herkennen gemeenten zich in de meeste landelijk geformuleerde doelstellingen van de Bic. Uit de Monitor Lokaal Sportbeleid blijkt wat gemeenten met de inzet van buurtsportcoaches willen bereiken naar eigen zeggen bij bijna drie kwart (71%) in duidelijke doelstellingen is geformuleerd en bij nog eens een kwart (25%) grotendeels (Hoekman & Van der Maat, 2017). Twee vijfde (40%) van de Nederlandse gemeenten geeft in een landelijke enquête in het kader van het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches aan deze doelstellingen SMART te formuleren en ruim twee derde (69%) van alle gemeenten heeft de beleidsdoelen ten aanzien van de Bic verankerd in een gemeentelijke beleidsnota (Mulier Instituut, 2016a; Van Lindert et al., 2017).

Bij het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches is tijdens interviews met beleidsambtenaren en coördinatoren van de buurtsportcoaches verder doorgevraagd naar de doelen die hun gemeente met de inzet van buurtsportcoaches beoogt. Er blijkt veel diversiteit in doelstellingen te zijn. De landelijke doelen worden nagestreefd, maar gemeenten en organisaties streven ook vele lokale doelstellingen na, waarbij de lokale context van hun gemeente meer centraal staat. Gemeenten zetten een stip op de horizon, waarbij ze zowel streven naar gedragsverandering (sport als doel) als naar maatschappelijke effecten (sport als middel). Doelen zijn op prestatieniveau en effectniveau geformuleerd, waar doelen op effectniveau de gemeente meer een visie geven voor wat de buurtsportcoach voor verandering teweeg moet brengen (zie voor deze termen ook het MAPE-model, bijlage 2).

Doelen op prestatieniveau zijn in vergelijking met de effectdoelen makkelijker meetbaar en gaan meer in op de prestaties die de buurtsportcoach heeft bereikt als gevolg van de producten, diensten en activiteiten die hij heeft geleverd. De prestatiedoelen hebben bijvoorbeeld betrekking op het bereik van georganiseerde activiteiten (aantal deelnemers), het versterken van sportverenigingen, het leggen van verbindingen tussen organisaties en sectoren in de buurt. De doelstellingen zijn over het algemeen verder uitgewerkt naar specifiekere doelen voor doelgroepen zoals ouderen of jeugd. Prestatiedoelen worden door gemeenten vaak gebruikt als voorbode voor het bereiken van resultaten op effectniveau. Ook prestatiedoelen vindt men lastig om SMART te formuleren en sommige gemeenten doen dit bewust niet om de buurtsportcoach vrijheid in zijn werk te geven. Prestatiedoelen zijn over het algemeen verder uitgewerkt naar activiteitsniveau. Activiteiten zijn meer specifiek en beter meetbaar. Voorbeelden van doelen op activiteitsniveau zijn het aantal activiteiten dat georganiseerd moet worden voor een doelgroep, bepaalde cursussen of kennisdagen die een buurtsportcoach moet organiseren voor sportverenigingen of het aantal sportdagen dat hij moet opzetten voor diverse scholen in de gemeente.

De samenwerking tussen gemeenten en lokale partijen is een bevorderende factor bij het laten slagen van de inzet van de buurtsportcoaches in de gemeente (Van Lindert et al., 2017). Het is hierbij van belang dat de doelstelling van de gemeente is gekoppeld aan het belang van de lokale partijen. Betrokken organisaties vonden het veelal lastig om goed de doelstellingen en afspraken in beeld te hebben. Organisaties in (middel)grote gemeenten geven wat vaker dan organisaties in kleine gemeenten aan dat geen duidelijke structurele afspraken aanwezig zijn. In deze grotere gemeenten zijn ook meer doelstellingen en betrokken partijen aanwezig dan kleinere gemeenten. De kennisgeving van deze doelen wordt bemoeilijkt door wisselingen bij sportverenigingen met vrijwilligers, beleidswisselingen in een gemeente en de wisseling van buurtsportcoaches zelf. Vanwege vele betrokken organisaties en soms diverse werkgevers en aanspreekpunten binnen een gemeente, is soms sprake van onduidelijkheid welke partij welke taak oppakt. Hier kan een vast aanspreekpunt binnen een werkgever of gemeente organisaties helpen om duidelijkheid te creëren. Een duidelijk kader geven als gemeente, betekent wel enige mate van betrokkenheid bij de vorming van beleid. Wanneer een gemeente enkel faciliteert, kan dit bij partijen meer onduidelijkheid geven. Gemeenten proberen hier ook op te sturen, door bijvoorbeeld subsidieaanvragen voorrang te geven als een buurtsportcoach betrokken is.

Cofinanciering gemeenten en lokale partijen

Over de cofinanciering door gemeenten en lokale partijen zijn via de monitor die BMC Onderzoek jaarlijks onder gemeenten uitzet landelijke cijfers beschikbaar (Wajer et al., 2017). Uit de laatste meting (peildatum 1 september 2017) blijkt dat de aan de Bic deelnemende gemeenten gezamenlijk volledige dekking hebben gerealiseerd voor de gestelde norm van 60 procent cofinanciering (103%, tabel 2.2). Vooral de gemeenten uit de negende en tiende tranche hebben nog geen volledige dekking geregeld. Dit patroon zien we bij iedere meting terug. Deze gemeenten zijn dan ook pas met de Bic gestart. Overigens wordt volledige dekking ook in de zesde en zevende tranche nog niet volledig gehaald.

Tabel 2.2 Cofinanciering gemeenten en lokale partijen, naar tranche (in aantal fte en in procenten)*

Tranche	Cofinanciering aantal fte totaal	% cofinanciering t.o.v. de norm voor gemeenten	Bekostiging aantal fte door gemeente	Bekostiging aantal fte door externe partijen	Bekostiging aantal fte door gemeente (%)	Bekostiging aantal fte door externe partijen (%)
1e tranche	617,22	107%	453,37	162,06	73%	26%
2e tranche	455,10	101%	284,77	167,87	63%	37%
3e tranche	255,23	103%	174,61	83,05	68%	33%
4e tranche	226,22	102%	162,65	63,17	72%	28%
5e tranche	155,49	102%	75,88	79,61	49%	51%
6e tranche	33,94	94%	19,35	14,68	57%	43%
7 ^e tranche	16,92	97%	7,02	9,90	41%	59%
8 ^e tranche	10,86	101%	6,01	4,45	55%	41%
9 ^e tranche	12,20	77%	7,80	4,20	64%	34%
10 ^e tranche	4,79	77%	3,05	1,74	64%	36%
Totaal	1787,97	103%	1194,50	590,73	67%	33%

Bron: Wajer et al. (2017) en ministerie van BZK (2017).

*De gemeenten is gevraagd in te vullen hoeveel fte zij zelf bekostigen, hoeveel externe partijen en hoeveel fte dan in totaal door cofinanciering wordt bekostigd. De totale cofinanciering (tweede kolom) is niet de optelsom van de vierde en vijfde kolom, maar geeft het aantal fte weer dat volgens gemeenten door cofinanciering wordt bekostigd.

In totaal wordt 67 procent van de cofinanciering door gemeenten zelf bekostigd en 33 procent door externe partners (zie tabel 2.2). Dit is ongeveer gelijk aan de vorige meting in 2016. Vooral in de eerste tranche (hieronder vallen de grootste gemeenten) bekostigen gemeenten veel zelf (73%).

In de SBB Monitor van 2016 (Van Lindert et al., 2016; Mulier Instituut, 2016a) presenteerden we cijfers uit een landelijke enquête onder gemeenteambtenaren sport over de betrokkenheid bij en rollen van beleidsafdelingen en lokale partners bij de Bic, waaronder cofinanciering. In het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches is hierop doorgevraagd (Van Lindert et al., 2017). In interviews met casegemeenten geven gemeenten aan dat ook intern, binnen de gemeentelijke organisatie zelf, verschillende beleidsafdelingen (naast afdeling sport) meebetalen. Verder cofinancieren de gemeenten vooral met organisaties uit de sectoren onderwijs, welzijn of zorg. Wanneer gemeenten of organisaties het hebben over cofinanciering, gaat het bijna altijd over een financiële bijdrage. De buurtsportcoach is in loondienst of de organisatie betaalt een vergoeding voor de diensten van de buurtsportcoach. Eindgebruikers³⁸ betalen vaak een vergoeding ten opzichte van het aantal uur of activiteit van de buurtsportcoach. Zij huren als het ware de buurtsportcoach in. Gemeenten, maar ook sportverenigingen, geven aan dat cofinancieren vanuit de sportsector veelal niet haalbaar is. De gemeente cofinanciert wanneer een sportvereniging de eindgebruiker is.

³⁸ Eindgebruikers van de Bic zijn partijen die profiteren van de inzet van de buurtsportcoach. Hierbij kan het gaan om burgers, maar ook om organisaties (sportverenigingen, scholen, etc.) die in contact komen met de Bic en de buurtsportcoach.

Vooral in kleine gemeenten (naar inzet fte buurtsportcoach) cofinancieren gemeenten vaak niet zelf en komt de gehele cofinanciering vaak bij lokale partijen vandaan (zie tabel 2.3).

Tabel 2.3 Mate van cofinanciering casegemeenten naar gemeentegrootte op basis van inzet buurtsportcoaches in fte (in aantallen)

	Totaal gemeenten n=34	Klein <5 fte n=8	Middelgroot 5-15 fte n=13	Groot >15 fte n=13
Gemeenten cofinancieren volledig	8	1	3	4
Gemeenten cofinancieren een gedeelte	19	3	8	8
Gemeenten cofinancieren niet	7	4	2	1

Bron: Interviews beleidsambtenaren en lokale coördinatoren, Mulier Instituut, 2016/2017 (zie Van Lindert et al., 2017).

Uit groepsgesprekken met betrokken partijen van de 34 casegemeenten blijkt dat organisaties niet altijd helder hebben hoe de cofinanciering binnen de gemeente is verdeeld (Van Lindert et al., 2017). Met name eindgebruikers zijn zich soms niet bewust van het financiële aandeel dat de gemeente of het Rijk bijlegt voor de inzet van hun buurtsportcoach. Zij denken dat hun financiële aandeel volledig de kosten van de buurtsportcoach dekt en hebben een beperkt zicht op de kosten die een buurtsportcoach met zich meebrengt. Het is voor partijen veelal lastig om de cofinanciering rond te krijgen, met name omdat nog vaak veel onzekerheid heerst in hoeverre het Rijk of de gemeente doorgaat met de inzet van buurtsportcoaches in deze vorm.

Werkgeverschap

De monitor van BMC Onderzoek (Wajer et al., 2017) biedt ook landelijke cijfers over de plaats waar gemeenten het werkgeverschap van buurtsportcoaches beleggen (tabel 2.4). Een vijfde (19%) van de gemeenten geeft aan het werkgeverschap te hebben belegd bij een door de gemeente gesubsidieerde organisatie voor sport; 16 procent heeft dit bij een door de gemeente gesubsidieerde organisatie voor welzijn gedaan. 11 procent van de gemeenten treedt zelf op als werkgever. Hierin zijn nauwelijks veranderingen opgetreden sinds de vorige vorig meting in 2016 (Wajer, Van de Werfhorst & Van Klaveren, 2016).

Tabel 2.4 Sector werkgeverschap buurtsportcoaches per 1-9-2017 (in procenten)

	%
Door de gemeente gesubsidieerde organisatie voor sport	19%
Door de gemeente gesubsidieerde organisatie voor welzijn	16%
Gemeente	11%
Door de gemeente gesubsidieerde organisatie voor cultuur	9%
Overig	8%
Aparte stichting	8%
Provinciaal Sportservicebureau	8%
Basisonderwijs	7%
Gemeentelijk sportbedrijf	7%
Commerciële sportorganisatie	5%
Voorgezet onderwijs	2%
Commerciële cultuurorganisatie	0%

Bron: Wajer et al. (2017).

Uit de interviews met ambtenaren en coördinatoren van de buurtsportcoaches in het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches, blijkt dat het materiële werkgeverschap³⁹ bij de 34 casegemeenten vaak wordt toebedeeld aan (meerdere) lokale partijen, waaronder de gemeente zelf (Van Lindert et al., 2017). Bij kleinere gemeenten is vaak maar één partij betrokken. Het materiële werkgeverschap (voornamelijk) buiten de gemeente plaatsen, betekent niet dat de gemeente niet betrokken is bij de uitvoering van de buurtsportcoach, maar dat gemeenten de praktische uitvoering overlaten aan één of meerdere partijen. Bij de overige gemeenten is het werkgeverschap toebedeeld aan een gemeentelijk of provinciaal sportbedrijf, bij één lokale partij of ligt het bij de gemeente zelf. De gemeenten die zelf de buurtsportcoach aansturen, zijn enkel kleinere gemeenten die minder dan tien fte aan buurtsportcoaches hebben. Wanneer partijen de rol van werkgever vervullen, ervaren gemeenten dat partijen meer betrokken zijn en meer bezig zijn met de doelstellingen van de gemeente.

Ook uit de Monitor Lokaal Sportbeleid blijkt dat het werkgeverschap van de buurtsportcoaches niet alleen maar bij de gemeenten ligt (Hoekman & Van der Maat, 2017). Van de gemeenten besteedt 59 procent het werkgeverschap grotendeels uit aan een andere partij en 14 procent doet dit voor een deel. Bij 27 procent van de gemeenten zijn de buurtsportcoaches in dienst van de gemeente zelf en wordt dit niet uitbesteed.

Betrokken partijen

In de vorige SBB Monitor 2016 (Van Lindert et al., 2016) gingen we reeds in op de rollen die lokale partijen kunnen spelen bij de implementatie van de Bic. Het gaat om de rol van cofinancier en werkgever, zoals in bovenstaande paragrafen besproken is. Partijen kunnen ook een rol spelen in het mede vormgeven van het beleid, het beleid uitvoeren of eindgebruiker zijn.

³⁹ Onder het materiële werkgeverschap definiëren we een partij die de opdracht en taken/activiteiten voor de buurtsportcoach vaststelt, eventueel bijstelt en de buurtsportcoach aanstuurt. Dit kan een andere partij zijn dan die het salaris uitbetaalt, zoals een payrollbedrijf.

Bij de vorming van beleid speelt volgens gemeenten de gemeentelijke afdeling sport de grootste rol, gevolgd door de afdelingen sociale zaken, onderwijs en cultuur. Organisaties van buiten de gemeentelijke organisatie zijn in mindere mate betrokken bij de vorming van beleid, maar hebben een grotere rol in de uitvoering. Eindgebruikers zijn volgens gemeenten vooral onderwijsinstellingen en sportaanbieders, maar ook kunst- en cultuurorganisaties (Mulier Instituut, 2016a). Zoals eerder benoemd zijn eindgebruikers (lokale partijen) zich vaak minder bewust van het gemeentelijk beleid en welke organisaties zoal betrokken zijn bij de uitvoering. Wanneer lokale partijen betrokken zijn bij cofinanciering of werkgeverschap, is hun betrokkenheid bij de implementatie van de Bic groter en zal de mate waarin het beleid aansluit bij de lokale praktijk groter zijn. Lokale partijen beschikken over lokale kennis. Het bevorderen van inspraak door lokale partijen een rol in de uitvoering te geven, zorgt voor meer lokaal maatwerk (Van Lindert et al., 2017).

Sectoren waarin de buurtsportcoach werkzaam is

Uit de monitor van BMC Onderzoek (Wajer et al., 2017) komt naar voren dat, net als voorgaande metingen, volgens opgaven van de gemeenten het grootste deel fte buurtsportcoaches (76%) is ingezet in de vier oorspronkelijke sectoren sport (31%), basisonderwijs (29%), cultuur (9%) en voortgezet onderwijs (5%, zie tabel 2.5). De overige 24 procent (was 25% in september 2016 en 19% in januari 2015) is verdeeld over de ‘nieuwe’ sectoren, zoals welzijn en zorg. De verbreding naar andere sectoren die sinds 2012 mogelijk is, stabiliseert zich.

Tabel 2.5 Gerealiseerde fte buurtsportcoaches, naar sector en peildatum (in procenten)

	1-1-2013	1-1-2014	1-1-2015	1-9-2016	1-9-2017
Sport	37	34	36	32	32
Basisonderwijs	31	32	30	29	29
Cultuur	11	10	10	9	10
Welzijn	6	9	8	9	9
Voortgezet onderwijs	6	5	5	5	5
Ouderen(zorg)	2	2	2	4	4
Jeugd(hulp)	2	1	2	3	3
Zorg	1	1	2	3	3
Kinderopvang	1	1	1	2	2
Bedrijfsleven/MKB	1	0	0	1	0
Overig	2	4	4	3	4

Bron: Wajer et al. (2017).

Buurtsportcoaches van de 34 casegemeenten⁴⁰ uit het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches geven aan dat ze gemiddeld in bijna drie verschillende sectoren werkzaam zijn (Van Lindert et al, 2017, Mulier Instituut, 2017a). Sport (89%) en onderwijs (79%) noemen zij het meest, daarna volgen de sector buurt (40%) en de sector welzijn (29%).

⁴⁰ In de SBB-monitor van 2016 zijn tussentijdse gegevens gepresenteerd van 16 casegemeenten. Inmiddels zijn data van de in totaal 34 casegemeenten opgehaald en geanalyseerd. De uitkomsten verschillen enkele procentpunten van de tussentijdse gegevens. In het evaluatieonderzoek zijn grote gemeenten iets oververtegenwoordigd en kleine gemeenten ondervertegenwoordigd.

In mindere mate werken ze voor organisaties uit de sectoren jeugd(zorg), kunst en cultuur, gezondheidszorg, ouderen(zorg), kinderopvang, vluchtelingenwerk en gehandicaptenzorg (tussen 16 en 8 procent). Het minst werken buurtsportcoaches voor het bedrijfsleven.

De helft van de buurtsportcoaches (50%) geeft aan dat de sportsector het primaire werkveld is (Mulier Instituut, 2017a). Dit betekent dat de buurtsportcoach sport als vertrekpunt heeft en van daaruit de samenwerking zoekt met organisaties uit andere sectoren. Van de buurtsportcoaches noemt 28 procent het onderwijs als primaire werkveld en 5 procent kunst en cultuur⁴¹. Buurtsportcoaches geven aan dat zij veel minder primair vanuit de ‘nieuwe’ sectoren werken, zoals de buurt (6%), welzijn (5%), gezondheidszorg (1%), gehandicaptenzorg (1%), jeugd(zorg) (1%) en ouderen(zorg) (1%). Hierin lijkt ten opzichte van de meting onder buurtsportcoaches in 2014 (Pulles et al., 2014) wel een lichte verschuiving te zijn opgetreden. Buurtsportcoaches lijken wat minder primair vanuit sport (was 53% in 2014) en onderwijs (was 35% in 2014) te werken en wat meer vanuit andere sectoren.⁴²

In de vorige SBB Monitor (Van Lindert et al., 2016) gaven we als kanttekening bij de dominante rol van sport en onderwijs aan dat de verbreding naar andere sectoren (in combinatie met sport) pas sinds 2012 mogelijk is. Deze kanttekening is nog steeds op zijn plaats, hoewel we in de vorige monitor zagen dat er sprake was van een lichte verschuiving ten gunste van de ‘nieuwe’ sectoren (zoals zorg, welzijn en de buurt).

Doelgroepen waarvoor de buurtsportcoach werkzaam is

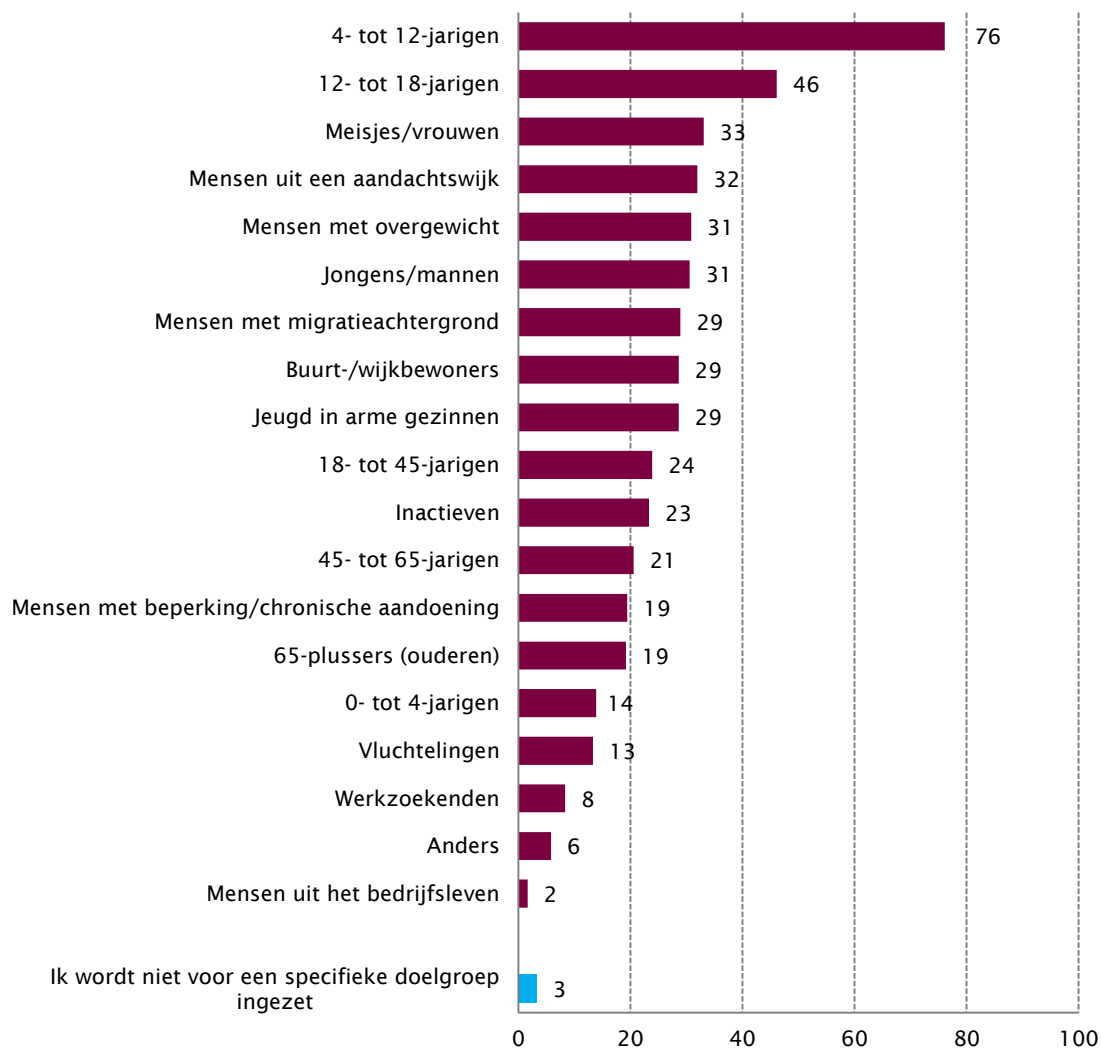
Buurtsportcoaches zijn voor diverse doelgroepen werkzaam. Zoals in de vorige SBB Monitor 2016 (Van Lindert et al., 2016; Mulier Instituut, 2017a) vermeld, richten buurtsportcoaches zich het meest op de kinderen in de basisschoolleeftijd (4-12 jaar) en op jongeren in de middelbare schoolleeftijd (12 tot 18 jaar). Daarin is de laatste jaren niet veel veranderd. De cijfers in de SBB Monitor 2016 waren gebaseerd op een onderzoek onder buurtsportcoaches in zestien gemeenten (Van Ginneken et al., 2016). In het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches is deze dataset uitgebreid naar 34 gemeenten, percentages zijn min of meer gelijk (zie figuur 2.2). We zien dat buurtsportcoaches zich in mindere mate ook richten op andere doelgroepen dan kinderen en jongeren, denk aan mensen uit een aandachtswijk, mensen met overgewicht, mensen met een migratieachtergrond, een hele wijk of buurt, of jeugd in arme gezinnen.

⁴¹ Dit is mogelijk vertekend vanwege het lage aantal respondenten onder ‘cultuurcoaches’.

⁴² Enige voorzichtigheid is hierbij geboden vanwege veranderingen in de vragenlijst en respondentengroepen. Zo lijken de ‘cultuurcoaches’ in dit onderzoek wat ondervertegenwoordigd. In 2014 waren buurtsportcoaches uit 18 gemeenten betrokken, in de meting van 2016/2017 gaat het om buurtsportcoaches uit 34 gemeenten, waaronder ook de meeste gemeenten uit de meting van 2014.

Figuur 2.2 Doelgroepen waarvoor de buurtsportcoach werkzaam is, volgens buurtsportcoaches in 34 casegemeenten (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=424)

Bron: Lokale enquête buurtsportcoaches 34 casegemeenten, Mulier Instituut 2016/2017 (Mulier Instituut, 2017a).

Op basis van de doelgroepen waar buurtsportcoaches zich het meest op richten, is in het evaluatieonderzoek naar buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017) onderscheid gemaakt naar typen buurtsportcoaches. In interviews is doorgevraagd naar de aanpak die buurtsportcoaches hanteren om een specifieke doelgroep te bereiken. Het ging om de volgende doelgroepen: kinderen tot 12 jaar, jongeren tussen 12 en 18 jaar, kwetsbare burgers (waaronder mensen met een lage sociaaleconomische status (SES) of migratieachtergrond), wijkbewoners, mensen met een beperking of chronische aandoening, ouderen en sportverenigingen (als doelgroep van verenigingsondersteuning). Uitgebreide beschrijvingen per doelgroep zijn te vinden in het bijlagenrapport behorende bij het evaluatieonderzoek (Van Lindert & Brandsema (red.) 2017).

In de interviews zijn per doelgroep duidelijk herkenbare en van elkaar te onderscheiden ‘verhalen’ naar voren gekomen over het werk van de buurtsportcoach voor die doelgroep. Buurtsportcoaches verschillen in de wijze waarop zij de doelgroep benaderen en in de activiteiten die zij uitvoeren voor hun specifieke doelgroep. Het is legitiem hen aan te spreken op hun werk voor een specifieke doelgroep. Daarin zijn ze herkenbaar voor elkaar en voor de buitenwereld. Buurtsportcoaches zijn specialisten als het gaat om hun kennis over en aanpak voor een doelgroep. Tegelijkertijd combineren ze vaak taken en doelgroepen en zijn ze soms maar voor een deel van hun functie in een specifiek type te herkennen. Bij de buurtsportcoach die zich richt op de wijk(bewoners), lijken alle verschillende typen samen te komen. Deze buurtsportcoach functioneert meer als een generalist die wijkproblemen aankaart en voor de oplossing van specifieke knelpunten te rade gaat bij specialisten (Van Lindert et al., 2017).

Opleidingsniveau buurtsportcoaches

BMC Onderzoek heeft in de jaarlijkse meting onder alle deelnemende gemeenten in 2017 voor het eerst vragen opgenomen over het opleidingsniveau van de buurtsportcoaches. Gemeenten konden aangeven hoeveel fte buurtsportcoaches werkzaam waren op vier verschillende opleidingsniveaus.⁴³ Het merendeel van de fte buurtsportcoaches is aangesteld op niveau hbo-5 of hoger (70%, Wajer et al., 2017). Ook uit het evaluatieonderzoek naar buurtsportcoaches blijken de meeste buurtsportcoaches een opleiding te hebben afgerond op hbo-niveau of hoger (Van Lindert et al., 2017). Als naar type buurtsportcoach wordt gekeken, dan zijn buurtsportcoaches voor ouderen en de wijkgerichte buurtsportcoaches wat lager opgeleid dan gemiddeld. De meeste buurtsportcoaches in het evaluatieonderzoek (drie kwart) hebben een sportgerelateerde opleiding genoten. Voor de buurtsportcoaches voor ouderen geldt dit iets minder vaak. Zij hebben vaker een opleiding in de sfeer van welzijn of gezondheid gevolgd (Van Lindert et al., 2017).

Werkzaamheden van de buurtsportcoach

Buurtsportcoaches hebben verschillende taken en werkzaamheden. Deze hangen samen met de doelstellingen die zij nastreven, de sectoren waarin zij werkzaam zijn, de doelgroepen waarop zij zich richten en de activiteiten die zij daarvoor ontplooiën. In de SBB Monitor 2016 zijn cijfers gepresenteerd van een onderzoek onder buurtsportcoaches in zestien gemeenten (Van Ginneken et al., 2016). In het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches is deze dataset uitgebreid naar 34 gemeenten (tabel 2.6). We zien dat verbinden, organiseren, coördineren, communiceren en uitvoeren de belangrijkste taken zijn (Van Lindert et al., 2017).

⁴³ In de vragenlijst is onderscheid gemaakt in niveau mbo-1/2 (assisterend/ondersteunend), mbo-3/4 (programmerend), hbo-5 (initieënd/coördinerend/organiserend), hbo-6/plus (coördinerend/beleidsmatig).

Tabel 2.6 Taken van buurtsportcoaches, naar setting (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=424)

	Totaal n=424	Sport n=321	Cultuur n=48	Onderwijs n=283	Zorg en	
					Welzijn n=152	Overig n=161
Organiseren (organiseren en plannen van activiteiten/aanbod)	88	91	75	91	91	90
Verbinden (samenwerkingsverbanden leggen of verbeteren)	88	88	90	86	93	92
Coördineren (afstemmen van mensen en activiteiten)	83	85	73	85	82	80
Communiceren (promoten en zichtbaar maken van aanbod en resultaten)	79	79	79	80	84	82
Uitvoeren (begeleiden van lessen/activiteiten/clinics)	74	77	56	81	70	72
Ontwikkelen (van nieuwe activiteiten/producten/leerlijnen)	73	75	67	75	76	81
Ondersteunen (van docenten/medewerkers/vrijwilligers)	66	67	71	66	70	69
Monitoren en evalueren (van proces en opbrengsten)	61	61	69	62	68	63
Opleiden (van docenten/medewerkers/vrijwilligers/trainers/coaches)	54	56	48	56	55	58
Ondersteunen (van managers/bestuurders, beleidsmatig/organisatorisch)	45	48	48	44	53	50
Anders	3	3	4	2	4	3

Bron: Lokale enquête buurtsportcoaches 34 casegemeenten, Mulier Instituut 2016/2017 (Mulier Instituut, 2017a).

Naast deze algemene taken vervullen buurtsportcoaches ook tal van specifieke werkzaamheden (Van Lindert et al., 2017). Belangrijker is dat de aanpak of werkwijze die buurtsportcoaches hanteren verschilt naar doelgroep waarop zij zich richten. Iedere doelgroep vraagt om een eigen benaderwijze. Daarbij is het van belang dat de buurtsportcoach kennis heeft over die doelgroep, en de verschillen binnen de doelgroep, en daar zijn aanpak op afstemt. De activiteiten die hij uitvoert om mensen in beweging te krijgen sluiten idealiter aan bij de behoeften van de doelgroep. Buurtsportcoaches onderbouwen hun werkwijze vanuit eigen ervaring met de doelgroep, vanuit eerder opgedane kennis en vanuit hun ervaring van wat werkt.

Werkzaamheden op scholen

Uit de 1-meting van de monitor bewegingsonderwijs onder basisscholen blijkt dat op 46 procent⁴⁴ van de basisscholen een buurtsportcoach actief is (Slot-Heijs, Lucassen & Reijgersberg, 2017). Dit is

⁴⁴ Op basis van 6.347 basisscholen in 2016 (bron: www.onderwijsincijfers.nl) betekent dit dat op ongeveer 2.920 basisscholen een buurtsportcoach actief is.

toegenomen ten opzichte van vier jaar geleden bij de nulmeting (42% in 2013). Op scholen waar een buurtsportcoach actief is, komt de buurtsportcoach vooral jaarlijks (42%), maandelijks (25%) of wekelijks (30%). Op de overige 3 procent van de basisscholen komt de buurtsportcoach dagelijks. Van de basisscholen waar een buurtsportcoach actief is, is de buurtsportcoach bij ruim de helft betrokken bij het bewegingsonderwijs (59%, zie tabel 2.7). Op een kwart van die scholen geeft de betrokken buurtsportcoach zelfstandig bewegingsonderwijs (26%). In mindere mate komt het voor dat de buurtsportcoach de leerkrachten ondersteunt bij het bewegingsonderwijs (11%).

Tabel 2.7 Betrokkenheid buurtsportcoach(es) bij bewegingsonderwijs, indien buurtsportcoach actief is op de schoollocatie (in procenten, n=337)

	Totaal
Niet betrokken bij het bewegingsonderwijs	41
Geeft zelfstandig bewegingsonderwijs en is tevens vakleerkracht op school	13
Geeft zelfstandig bewegingsonderwijs en is geen vakleerkracht op school	13
Ondersteunt een of meerdere leerkrachten tijdens het geven van bewegingsonderwijs	11
Is op een andere manier betrokken bij het bewegingsonderwijs	22

Bron: 1-meting bewegingsonderwijs in het primair onderwijs (Slot-Heijs, Lucassen & Reijgersberg, 2017).

Van de basisscholen die een vakleerkracht in dienst hebben, financiert 42 procent dit volledig vanuit de lumpsum⁴⁵ financiering en een kwart doet dit gedeeltelijk. Basisscholen die een vakleerkracht niet (volledig) vanuit de lumpsum financieren, gebruiken veelal een buurtsportcoach die via de gemeente als vakleerkracht wordt ingezet (45%). Op basis van 6.347 basisscholen in 2016⁴⁶ betekent dit dat op ongeveer 1.657 basisscholen een buurtsportcoach via de gemeente als vakleerkracht wordt ingezet.

Samenwerking met en tussen lokale partijen

Samenwerking is een essentieel onderdeel van de werkwijze van buurtsportcoaches, zo blijkt uit het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017). Naar type buurtsportcoach (doelgroep) werken zij met specifieke organisaties samen, vaak passend bij de doelgroep die zij bedienen. Hoeveel en met wie ze samenwerken, hangt af van de organisatorische context in hun gemeente. Samenwerking is niet een doel op zich, maar vaak ondersteunend in het werk. Zonder samenwerking is er geen contact met de doelgroep, geen draagvlak voor hun werkwijze, geen partijen die zelf aanbod organiseren, etc.

De samenwerking van de buurtsportcoach met partners en tussen partners kan verschillende vormen aannemen, zo blijkt uit het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017). Zo kan de buurtsportcoach de verbindende schakel zijn tussen meerdere partners in een netwerk.

De buurtsportcoach kan ook aansluiten bij een bestaand netwerk van partners rondom een gemeenschappelijk doel. Uit het vragenlijstonderzoek onder buurtsportcoaches in 34 gemeenten geeft een op de vier buurtsportcoaches aan zich aan te sluiten bij bestaande netwerken (Mulier Instituut, 2017a). Bij deze vormen van samenwerking gaat het om samenwerking op strategisch niveau.

Samenwerking kan ook de vorm aannemen van een doorverwijsrelatie met specifieke organisaties die in

⁴⁵ De lumpsum financiering is het budget dat onderwijsinstellingen (waaronder scholen) jaarlijks krijgen vanuit de Rijksoverheid voor materiaal en personeel.

⁴⁶ Zie www.onderwijsincijfers.nl.

contact staan met de doelgroep. Denk aan de arts die de cliënt doorverwijst naar een buurtsportcoach en deze op zijn beurt doorverwijst naar een sportvereniging. Een laatste vorm op meer operationeel niveau is de samenwerking tussen twee partijen om een activiteit voor een doelgroep te organiseren. Denk aan de school en de sportvereniging die naschools sportaanbod opzetten. De buurtsportcoach kan daar als uitvoerder nog tussen zitten. Buurtsportcoaches vinden, op welk niveau ze ook samenwerken, deze verbindende rol een belangrijk onderdeel van hun werk. Deze taak kost veel tijd, soms maanden of jaren. Volgens Van Ravenhorst (2017) kan een sociale netwerkanalyse helpen om in kaart te brengen met welke partijen wordt samengewerkt, wat de rol van de buurtsportcoach hierin is en hoe intensief de samenwerking is.

Gemeenten geven in interviews aan dat zij willen toewerken naar de strategische manier van verbinden, zodat een duurzame verbinding ontstaat tussen organisaties en de buurtsportcoach zichzelf overbodig maakt. Zodoende kan de buurtsportcoach zich op een andere wijk of doelgroep richten, waardoor meer mensen profijt hebben van de buurtsportcoach. Anderzijds is de buurtsportcoach structureel nodig, zodat hij een vertrouwd gezicht in de wijk kan worden en een band kan opbouwen en onderhouden met de doelgroep. Volgens lokale organisaties is deze duurzame verbinding tussen organisaties nog niet altijd aanwezig en betwijfelen ze of dit wel mogelijk is, gezien de beperkte middelen vanuit de organisaties. Uit het vragenlijstonderzoek in 34 gemeenten onder betrokken lokale organisaties, blijkt dat de samenwerking met andere organisaties bij 26 procent van de organisaties nog via de buurtsportcoach verloopt (Mulier Instituut, 2017b).

In het vragenlijstonderzoek onder buurtsportcoaches in 34 gemeenten (Mulier Instituut, 2017a) noemt ruim de helft van de buurtsportcoaches dat het bij samenwerking tussen organisaties waarbij zij betrokken zijn, vaak gaat om de organisatie van jaarlijks terugkerende of incidentele activiteiten (57% resp. 51%). De helft spreekt over het uitvoeren van activiteiten op structurele basis (53%) of dat partijen samenwerken in een projectgroep (52%, zie tabel 2.8). Betrokken organisaties (Mulier Instituut, 2017b) geven zelf ook aan dat deze vier vormen het meest voorkomen, maar in een andere volgorde.

Samenwerking in de vorm van gezamenlijk overleggen over doelen en resultaten, een gezamenlijk plan van aanpak, een samenwerkingsovereenkomst of in een zogenaamde ketenaanpak komen volgens buurtsportcoaches ook voor, maar minder vaak. Dat zeggen organisaties zelf ook. Het aandeel organisaties dat deze vormen van samenwerking noemt, is lager dan bij de buurtsportcoaches. 11 procent van de organisaties geeft aan dat zij met andere organisaties gezamenlijk het werkgeverschap van de buurtsportcoach hebben geregeld (Van Lindert et al., 2017; Mulier Instituut, 2017b).

Tabel 2.8 Wijze waarop organisaties, waarbij de buurtsportcoach betrokken is, met elkaar samenwerken volgens buurtsportcoaches en betrokken organisaties (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Buurtsportcoaches (n=424)	Betrokken organisaties (n=446)
Voeren gezamenlijk een jaarlijks terugkerende activiteit uit	57	51
Voeren gezamenlijk op incidentele basis activiteiten uit	55	62
Voeren gezamenlijk op structurele basis activiteiten uit	53	38
Organisaties participeren in een projectgroep	52	38
Doelen en resultaten worden in gezamenlijk overleg bepaald	37	28
Hebben een gezamenlijk plan van aanpak voor de samenwerking	36	27
Hebben een samenwerkingsovereenkomst ondertekend	30	27
Werken samen in een zogenaamde ketenaanpak	25	24
Hebben gezamenlijk het werkgeverschap voor de buurtsportcoach geregeld	-	11
Voeren een gezamenlijke administratie/overhead	9	2
Anders	4	9
Niet van toepassing	6	-

Bron: Lokale enquête buurtsportcoaches en betrokken organisaties 34 casegemeenten, Mulier Instituut 2016/2017 (Mulier Instituut 2017a; 2017b)

Organisaties die betrokken zijn bij de inzet van buurtsportcoaches blijken (al) redelijk veel samen te werken met partijen als de gemeente (68%), (andere) onderwijsinstellingen (67%) en (andere) sportorganisaties (76%, Mulier Instituut, 2017b⁴⁷).

De verbinding met het sociaal domein

In deze paragraaf gaan we specifiek in op de samenwerking die al dan niet door de buurtsportcoach met het sociaal domein tot stand wordt gebracht.

Buurtsportcoach onderdeel van leefstijlinterventie

In de regio Amsterdam wordt de buurtsportcoach als een pilot in drie stadsdelen ingezet als onderdeel van een leefstijlinterventie voor kwetsbare burgers (Oosterveer & Schönerberger, 2017)⁴⁸.

Bij deze pilot worden Activerende Leefstijlinterventies (Ali) ingezet door buurtsportcoaches om mensen met (gezondheids-)problemen (minima/werkzoekenden) te begeleiden naar duurzame deelname aan beweegactiviteiten. De pilot is tussentijds geëvalueerd door GGD Amsterdam. Uit de evaluatie blijkt dat de inzet van buurtsportcoaches als een succesvolle interventie wordt gezien. Het doel om 60 procent van de deelnemende kwetsbare Amsterdammers duurzaam aan een beweegactiviteit deel te laten

⁴⁷ De tussentijdse resultaten van Van Ginneken et al. (2016) van 16 gemeenten verschillen weinig van de resultaten van alle 34 casegemeenten.

⁴⁸ http://www.ggd.amsterdam.nl/publish/pages/473214/activerende_leefstijlinterventies_amsterdam_2015_-_2016.pdf.

nemen, is op korte termijn behaald. De samenwerking tussen Werk, Participatie en Inkomen van de gemeente Amsterdam en de buurtsportcoach zorgt voor een structurele doorverwijzing van deelnemers.

Verbinding tussen (jeugd)zorg, welzijn en sport

Over de verbinding tussen zorg, welzijn en sport zijn drie onderzoeken afgerond (Jansma & Hermens, 2016; Hermens, Super & Verkooijen, 2017; Leenaars, 2017; Leenaars & Smit, 2017). Deze onderzoeken zijn niet allemaal primair gericht op de inzet van buurtsportcoaches, maar focussen wel op het leggen van verbindingen tussen sectoren.

Het Verwey-Jonker Instituut deed onderzoek naar de verbindingen tussen jeugdzorg- en welzijnsorganisaties en sportverenigingen in Drenthe (Jansma & Hermens, 2016)⁴⁹. Voor dit onderzoek volgden zij vier pilots van Positief Opgroeien Drenthe Sport (POD Sport) met de focus op het bevorderen van een opvoed- en opgroei-klimaat op sportverenigingen. Plezier in sporten en een positieve ervaring zijn hierbij van belang om met sporten door te gaan. Buiten het POD Sport-project werken Drentse sportverenigingen, jeugd- en welzijnsorganisaties nog beperkt samen, hoewel hier wel draagvlak voor is. Het begeleiden van kwetsbare jeugd naar sportverenigingen levert voor de verenigingen nieuwe leden op en de kwetsbare jeugd heeft een plek om zinvol tijd te kunnen besteden. Bij sportverenigingen is minder draagvlak voor het gebruik van de vereniging om jeugd met opvoed- en opgroei-problemen te vinden.

Een goede samenwerking tussen jeugdhulpprofessionals en vrijwilligers van sportverenigingen komt tot stand wanneer iemand hier het initiatief voor neemt en begeleidt, de samenwerking zichtbaar wordt gemaakt en wederzijds wordt geïnvesteerd in de samenwerking (Hermens, Super & Verkooijen, 2017)⁵⁰. Belemmeringen bij de samenwerking tussen jeugdzorg en sport zijn verschillen in cultuur, werkwijze en werktijden. Voor kwetsbare jeugd kan sport positieve uitkomsten bieden, maar balans tussen positieve en negatieve sportervaringen is hierbij volgens Hermens en collega's belangrijk. Een sportcoach kan hier invloed op uit oefenen door een positief klimaat te bevorderen, waarin jongeren zich gesteund voelen en successen kunnen ervaren. Daarom is van belang dat wordt geïnventariseerd in welke sportactiviteit bij de jongere past.

Leenaars en Smit hebben voor hun promotieonderzoek 'Verbinding zorg, sport en bewegen' drie jaar lang dertien buurtsportcoaches uit negen verschillende gemeenten gevolgd (zie voor factsheet: Leenaars & Smit, 2017; voor proefschrift: Leenaars, 2017).

Tijdens het onderzoek hebben zij zich gericht op (1) de inzet van de buurtsportcoaches en de samenwerking tussen de verschillende organisaties op het gebied van zorg, sport en bewegen en op (2) de invloed van de georganiseerde beweegactiviteiten op de structurele beweegdeelname en gezondheid van buurtbewoners⁵¹. Met betrekking tot de inzet van de buurtsportcoach bij de verbinding tussen zorg, sport en bewegen onderscheiden zij drie rollen:

- Doorverwijzer: inwoners na een doorverwijzing vanuit zorg en welzijn begeleiden naar passend sport- en beweegaanbod;

⁴⁹ http://www.verwey-jonker.nl/doc/2016/114043_Positief-opgroeien-in-Drentse-sportverenigingen_web.pdf.

⁵⁰ http://www.wur.nl/upload_mm/5/3/1/3807add4-c996-4607-86cb-dc022154a585_Brochure%20Jeugd%2C%20Zorg%20en%20Sport%20-%20FINAL.PDF.

⁵¹ <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=7840&m=1496756169&action=file.download>.

- Organisator: activiteiten voor en van zorg-, sport- en welzijnsorganisaties organiseren en ondersteunen;
- Makelaar: de verbinding leggen tussen zorg, sport en bewegen door activiteiten te organiseren en cliënten vanuit zorg en welzijn te begeleiden naar passend sport- en beweegaanbod.

Belemmeringen die volgens professionals en buurtsportcoaches de samenwerking tussen zorg, sport en bewegen in de weg staan, zijn een gebrek aan geld, tijd en kennis van zorgprofessionals. Daarnaast sluiten vraag en sportaanbod niet altijd op elkaar aan, met het oog op de verschillende doelgroepen. Integraal gezondheids- en sportbeleid van gemeenten en de verankering van dat beleid op managementniveau, zijn veelbelovend om de doelgroep te bereiken. Zonder integraal beleid van gemeenten vindt de verbinding tussen zorg, sport en bewegen vooral plaats rondom eigen activiteiten van de buurtsportcoach, gericht op een beperkte doelgroep en beperkte groep professionals. Om inwoners na een beweegprogramma aan het bewegen te houden, is het volgens Leenaars en Smit belangrijk om in te spelen op zelfmanagementondersteuning. Dit kan bijvoorbeeld door in te zetten op gedragsverandering, voorlichting en het ervaren van verbeteringen. Lees hierover meer bij paragraaf 2.3 Prestaties.

Uit literatuuronderzoek van Hoogendoorn en De Hollander (2016) blijkt dat een buurtsportcoach een laagdrempelige partij is voor ondervertegenwoordigde groepen (zoals mensen met een beperking/ chronische aandoening, met een migratieachtergrond of ouderen) om belemmeringen om te gaan sporten en/of bewegen weg te nemen. Ook kunnen belemmeringen om te sporten bij kwetsbare mensen worden weggenomen doordat een buurtsportcoach zorgorganisaties en sportaanbieders met elkaar verbindt.

Samenwerking met wijkteams

Het merendeel van de gemeenten werkt samen met (sociale) wijkteams (Van Arum & Schoorl, 2016). Hierin zitten professionals uit de zorg en uit welzijnswerk. De buurtsportcoach is een logische verbinder tussen de casuïstiek van een wijkteam en sportverenigingen en andere sport- en beweegaanbieders. In de factsheet⁵² met tien tips voor buurtsportcoaches om samen te werken met wijkteams, beveelt Kenniscentrum Sport aan om te investeren in relaties met de wijkteams en die relaties goed te onderhouden.

In vragenlijstonderzoek onder buurtsportcoaches in 34 gemeenten geeft bijna een vijfde (38%) van de buurtsportcoaches aan dat het goed lukt om een verbinding te leggen met sociale wijkteams in hun gemeente (Van Lindert et al., 2017). Tevens kaarten buurtsportcoaches aan dat deze verbindingen vaak nog moeizaam tot stand komen.

Beïnvloedende factoren voor de lokale implementatie

Diverse factoren beïnvloeden de implementatie van de Bic op gemeenteniveau en het werk van de buurtsportcoach.

⁵² <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=7794&m=1496303749&action=file.download>.

Implementatie Bic in gemeenten

Uit de interviews met ambtenaren en coördinatoren van buurtsportcoaches uit de 34 gemeenten blijkt dat de ruimte voor lokaal maatwerk, onzekerheid over de continuïteit van de (rijks)financiering en de organisatiestructuur van de inzet van de buurtsportcoaches, invloed hebben op de implementatie van de Brede impuls combinatiefuncties (Van Lindert et al., 2017). Door de ruimte voor lokaal maatwerk kunnen gemeenten inspelen op zaken die binnen de gemeente leven. Gemeenten fungeren hierbij als lerende organisaties. Door onzekerheid over de continuïteit van de financiering, zijn betrokken organisaties terughoudender en nemen zij minder risico's met betrekking tot de inzet van buurtsportcoaches. Met name in kleinere gemeenten werken veel buurtsportcoaches onder tijdelijke contacten, waardoor veel wisselingen zijn onder buurtsportcoaches en kennis verloren gaat. Met betrekking tot de organisatiestructuur zien Van Lindert et al. (2017) dat betrokken organisaties tevredener zijn over de activiteiten van en de samenwerking met de buurtsportcoaches wanneer de gemeente meer stuurt en een duidelijk kader stelt met betrekking tot beleid rondom de buurtsportcoach.

Ervaringen met samenwerking

Over het algemeen vinden buurtsportcoaches in 34 casegemeenten dat zij met succes samenwerken met diverse betrokken organisaties (82%, Van Lindert et al., 2017). Betrokken organisaties zijn in deze casegemeenten over het algemeen ook tevreden over de samenwerking met de buurtsportcoaches (80%). Buurtsportcoaches vinden zelf ook dat ze met succes samenwerken met andere buurtsportcoaches (78%). Ze zijn het wat minder eens met de stelling dat de animo van betrokken partijen om samen te werken hoog is (55% eens). Betrokken organisaties zelf zijn het wat vaker met deze stelling eens (66%). Ongeveer twee vijfde van de buurtsportcoaches denkt dat de samenwerking tussen organisaties die onderling verschillen in cultuur en werkwijze nieuwe aanpakken oplevert (41% eens, 35% neutraal). Weinig buurtsportcoaches geven aan (16% eens) dat sommige organisaties zich uit de samenwerking hebben teruggetrokken (Van Lindert et al., 2017; Mulier Instituut, 2017a).

De samenwerking met externe partijen zien buurtsportcoaches als een belangrijke beïnvloedende factor in hun werk. De samenwerking verloopt veelal goed, maar kost veel tijd en energie. De samenwerking met partijen van buiten de sport, zoals met zorg en welzijn (zie ook Leenaars, 2017) verloopt nog vaak stroef, zo blijkt uit interviews met buurtsportcoaches in het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017). Deze partijen, die vaak de doelgroepen vertegenwoordigen die de buurtsportcoach in beweging wil brengen, zijn vaak nog onbekend met het werk van de buurtsportcoach en kunnen terughoudend zijn. Partijen in de sport willen soms juist te snel gaan, wat deelnemers die nog niet gewend zijn aan sport en bewegen kan afschrikken. Buurtsportcoaches waardering geven voor het opbouwen van samenwerkingsverbanden en de tijd daarvoor geven is belangrijk, zo stellen Van Lindert et al. (2017). Een herkenbaar gezicht worden voor doelgroepen en partijen kost nu eenmaal tijd.

Helderheid taken

Uit het vragenlijstonderzoek binnen 34 gemeenten blijkt dat het merendeel van de buurtsportcoaches (87%) een helder beeld heeft van zijn of haar taken en werkzaamheden (aanpak). Voor organisaties die bij hun inzet zijn betrokken geldt dat ook, maar in iets mindere mate (71% eens met de stelling; Van Lindert et al., 2017; Mulier Instituut, 2017a). Buurtsportcoaches en betrokken organisaties vinden verder dat de doelstellingen met de inzet van de buurtsportcoach in hun gemeente realistisch en haalbaar zijn (70% resp. 69% eens). Iets minder buurtsportcoaches zijn het (zeer) eens met de stelling dat de aanpak of werkwijze om de doelstellingen en doelgroepen te bereiken goed zijn onderbouwd en uitgewerkt

(67% eens, 8% oneens, 23% neutraal). Uit interviews blijkt dat buurtsportcoaches hun werkwijze onderbouwen met kennis en ervaring opgedaan in de praktijk (met wat werkt).

Inrichting eigen werk

Over de inrichting van hun eigen werk zijn buurtsportcoaches behoorlijk tevreden. Uit vragenlijstonderzoek onder buurtsportcoaches in 34 gemeenten blijkt dat bijna alle buurtsportcoaches (94%) naar eigen zeggen voldoende kennis en vaardigheden hebben om de werkzaamheden te kunnen uitvoeren. Betrokken organisaties zijn het daar over het algemeen mee eens (80%). Gemeenten noemen in interviews de buurtsportcoach als persoon een succesfactor bij de implementatie van de Bic.

Buurtsportcoaches bevestigen in interviews nogmaals over de kwaliteiten te beschikken die een goede buurtsportcoach moet hebben. Zij blijken over een open en ondernemende instelling te moeten beschikken om de lokale vraagstukken waar zij voor staan, het hoofd te kunnen bieden. Toch zien zij ook mogelijkheden hun eigen vaardigheden en kennis te verbeteren en zijn ze soms kritisch op de mogelijkheden die werkgevers bieden om zichzelf verder te ontwikkelen (Van Lindert et al., 2017). Het merendeel van de buurtsportcoaches (91%) ervaart voldoende ruimte om een eigen aanpak/werkwijze te kiezen. Uit interviews met buurtsportcoaches blijkt dat de ervaren vrijheid een belangrijke succesfactor in hun werkwijze is. Door zelf invloed uit te (kunnen) oefenen op het bepalen van doelen en activiteiten, zijn zij in staat om aan te sluiten bij de lokale behoeften van hun doelgroep of wijk.

Ook steun van collega's en leidinggevendenden wordt in het vragenlijstonderzoek als voldoende ervaren (86%). Buurtsportcoaches zijn het over het algemeen eens met de stelling dat zij voldoende mogelijkheden hebben om werkervaringen met collega's uit wisselen (81%). Iets minder buurtsportcoaches zijn het eens met de uitspraak dat zij op voldoende steun kunnen rekenen van betrokken professionals en organisaties mochten zij die nodig hebben (78%). Uit interviews blijkt dat uitwisseling van ervaringen en kennis met collega's in het eigen team of binnen de gemeente van groot belang is om de eigen aanpak te verbeteren. Het is van belang dat zij hierover in contact zijn met betrokken partijen en draagvlak creëren voor hun werk. Een te grote afstand tot werkgever en betrokken partijen vinden buurtsportcoaches niet wenselijk. Enige afstemming in doelen en werkwijze is van belang (Van Lindert et al., 2017; Mulier Instituut, 2017a).

Randvoorwaarden werk

Stellingen die te maken hebben met randvoorwaardelijke aspecten van het werk scoren wat lager in de beleving van buurtsportcoaches en betrokken organisaties, zo blijkt uit vragenlijstonderzoek in 34 gemeenten (Van Lindert et al., 2017; Mulier Instituut 2017a)). Het merendeel van de buurtsportcoaches is het eens (77%) met de stelling dat een of meerdere personen zijn aangewezen voor de coördinatie van de inzet van buurtsportcoaches. Drie kwart van de buurtsportcoaches vindt dat er voldoende materialen en voorzieningen zijn om het werk te kunnen uitvoeren (75% eens, 7% oneens) en dat het werkgeverschap goed is geregeld (72% eens, 8% oneens).

Minder buurtsportcoaches zijn het eens met de stelling dat het nemen van besluiten met betrekking tot de inzet van buurtsportcoaches in hun gemeente, wijk of organisatie soepel en snel verloopt (46% eens, 13% oneens). Betrokken organisaties zijn het daar overigens vaker mee eens (70%). Uit het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches komt naar voren dat het van belang is om de omstandigheden waaronder buurtsportcoaches hun werk doen goed te organiseren. Het gaat hier zowel om goede afstemming over doelen en werkwijze met opdrachtgever, werkgevers, collega's en partners, als om het faciliteren van de ontwikkeling van vaardigheden en competenties bij buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017).

Betrekken doelgroepen en ouders/verzorgers

Buurtsportcoaches en betrokken organisaties zijn kritisch over het gemak waarmee de doelgroep(en) waar de buurtsportcoach zich op richt kunnen worden geënthousiasmeerd om aan activiteiten deel te nemen. In het vragenlijstonderzoek in 34 gemeenten is ongeveer de helft van zowel buurtsportcoaches (47%) als van de betrokken organisaties (52%) het eens met de stelling dat zij makkelijk te enthousiasmeren zijn, een kwart (25%) van de buurtsportcoaches en 18 procent van de betrokken organisaties is het hier niet mee eens. Desondanks is 69 procent van de buurtsportcoaches tevreden over de mate waarin hij/zij de doelgroep(en) weet te bereiken (8% niet eens met de stelling, zie verder bij kopje *Prestaties*; Mulier Instituut 2017a; 2017b).

Het betrekken van ouders en verzorgers bij activiteiten voor (hun) kinderen vinden de buurtsportcoaches en betrokken organisaties lastiger. Een vijfde (17%) van de buurtsportcoaches en drie tiende (30%) van de organisaties is het eens met de stelling dat zij over het algemeen makkelijk te betrekken zijn, maar ruim twee vijfde (42%) van de buurtsportcoaches en drie tiende (32%) van de organisaties is het daar niet mee eens. Drie kwart (72%) van de buurtsportcoaches vindt verder dat in hun gemeente/wijk bij organisaties en andere professionals draagvlak is voor het werk van de buurtsportcoach (Mulier Instituut, 2017a; 2017b).

2.3 Prestaties

De activiteiten die buurtsportcoaches op lokaal niveau uitvoeren, hebben tot doel om bepaalde resultaten op prestatieniveau te behalen. Landelijk is een aantal doelstellingen opgesteld met betrekking tot de Bic (zie bijlage 5, tabel B5.1), maar gemeenten mogen een eigen invulling aan deze doelen geven.

Uit het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches weten we dat de diverse betrokkenen zich wel in deze landelijke doelstellingen herkennen, maar dat zij lokaal ook hun eigen doelen aan de inzet van buurtsportcoaches koppelen (zie eerdere paragraaf 2.2, kopje *Lokale doelstellingen*). Dit maakt dat de inzet van buurtsportcoaches lokaal zeer divers kan uitpakken. In middelgrote en grote gemeenten werd beleidsmatig al ingezet op bijvoorbeeld sportstimulering, maar in kleinere gemeenten vaak niet. Kleine gemeenten geven dan ook aan dat zonder de buurtsportcoach in hun gemeente minder tot geen aandacht voor sport en bewegen zou zijn.

Toch is er behoefte om op basis van lokale resultaten uitspraken te doen over het bereiken van de landelijke en lokale doelen. Voor deze SBB Monitor gaan we daarom uit van een aantal vooraf gekozen indicatoren (onder meer afgeleid van de landelijke doelen): meer lokale verbindingen, meer/beter sport- en beweegaanbod, meer sterke sportverenigingen, meer brede scholen met sportaanbod, veranderingen in infrastructuur, competenties van de doelgroep en het bereik van doelgroepen/aantal deelnemers. Resultaten op deze indicatoren zijn gebaseerd op de ervaring van gemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties. Voor een overzicht van de resultaten, zie figuur 2.3.

Over het algemeen zijn gemeenten wat positiever over de resultaten dan betrokken buurtsportcoaches en zijn betrokken organisaties hier het minst positief over. Dit is te verklaren doordat gemeenten zicht hebben op wat alle buurtsportcoaches binnen de gemeente doen. Betrokken organisaties en buurtsportcoaches zien vaak maar een deel van het werk van de buurtsportcoach: alleen het deel waar zij zelf bij betrokken zijn.

Figuur 2.3 De mate waarin gemeenten*, buurtsportcoaches** en betrokken*** organisaties van casegemeenten⁵³ ervaren dat doelstellingen met de inzet van de buurtsportcoaches zijn behaald (uitsnede van lokale en landelijke doelstellingen; in procenten; 'een beetje' en 'volledig' behaald)

Bron: *Interviews beleidsambtenaren en lokale coördinatoren, Mulier Instituut, 2016/2017 (Van Lindert et al, 2017); Lokale enquête buurtsportcoaches** en betrokken organisaties*** 34 casegemeenten, Mulier Instituut 2016/2017 (Mulier Instituut 2017a; 2017b).

**** Voor het resultaat op dit doel was de respons van gemeenten laag, daarom zijn deze resultaten niet weergegeven.

⁵³ Het aantal respondenten varieert per doelstelling, afhankelijk van of de doelstellingen worden nagestreefd. In totaal zijn deze vragen beantwoord door 20 gemeenten, 424 buurtsportcoaches en 446 betrokken organisaties.

Meer lokale verbindingen

Bijna alle casegemeenten (94%) beogen om met de inzet van de buurtsportcoaches het leggen van verbindingen tussen sport en andere sectoren te bevorderen (Van Lindert et al., 2017). Met name casegemeenten en buurtsportcoaches zijn erg positief over de resultaten op deze doelstelling, maar betrokken organisaties zien op dit gebied ook resultaat (zie figuur 2.3). In de interviews geven de 34 casegemeenten aan dat zowel verbindingen binnen de gemeentelijke organisatie als daarbuiten zijn gelegd (Van Lindert et al., 2017).

De sportambtenaren uit (middel)grote gemeenten ervaren dat zij meer als partner worden gezien: de verbinding tussen sport en andere beleidsterreinen wordt steeds meer gezocht. Binnen de gemeente zijn voornamelijk verbindingen ontstaan tussen de beleidsterreinen sport, onderwijs, het sociaal domein en in mindere mate met jeugd, armoede, veiligheid, openbare orde en leefbaarheid.

Hoewel samenwerking tussen organisaties door casegemeenten in mindere mate wordt nagestreefd (81%) dan het leggen van verbindingen (94%) (niet in figuur), zijn met name casegemeenten en buurtsportcoaches over resultaten op dit gebied erg positief (zie figuur 2.3). Uit interviews met casegemeenten blijkt dat samenwerking vooral is versterkt tussen organisaties in de sectoren sport (sportverenigingen) en onderwijs (scholen), maar ook tussen de sectoren sport en organisaties in de zorg/welzijn (zoals GGZ), de buurt en bij de kinderopvang. Zie hiervoor ook paragraaf 2.2, kopje *Samenwerking met en tussen lokale partijen*.

Buurtsportcoaches geven in interviews aan dat het leggen van verbindingen een essentieel onderdeel vormt van hun werk. Zij steken hier veel tijd in en zijn positief over het resultaat. Buurtsportcoaches vinden het echter lastig om hierover concrete resultaten te overleggen aan opdrachtgevers. Samenwerking is een moeilijk meetbare indicator (Van Lindert et al., 2017).

Meer/beter sport- en beweegaanbod

Merkbare resultaten worden ervaren in een toename en een verbetering in de kwaliteit van sport- en beweegaanbod.

Meer/beter sport- en beweegaanbod op en rond scholen

Het stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen wordt nagestreefd door 89 procent van de gemeenten (Van Lindert et al., 2017). Zowel casegemeenten als buurtsportcoaches zijn erg positief over het bereikte resultaat hierop, en betrokken organisaties zijn behoorlijk positief (zie figuur 2.3). Volgens 79 procent van de buurtsportcoaches en 60 procent van de betrokken organisaties wordt hier resultaat op geboekt.

Op 46 procent van de basisscholen blijkt een buurtsportcoach actief te zien (zie paragraaf 2.2 onder kopje *Werkzaamheden van de buurtsportcoach*; Slot-Heijs et al., 2017). In vragenlijstonderzoek onder betrokken organisaties in 34 gemeenten (Mulier Instituut, 2017b) geven zes op de tien scholen (61%) waar een buurtsportcoach betrokken was, bij activiteiten voor leerlingen op school na schooltijd aan dat door de komst van de buurtsportcoach dit aanbod is toegenomen. Zeven op de tien betrokken scholen (70%) zien dat de kwaliteit van de aangeboden sport- en beweegactiviteiten op de scholen is toegenomen door de komst van de buurtsportcoach. Ook zes op de tien sportverenigingen (59%) waar een buurtsportcoach betrokken is bij activiteiten van de vereniging op en rond scholen, geven aan dat het aanbod van deze activiteiten is toegenomen.

De helft van de betrokken sportverenigingen (51%) ziet dat de kwaliteit van het sport- en beweegaanbod op hun vereniging is toegenomen door de komst van de buurtsportcoach (Mulier Instituut, 2017b).

Meer/beter sport- en beweegaanbod in de buurt

Het merendeel van de casegemeenten (81%) beoogt dat met de inzet van buurtsportcoaches meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt. Ook willen zij het sport- en beweegaanbod voor specifieke doelgroepen uitbreiden (77%) en de kwaliteit (pedagogisch, methodisch, didactisch) van sport- en beweegaanbod voor specifieke doelgroepen verbeteren (48%; Van Lindert et al., 2017). Volgens het merendeel van de casegemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties is het sport- en beweegaanbod voor specifieke groepen uitgebreid en is de kwaliteit toegenomen (zie figuur 2.3).

Meer/beter sport- en beweegaanbod bij sportverenigingen

Volgens 14 procent van de sportverenigingen die deelnamen aan een meting van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut (Mulier Instituut, 2017c) zijn zij in de afgelopen drie jaar nieuw aanbod gaan organiseren voor hun huidige doelgroepen en organiseert nog eens 14 procent nieuw aanbod voor nieuwe doelgroepen. Volgens verenigingen is de afgelopen drie jaar ook aan de kwaliteit van het sport- en beweegaanbod gewerkt, vooral door trainers/begeleiders cursussen te laten volgen (42%). Van de verenigingen waarbij het aanbod en/of de kwaliteit van het aanbod is veranderd, geeft 16 procent aan dat dit komt door de inzet van een buurtsportcoach. Zie ook paragraaf 4.5, *Verandering aanbod en kwaliteit bij sportverenigingen*.

Sterkere sportverenigingen

Casegemeenten beogen met de inzet van de buurtsportcoaches om sportverenigingen te versterken (84%; Van Lindert et al., 2017). Ook over de resultaten op deze doelstelling zijn zowel casegemeenten, betrokken organisaties als buurtsportcoaches positief. In de vorige SBB Monitor van 2016 (Van Lindert et al., 2016) is geconcludeerd dat verenigingen met een buurtsportcoach hoger scoren op de indicator voor het invullen van hun maatschappelijke functie. Dit was gebaseerd op een peiling van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut (2016b), waarin verenigingen werden bevraagd in welke mate zij scoren op de indicatoren voor de organisatiekracht en maatschappelijke functie. Deze meting wordt in 2018 herhaald.

In het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches is een aantal buurtsportcoaches specifiek bevraagd op hun rol als verenigingsondersteuner. Ook zij geven aan het versterken van de sportvereniging (ondersteunen van kader) als doel te zien en hierop resultaat te boeken (Van Lindert et al., 2017).

Meer brede scholen met sportaanbod

Uitbreiden van het aantal brede scholen met sportaanbod heeft minder dan de helft de casegemeenten (42%) als doelstelling bij de inzet van de buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017). In vergelijking met de andere doelstellingen zien casegemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties hier het minst resultaat op (zie figuur 2.3).

Veranderingen in infrastructuur

In het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches komt in gesprekken met gemeenteambtenaren, coördinatoren en buurtsportcoaches naar voren dat door de inzet van buurtsportcoaches verbindingen ontstaan tussen organisaties die anders niet tot stand zouden zijn gekomen.

Ook zijn er aanwijzingen voor de ontwikkeling van nieuw aanbod, wanneer bijvoorbeeld bestaand aanbod niet aansluit op de behoeften van de doelgroep. Buurtsportcoaches spannen zich in om zelf, of samen met partners, in te spelen op deze behoeften door nieuwe activiteiten op te zetten (Van Lindert et al., 2017).

Bereik doelgroepen/aantal deelnemers

Gemeenten zetten buurtsportcoaches steeds vaker niet enkel op jeugd, maar eveneens op de kwetsbare burger in (Van Lindert et al., 2017). Het bereiken van deze kwetsbare doelgroepen (mensen met een lage sociaaleconomische status, migratieachtergrond, inactieven en ouderen) is voor gemeenten echter nog een groot struikelblok. Gemeenten zetten in op zorg- en welzijnsorganisaties om ook die ‘moeilijk bereikbare doelgroepen’ te bereiken en volgens gemeenten maken de buurtsportcoaches daarin een verschil.

Vergroten van sociale competenties en betrokkenheid van de doelgroep

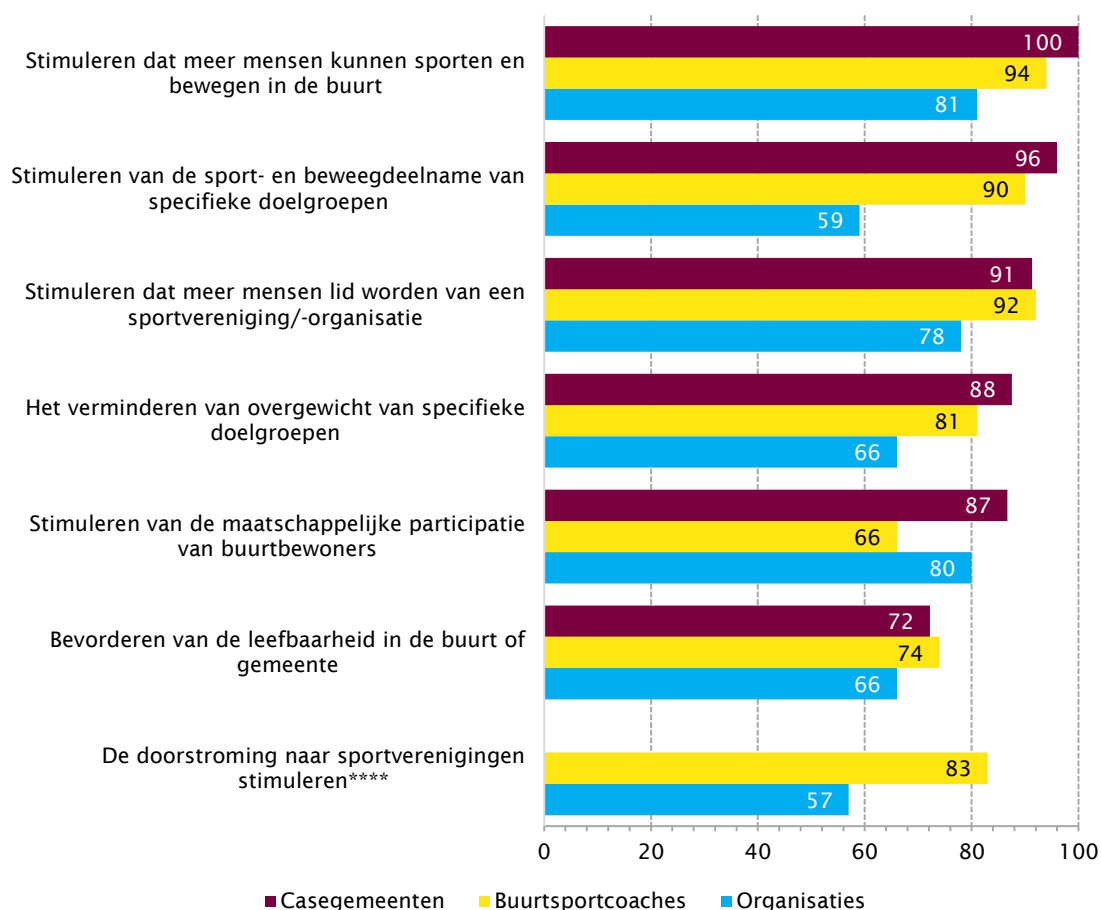
Het vergroten van sociale competenties van specifieke doelgroepen en van betrokkenheid van ouders zijn in mindere mate doelen die casegemeenten met de buurtsportcoaches beogen (resp. 45% en 42%) (Van Lindert et al., 2017). Ook hier zien casegemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties in mindere mate resultaat op (figuur 2.3).

In het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches geven buurtsportcoaches aan dat zij hun doelgroep weten te bereiken door specifieke benaderwijzen (Van Lindert et al., 2017). Zeven op de tien buurtsportcoaches vinden dat zij hun doelgroep goed weten te bereiken. Hoeveel deelnemers zij vervolgens bereiken, vinden zij lastig te beantwoorden. Een kwart van de buurtsportcoaches bereikt naar schatting jaarlijks 0 tot 100 deelnemers, een derde ongeveer 101 tot 500, een vijfde bereikt tussen 500 en 1000 deelnemers en nog eens een vijfde naar schatting meer dan 1000. Buurtsportcoaches geven zelf aan dat deze aantallen niet veel zeggen, omdat hier ook deelnemers onder vallen die al actief zijn. Het gaat hen vooral om het bereik van de inactieven. Bij de aantallen moeten we ons realiseren dat het uitmaakt wat voor soort activiteiten een buurtsportcoach organiseert. Bij een groot jeugdevenement worden meer deelnemers bereikt dan bij een kleinschalige clinic voor een bepaalde kwetsbare doelgroep.

2.4 Effecten

In het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches is via vragenlijsten geïnventariseerd hoe gemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties het resultaat inschatten op landelijke en lokale doelstellingen van de Bic (zie figuur 2.4). Ook is tijdens interviews aan gemeenten gevraagd in welke mate wordt gemonitord en geëvalueerd. Deze resultaten worden in dit hoofdstuk gepresenteerd.

Figuur 2.4 De mate waarin gemeenten*, buurtsportcoaches** en betrokken organisaties**** ervaren dat voor de doelstellingen met de inzet van de buurtsportcoaches resultaten zijn behaald (uitsnede van lokale en landelijke doelstellingen; in procenten; 'een beetje' en 'volledig' behaald)

Bron: *Interviews beleidsambtenaren en lokale coördinatoren, Mulier Instituut, 2016/2017 (Van Lindert et al., 2016); Lokale enquête buurtsportcoaches** en betrokken organisaties*** 34 casegemeenten, Mulier Instituut 2016/2017 (Mulier Instituut 2017a; 2017b).

**** Voor het resultaat op deze doelen was de respons van gemeenten laag, daarom zijn de resultaten niet weergegeven.

Opbrengsten van de buurtsportcoaches

Er zijn momenteel geen onderzoeken voorhanden waarmee we in objectieve zin uitspraken kunnen doen over de (lokale) effecten van de inzet van buurtsportcoaches. Er zijn wel gegevens beschikbaar over de 'ervaren' effecten van de decentralisatie-uitkering.

⁵⁴ Het aantal respondenten varieert per doelstelling, afhankelijk van of de doelstellingen worden nagestreefd. In totaal zijn deze vragen beantwoord door 20 gemeenten, 424 buurtsportcoaches en 446 betrokken organisaties.

In het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches komen effecten van sport als doel duidelijk terug in interviews met gemeenteambtenaren en coördinatoren van buurtsportcoaches, namelijk dat de inzet van buurtsportcoaches heeft geleid tot een toename van sport- en beweegdeelname (Van Lindert et al., 2017). De maatschappelijke effecten van sport als middel (zoals de vergroting van leefbaarheid of toename van gezondheid) worden in mindere mate genoemd. Vermoedelijk komt dit doordat gemeenten het lastig vinden om opbrengsten op effectniveau te meten, maar ook omdat voor het behalen van doelstellingen op effectniveau meer tijd nodig is. Gemeenten verwachten voornamelijk op basis van gestelde prestaties (en daarmee meer meetbare doelstellingen) opbrengsten op effectniveau. Gemeenten zijn erg positief over de opbrengsten van de buurtsportcoaches. Betrokken organisaties zijn hierover iets minder positief. Dat is te verklaren doordat zij voornamelijk kijken naar de resultaten voor hun eigen organisatie en niet voor de gehele gemeente.

Uit de Monitor Lokaal Sportbeleid blijkt dat 88 procent van de gemeenten van mening is dat de inzet van de buurtsportcoaches aantoonbaar bijdraagt aan de ontwikkeling van sport in de gemeente (Hoekman & Van der Maat, 2017).

Buurtsportcoaches zelf zien ook resultaten van hun inzet, zo blijkt uit de interviews van het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017). Buurtsportcoaches zorgen letterlijk voor actie. Zo geven ze vele voorbeelden van resultaten op het niveau van activiteiten, zoals het organiseren van sport- en beweegactiviteiten, het initiëren van samenwerkingsverbanden, etc. Zij geven ook voorbeelden van resultaten op het niveau van prestaties, zoals een betere samenwerking met scholen, een opgebouwde band met jongeren, plezier en blijde gezichten bij deelnemers, bereikte deelnemers, etc. Dat deelnemers plezier hebben, ervaren buurtsportcoaches als een belangrijke graadmeter voor het succes van hun activiteiten en een voorbode voor het bereiken van effectresultaten. Een persoon die plezier heeft wordt mogelijk een vaste bezoeker, zo is de redenering. Resultaten op effectniveau streven zij zeker na, maar kunnen ze moeilijk onderbouwen en monitoren. Hier redeneren buurtsportcoaches veel op gevoel. Voorbeelden zijn: deelnemers die zijn doorgestroomd naar een sportvereniging, minder eenzaamheid bij ouderen, stijging sportdeelname van leerlingen op een cluster 4-school en jongeren die beter in hun vel zitten.

Sport- en beweegdeelname

Over het algemeen denken de 34 casegemeenten dat meer mensen (waaronder inactieven) zijn gaan sporten (zie figuur 2.4; Van Lindert et al., 2017). Ook buurtsportcoaches en meer dan de helft van de betrokken organisaties uit de casegemeenten zijn hierover positief. Vaak wordt door casegemeenten de toename in sportparticipatie afgeleid van de activiteiten. Door te registreren hoeveel personen deelnemen aan activiteiten en hoeveel meer activiteiten worden georganiseerd, wordt afgeleid dat deze personen meer zijn gaan sporten en/of bewegen. Zo ervaart elke gemeente dat hun doelstellingen met betrekking tot de mogelijkheid om te kunnen sport en bewegen in de buurt, worden gehaald. Dit betekent niet dat elke gemeente dit als (belangrijkste) doelstelling heeft om met de inzet van de buurtsportcoaches te bereiken. Voor een toename van sport- en/of beweegdeelname gaat het niet zozeer om of personen dichterbij de buurt kunnen sporten, maar of een bepaalde doelgroep meer wordt gestimuleerd om te sporten en bewegen. De mogelijkheden om te sporten en bewegen staan vaak centraal.

Buurtsportcoaches schatten zelf hun rol bij het veranderen van de sport- en beweegdeelname van verschillende doelgroepen behoorlijk positief in. Zij denken dat door hun komst de jeugd meer is gaan sporten en bewegen (78%). Hun inschatting houdt verband met de doelgroepen waar zij zich op richten.

Over bijvoorbeeld volwassenen, mensen met een beperking, ouderen, vluchtelingen en werkzoekenden zijn zij wat minder zeker van hun zaak (Mulier Instituut, 2017a).

Betrokken scholen uit het vragenlijstonderzoek in 34 gemeenten (Mulier Instituut, 2017b) zien tevens dat de buurtsportcoach de jeugd meer heeft geactiveerd. Van de betrokken scholen geeft 62 procent aan dat door de komst van de buurtsportcoach meer leerlingen zijn gaan sporten en bewegen. Tevens geeft twee vijfde van de scholen aan dat leerlingen structureel zijn doorgestroomd naar sport- en beweegaanbod buiten de school.

Doorstroom naar verenigingen

De 34 casegemeenten beogen met de inzet van de buurtsportcoaches bijna allemaal (90%) te stimuleren dat meer mensen lid worden van een sportvereniging en/of -organisatie (figuur 2.4, Van Lindert et al., 2017). Volgens de casegemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties worden hier ook goede resultaten op geboekt. Buurtsportcoaches zien ook dat de doorstroom naar sportverenigingen wordt bevorderd (83%).

Betrokken organisaties zien dit in mindere mate terug. Dit kan worden verklaard doordat zij vaak minder zicht hebben op de doelgroep die doorstroomt. Als een leerling gaat sporten bij een sportvereniging, dan is de docent hier vaak niet van op de hoogte, mits de leerling of buurtsportcoach dat terugkoppelt.

Bij sportverenigingen is in het vragenlijstonderzoek specifiek gevraagd of zij de indruk hebben dat door de komst van de buurtsportcoach meer leden bij hun vereniging zijn gekomen. Ruim de helft van de sportverenigingen (56%) geeft aan dat dit zo is (Mulier Instituut, 2017b). Zij noemen vooral jeugdleden en in mindere mate andere doelgroepen.

Overgewicht

Het verminderen van overgewicht van specifieke doelgroepen is een veelvoorkomende doelstelling van de casegemeenten (84%; Van Lindert et al., 2017). Gemeenten, buurtsportcoaches en de meerderheid van betrokken organisaties zijn van mening dat op deze doelstelling resultaten worden behaald (zie figuur 2.4). In de interviews geven casegemeenten aan dat zij niet hard kunnen maken welk aandeel de buurtsportcoach hier in heeft gehad, maar zij vermoeden dat de buurtsportcoach daar zeker een rol in heeft gespeeld.

Maatschappelijke participatie

Het stimuleren van de maatschappelijke participatie van buurtbewoners wordt door casegemeenten in mindere mate nagestreefd met de inzet van buurtsportcoaches (58%; Van Lindert et al., 2017). Bij de mate waarin casegemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties resultaat zien, valt op dat de betrokken organisaties op dit punt positiever zijn over het resultaat dan de buurtsportcoaches zelf. In de interviews met buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017) merken vooral buurtsportcoaches voor mensen met een beperking of chronische aandoening en de buurtsportcoaches voor kwetsbare burgers op dat zij werken aan de inclusie van hun doelgroep in de samenleving. In hoeverre dit hen lukt, kunnen zij niet hardmaken, hoewel ze allen voorbeelden kunnen noemen van individuele gevallen waarbij dit gelukt is.

Leefbaarheid

Zeven op de tien casegemeenten (71%) zetten met de buurtsportcoaches in op het bevorderen van de leefbaarheid in de buurt of gemeente (Van Lindert et al., 2017). In vergelijking met de andere doelstellingen zien casegemeenten, buurtsportcoaches en betrokken organisaties hierop het minste resultaat. Dat is te verklaren doordat leefbaarheid op verschillende manieren te definiëren is en lastig te meten is. Het zijn vooral de buurtsportcoaches die vanuit de wijken werken die met het aspect van leefbaarheid te maken krijgen en daar wanneer nodig werk van maken (Van Lindert et al., 2017).

Meerwaarde buurtsportcoach

Betrokken organisaties ervaren de buurtsportcoach in het vragenlijstonderzoek in de 34 gemeenten (Mulier Instituut, 2017b) in het algemeen als (zeer) grote meerwaarde voor het functioneren van de organisatie (63%). Twee derde (65%) van de betrokken organisaties is van mening dat de effecten van de inzet van buurtsportcoaches voor hun organisatie duidelijk zichtbaar zijn. Ook buurtsportcoaches zelf (77%) zijn het eens met de stelling dat de effecten van hun inzet duidelijk zichtbaar zijn (Mulier Instituut, 2017a). Aan de zichtbaarheid van de buurtsportcoach in de gemeente of wijk valt echter nog wel wat te verbeteren. De helft (51%) van de organisaties en iets meer dan de helft (61%) van de buurtsportcoaches vindt dat de buurtsportcoach goed zichtbaar is (Van Lindert et al., 2017).

Impuls lokaal sportbeleid

Hoewel niet als zodanig door de overheid als doelstelling geformuleerd, zou een uitkomst van de Bic kunnen zijn dat het lokale sportbeleid een impuls krijgt doordat gemeenten aan de Bic (zijn gaan) deelnemen. In zowel de vragenlijsten als interviews zijn nagenoeg alle (case)gemeenten (95%) ervan overtuigd dat de Bic heeft geleid tot een impuls voor lokaal beleid (Van Lindert et al., 2017). Ook bijna alle gemeenten (94%) zijn voornemens het beleid rondom de Bic voort te zetten. Als de decentralisatie-uitkering er niet was geweest, dan denken gemeenten dat de resultaten van de buurtsportcoaches (of vergelijkbare resultaten) er waarschijnlijk niet waren. In de interviews geven gemeenten aan dat de taken van de buurtsportcoaches waarschijnlijk niet door andere mensen zouden zijn opgepakt.

De Bic leidt binnen de gemeentelijke organisatie tot meer verbindingen tussen beleidsafdelingen. Met de Bic hebben gemeenten (vaak de sportafdelingen) een instrument in handen gekregen waardoor zij een interessante gesprekspartner zijn geworden voor afdelingen die zich bijvoorbeeld met zorg, welzijn of veiligheid bezighouden. Door extra budget en menskracht, hebben zij wat te bieden en dat wordt voor de collega's van andere afdelingen steeds zichtbaarder. Zij gaan sport en bewegen vaker zien als middel voor het bereiken van hun eigen (vaak maatschappelijke) doelstellingen en dragen ook steeds vaker bij aan de financiering. Die verbindingen komen nog niet met alle afdelingen tot stand. Gemeenten kunnen daarin, als ze dat willen, verder ontwikkelen, maar dat zorgt dan wel voor meer afstemmingsperikelen.

De rijksbijdrage ervaren gemeenten als directe financiële impuls om buurtsportcoaches te kunnen aanstellen. Met de rijksbijdrage in hun zak, kunnen gemeenten op hun begroting gemakkelijker geld vrijmaken. Het budget van het Rijk vergroot het draagvlak naar partijen buiten de gemeentelijke organisatie. Zonder de rijksbijdrage geen buurtsportcoaches, zo ervaren de gemeenten.

Hoewel niet expliciet benoemd, valt op dat gemeenten door het nadenken over de inzet van buurtsportcoaches, bezig zijn de 'zachte kant' van hun sportbeleid (sportstimulering) invulling te geven.

Zeker bij grote gemeenten legt de massa (veel fte) een zekere druk op de schouders van de betrokken beleidsmensen om de buurtsportcoaches zinvol in te zetten en deze inzet te verankeren in een beleidsnota, in jaarplannen of subsidieregels voor aanvragende partijen. Een enkele gemeente, wijs geworden door ervaring, gaat opnieuw in overleg met collega's van andere beleidsafdelingen om samen een nieuwe richting te bepalen. Bij kleinere gemeenten kunnen juist die paar buurtsportcoaches dé impuls zijn om in de wijk, op een school, of bij een doelgroep met sport en bewegen aan de slag te kunnen.

Lokale monitoring en evaluatie

Eerder is benoemd dat gemeenten vinden dat resultaten op effectniveau lastig te meten zijn, ondanks dat veel doelstellingen wel op effectniveau zijn geformuleerd (Van Lindert et al., 2017; zie ook het MAPE-model uit bijlage 2 voor uitleg van de begrippen). Door bij te houden welke activiteiten worden georganiseerd, hoe het proces verloopt en welke resultaten de inzet van de buurtsportcoaches oplevert, wordt aangenomen dat de effectdoelstelling waarschijnlijk ook behaald is of zal worden. Gemeenten vinden het aantonen van effecten van de buurtsportcoaches belangrijk, omdat ze denken dat partijen eerder meedoen met cofinanciering wanneer je als gemeente duidelijk de effecten kan laten zien. Grote gemeenten geven vaker dan kleine en middelgrote gemeenten aan de resultaten van de buurtsportcoaches te monitoren. Kleinere gemeenten geven vaker dan grotere gemeenten aan meer handvatten te kunnen gebruiken bij het implementeren en evalueren van beleid.

Gemeenten monitoren en evalueren het beleid van de Bic met behulp van leerlingvolgsystemen, fittesten, motorische testen, enquêtes en door te turven. Een aantal gemeenten gebruikt ook cijfers van de GGD, het Boskompas en www.waarstaatjegemeente.nl. Gemeenten vinden het echter nog lastig om te bepalen of deze resultaten of cijfers louter toe te schrijven zijn aan de inzet van de buurtsportcoaches. De meeste gemeenten geven aan nog steeds zoekende te zijn naar een betere manier van monitoren en evalueren. Aangezien de buurtsportcoach een onderdeel van beleid is in de gemeente, kunnen nog vele andere factoren en ontwikkelingen een rol spelen bij het optreden van een effect.

Leenaars en Smit (2017) vonden in hun promotieonderzoek dat buurtsportcoaches vooral losse activiteiten of werkzaamheden evalueren en dat een overkoepelende blik vaak ontbreekt. Jaarlijkse verantwoording die zij moeten afleggen, motiveert hen om dit goed bij te houden. Door de diversiteit van de functie, vinden buurtsportcoaches het lastig om te bepalen wat het monitoren voor hen oplevert. Ook blijkt dat buurtsportcoaches zich vooral lokaal profileren met hun monitoringsgegevens, maar op landelijk niveau houden zij zich daar niet mee bezig. Deze resultaten komen overeen met het evaluatieonderzoek naar buurtsportcoaches van Van Lindert et al. (2017). Buurtsportcoaches geven aan behoefte te hebben aan ondersteuning op het gebied van monitoring en evaluatie. Zij zien het belang in van evaluatie, omdat zij daarmee hun aanpakken kunnen verbeteren. In de praktijk wordt echter wisselend met het bijhouden van resultaten omgegaan. Sommigen doen dit heel precies, anderen monitoren meer in gesprek met anderen. Enige sturing of richtlijnen van wat wel en niet kan worden gemeten is gewenst.

2.5 Samenvatting

Hieronder volgen puntsgewijs de belangrijkste bevindingen over de voortgang met betrekking tot de Bic. In hoofdstuk 5 volgt een beschouwing op de bevindingen.

Middelen

Inzet in middelen gebeurt bij de Brede impuls combinatiefuncties in de vorm van rijksbudget, fte buurtsportcoaches en menskracht. In 2017 bedraagt de 40 procent rijksbijdrage in totaal 58,8 miljoen euro. Dit budget is structureel. In 2017 doen in totaal 371 van de 388 gemeenten (96%) mee aan de Bic. Zij hebben ingetekend voor 2.888,18 fte. Gemeenten hebben per 1 september 2017 gezamenlijk 2.918,92 fte formatieplaatsen daadwerkelijk gerealiseerd. In aantal personen uitgedrukt gaat het om ongeveer 4.500 buurtsportcoaches in heel Nederland. Het Rijk investeert ook in een landelijke ondersteuningsstructuur, waarbij de verantwoordelijkheid van de ondersteuning met betrekking tot buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen voornamelijk ligt bij VNG en VSG.

Activiteiten en proces

Bij de activiteiten die plaatsvinden, maken we onderscheid tussen landelijke ondersteuningsactiviteiten rondom buurtsportcoaches en lokale activiteiten en processen. De Kwaliteitsimpuls buurtsportcoaches beoogt dat buurtsportcoaches beter in staat zijn hun werk uit te voeren en bij te dragen aan de centrale doelstellingen van het programma SBB. Zo is het opleidingsaanbod aangescherpt zodat het beter aansluit bij de behoefte van het werkveld. Ook is de buurtsportcoachapp doorontwikkeld, waarmee buurtsportcoaches op de hoogte blijven van nieuws en ervaringen kunnen delen. Gemeenten, lokale partners en buurtsportcoaches kunnen gebruikmaken van de website www.sportindebuurt.nl en daar inspiratie opdoen via onder andere filmpjes, praktijkvoorbeelden en factsheets. De website bevat ook opleidingsaanbod, kennisproducten en (meet)instrumenten. Buurtsportcoaches (en gemeenten en lokale partners) kunnen deelnemen aan verschillende bijeenkomsten zoals de regionale Lerende Netwerken, de Nationale Kennisdag SBB en de landelijke Buurtsportcoachdag. Deze bijeenkomsten worden gewaardeerd, maar meer kennisuitwisseling tussen buurtsportcoaches op bepaalde thema's is gewenst. Inzet vindt ook plaats op de nieuwe vakmanschapslijn voor kwetsbare groepen en doorontwikkeling van het beroepsprofiel.

Bij lokale processen en activiteiten zien we dat gemeenten de Bic zeer divers implementeren. De verschillen tussen gemeenten zijn groter dan de overeenkomsten. We zien wel terugkerende bouwstenen voor de implementatiewijze: doelstellingen, betrokken partijen, werkgeverschap en cofinanciering, de regierol van de gemeente en monitoring en evaluatie. Afhankelijk van de lokale context levert dit een specifieke organisatiestructuur op waarbij gemeenten, lokale partijen en buurtsportcoaches verschillende rollen vervullen. Een goede afstemming van de visie van de gemeente en de belangen van lokale partijen en het werk van de buurtsportcoach is cruciaal om de Bic lokaal te laten slagen. Betrokkenheid van lokale partijen bevordert het lokaal maatwerk, doordat bij deze partijen kennis beschikbaar is waarop bij de inzet van buurtsportcoaches kan worden aangesloten.

Buurtsportcoaches zijn op hun beurt actief in diverse sectoren, voor diverse doelgroepen en vervullen diverse taken. De diversiteit in hun werk is onveranderd groot. De verbreding naar de zogenaamde nieuwe sectoren (zoals zorg en welzijn) lijkt zich echter te stabiliseren. Een kwart van het totaal aantal fte in deelnemende gemeenten wordt in deze sectoren ingezet. Dat wil niet zeggen dat buurtsportcoaches in hun werk geen verbindingen met deze sectoren hebben. Samenwerking is juist een essentieel onderdeel van het werk van de buurtsportcoach, vooral om in contact te komen met de doelgroep, activiteiten te (laten) organiseren en mensen door te verwijzen.

De samenwerking wordt soms nog belemmerd doordat (het werk van) de buurtsportcoaches dikwijls nog onbekend is bij organisaties uit andere sectoren dan sport of onderwijs. In het werk van de buurtsportcoach zien we wel onderscheid ontstaan naar hun aanpak voor specifieke doelgroepen, denk bijvoorbeeld aan kinderen, jongeren, ouderen, gehandicapten. Voor het deel van hun werk waarin zij zich op een specifieke doelgroep richten zijn ze specialisten, waarbij kennis over de doelgroep (benaderwijzen en mogelijkheden tot gedragsverandering) cruciaal is. Buurtsportcoaches zijn gebaat bij een werkomgeving waarin zij in relatieve vrijheid hun doelen en taken kunnen afstemmen op de lokale problematiek. Enige sturing, betrokkenheid en steun van opdrachtgevers en lokale partijen is daarbij wel nodig.

Prestaties

Op het gebied van prestaties leren we uit het evaluatieonderzoek naar buurtsportcoaches dat gemeenten vooral ervaren dat dagelijks sport- en beweegaanbod rond scholen is gestimuleerd (dit wordt bevestigd door scholen), verbindingen zijn gelegd tussen sectoren en dat de samenwerking tussen organisaties is vergroot. Daarnaast ervaren gemeenten dat sportverenigingen zijn versterkt met het oog op hun maatschappelijke functie, dat het sport- en beweegaanbod voor specifieke doelgroepen is uitgebreid en dat de kwaliteit hiervan is verbeterd. Verenigingen noemen deze veranderingen zelf ook. Over het algemeen zijn gemeenten wat positiever over de resultaten dan betrokken buurtsportcoaches en zijn betrokken organisaties hier het minst positief over. Dit is te verklaren doordat gemeenten zicht hebben op wat alle buurtsportcoaches binnen de gemeente doen. Betrokken organisaties en buurtsportcoaches zien vaak maar een deel van het werk van de buurtsportcoach: alleen het deel waar zij zelf bij betrokken zijn.

Effecten

De Brede impuls combinatiefuncties is een landelijke decentralisatie-uitkering die met lokaal maatwerk wordt uitgevoerd en ingrijpt in een lokale situatie waarin vaak al diverse andere maatregelen of projecten lopen die gericht zijn op het bevorderen van de sport- en beweegdeelname van inwoners. Er zijn momenteel geen onderzoeken voorhanden waarmee we in objectieve zin uitspraken kunnen doen over de (lokale) effecten die de inzet van buurtsportcoaches in gemeenten oplevert. Er zijn wel gegevens beschikbaar over de 'ervaren' effecten van de decentralisatie-uitkering. Uit het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches blijkt dat volgens gemeenten voornamelijk wordt gestimuleerd dat meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt en dat sport- en beweegdeelname van specifieke doelgroepen wordt gestimuleerd. Volgens gemeenten zijn ook meer mensen lid geworden van een sportvereniging of -organisatie (dit wordt bevestigd door sportorganisaties), is overgewicht van specifieke doelgroepen verminderd, is maatschappelijke participatie van buurbewoners gestimuleerd en in iets mindere mate is volgens gemeenten de leefbaarheid van de buurt of gemeente bevorderd.

Net als bij de prestaties, zien we ook bij de effecten dat gemeenten over het algemeen wat positiever zijn over de resultaten dan betrokken buurtsportcoaches en dat betrokken organisaties hier het minst positief over zijn. Hiervoor geldt dezelfde verklaring als bij de ervaren prestaties. Meer specifiek geeft 95 procent van de gemeenten aan dat de Bic een impuls in het lokaal sportbeleid heeft gegeven. In de gemeentelijke organisatie zijn meer verbindingen ontstaan met andere beleidsafdelingen, heeft de zachte kant van het sportbeleid een impuls gekregen en heeft de gemeente door de financiële impuls meer mogelijkheden om lokaal geld vrij te maken. 94 procent van de gemeenten wil het beleid daarom voortzetten. Zij geven aan niet meer zonder de Bic te kunnen en willen.

3. De Sportimpuls

In dit hoofdstuk staan de ontwikkelingen ten aanzien van de Sportimpuls centraal. De voortgang van de regeling Sportimpuls wordt aan de hand van de prestatie-indicatoren middelen, activiteiten/proces, resultaten en effecten beschreven, zoals weergegeven in figuur 1.3 in paragraaf 1.4. In paragraaf 3.1 geven we een overzicht van de ingezette middelen in de subsidierondes 2012 tot en met 2017. In paragraaf 3.2 gaan we in op de landelijke ondersteuning rondom de Sportimpuls, op het lokale uitvoeringsproces en de activiteiten die lokaal worden uitgevoerd. In paragraaf 3.3 en 3.4 beschrijven we de prestaties en effecten van de Sportimpuls.

De Sportimpuls heeft als doel het ondersteunen van sport- en beweegaanbieders om vraaggestuurd lokaal sport- en beweegaanbod op maat te realiseren. De nadruk ligt daarbij op het fysiek in beweging brengen van de doelgroep. Tot de doelgroep van de Sportimpuls behoort iedereen die niet (meer) sport en beweegt of dreigt uit te vallen. Binnen de Sportimpuls hebben sport- en beweegaanbieders drie mogelijkheden om een aanvraag in te dienen: de reguliere Sportimpuls, de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG) en de Sportimpuls Jeugd In Lage InkomensBuurten (JILIB). Meer informatie over deze regelingen, achtergrondinformatie en de doelen is te vinden in bijlage 6.

Voor dit hoofdstuk gebruiken we diverse bronnen. Denk aan de managementrapportages die ZonMw jaarlijks opstelt over de aangevraagde en toegekende Sportimpulsprojecten, maar ook de eindrapportages van ZonMw die over de Sportimpulsrondes van 2012 en 2013 zijn verschenen. In dit hoofdstuk verwerken we ook de belangrijkste bevindingen uit het kwalitatieve verdiepingsonderzoek⁵⁵ naar de Sportimpuls onder projecteigenaren en samenwerkingspartners van projecten uit de rondes van 2014 en 2015 (Nieuwenhuis-Leijenhorst, Steenberg, Ooms & Scholten, 2017) en uit het onderzoek naar de borging⁵⁶ van de Sportimpulsprojecten uit de rondes van 2012 en 2013 (Ooms, Scholten & Van Lindert, 2017). Voor een schematisch overzicht van de bronnen, zie bijlage 3, figuur B3.1.

⁵⁵ Voor het verdiepingsonderzoek zijn lokale projectleiders en samenwerkingspartners van 17 Sportimpulsprojecten (zowel regulier, KSG als JILIB) uit ronde 2014 en 2015 geïnterviewd over het verloop van het project. Ook hebben 19 experts via een expertmeeting of individueel teruggeblikt op vijf jaar Sportimpuls en adviezen opgesteld voor mogelijke nieuwe beleidsregelingen.

⁵⁶ Tijdens het borgingsonderzoek zijn onder hoofdaanvragers van 339 Sportimpulsprojecten uit de rondes van 2012 en 2013 vragenlijsten uitgezet over verschillende aspecten van borging (zoals voortzetting van activiteiten, financiën en samenwerkingsverbanden). In totaal hebben 178 projecten de vragenlijst volledig ingevuld. Ter verdieping hebben tien interviews plaatsgevonden met projecten die zijn voortgezet en gestopt, om in kaart te brengen wat hierbij succes- en knelpunten zijn.

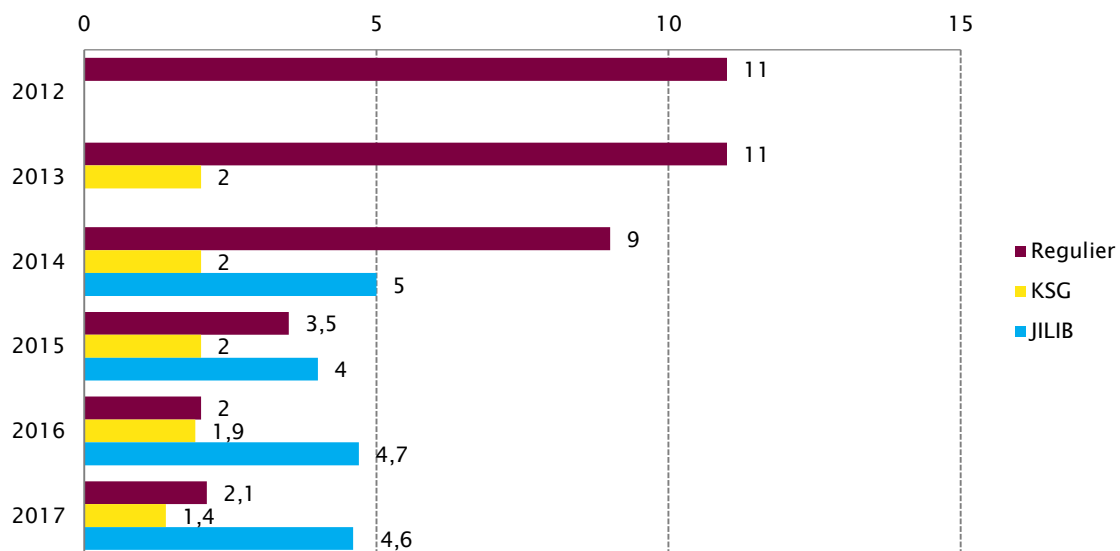
3.1 Middelen

In deze paragraaf lichten we toe welke middelen het Rijk voor de Sportimpuls ter beschikking heeft gesteld. Daarnaast wordt ingegaan op de ondersteuningsstructuur en gemaakte afspraken binnen de regeling.

Inzet rijksmiddelen

Het totaal beschikbare rijksbudget voor de Sportimpulsprojecten is door de jaren heen afgenomen. Waar in 2012 werd gestart met een budget van totaal 11 miljoen euro, is dit in 2017 gedaald tot een budget van totaal 8,1 miljoen⁵⁷. Vooral het budget voor de reguliere Sportimpuls is in de loop van de jaren afgenomen, terwijl het budget voor KSG- en JILIB-projecten vrij constant bleef (zie figuur 3.1). De reguliere Sportimpuls begon in 2012, vervolgens vond in 2013 de eerste KSG-ronde plaats en in 2014 de eerste JILIB-ronde. Voor de gehele periode 2012-2017 bedraagt het beschikbare rijksbudget 66,2 miljoen euro (niet in figuur).

Figuur 3.1 Beschikbaar rijksbudget naar ronde en soort Sportimpuls (regulier, KSG en JILIB), 2012-2017, in miljoenen euro's*

* De bedragen voor 2018 zijn nog niet definitief vastgesteld

Het maximaal aan te vragen budget per project is in de loop van de tijd veranderd. Waar in 2012 het maximale budget nog 150.000 euro was, is dit in 2017 gedaald naar maximaal 80.000 euro (zie tabel 3.1).

⁵⁷ Het budget voor 2017 was 8,6 miljoen maar is door onderbesteding met een half miljoen gedaald

Tabel 3.1 Maximaal aan te vragen budget naar ronde en soort Sportimpuls (regulier, KSG en JILIB), 2012-2017 (in tienduizenden euro's)

		Regulier	KSG	JILIB
2012	Minimaal	10	-	-
	Maximaal	150	-	-
2013	Minimaal	10	50	-
	Maximaal	150	150	-
2014	Minimaal	10	10	10
	Maximaal	125	125	125
2015	Minimaal	10	10	10
	Maximaal	100	100*	100
2016	Minimaal	10	10	10
	Maximaal	100	100*	100
2017	Minimaal	10	10	10
	Maximaal	80	80	80

Bron: ZonMw (2013a; 2013b; 2014; 2015a; 2015b; 2015c; 2016a; 2016b; 2016c; 2017a; 2017b; 2017c), bewerking Mulier Instituut.

* Het budget mocht met maximaal 25.000 euro worden overschreden, indien deze extra kosten worden ingezet voor de doorontwikkeling van de interventie voor de doelgroep 0-4 jaar.

Landelijke ondersteuningsstructuur

Zoals ook in hoofdstuk 2 is aangegeven, kent het programma SBB een landelijke ondersteuningsstructuur. Over de doelen, uitwerking en uitvoering van de verschillende programmaonderdelen heeft het kabinet bij de start van het programma bestuurlijke afspraken gemaakt met VNG, NOC*NSF, VNO-NCW en MKB-Nederland.⁵⁸ Doel van de ondersteuning is om partijen zodanig te faciliteren dat zij optimaal gebruikmaken van de Bic en Sportimpuls, zodat de doelstellingen van het programma worden behaald.

Wat betreft de Sportimpuls vervullen VWS, NOC*NSF, VNG, VNO-NCW, MKB-Nederland, ZonMw en Kenniscentrum Sport verschillende rollen en taken. Deze zijn beschreven in bijlage 4. Een uitgebreidere toelichting van de doelen en werkwijze van de landelijke programmaondersteuning is ook te vinden in bijlage 4.

⁵⁸ Zie bijgestelde bestuurlijke afspraken Sport & Bewegen in de Buurt tot en met 2018. Getekend januari 2017. Zie:

<https://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Bestuurlijke%20afspraken%20SBB%20tot%20en%20met%202018%20definitief.pdf> en addendum:

<https://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Addendum%20Bestuurlijke%20afspraken%20SBB%20Sportimpuls%20tm%202018.pdf>

Aantal Sportimpulsprojecten

In het kader van de monitoring levert ZonMw een overzicht van de landelijke ‘middelen’ van de verschillende rondes van de Sportimpuls. Zo houdt ZonMw bij hoeveel aanvragen per ronde zijn ingediend, hoeveel daarvan zijn gehonoreerd en om wat voor soort projecten het gaat. ZonMw gebruikt hiervoor informatie uit de aanvraagformulieren. Vanaf 2014 moet van ieder project een voortgangsverslag en eindverslag worden ingediend. In 2012 en 2013 hoefden alleen projecten boven de 90.000 euro een voortgangsverslag in te dienen (45 projecten in 2012, 39 projecten in 2013). Projectleiders van gehonoreerde projecten dienen in een daarvoor opgezet registratiesysteem ook een aantal kwantitatieve gegevens bij te houden.

In de vorige SBB Monitor (Van Lindert et al., 2016) zijn de voorlopige cijfers voor de Sportimpulsronde uit 2016 opgenomen. Inmiddels zijn de definitieve cijfers in de vorm van managementrapportages uitgekomen (ZonMw, 2017a⁵⁹; 2017b⁶⁰; 2017c⁶¹). In deze paragraaf gaan we nogmaals in op de ronde uit 2016. Daar waar nieuwe informatie over deze ronde bekend is, wordt deze gepresenteerd. Over de ronde uit 2017 zijn momenteel alleen de (voorlopige) aantallen aangevraagde en gehonoreerde projecten bekend. In het najaar van 2018 verschijnt over deze ronde meer informatie in de vorm van managementrapportages.

Aantal Sportimpulsprojecten rondes 2012 tot en met 2017

In totaal zijn voor de ronde van 2016 290 Sportimpulsaanvragen ingediend, waarvan 108 gehonoreerd. Dit is zowel in aanvragen als honoreringen minder dan in de voorgaande jaren. De aanvragen zijn door een onafhankelijke commissie op relevantie en kwaliteit beoordeeld⁶². Hieronder worden de gegevens over de ronde van 2017 gepresenteerd.

Ronde 2017

ZonMw ontving 197 subsidieaanvragen voor de Sportimpuls 2017, waarvan 106 aanvragen zijn goedgekeurd: 31 voor de reguliere Sportimpuls, 54 voor JILIB en 21 voor KSG⁶³. De eerste indruk is dat de kwaliteit van de aanvragen is toegenomen (gelijk bij voorgaande rondes) en dat door het toevoegen van het criterium cofinanciering ook de financiële borging in de aanvragen beter doordacht en uitgewerkt is.

⁵⁹ Zie

https://www.zonmw.nl/fileadmin/zonmw/documenten/Sport_en_Bewegen/Managementrapportage_Sportimpuls_2016_-_DEF.pdf

⁶⁰ Zie

https://www.zonmw.nl/fileadmin/zonmw/documenten/Sport_en_Bewegen/Managementrapportage_Sportimpuls_Jeugd_in_lage_inkomensbuurten_2016_-_DEF.pdf

⁶¹ Zie

https://www.zonmw.nl/fileadmin/zonmw/documenten/Sport_en_Bewegen/Managementrapportage_Sportimpuls_Kinderen_sportief_op_gewicht_2016_-_DEF.pdf

⁶² Zie

https://www.zonmw.nl/fileadmin/zonmw/documenten/Sport_en_Bewegen/Call_Sportimpuls/Procedure_beoordeling_Sportimpuls_2017_.pdf

⁶³ Zie <https://www.zonmw.nl/nl/actueel/nieuws/detail/item/106-nieuwe-sportimpulsen-binnenkort-van-start/>, geraadpleegd op 16 juli 2017.

Totaal zes rondes

Sinds de start van de Sportimpuls daalt het aantal aangevraagde projecten, zie tabel 3.2. In 2014 lag het aandeel gehonoreerde projecten hoger dan voorgaande jaren (Van Lindert et al., 2014a; Pulles, Van Lindert & Van der Poel, 2015; Van Lindert et al., 2016). Dit kwam door toevoeging van de Sportimpuls KSG en JILIB. In 2016 zijn minder aanvragen gehonoreerd ten opzichte van voorgaande jaren. In 2017 ligt dat aantal nagenoeg gelijk aan dat van 2016. Het toegekende budget is in 2017 ten opzichte van 2016 gedaald, omdat per project minder budget beschikbaar is.

In totaal zijn sinds de start van de Sportimpulsregeling in 2012, 879 Sportimpulsprojecten gehonoreerd. Het toegekende budget voor de periode 2012 tot en met 2017 bedraagt 65,2 miljoen euro, en valt daarmee iets lager uit dan het totaal beschikbare budget over die periode.

Tabel 3.2 Aantal aangevraagde en gehonoreerde projecten en toegekend budget Sportimpuls ronde 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 naar regulier, KSG en JILIB (in aantallen en euro's)

		Regulier	KSG	JILIB	Totaal
2012	Aantal aangevraagd	904	x	x	904
	Aantal gehonoreerd	172	x	x	172
	Toegekend budget	€ 11.248.060	x	x	€ 11.248.060
2013	Aantal aangevraagd	638	115	x	753
	Aantal gehonoreerd	146	20	x	166
	Toegekend budget	€ 10.488.703	€ 2.253.624	x	€ 12.742.327
2014	Aantal aangevraagd	364 ¹	78	88 ²	511
	Aantal gehonoreerd	122	26	60	208
	Toegekend budget	€ 9.784.380	€ 2.297.438 ³	€ 4.730.161 ³	€ 16.811.979
2015	Aantal aangevraagd	306	33	120	459
	Aantal gehonoreerd	53	16	50	119
	Toegekend budget	€ 3.781.030	€ 1.352.988	€ 3.896.092	€ 9.030.110
2016	Aantal aangevraagd	177 ⁴	24	94 ⁵	290
	Aantal gehonoreerd	31	17	60	108 ⁶
	Toegekend budget	€ 2.227.707	€ 1.359.271	€ 4.923.735	€ 8.261.325
2017	Aantal aangevraagd	93 ⁷	36	72 ⁸	197 ⁹
	Aantal gehonoreerd	31	21	54	106
	Toegekend budget	€ 2.061.340	€ 1.291.463	€ 3.546.059	€ 6.898.862
Totaal	Aantal gehonoreerd	555	100	224	879
	Toegekend budget	€ 39.591.221	€ 8.554.783	€ 17.096.047	€ 65.242.051

Bron: ZonMw (2013a; 2013b; 2014; 2015a; 2015b; 2015c; 2016a; 2016b; 2016c; 2017a; 2017b; 2017c), bewerking Mulier Instituut.

¹ Hiervan zijn 19 projecten overgeheveld naar JILIB.

² Dit is inclusief de 19 projecten afkomstig van Sportimpuls regulier.

³ Drie KSG-projecten worden gefinancierd uit het JILIB-budget, dit gaat om € 307.694.

⁴ Hiervan zijn vijf projecten overgeheveld naar JILIB.

⁵ Dit is inclusief de vijf projecten afkomstig van Sportimpuls regulier.

⁶ Dit aantal komt niet overeen met de gecommuniceerde aantallen in het nieuwsbericht op de website van Sport & Bewegen in de Buurt van 7-9-2015. Volgens dit bericht waren van de 290 aanvragen in totaal 105 gehonoreerd. Dit waren voorlopige cijfers.⁶⁴

⁷ Hiervan zijn vier projecten overgeheveld naar JILIB.

⁸ Dit is inclusief de vier projecten afkomstig van Sportimpuls regulier.

⁹ Dit zijn voorlopige cijfers. De managementrapportage van ZonMw voor de ronde van 2017 is nog niet beschikbaar.

⁶⁴ <https://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/binnenkort-105-nieuwe-sportimpuls-projecten-van-start>.

3.2 Activiteiten en proces

In deze paragraaf bespreken we verschillende aspecten van de landelijke ondersteuning en het lokale uitvoeringsproces van de Sportimpuls.

Activiteiten landelijke ondersteuning

Binnen de landelijke ondersteuning van Sport en Bewegen in de Buurt, is een aantal activiteiten specifiek ter ondersteuning van de Sportimpuls opgezet om het behalen van de doelstellingen te bevorderen. Zo is een procedure opgesteld voor het indienen en toekennen van aanvragen voor Sportimpulsprojecten, wordt ondersteuning geboden aan aanvragers en projectleiders van Sportimpulsprojecten en wordt het gebruik van erkende interventies verplicht. Zie bijlage 4 voor een uitgebreid overzicht van de activiteiten binnen de landelijke ondersteuning.

Procedure Sportimpuls

Sinds de start van de Sportimpuls in 2012, zijn in de procedure van de regeling een aantal veranderingen aangebracht (zie kader B6.1). Het doel van de wijzigingen is om de kwaliteit van de aanvragen te bevorderen door onder andere te zorgen voor een betere inbedding in het gemeentelijke beleid en een sterkere binding met eigenaren van interventies uit de Menukaart Sportimpuls. Kwalitatief betere aanvragen leiden volgens de projectgroep Sport en Bewegen in de Buurt tot betere projecten, meer resultaat en een betere financiering en borging. De doelen voor de Sportimpuls zijn in de loop van de jaren niet gewijzigd.

In 2017 was in de procedure opgenomen dat cofinanciering voor minimaal 15 procent verplicht wordt gesteld.⁶⁵ Ook was het maximaal aan te vragen bedrag per project verlaagd naar 80.000 euro. Bij KSG was de doelgroep 4-12-jarigen met overgewicht toegevoegd. Voor de ronde van 2018 is cofinanciering verplicht, maar het percentage moet nog worden vastgesteld.⁶⁶ Tevens wordt de reguliere Sportimpuls alleen nog maar opengesteld voor kwetsbare doelgroepen (chronisch zieken, ouderen en mensen met een beperking). De gehonoreerde projecten starten uiterlijk 1 september 2018.

⁶⁵ <https://www.zonmw.nl/nl/actueel/nieuws/detail/item/wijzigingen-en-aandachtspunten-subsidieoproep-sportimpuls-2017/>.

⁶⁶ Bron: <https://www.zonmw.nl/nl/actueel/nieuws/detail/item/vooraankondiging-sportimpuls-2018/>.

Beoordelingscriteria

Alle subsidieaanvragen worden door twee referenten op zowel relevantie als kwaliteit beoordeeld.⁶⁷ Een aanvraag moet altijd minimaal relevant en van voldoende kwaliteit zijn om voor honorering in aanmerking te komen. In tabel 3.3 staan de relevantie- en kwaliteitscriteria die in de beoordeling van de subsidieaanvragen worden gewogen. Met name voor de kwaliteit zijn dit jaar de beoordelingscriteria aangescherpt. De nadruk ligt nu meer op (verschillende aspecten van) borging voor alle soorten Sportimpulsaanvragen.

Tabel 3.3 Beoordelingscriteria Sportimpulsaanvragen

Sportimpuls Regulier/JILIB	Sportimpuls KSG
<i>Relevantie</i> 1. Huidige situatie 2. De lokale samenwerking 3. De structurele deelname door de doelgroep	<i>Relevantie</i> 1. Huidige situatie 2. De doelgroep 3. De lokale samenwerking 4. Het aanbod
<i>Kwaliteit</i> 1. De beschrijving van de doelgroep en ouderbetrokkenheid 2. De doelstelling, resultaten en monitoring en evaluatie 3. Het aanbod 4. Het plan van aanpak 5. De organisatie en uitvoering 6. De verhouding kosten-baten 7. Borging van aanbod, samenwerking en kennis 8. Cofinanciering en financiële borging	<i>Kwaliteit</i> 1. De doelstelling, resultaten en monitoring en evaluatie 2. Het plan van aanpak 3. De organisatie, uitvoering en planning 4. De verhouding kosten-baten 5. De continuïteit en borging van aanbod, samenwerking en kennis 6. Cofinanciering en financiële borging

Aan de hand van een prioriteringsschema worden alle projecten gerangschikt. Volgens opgave van ZonMw is de kwaliteit van de reguliere en de JILIB-Sportimpulsaanvragen in 2016 verbeterd ten opzichte van 2015 en eerdere jaren. Het aandeel aanvragen dat als ‘zeer relevant en zeer goed’ en ‘zeer relevant en goed’ is beoordeeld, is toegenomen. Van de aanvragen voor de reguliere Sportimpuls 2016 zijn alle ‘zeer relevante en zeer goede’ aanvragen en zeven van de 25 ‘zeer relevante en goede’ aanvragen gehonoreerd. De keuze van zeven van de 25 aanvragen is gebaseerd op een nadere weging.

Uit voorlopige gegevens blijkt dat in 2017 voor de reguliere Sportimpuls alleen de aanvragen zijn gehonoreerd met een eindoordeel van minimaal ‘relevant en goed’. Dit komt door het beperkt beschikbare budget. Binnen ‘relevant en goed’ is een nadere weging toegepast omdat slechts een deel van deze aanvragen gehonoreerd kon worden. Veel projecten van goede kwaliteit konden daardoor niet worden gehonoreerd.

⁶⁷ Zie

https://www.zonmw.nl/fileadmin/zonmw/documenten/Sport_en_Bewegen/Call_Sportimpuls/Procedure_boordeling_Sportimpuls_2017_.pdf.

De kwaliteit van de KSG-aanvragen lijkt in 2016 juist iets te zijn afgenomen ten opzichte van het jaar daarvoor. Er waren minder aanvragen met 'zeer relevant en zeer goed' en 'zeer relevant en goed' beoordeeld dan in 2015, waardoor alle aanvragen met 'relevant en voldoende' of hoger zijn gehonoreerd. In de ronde van 2017 zijn voor KSG juist weer meer aanvragen van goede kwaliteit ingediend dan in voorgaande jaren. Dit komt waarschijnlijk doordat de leeftijdscategorie 4-12 jaar aan de regeling is toegevoegd. Alle projecten die minimaal 'relevant en voldoende' hebben gescoord, zijn gehonoreerd.

Bij JILIB overtrof in 2016 het aantal subsidieaanvragen dat voor honorering in aanmerking kwam het beschikbare budget en zijn alle aanvragen die zijn beoordeeld met minstens 'relevant en voldoende' gehonoreerd. Ook in 2017 bij de Sportimpuls JILIB konden alle aanvragen worden gehonoreerd die minimaal 'relevant en voldoende' hebben gescoord. Meer informatie komt naar verwachting eind 2017 beschikbaar in de nieuwe managementrapportages van ZonMw over de ronde van 2017.

Ondersteuning projectaanvragers en -eigenaren

Projectaanvragers en -eigenaren kunnen wanneer zij daar behoefte aan hebben, worden ondersteund bij de aanvraag, uitvoering of afronding van Sportimpulsprojecten. Projectaanvragers kunnen worden ondersteund door het Ondersteuningspunt Sportimpuls, sportbonden en lokale adviseurs. Tevens worden bijeenkomsten georganiseerd.

Inzicht in de lokale situatie

Een goede voorbereiding zorgt ervoor dat de activiteiten goed kunnen worden uitgevoerd en de kans van slagen groter is. Cijfers die inzicht geven in de lokale situatie zijn van belang bij deze voorbereiding. Lokale cijfers kunnen bijvoorbeeld in kaart worden gebracht met behulp van een buurtactieplan⁶⁸. Een buurtactieplan is de vertaling van gemeentelijk (sport)beleid naar een uitvoeringsplan op het niveau van een buurt. Een buurtactieplan kan worden opgesteld met behulp van de buurtscan⁶⁹ die door VSG en Kenniscentrum Sport is ontwikkeld. Sinds het verschijnen van de vorige SBB Monitor (augustus 2016 t/m juli 2017) hebben 1.525 bezoekers de buurtscan via www.sportindebuurt.nl bezocht, zie ook bijlage 4. De effecten van de buurtscan op de kwaliteit van de Sportimpulsaanvragen worden niet gemonitord en zijn daarom niet bekend.

Naast het buurtactieplan en buurtscan, kunnen Sportimpulsaanvragers ook een beknopte rapportage⁷⁰ opvragen van de KISS-cijfers (Kennis- en Informatiesysteem Sport) voor hun regio. In 2017 is hier 31 keer gebruik van gemaakt, in 2016 en 2015 was dit respectievelijk 86 en 133 keer. Een daling in deze cijfers is mogelijk te verklaren door een daling in het totaal aantal Sportimpulsaanvragen de afgelopen jaren en doordat een deel van de aanvragers via de gemeente informatie inwint of gebruikmaakt van gegevens die ze eerder hebben opgevraagd bij een (niet-gehonoreerde) Sportimpulsaanvraag.

⁶⁸ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/buurtssportcoaches/buurtscan-en-buurtactieplan/>

⁶⁹ De buurtscan is een database die instrumenten bevat om de situatie in de buurt in kaart te brengen.

⁷⁰ <http://www.sportindebuurt.nl/sportimpuls/buurtscan-en-buurtactieplan/>.

Zelfscan Sportimpuls

De zelfscan Sportimpuls is bedoeld voor sport- en beweegaanbieders die bezig zijn met het opstellen van een reguliere Sportimpulsaanvraag.⁷¹ De zelfscan is opgesteld aan de hand van de kwaliteits- en relevantiecriteria van ZonMw. Door de vragen in te vullen, krijgt de potentiële aanvrager een indruk in hoeverre zijn/haar aanvraag aan deze criteria voldoet. De zelfscan staat echter los van de beoordelingsprocedure: er kunnen geen rechten aan worden ontleend. Bij iedere aanvraag worden diverse tips en links gegeven om de conceptaanvraag te verbeteren. In de periode augustus 2016 tot en met juli 2017 is de zelfscan 997 keer uitgevoerd, dit is vergelijkbaar met voorgaande jaren (zie tabel 3.4). Sinds het verschijnen van de vorige SBB Monitor (periode oktober 2016 t/m juli 2017) hebben 2.306 bezoekers de pagina van de zelfscan bezocht. Ook dit is vergelijkbaar met voorgaande jaren. De gemiddelde bezoekduur varieerde de afgelopen jaren van anderhalve minuut tot twee minuten.

Tabel 3.4 Bezoek website⁷² en frequentie van uitvoering zelfscan 2014 tot 2017

Periode	Aantal bezoekers	Gemiddelde bezoekduur (in minuten en seconden)	Aantal keer uitgevoerd
Augustus 2016 - juli 2017	2.306	1:50	997
Augustus 2015 - juli 2016	2.397	1:41	1016
Augustus 2014 - juli 2015*	2.488	1:36	1103
April 2014 (start) - juli 2014	1.250	2:03	548

* Over februari en maart 2015 zijn geen data beschikbaar.

Ondersteuningspunt Sportimpuls

Projectaanvragers en -eigenaren kunnen, wanneer zij daar behoefte aan hebben, niet alleen ondersteund worden bij de aanvraag, maar ook bij de uitvoering of afronding van Sportimpulsprojecten. De decentrale Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls (OOSI) had tot 1 januari 2017 de voornaamste rol in het bieden van ondersteuning bij de voorbereiding van de Sportimpulsaanvraag. Sinds 1 januari 2017 is dit vervangen door een centraal aanspreek- en verdeelpunt georganiseerd door NOC*NSF: Ondersteuningspunt Sportimpuls. In plaats van ondersteuning tijdens de aanvraagperiode, richt Ondersteuningspunt Sportimpuls zich meer op de procesbegeleiding bij gehonoreerde Sportimpulsprojecten. Projectaanvragers kunnen naast het ondersteuningspunt ook worden ondersteund door sportbonden en lokale adviseurs en daarnaast worden bijeenkomsten georganiseerd. Vanaf maart 2017 zijn de voorbereidingen gestart om tot het aanbieden van procesbegeleiding aan gehonoreerde projecten te komen. Vanaf de Sportimpuls ronde 2018 komt de nadruk meer te liggen op het ondersteunen van lopende Sportimpulsen (implementatiefase) maar wordt ook ondersteuning geboden aan lokale sport- en beweegaanbieders in de aanvraagfase. Dit heeft geresulteerd in doorgevoerde aanpassingen in de criteria (zie ook kader B6.1, bijlage 6). Zoals het vereiste niveau van de interventie om op de Menukaart te staan en intentieverklaring van de gemeente en interventie-eigenaar voor akkoord. De verwachting is dat deze wijzigingen leiden tot een verbetering in kwaliteit van Sportimpulsaanvragen (waaronder de regeling JILIB en KSG).

⁷¹ Zie <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/zelfscan-sportimpuls.html>.

⁷² <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/zelfscan-sportimpuls.html?hide-popup=1>.

Borging en continueren van een Sportimpulsproject blijken soms nog een grote uitdaging. In paragraaf 3.3 onder *Borging* wordt hier dieper op ingegaan. Door ondersteuning aan te bieden bij het opstarten van gehonoreerde Sportimpulsprojecten, kan dit de borging en continuering bevorderen. Bijvoorbeeld bij het begin van een brede nieuwe samenwerking of als het Sportimpulsproject halverwege vast dreigt te lopen. Het doel is om met behulp van een onafhankelijk procesbegeleider een kwaliteitsimpuls te geven aan de start en/of borging van het project, gericht op het organiseren van zelforganisatie en daardoor mede het versterken van de samenwerking en de sportaanbieder. Door middel van procesbegeleiding kan een proces op gang worden gebracht, zodat de projectgroep zelf in staat is om zaken op te pakken en op te lossen. Het Ondersteuningspunt Sportimpuls kan hierbij putten uit een netwerk van succesvolle procesbegeleiders die binnen de sport actief zijn. Tevens worden door het Ondersteuningspunt Sportimpuls en de interventie-eigenaren tips gegeven over het monitoren en borgen van de activiteiten, projectgroep, deelnemers en kennis. Deze aspecten zijn vastgelegd door Kenniscentrum Sport in een kennisdossier *Borging*.⁷³

Het Ondersteuningspunt Sportimpuls is met ingang van 1 januari 2017 centraal georganiseerd vanuit NOC*NSF in Arnhem. In het verleden was de OOSI decentraal georganiseerd in zes regio's. Het Ondersteuningspunt Sportimpuls beantwoordt inhoudelijke vragen, gericht op het opstellen van kwalitatief hoogwaardige aanvragen, en verwijst door naar (lokale) partijen die kunnen ondersteunen bij het opstellen van een aanvraag. Het Ondersteuningspunt Sportimpuls coördineert ook de afstemming van vragen van lokale projectleiders met betrekking tot ondersteuning bij lopende toegewezen Sportimpulsaanvragen en de inzet van procesbegeleiding. Hierbij wordt gebruikgemaakt van het platform Jellow⁷⁴ in samenwerking met partner Back to Basics⁷⁵. Het ondersteuningspunt is te bereiken via sportimpuls@nocnsf.nl.

De medewerkers van het Ondersteuningspunt hebben grotendeels dezelfde werkzaamheden uitgevoerd als de leden van de OOSI in de Ronde Sportimpuls 2016.

- Voor het begeleiden en adviseren van Sportimpulsaanvragen (periode november 2016 - januari 2017) is het ondersteuningspunt goed gevonden en benut. Het Ondersteuningspunt Sportimpuls ontving het afgelopen jaar 90 vragen, dit is 45 procent van het aantal ingediende Sportimpulsaanvragen. Deze aantallen zijn vergelijkbaar met zijn voorganger OOSI. Het ondersteuningspunt heeft ook doorverwezen naar andere organisaties die in de praktijk deze adviesrol steeds meer oppakken (zoals lokale ondersteuners, Provinciale Sportraden, zzp'ers, etc.).
- Het ondersteuningspunt heeft minder ingezet op een-op-een advisering bij (potentiële) Sportimpulsaanvragen en heeft vaker doorverwezen naar bestaande partners die hier ook geschikt voor zijn.

Naast het Ondersteuningspunt Sportimpuls, zijn in het land diverse mogelijkheden voor ondersteuning beschikbaar, die kunnen helpen bij een aanvraag. Het feit dat veel aanvragen zijn ondersteund door de (gemeentelijke) sportadviseur is een positieve constatering. Bij 90 procent van de toegekende Sportimpulsprojecten in 2017 is een buurtsportcoach betrokken. Tevens moet de gemeente tekenen dat de aanvraag past binnen het gemeentelijk beleid, waardoor meerdere gesprekken plaatsvinden tussen de projectgroep en de gemeente. In het verdiepingsonderzoek naar de Sportimpuls geven geïnterviewde

⁷³ <https://www.allesoversport.nl/artikel/borging-1-houd-je-project-in-stand/>

⁷⁴ <https://www.jellow.nl/hoewerkthet>.

⁷⁵ <http://www.back2basics.nl/>.

experts aan dat de handtekening van gemeenten nog niet voldoende is om het Sportimpulsproject goed te integreren in de gemeente (Nieuwenhuis-Leijenhorst et al., 2017).

Overige ondersteuningsorganisaties

Uit de managementrapportages van ZonMw (ZonMw, 2017a; 2017b; 2017c) blijkt dat voor de ronde van 2016 bij de subsidieaanvraag het meeste gebruik is gemaakt van de ondersteuning van buurtsportcoaches, gevolgd door ondersteuning van de gemeentelijk sportadviseur. Dit geldt voor alle drie soorten Sportimpulsprojecten. Bij de reguliere Sportimpuls is het toekenningspercentage het hoogst bij projecten die bij de subsidieaanvraag zijn ondersteund door een adviseur van NOC*NSF (26%), gevolgd door de provinciaal adviseur (23%). Bij KSG ligt het hoogste toekenningspercentage bij projecten die zijn ondersteund door de gemeentelijk sportadviseur (89%) en een zelfstandig adviesbureau (86%). Bij JILIB scoren ook projecten met ondersteuning van een zelfstandig adviesbureau (78%) en NOC*NSF-adviseur goed (73%). Goed om te weten is dat het Ondersteuningspunt Sportimpuls niet meeschrijft bij de aanvragen, andere partijen mogen dat wel. De drie JILIB-projecten die door Kenniscentrum Sport zijn ondersteund (niet meegeschreven), zijn allen gehonoreerd. Verder valt op dat bij KSG alle aanvragen ondersteuning hebben gehad, terwijl bij de reguliere Sportimpuls en JILIB ook aanvragen zijn gedaan zonder ondersteuning (zie tabel 3.5). Bij JILIB zijn de twee aanvragen zonder ondersteuning beide gehonoreerd, terwijl bij de reguliere Sportimpuls twaalf aanvragen zonder ondersteuning zijn ingediend, waarvan één is toegekend. Daarbij moet wel in acht worden genomen dat het toekenningspercentage bij de reguliere Sportimpuls een stuk lager ligt dan bij JILIB. In de ronde van 2015 is ook een aantal aanvragen zonder ondersteuning ingediend (regulier: 12, KSG: 2, JILIB: 5) en zijn deze allen niet gehonoreerd.

Tabel 3.5 Sportimpulsprojecten (regulier, KSG, JILIB) die zijn aangevraagd zonder ondersteuning, naar ronde (in aantallen)*

	Regulier		KSG		JILIB	
	Aanvragen	Toegekend	Aanvragen	Toegekend	Aanvragen	Toegekend
2014	27	5	5	0	5	2
2015	12	0	2	0	5	0
2016	12	1	0	0	2	2

Bron: ZonMw (2013a; 2013b; 2014; 2015a; 2015b; 2015c; 2016a; 2016b; 2016c; 2017a; 2017b; 2017c).

* Gegevens over de Jaren 2012 en 2013 zijn niet bekend, dit is toentertijd niet gevraagd.

Communicatie en bijeenkomsten

Een andere manier waarop projectaanvragers worden ondersteund is door middel van communicatie en bijeenkomsten rondom de Sportimpuls, zoals via praktijkvoorbeelden op de website sportindebuurt.nl en de regionaal Lerende Netwerken. Bij de bijeenkomsten van de Lerende Netwerken was veel aandacht voor kwetsbare doelgroepen (mensen met een beperking, chronisch zieken, ouderen, etc.). De deelnemers van de bijeenkomsten in het najaar 2016 waren onder andere positief over ‘Speeddates Sportimpuls’, maar gaven tevens aan dat meer verdieping wenselijk was. Daarnaast zijn grote delen van het programma nadrukkelijk gericht op uitvoerende buurtsportcoaches, en minder op partijen als beleidsmedewerkers van gemeenten. Naast bijeenkomsten, zijn ook documenten uitgekomen ter ondersteuning, zoals de tipsheet over de borging van lokale sport- en beweegprojecten (Aalbers, 2017b). Deze document bevat tips, praktijkvoorbeelden en hulpmiddelen die het proces van borging kunnen vergemakkelijken. Zie bijlage 4 voor meer informatie.

Publiek-private samenwerking

Sport & Zaken zet zich, namens de SBB partnerorganisatie VNO-NCW en MKB-Nederland, specifiek in om de verbinding tussen sport en het bedrijfsleven te bevorderen. In 2016 zijn zeven aanvragen voor de reguliere sportimpuls geholpen en begeleid in de verbinding tussen sport en bedrijf. Het betreft hier verschillende interventies waar de sport samenwerking zoekt met bedrijven (sportdorp, bedrijfssport, werk maken van sport). Tevens zijn uren besteed aan twee lopende trajecten uit de vorige impulsronde. Zij worden geholpen met uren en handen om de samenwerking met bedrijven vorm te geven. Twee trajecten uit 2014 zijn afgesloten met een effectmeting⁷⁶ op de interventie bedrijfssport. De ervaringen en resultaten zijn gedeeld met SBB-partner NOC*NSF.

De Sportimpulsaanvragen waar Sport & Zaken bij wordt betrokken, zijn vooral gericht op sport en bewegen voor volwassenen. In sessies in Den Haag, Amersfoort en Utrecht is bij en met ondernemerskringen aandacht besteed aan de samenwerking sport en bedrijf en de mogelijkheden die sport kan bieden voor de fysieke vitaliteit van medewerkers van werkorganisaties. De in 2014 opgestelde tips voor samenwerking van sport en bedrijf worden hierbij ingezet.

Sport & Zaken neemt vanuit de praktijk waar, dat werkorganisaties vaak meer sport en bewegen willen aanbieden aan medewerkers. Tegelijkertijd willen bedrijven samenwerken en bijdragen aan de sport vanwege de maatschappelijke relevantie van de verenigingen. Publiek-private samenwerking (PPS) is een goed middel dat gestimuleerd moet worden door communicatie van *best practices, tools* en het verhaal. Zie bijlage 4 voor meer informatie over PPS.

Kansen voor ondernemerschap in de sport gericht op kwetsbare doelgroepen

Als onderdeel van het programma SBB is in oktober 2016 een SBIR-oproep (*Small Business Innovation Research*) uitgezet aan ondernemers om nieuwe producten en diensten te ontwikkelen voor duurzaam sport- en beweegaanbod voor kwetsbare doelgroepen (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), 2016). De minister van VWS wil binnen het programma SBB experimenteren met projecten gericht op kwetsbare doelgroepen. De oproep beoogt ondernemers te vinden die een offerte willen uitbrengen met innovatieve projecten die duurzaam sport- en beweegaanbod realiseren voor groepen waarbij sprake is van bewegingsarmoede.⁷⁷

Vanuit het ministerie van VWS is over de SBIR gecommuniceerd. In totaal zijn 60 ideeën aangemeld.⁷⁸ Daarvan hebben acht een opdracht gekregen voor een haalbaarheidsstudie (fase twee), waarna de beste vijf zijn geselecteerd om hun innovatie verder te ontwikkelen. De vijf projecten zijn divers, van een virtueel bewegingsprogramma tot het begeleiden van wandelgroepen in de natuur door huisartsen en fysiotherapeuten. Ze zijn gericht op verschillende doelgroepen, zoals dementerende ouderen, mensen met klachten uit bewegingsarmoede en rolstoelgebruikers.

⁷⁶ Deze twee rapportages zijn niet openbaar.

⁷⁷ <http://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/sbir-oproep-ondernemers-gevraagd-om-nieuwe-producten-en-diensten-te-ontwikkelen-voor-duurzaam-sport-en-beweegaanbod-voor-kwetsbare-doelgroepen>. De toepassingen en oplossingen dienen na afloop van de SBIR-competitie te kunnen blijven bestaan. Het budget voor de eerste fase van projecten bedraagt 140.000 euro, voor de tweede fase is het budget 720.000 euro.

⁷⁸ <https://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/sbir/overzicht-sbir-oproepen/sport-en-bewegen-voor-kwetsbare-doelgroepen>.

Gebruik van interventies

Het kabinet wil stimuleren dat lokaal zoveel mogelijk gebruik kan worden gemaakt van producten en werkwijzen die elders al succesvol zijn gebleken. Binnen het programma SBB krijgen lokale sport- en beweegaanbieders de kans om bestaand sport- en beweegaanbod in hun eigen buurt toe te passen. Daarvoor zijn de Menukaart Sportimpuls en de Menukaart KSG ontwikkeld. Om het aanbod van sport- en beweginginterventies in Nederland in kaart te brengen, verzamelt Kenniscentrum Sport zoveel mogelijk interventies. De kwaliteit en mate van effectiviteit van sport- en beweginginterventies worden gepeild en beoordeeld via een erkenningstraject (zie verder onder kopje *Kwaliteit interventies*).

Menukaart Sportimpuls

De Menukaart Sportimpuls en Menukaart KSG zijn rechtstreeks verbonden aan het programma SBB en binnen dat kader opgesteld. De Menukaarten bevatten een geselecteerd overzicht van sport- en beweegaanbod dat de afgelopen jaren door sportbonden, beweegaanbieders, fitnessorganisaties en anderen is ontwikkeld. Aanvragers moeten de Menukaart Sportimpuls benutten voor de invulling van het door hun gewenste project. Bij projecten binnen JILIB wordt dezelfde Menukaart als bij de reguliere Sportimpuls gebruikt. Voor KSG is een aparte Menukaart ontwikkeld met interventies voor de doelgroep 0 tot 4 jaar, 4 tot 12 jaar en 12 tot 18 jaar met (risico op) overgewicht. Om op de Menukaart Sportimpuls KSG terecht te komen, moet een interventie voor de doelgroep 4- tot 18-jarigen minimaal de erkenning 'Goed Beschreven' hebben. Dit is het laagste niveau van het erkenningstraject (zie ook het kopje *Kwaliteit interventies*). Voor interventies voor de doelgroep 0- tot 4-jarigen geldt geen minimaal niveau. Zij gaan echter wel de verplichting aan om hieraan in 2017/2018 te werken.

Bij alle Sportimpulsprojecten dient goede afstemming te zijn tussen de aanvragers en de interventie-eigenaar over de lokale toepassing van het aanbod. De interventie-eigenaar geeft op elke aanvraag een advies met toelichting en tekent bij accordering de intentieverklaring. Doorontwikkeling van de KSG-interventies verloopt vanaf 2017 rechtstreeks via de interventie-eigenaren⁷⁹. Over het contact met interventie-eigenaren zijn projectleiders over het algemeen tevreden, zo blijkt uit het verdiepingsonderzoek naar de Sportimpuls (Nieuwenhuis-Leijenhof et al., 2017). Wanneer nodig, is er contact.

Op de website van de Menukaart Sportimpuls zijn momenteel 107 erkende interventies te vinden (peildatum 16-10-2017; ten opzichte van 115 in 2016); op de website van de Menukaart KSG zijn dat er 21 (peildatum 16-10-2017; ten opzichte van 16 in 2016)⁸⁰. Alle interventies uit de Menukaart Sportimpuls staan ook in het totaaloverzicht van Effectief Actief (zie verder onder kopje *Kwaliteit interventies*).

Om op de Menukaart te komen moet een interventie aan een aantal criteria voldoen:⁸¹

- Een interventie moet mensen duurzaam in beweging krijgen, waarbij de focus ligt op mensen die niet sporten en bewegen of dreigen uit te vallen;
- Vanuit de Sportimpuls krijgen gehonoreerde projecten twee jaar financiële ondersteuning, met de voorwaarde dat het project daarna zelfstandig verder kan worden uitgevoerd;

⁷⁹ [https://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Def.%20Handout%20Sportimpuls%20KSG%202017%20\(2\).pdf](https://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Def.%20Handout%20Sportimpuls%20KSG%202017%20(2).pdf).

⁸⁰ Zie <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/menukaart-sportimpuls.html> en <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/menukaart-ksg.html>.

⁸¹ Voor een volledig overzicht van de criteria zie SBB Monitor van 2014 (Van Lindert et al., 2014).

- De interventie moet reeds op drie plaatsen succesvol zijn uitgevoerd, de subsidie is niet bedoeld om nieuwe producten te ontwikkelen;
- De interventie-eigenaar moet daarom meer betrokken zijn bij de aanvraag en uitvoering van het Sportimpulsproject;
- Specifiek voor KSG-interventies geldt het criterium dat de interventies voor de doelgroep 12- tot 18-jarigen zich ook daadwerkelijk op kinderen met overgewicht moeten richten.

In het verdiepingsonderzoek naar de Sportimpuls wordt het belang van de interventies onderstreept (Nieuwenhuis-Leijenhof et al., 2017). Experts zijn van mening dat de Menukaart moet blijven bestaan omdat het de kwaliteit van de interventies waarborgt. In de praktijk zien Nieuwenhuis-Leijenhof en collega's dat spanningen worden ervaren tussen de interventies van de Menukaart en lokaal maatwerk. Doordat bij een subsidieaanvraag een interventie van de Menukaart moet worden gekozen, ervaren aanvragers minder vrijheid voor lokaal maatwerk.

Kwaliteit interventies

De beoordeling van de interventies op de Menukaart is een resultaat van het aan SBB gelieerde programma Effectief Actief, dat in 2014 afliep. Dit programma had tot doel om de kwaliteit van sport- en beweeginterventies in het algemeen te verbeteren en de inzet ervan te stimuleren. Interventies kunnen worden beoordeeld als goed beschreven, goed onderbouwd of bewezen effectief⁸². De laatste stap 'bewezen effectief' wordt nauwelijks bereikt, omdat dit veel onderzoek vergt.

In 2017 nemen 24 interventies deel aan een tweejarig kwaliteitstraject voor de doorontwikkeling van hun interventie. Op initiatief van de minister van VWS hebben zij vanuit vrijgevallen Sportimpuls gelden de mogelijkheid gekregen een plan in te dienen voor kwaliteitsverbetering. Dit plan is door Kenniscentrum Sport op kwaliteit en relevantie beoordeeld. Uit de tussentijdse evaluatie van Kenniscentrum Sport blijkt dat de meeste projecten op schema lopen en werken aan de inhoudelijke kwaliteit, een procesevaluatie en/of theoretische onderbouwing (Van Brussel-Visser, 2017a). Interventie-eigenaren geven aan vooral behoefte te hebben aan het uitwisselen van ervaringen. Eind 2017 vindt bij Kenniscentrum Sport voor alle deelnemende interventies een bijeenkomst plaats om ervaringen uit te wisselen en de voortgang te bespreken.

Er is vooralsnog geen onderzoek beschikbaar over hoe partijen in het veld het gebruik van interventies ervaren en wat de behoefte is vanuit het veld. Ook is weinig bekend over het belang dat interventie-eigenaren hechten aan deelname aan het erkenningstraject en eventuele belemmeringen die zij daarbij ervaren. Wel loopt bij het RIVM onderzoek naar het gebruik van en waardering voor de erkenningstrajecten, waaronder het erkenningstraject Sport en Bewegen. Het onderzoek vindt plaats onder alle betrokkenen (interventie-eigenaren, beleidsmedewerkers, professionals die interventies inzetten) en betreft aspecten als bekendheid van het erkenningstraject, vindbaarheid van de interventies, bruikbaarheid e.d. Dit onderzoek wordt begin 2018 openbaar. In vorige SBB Monitoren is gerapporteerd over ervaringen van interventie-eigenaren van KSG-interventies (zie Pulles et al., 2015). In 2018 zal het Mulier Instituut in samenwerking met Kenniscentrum Sport naar deze onderwerpen een verdiepend onderzoek uitvoeren.

⁸² <https://www.loketgezondleven.nl/leefstijlinterventies/erkenningstraject>.

Bekendheid Menukaart bij buurtsportcoaches

Dat de databanken of Menukaart Sportimpuls nog niet bij iedereen bekend zijn, blijkt ook uit het evaluatieonderzoek naar buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017). Van de buurtsportcoaches geeft 51 procent aan bekend te zijn met de Menukaart Sportimpuls (n=424, lokale enquête buurtsportcoaches casegemeenten 2016/2017, Mulier Instituut, 2017b). Buurtsportcoaches maken met regelmaat gebruik van interventies, maar dit verschilt sterk per type buurtsportcoach (Van Lindert et al., 2017). Vooral buurtsportcoaches die zich richten op mensen met een beperking, ouderen of kwetsbare doelgroepen (zoals lage SES, migratieachtergrond) maken gebruik van bestaande interventies of methoden, zoals Special Heroes, Meer Bewegen voor Ouderen (MBvO), Sociaal Vitaal of Club Extra.

Lokale uitvoeringsproces en activiteiten

Sportimpulsprojecten worden lokaal uitgevoerd met als doel om lokale resultaten te bereiken. De context waarin deze projecten worden uitgevoerd, beïnvloedt uiteraard de werkwijze en activiteiten binnen de projecten. Op dit lokale uitvoeringsproces wordt in deze paragraaf ingegaan. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de managementrapportages van ZonMw over de ronde van 2016 (ZonMw, 2017a; 2017b; 2017c), het verdiepingsonderzoek naar de lokale uitvoering van Sportimpulsprojecten uit de ronde van 2014 en 2015 (regulier, KSG en JILIB) (Nieuwenhuis-Leijenhurst et al., 2017) en het onderzoek naar de borging van projecten uit 2012 en 2013 (Ooms et al., 2017).

In deze paragraaf gaan we in op de thema's aanvraagprocedure, aansluiting op lokaal beleid, uitvoering van lokale projecten, afronding en succes- en faalfactoren (zie figuur 1.3 in paragraaf 1.4).

Aanvraagprocedure

Zoals eerder is toegelicht, dienen aanvragers van de Sportimpuls-subsidie het aanbod van de Menukaart toe te passen. Daarnaast moeten aanvragers bij KSG in hun project drie kernelementen voldoende terug laten komen:

1. Samenwerking tussen zorg en sport⁸³;
2. Ouderparticipatie en opvoedingsondersteuning⁸⁴;
3. Sport en beweegaanbod⁸⁵.

Sportimpulsaanvragen worden ingediend door een sport- of beweegaanbieder die fungeert als hoofdaanvrager. Zij worden bij het schrijven van een aanvraag ondersteund door diverse andere partijen, zoals gemeenten, interventie-eigenaren, lokale professionele partners (o.a. zorg/welzijn) en sportondersteuningsorganisaties (zie ook paragraaf 3.1). Dit blijkt uit de eerdere gegevens van ZonMw en uit twee expertmeetings die in het kader van het verdiepingsonderzoek Sportimpuls met in totaal negentien experts zijn georganiseerd (Nieuwenhuis-Leijenhurst et al., 2017). De ondersteuning bij de aanvraag gebeurt doorgaans zonder vergoeding. Volgens experts is de aanvraagprocedure complex. Zij geven een aantal aanbevelingen om het proces te verbeteren:

⁸³<http://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Kernelement%20E2%80%98Samenwerking%20tussen%20zorg%20en%20sport%E2%80%99%202017.pdf>.

⁸⁴<http://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Kernelement%20E2%80%98Opvoedingsondersteuning%20en%20ouderparticipatie%E2%80%99%202017.pdf>.

⁸⁵https://www.zonmw.nl/fileadmin/zonmw/documenten/Sport_en_Bewegen/Call_Sportimpuls/Kernelement_Sport_en_beweegaanbod_2017.pdf.

- De opzet van een coalitie is wenselijk, waarna gekeken kan worden welke partij hoofdaanvrager kan zijn;
- Eerst een globaal idee indienen dat in een later stadium verder wordt uitgewerkt;
- Gemeenten vragen om de maatschappelijke noodzaak van het project te toetsen;
- De tijdsduur tussen aanvraag en honorering verkorten, om te voorkomen dat partijen tussendoor afhaken en dat in de tussentijd dingen veranderen waardoor het project minder succesvol wordt;
- De tijd tussen het openstellen van de Menukaart en het sluiten van de call vergroten, zodat aanvragers meer tijd hebben om de aanvraag goed op papier uit te werken.

Voor het lokaal slagen van een Sportimpulsproject, is het van belang dat het project zoveel mogelijk aansluit op het gemeentelijk beleid. Op deze manier is er al een basis voor de activiteiten binnen de Sportimpuls en kunnen gemeentelijk beleid en de Sportimpuls elkaar versterken. Als het sportbeleid niet aansluit bij de activiteiten van de Sportimpuls of als de gemeente concurrerende activiteiten ondersteunt, dan werkt dat belemmerend voor de borging van de activiteiten, zo blijkt uit het borgingsonderzoek (Ooms et al., 2017). Uit de vorige SBB Monitor blijkt dat projecten vaak aansluiten bij het gemeentelijk beleid, maar dat de gemeente bij de aanvraag niet heeft meegedacht (Van Lindert et al., 2016). Experts zijn van mening dat de handtekening van gemeenten nog niet voldoende is om het Sportimpulsproject goed in de gemeente te laten landen (Nieuwenhuis-Leijenhorst et al., 2017).

Thema's Sportimpulsprojecten

Uit de managementrapportages van ZonMw over de ronde van 2016 blijkt dat (gelijk aan 2015) gezondheidsbevordering het grootste thema is onder de verschillende typen Sportimpulsprojecten (ZonMw, 2017a; 2017b; 2017c). Van de reguliere Sportimpulsprojecten richt iets meer dan de helft van de gehonoreerde projecten uit 2016 zich op *empowerment* (*het in kracht zetten*) van de bewoners c.q. deelnemers en dat 42 procent van de gehonoreerde aanvragen zich richt op het thema 'leefbare buurt'. De thema's wijken hiermee weinig af van 2015. Naast het thema gezondheidsbevordering richten, net als in voorgaande jaren, KSG-projecten zich op motorische ontwikkeling (76%) en *empowerment* (53%) van de beoogde groepen. Deze thema's sluiten goed aan op de gedachte van de Sportimpuls KSG. Voor JILIB-projecten geldt dat zij zich naast gezondheidsbevordering met name op het ontwikkelen van een leefbare buurt (62%), motorische ontwikkeling (58%) en integratie (57%) richten.

Inzet intermediairs: buurtsportcoaches

De inzet van buurtsportcoaches en andere intermediairs kan een bijdrage leveren aan het succes van de Sportimpuls. Buurtsportcoaches organiseren sport- en beweegaanbod in de buurt en creëren verbindingen tussen sport- en beweegaanbieders en andere sectoren zoals zorg, welzijn, jeugdzorg, onderwijs, etc. Met deze taken kan de buurtsportcoach een belangrijke rol spelen bij de samenwerking binnen Sportimpulsprojecten. De betrokkenheid van een buurtsportcoach is bij een project niet verplicht, maar wordt wel gestimuleerd. Uit de rapportages van ZonMw over de ronde van 2016 blijkt dat bij de overgrote meerderheid van de in 2016 gehonoreerde projecten een buurtsportcoach betrokken is. Bij 90 procent van de toegekende Sportimpulsprojecten in 2017 is een buurtsportcoach betrokken.

Uit de verdiepingsstudie naar de Sportimpuls blijkt dat de buurtsportcoaches binnen de Sportimpulsprojecten op diverse manieren actief zijn (Nieuwenhuis-Leijenhorst et al. 2017), waarbij de taken en intensiteit van het contact uiteenlopen. Bij startende projecten zijn ze bijvoorbeeld betrokken bij het schrijven van de aanvraag en bij aflopende projecten spelen ze een rol in het continueren en borgen van de activiteiten. Uit het onderzoek naar de borging van Sportimpulsprojecten blijkt dat de

buurtsportcoach soms ook wordt ingezet om uitvoerende taken over te nemen, waarmee het project wordt geborgd (Ooms et al., 2017).

In het vragenlijstonderzoek onder buurtsportcoaches in 34 gemeenten geeft bijna een derde van de buurtsportcoaches aan bij de Sportimpuls betrokken te zijn geweest (n=424, Mulier Instituut 2017a). De betrokkenheid verschilde onder andere van het enthousiasmeren van partijen om een plan in te dienen (39%), zelf uitvoerder zijn (36%), tot het zelf schrijven van een plan (20% toegewezen en 10% afgewezen).

Spreiding en locatie projecten

Geografische spreiding

Binnen de Sportimpuls wordt niet op landelijke spreiding gestuurd. Alleen de relevantie en kwaliteit van de subsidieaanvragen zijn binnen het beoordelingsproces leidend. Totaal over alle rondes sinds 2012 (incl. de ronde 2017) en voor de drie typen Sportimpulsregelingen gezamenlijk, zijn de meeste projecten toegekend in de provincie Zuid-Holland (n=145, 16%, uitgezonderd 2017, zie tabel 3.6). Na Zuid-Holland volgen Noord-Holland (n=124, 14%) en Noord-Brabant (n=105, 12%) met de meeste toegekende Sportimpulsprojecten sinds 2012. In de ronde van 2017 deed de provincie Overijssel het ook goed (16 projecten).

Tabel 3.6 Gehonoreerde Sportimpulsprojecten (regulier, KSG, JILIB), naar ronde en provincie (in aantallen en procenten van het totaal)

Provincie	2012	2013	2014	2015	2016	2017*	Totaal (aantal)	Totaal (%)
Zuid-Holland	29	30	35	17	21	13	145	16
Noord-Holland	26	26	27	16	15	14	124	14
Noord-Brabant	28	21	23	15	8	10	105	12
Gelderland	19	23	21	9	13	11	96	11
Overijssel	17	15	23	9	11	16	91	10
Groningen	12	12	23	16	8	8	79	9
Limburg	6	16	18	7	11	8	66	8
Utrecht	14	4	13	15	8	6	60	7
Drenthe	8	5	3	3	5	4	28	3
Flevoland	3	4	7	5	2	4	25	3
Friesland	7	1	7	4	3	8	30	3
Zeeland	2	7	8	3	3	2	25	3
BES-Eilanden	1	2	-	-	-	2	5	1
Totaal	172	166	208	119	108	106	879	100

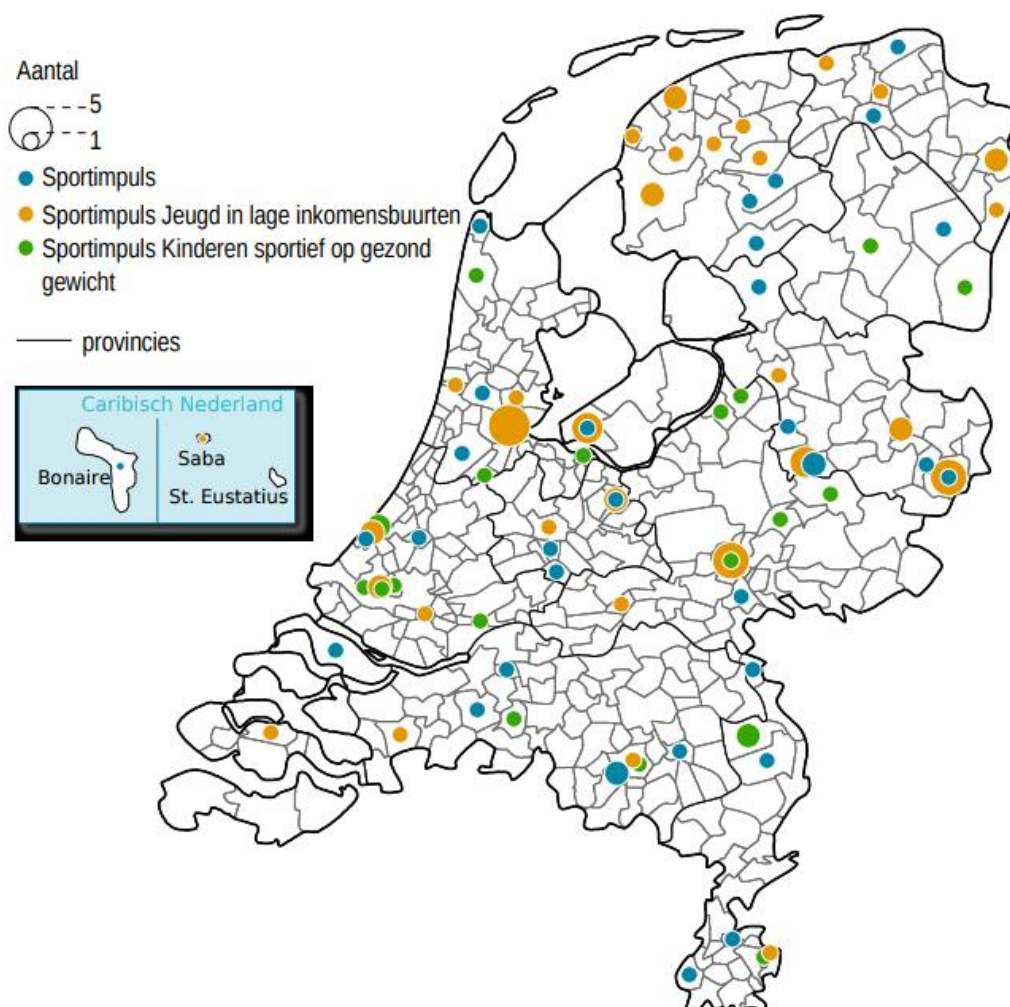
Bron: gegevens ZonMw (2017), bewerking Mulier Instituut.

* Gegevens 2017 zijn voorlopig (managementrapportage over deze ronde nog niet beschikbaar).

In kaart 3.1 is de landelijke spreiding van de Sportimpulsprojecten van 2017 naar type Sportimpuls weergegeven. Deze kaart bevat voorlopige gegevens. Mogelijk treedt nog een kleine wijziging op. In bijlage 6 is de landelijke spreiding van de Sportimpulsprojecten van de rondes van 2012 tot en met 2016 per ronde weergegeven (kaart B6.1 tot en met B6.5) en is een overzichtkaart van alle projecten voor 2012 tot en met 2017 opgenomen (kaart B6.6).

Kaart 3.1 Overzicht Sportimpulsprojecten per gemeente, regulier, KSG en JILIB, ronde 2017*

Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.volksgezondheinzorg.info/sport/sportopdekaart.

* Gegevens ronde 2017 zijn nog niet definitief, mogelijk treedt nog een kleine wijziging op.

Door het aantal Sportimpulsprojecten af te zetten tegen het aantal inwoners (ZonMw, 2017a⁸⁶; 2017b⁸⁷; 2017c⁸⁸), ontstaat een genuanceerder beeld van de geografische spreiding van de gehonoreerde aanvragen over de ronde van 2016. Ten opzichte van het aantal inwoners zijn relatief veel reguliere Sportimpulsprojecten gehonoreerd in Limburg, en relatief weinig in Noord-Brabant, Utrecht en Drenthe. Wat betreft de KSG-projecten geldt dat relatief veel projecten gehonoreerd zijn in Drenthe, Limburg en

⁸⁶https://www.zonmw.nl/fileadmin/zonmw/documenten/Sport_en_Bewegen/Managementrapportage_Sportimpuls_2016_-_DEF.pdf.

⁸⁷https://www.zonmw.nl/fileadmin/zonmw/documenten/Sport_en_Bewegen/Managementrapportage_Sportimpuls_Jeugd_in_lage_inkomensbuurten_2016_-_DEF.pdf

⁸⁸https://www.zonmw.nl/fileadmin/zonmw/documenten/Sport_en_Bewegen/Managementrapportage_Sportimpuls_Kinderen_sportief_op_gezond_gewicht_2016_-_DEF.pdf

Zuid-Holland. De provincies waar geen aanvragen voor een KSG-project zijn gehonoreerd, zijn vier provincies met relatief weinig inwoners (Friesland, Flevoland, Groningen en Zeeland). In Overijssel en Groningen zijn relatief veel JILIB-projecten gehonoreerd en in Noord-Brabant en Zuid-Holland relatief weinig.

Spreiding gemeenten

In 2016 zijn de toegekende reguliere Sportimpulsprojecten, net als in voorgaande jaren, vrij gelijkmatig verdeeld over de kleine (0-40.000 inwoners), middelgrote (40.000-100.000 inwoners) en grote (100.000 of meer inwoners) gemeenten (ZonMw, 2017a) waarbij de grote gemeenten het best zijn vertegenwoordigd. In 2016 worden de gehonoreerde KSG-projecten voornamelijk in kleine en grote gemeenten uitgevoerd (ZonMw, 2017c). In vergelijking met 2015 is het aantal KSG-projecten in grote gemeenten behoorlijk gestegen en in middelgrote gemeenten afgenomen. Mogelijk zorgt het kleine aantal gehonoreerde KSG-projecten (n=17) voor een vertekend beeld. Bij Sportimpuls JILIB is, net als voorgaande jaren, het merendeel van de toegekende projecten afkomstig uit een grote gemeente (ZonMw, 2017b). Ook de vertegenwoordiging van kleine (25%) en middelgrote gemeenten (32%) is vrijwel gelijk gebleven.

Uit de gegevens van ZonMw over de gehonoreerde projecten sinds 2012 (inclusief ronde 2017⁸⁹, regulier, KSG en JILIB) blijkt dat de top elf van gemeenten met de meeste Sportimpulsprojecten bestaat uit Amsterdam, Arnhem, Deventer, Den Haag, Rotterdam, Eindhoven, Utrecht, Enschede, Delft, Zwolle en Groningen (tussen 39 en 14 projecten gehonoreerd sinds 2012).

Spreiding en overgewicht

In de managementrapportage van KSG over de ronde van 2016 (ZonMw, 2017c) is de prevalentie van overgewicht en ernstig overgewicht onder jongeren van 4 tot 25 jaar in 2012 inzichtelijk gemaakt op basis van de Gezondheidsenquête van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Hieruit blijkt dat (ernstig) overgewicht bij jongeren vooral veel voorkomt in de provincies Overijssel en Flevoland. Ook in de provincies Zeeland en de regio Zuid-Limburg is de prevalentie van (ernstig) overgewicht onder jongeren hoog. Dit heeft overlap met de provincies, waar relatief veel subsidieaanvragen zijn gehonoreerd. Dit komt deels overeen met de prevalentie van (ernstig) overgewicht onder de doelgroep van KSG-projecten. Verder blijkt dat zes op de tien KSG-projecten sinds 2014 in een JOGG-gemeente worden uitgevoerd.

Locatie uitgevoerde projecten naar wijkenmerken

Bij de spreiding van de Sportimpulsprojecten kan ook worden gekeken naar wijkenmerken zoals het inkomen van inwoners en stedelijkheid. In de SBB Monitor van 2014 (Van Lindert et al., 2014) heeft het Mulier Instituut voor de Sportimpulsprojecten van 2012 en 2013 achterhaald in wat voor soort wijken deze zijn uitgevoerd. Pas sinds 2014 voorziet het aanvraagformulier in een eenduidige vraag voor welke wijken een Sportimpulsproject bedoeld is. In deze periode is ook het onderscheid ontstaan naar projecten gericht op kinderen met overgewicht (KSG) en lage inkomensbuurten (JILIB). Voor de huidige SBB Monitor heeft het Mulier Instituut een analyse gedaan voor de toegekende projecten in de periode vanaf 2014 tot en met augustus 2017. Daarbij is onderscheid gemaakt naar Sportimpulsprojecten in de

⁸⁹ Cijfers van de ronde van 2017 zijn nog voorlopig.

periode 2014-2015 en 2016-2017. Bij de locatie-opgaven van de projecten zijn de vier cijfers van de postcodes gebruikt, aangezien hierdoor een vergelijking met landelijke indelingen mogelijk is. In deze paragraaf wordt hiernaar verwezen als wijken. De projecten richten zich op een verschillend aantal wijken. De meeste projecten richten zich op één tot vijf wijken. 11 procent richt zich op meer dan vijf wijken.

De gebruikte wijkindelingen zijn (toevallig) allen gebaseerd op het jaar 2014. Van latere jaren zijn geen gegevens beschikbaar. De landelijke referentie van het aantal inwoners is gebaseerd op data van het CBS van begin januari 2016. In tabel 3.7 zijn twee indelingen naar wijkkwaliteit weergegeven. De versie van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) richt zich wat meer op het inkomen. De Leefbaarometer van het Ministerie van BZK richt zich op zeven dimensies die diverse facetten van een wijk beschrijven, maar niet het inkomen. Het CBS heeft inkomensgegevens per wijk beschikbaar gesteld. Dit betreft het gemiddelde inkomen per wijk. Deze zijn in drie ongeveer even grote groepen ingedeeld. De stedelijkheid per wijk geeft de bevolkingsdichtheid weer.

De resultaten in de tabel laten zien dat met name de JILIB-projecten terecht komen in wijken met lagere inkomens, voor de periode 2014-2015 is dat meer dan voor 2016-2017. Volgens zowel de wijkindeling van het SCP als van BZK ligt het accent op minder goed beoordeelde/ervaren wijken. Deze projecten worden vooral uitgevoerd in stedelijke gebieden.

Het profiel van KSG is minder sterk aangezien we geen informatie hebben in welke wijken meer of minder kinderen met overgewicht wonen. Het patroon is vergelijkbaar met het profiel van JILIB, zij het minder sterk.

Ook voor reguliere Sportimpulsprojecten is het genoemde profiel terug te zien, maar het verschil met de landelijke verdeling is voor deze projecten nog maar beperkt.

Tabel 3.7 Sportimpulsprojecten, 2014-2017 vergeleken met wijkenmerken, bevolking Nederland (in procenten)

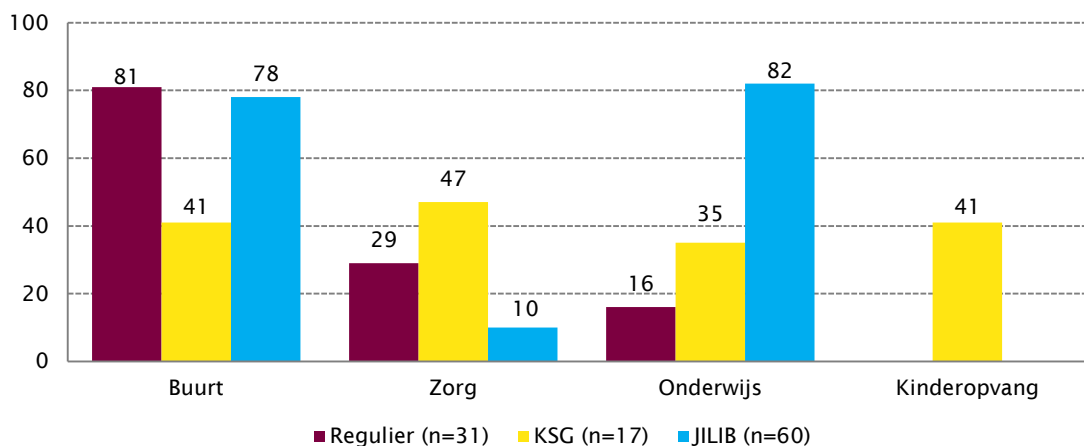
	Landelijk (2016)	Programma 2014-2015			Programma 2016-2017		
		JILIB	KSG	Sport-impuls	JILIB	KSG	Sport-impuls
Wijkscore volgens SCP (volgens indeling 2014)							
Laag	37	71	44	43	68	48	42
Midden	31	14	31	33	16	37	32
Hoog	32	15	25	24	16	14	27
Leefbaarometer wijken BZK (volgens indeling 2014)							
Onvoldoende-ruim voldoende	46	77	58	57	70	55	50
Goed	32	16	28	28	23	33	29
Zeer goed	22	7	14	15	6	12	21
Gestandaardiseerd huishoudinkomen CBS (volgens indeling 2014)							
Lager inkomen	27	67	42	30	57	38	31
Gemiddeld	35	21	42	38	25	45	36
Hoger	38	12	16	32	17	17	33
Stedelijkheid CBS (per postcode indeling 2014)							
Zeer sterk stedelijk	19	43	17	15	28	25	14
Sterk stedelijk	24	32	42	25	36	19	37
Stedelijk	19	16	33	26	20	21	19
Matig stedelijk	20	7	8	25	11	27	21
Niet stedelijk	18	3	1	9	4	8	9

Bron: CBS (2014), SCP (2014) en Leefbaarometer van het Ministerie van BZK (2014), bewerking Mulier Instituut.

Setting projecten

Net als in voorgaande jaren wordt een groot aandeel van de projecten uit de ronde 2016 in de buurt uitgevoerd. Zo wordt 81 procent van de reguliere Sportimpulsprojecten, 78 procent van de JILIB-projecten en 41 procent van de KSG-projecten in de sector buurt uitgevoerd (ZonMw 2017a; 2017b; 2017c, zie figuur 3.2). Bij KSG-projecten zijn kinderopvang en zorg logischerwijs een veel voorkomende *setting*. Voor JILIB-projecten geldt dat de meeste projecten in de sector onderwijs (82%) worden uitgevoerd.

Figuur 3.2 Meest voorkomende *settings* gehonoreerde projecten reguliere Sportimpuls, KSG en JILIB ronde 2016 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

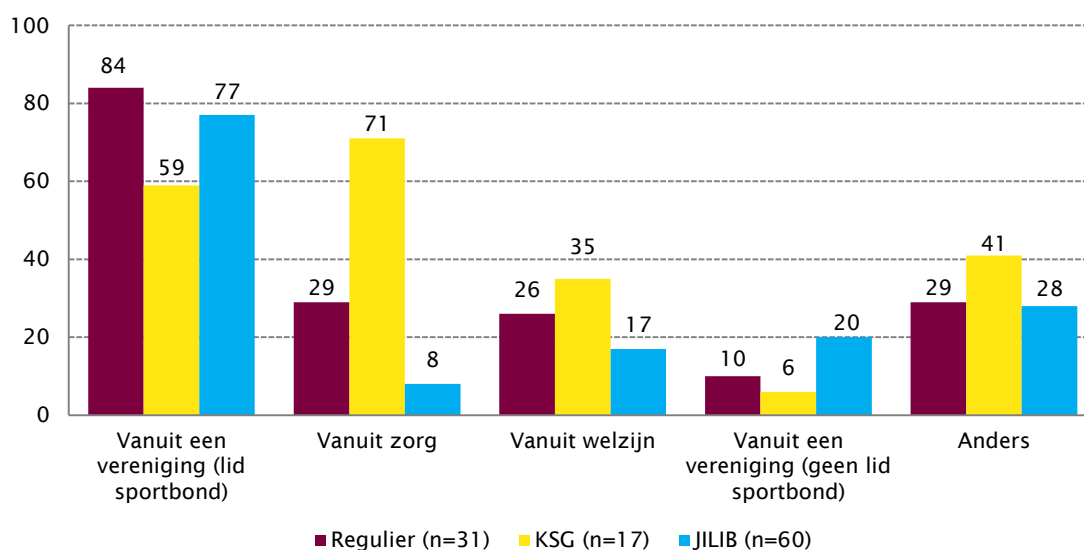
Bron: ZonMw (2017a; 2017b; 2017c), bewerking Mulier Instituut.

Samenwerking

Bij de uitvoering van een Sportimpulsproject wordt samenwerking gezocht met andere organisaties, vaak ook een ander type organisatie. Allereerst wordt inzichtelijk gemaakt vanuit welke organisaties de projecten worden georganiseerd en vervolgens wordt ingegaan op de ervaringen met betrekking tot de samenwerking binnen de projecten.

Reguliere Sportimpuls- en JILIB-projecten uit de ronde 2016 worden voornamelijk door sportverenigingen die aan een sportbond zijn verbonden uitgevoerd (zie figuur 3.3). KSG-projecten daarentegen worden vooral door zorg- en welzijnsorganisaties uitgevoerd. Ten opzichte van de vorige ronde is bij de reguliere en JILIB-projecten weinig veranderd. Voor KSG-projecten geldt dat zij in 2016 vaker vanuit een sportvereniging (lid van sportbond) en vanuit de zorg worden uitgevoerd, maar minder vaak vanuit welzijn ten opzichte van het jaar daarvoor.

Figuur 3.3 Verband van waaruit aanbod wordt georganiseerd, gehonoreerde projecten reguliere Sportimpuls, KSG en JILIB ronde 2016 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Bron: ZonMw (2017a; 2017b; 2017c), bewerking Mulier Instituut.

In de vorige SBB-monitor is beschreven dat volgens projectleiders redelijk veel en expliciet aandacht wordt besteed aan het samenwerkingsproces (Van Lindert et al., 2016). Uit het borgingsonderzoek onder projecten uit de ronde 2012 en 2013 blijkt dat wanneer partijen samenwerken, het vaak een succesfactor is en dat dit voor beide partijen een win-winsituatie oplevert (Ooms et al., 2017). Door bijvoorbeeld clinics op scholen te geven, leren leerlingen sporten kennen en kunnen sportverenigingen leden werven. Commerciële sportorganisaties en zorginstanties kunnen cliënten naar elkaar doorverwijzen, wat ook een win-winsituatie oplevert.

Sporttakken

Bij de reguliere en JILIB-aanvragen (ronde 2016) is voetbal een populaire sport, terwijl bij KSG vooral gymnastiek populair is. In tabel 3.8 is de top vijf van aangeboden sporten per type Sportimpuls weergegeven. Ten opzichte van vorig jaar is fitness in populariteit toegenomen.

Tabel 3.8 Top 5 aangeboden sporten Sportimpuls 2016, naar type project

	Sportimpuls 2016	KSG 2016	JILIB 2016
1.	Voetbal	Gymnastiek	Voetbal
2.	Fitness	Fitness	Vechtsport
3.	Wandelen	Spelvormen	Dansen
4.	Dansen	Dansen	Fitness
5.	Atletiek	Vechtsport	Judo

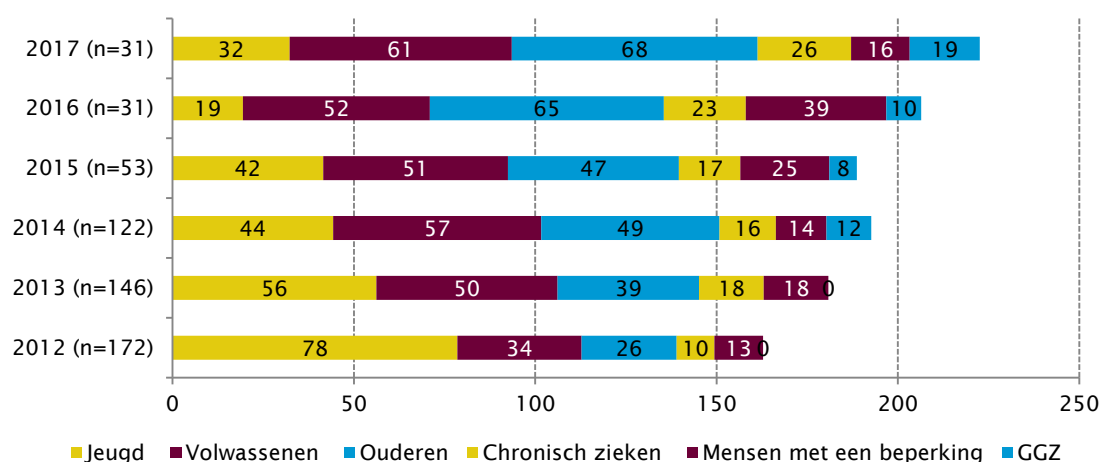
Bron: ZonMw (2017a; 2017b; 2017c), bewerking Mulier Instituut.

Doelgroepen

Van de gehonoreerde reguliere Sportimpulsaanvragen in 2016 is het merendeel gericht op ouderen en volwassenen (zie figuur 3.4). Sinds de ronde van 2013 verschuift de doelgroep van de projecten al duidelijk van jeugd in de richting van ouderen en volwassenen. Dit komt waarschijnlijk door de toevoeging van de Sportimpuls KSG en Sportimpuls JILIB. Deze twee typen Sportimpuls hebben kinderen

en jeugd als specifieke doelgroep. Subsidieaanvragers die iets met de doelgroep jeugd willen doen, lijken steeds vaker voor een van deze regelingen te kiezen. Waarschijnlijk komt dit doordat een aanvraag gericht op jeugd binnen de reguliere Sportimpuls goed onderbouwd moet zijn omdat de sportdeelname van deze doelgroep al relatief hoog is. Verder valt bij de reguliere Sportimpuls op dat het aantal projecten dat zich richt op gehandicapten procentueel is toegenomen ten opzichte van eerdere jaren. Mogelijke verklaring is de extra aandacht die het ministerie van VWS vraagt voor deze doelgroep, via het programma Grenzeloos actief dat specifiek voor deze doelgroep is opgezet en doordat de laatste jaren interventies voor deze doelgroep worden (door)ontwikkeld (zie verder kopje *Speciale doelgroepen*).

Figuur 3.4 Doelgroepen gehonoreerde projecten Sportimpuls regulier 2012 t/m 2017 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)⁹⁰

Bron: cijfers volgens opgave ZonMw, 2017.

*Cijfers 2017 zijn nog onder voorbehoud.

De gehonoreerde KSG-projecten (ronde 2016) richten zich op de leeftijdsgroepen 0 tot 4 jaar (65%, was 50% in 2015) en 12 tot 18 jaar (41%, was 50% in 2015) met (risico op) overgewicht (niet in figuur). Bij beide categorieën is deels overlap, omdat sommige projecten zich op meerdere doelgroepen richten en/of meerdere interventies gebruiken. In vergelijking met eerdere rondes is het aantal projecten voor jeugd van 12 tot 18 jaar gedaald (niet in figuur). KSG-projecten zijn verder gericht op kinderen en jeugd uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status (29% in 2017, 41% in 2016, 19% in 2015). In 2016 en 2017 zijn geen projecten gericht op kinderen met een beperking (6% in 2015). KSG-projecten zijn ook gericht op mensen met een migratieachtergrond (10% in 2017, 29% in 2016, 6% in 2015). Een grote groep projecten is gericht op ouder (52% in 2017, 76% in 2016 en 56% in 2015).

JLLIB-projecten richten zich op de doelgroep jeugd in lage inkomensbuurten. Binnen deze doelgroep kunnen de projecten zich richten op meerdere leeftijdsgroepen. De meerderheid van de toegekende

⁹⁰ In de SBB monitors van 2013 en 2014 zijn andere percentages opgenomen. Een Sportimpulsproject kan meerdere doelgroepen bedienen. In deze grafiek zijn de percentages berekend van het totaal aantal gehonoreerde projecten.

projecten richt zich op jeugd in de leeftijd van 4 tot 12 jaar (68%) en 12- tot 23-jarigen (52%, niet in figuur). Dit is in lijn met voorgaande jaren. Bij de leeftijdsgroep 23 tot 55 jaar zien we dat het aantal projecten de afgelopen jaren procentueel iets is toegenomen en voor 55-plussers is dit ongeveer gelijk gebleven. De primaire doelgroep van JILIB-projecten is 0- tot 21-jarigen. Wanneer projecten zijn gericht op personen ouder dan 21 jaar, gaat dit waarschijnlijk om ouders van deze doelgroep. In 2017 was 28 procent van de JILIB-projecten op ouders gericht (was 23% in 2016). JILIB-projecten zijn nauwelijks gericht op kinderen met een beperking.

Speciale doelgroepen

Voor mensen met een beperking zien we een duidelijke toename van het percentage aanvragen dat voor deze doelgroep is gehonoreerd (van 18% in 2012 tot 33% in 2017, zie tabel 3.9), terwijl het percentage gehonoreerde aanvragen voor deze doelgroep van het totaal aantal gehonoreerde reguliere Sportimpulsprojecten in 2017 weer sterk is gedaald (van 39% in 2016 naar 16% in 2017). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat veel van deze aanvragen voor kinderen met een beperking zijn ingediend bij JILIB of KSG. Bij mensen met een chronische aandoening is naar 2014 toe wel een procentuele stijging van het aantal voor deze doelgroep gehonoreerde aanvragen te zien, daarna is in grote lijnen weer een afname te zien, met uitzondering van 2017.

Van het totaal aantal gehonoreerde reguliere Sportimpulsprojecten is wel een relatieve toename te zien voor de doelgroep chronisch zieken. Bij ouderen zien we een duidelijke procentuele stijging van het totaal aantal gehonoreerde reguliere Sportimpulsprojecten (26% in 2012 tot 68% in 2017). 2014 en 2017 zijn voor aanvragers van projecten voor ouderen ook goede jaren als we kijken naar het percentage van alle aanvragen voor deze doelgroep.

Tabel 3.9 Aanvragen en toekenningen reguliere Sportimpulsprojecten voor speciale doelgroepen, naar ronde en doelgroep (in aantallen en procenten)

Ronde	Aantal aanvragen gericht op doelgroep	Aantal gehonoreerd	Percentage gehonoreerd (van aanvragen gericht op doelgroep)	Percentage van totaal gehonoreerde SI-aanvragen
Mensen met een beperking				
2012	132	23	18	13
2013	96	26	27	18
2014	54	18	33	15
2015	46	13	28	25
2016	38	12	32	39
2017*	15	5	33	16
Chronisch zieken				
2012	118	18	15	11
2013	114	26	23	18
2014	56	19	34	16
2015	54	9	17	17
2016	43	7	16	23
2017*	21	8	38	26
Ouderen				
2012	249	44	18	26
2013	231	57	25	39
2014	135	60	44	49
2015	142	25	18	47
2016	96	20	21	65
2017*	55	21	38	68

Bron: gegevens ZonMw (2017), bewerking Mulier Instituut.

* Cijfers 2017 zijn voorlopig.

Werving deelnemers

Volgens de eindrapportages van 2012 en 2013 (ZonMw, 2015d; 2017d) verloopt het werven van deelnemers van de Sportimpulsprojecten voornamelijk via samenwerkingspartners. Van de lokale media, *face-to-face* contact en ledenbestanden wordt ook gebruikgemaakt om deelnemers te werven. In de meest recente verdiepingstudie naar de Sportimpuls concluderen Nieuwenhuis-Leijenhorst en collega's (2017) dat het werven van deelnemers over het algemeen prima verloopt, maar bij de geïnterviewde KSG-projecten blijft het na veel inspanning lastig om de doelgroep kinderen/jongeren met (ernstig) overgewicht goed te bereiken. Om tot hogere deelnemersaantallen te komen, kiest een aantal projecten voor het aanbieden van activiteiten of screening/testen in reguliere contacttijd, bijvoorbeeld tijdens reguliere peuterspeelzaaltijd voor de hele groep. Daarna is het gemakkelijker een traject voort te zetten met een deel van de kinderen en ouders waarvoor het project relevant is.

Interventies

Binnen de Sportimpuls maken de projecten gebruik van bestaande kennis door een of meerdere interventies van de Menukaart Sportimpuls of Menukaart KSG te kiezen. In 2016 stonden 115 verschillende interventies op de Menukaart Sportimpuls. Op de Menukaart KSG stonden in 2016 tien

interventies voor de doelgroep 0 tot 4 jaar en waren voor de doelgroep 12 tot 18 jaar zes interventies beschikbaar. De interventies ‘Sportdorp’ en ‘Old Stars/Walking Football’ zijn net als voorgaande jaren de meest aangevraagde interventie binnen de Sportimpuls 2016. Deze interventies zijn samen met ‘Iedereen kan sporten’ (voor de doelgroep mensen met een beperking) het vaakst gehonoreerd (zie tabel 3.10). Verder valt op dat onder de meest gehonoreerde interventies veel interventies gericht zijn op de doelgroepen ouderen en mensen met een beperking. Vanaf 2018 kunnen voor de reguliere Sportimpuls alleen nog maar projecten worden ingediend voor kwetsbare doelgroepen (zie ook kopje *Procedure Sportimpuls*). Naar verwachting zorgt dit voor een extra impuls voor sportaanbieders die zich voor deze doelgroepen willen inzetten. Zie de Menukaart Sportimpuls voor een beschrijving van de interventies.⁹¹

Tabel 3.10 Meest uitgevoerde interventies reguliere Sportimpuls 2016 (in aantallen, n=31)

	Aantal toekenningen
Old Stars/Walking Football*	5
Sportdorp	4
Iedereen kan sporten (generiek)**	4
Buurtsportvereniging	3
Zeker Bewegen*	3
Beweegtuin voor ouderen*	2
Bedrijfssport	2
WandelFit	2
Beweegpret 55+ aan Zet*	2

Bron: ZonMw (2017a).

* Interventie voor ouderen.

** Interventie voor mensen met een beperking.

Volgens opgave van NOC*NSF heeft de interventie ‘Iedereen kan sporten’ sinds 2015 een goede impuls gegeven aan de kwaliteit van sport- en beweegaanbieders met aangepast sportaanbod. De interventie is een bewezen methode voor het creëren (stimuleren en vergroten) van aangepast (en/of geïntegreerd) sportaanbod bij sport- en beweegaanbieders voor mensen met een beperking. Op basis van de lokale vraag en situatie kan de beschreven aanpak met specifiek sportaanbod worden ingevuld. In 2015 hebben twee sport- en beweegaanbieders de aanvraag toegekend gekregen, in 2016 was dit vier en in 2017 is één aanvraag toegekend. In 2018 wordt vanuit het programma Grenzeloos actief (zie ook bijlage 1, kopje *Grenzeloos actief*) net als in de voorgaande jaren een verbinding met het programma SBB gemaakt vanuit de programmapijler ‘versterken sport- en beweegaanbod’.

De Sportimpuls KSG richt zich op twee doelgroepen: 0- tot 4-jarigen en 12- tot 18-jarigen. Voor deze twee verschillende leeftijdsgroepen bestaan verschillende interventies. Voor de doelgroep 0 tot 4 jaar zijn ‘Tigers LSE’ en ‘Mini gewichtige gezinnen’ het meest aangevraagd en ingezet; voor de doelgroep 12 tot 18 jaar is dat ‘Realfit’ (tabel 3.11). Zie de Menukaart KSG voor een beschrijving van de interventies.⁹²

⁹¹ <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/menukaart-sportimpuls/interventies-zoeken.html>.

⁹² <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/menukaart-ksg/interventies-zoeken.html>.

Tabel 3.11 Uitgevoerde interventies Sportimpuls KSG 2016 (in aantallen, n=17)

	Aantal toekenningen
0-4 jaar	
Tigers LSE 2-4 jaar	3
Mini gewichtige gezinnen	2
Beweegkriebels	2
Beweegdiploma	2
Kids Xtra	1
Peuterpret	1
B-fit	1
Kinderdagverblijf in beweging	1
12-18 jaar	
Realfit	4
Skills4life	3
Gewichtige gezinnen	1

Bron: ZonMw (2016c).

‘B-Fit’ is verreweg de meest aangevraagde interventie binnen de Sportimpuls JILIB, maar ook de meest uitgevoerde (zie tabel 3.12). Zie de Menukaart Sportimpuls voor een beschrijving van de interventies.⁹³

Tabel 3.12 Meest uitgevoerde interventies Sportimpuls JILIB 2016 (in aantallen, n=60)

	Aantal toekenningen
B-Fit	9
Schoolactieve verenigingen	6
Respons	6
Buurtsportvereniging	5
Sportkanjerclub	4
Schooljudo.nl	3
Beweegkriebels	3
Maki	3
Sport Zorgt	3
Vechtsporten voor iedereen	3

Bron: ZonMw (2017b).

Succes- en faalfactoren

Succes- en faalfactoren zijn factoren die bijdragen aan het succes van een project en factoren die juist belemmerend werken. Uit het verdiepingsonderzoek van Nieuwenhuis-Leijenhof et al. (2017) en het borgingsonderzoek (Ooms et al., 2017) is een aantal factoren naar voren gekomen die projectleiders en samenwerkingspartners als succes- en faalfactoren beschouwen.

⁹³ <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/menukaart-sportimpuls/interventies-zoeken.html>.

Succesfactoren (wat ging er goed?)

Uit interviews met projecteigenaren van het borgingsonderzoek (Ooms et al., 2017) komt een aantal succesfactoren naar voren dat een rol speelt bij de borging van Sportimpulsprojecten (regulier en KSG).

De belangrijkste succesfactoren zijn:

- Een samenwerking die voor beide partijen wat oplevert;
- Enthousiasme onder projectleiders, uitvoerders en deelnemers;
- Planmatig en vraaggericht werken;
- Integratie van activiteiten in de organisatiestructuur;
- Capaciteiten van de projectleider of uitvoerder om de juiste paden te bewandelen om financiering voor het vervolg van het project te kunnen regelen.

In het verdiepingsonderzoek komen de eerste drie succesfactoren ook terug als succesfactor bij het slagen van het project (Nieuwenhuis-Leijenhorst et al., 2017).

Faalfactoren en verbeterpunten

Nieuwenhuis-Leijenhorst en collega's (2017) geven aan dat een gebrek aan deskundigheid en duurzaamheid bij trainers belemmerend kunnen werken voor het succes van een project. Bij een gebrek aan deskundigheid zijn trainers minder goed in staat om de training aan te laten sluiten bij de minder actieve doelgroep. Een gebrek aan duurzaamheid vertaalt zich in trainers die tijdens het Sportimpulsproject geschoold zijn en vervolgens worden opgevolgd door nieuwe (ongeschoolde) trainers.

Tijdens de interviews met projecteigenaren (Nieuwenhuis-Leijenhorst et al., 2017) is ook een aantal suggesties ter verbetering gegeven. De belangrijkste zijn:

- Deel *best practices*, maar deel ook de projecten die niet goed gaan;
- Het contact tussen de projecteigenaar en interventie-eigenaar kan beter worden afgestemd.

Op de website van www.sportindebuurt staan goede voorbeelden, maar daar zouden volgens projecteigenaren ook minder succesvolle verhalen mogen worden geplaatst zodat anderen daarvan kunnen leren. Ook kan volgens projectleiders het contact met de interventie-eigenaren beter worden afgestemd, door bijvoorbeeld een contract op te stellen met duidelijke afspraken over ieders rol en taken.

Met betrekking tot KSG heeft Kenniscentrum Sport een procesevaluatie uitgevoerd naar een tweejarig KSG-project waar de interventies Beweegkriebels en Peuterpret zijn doorontwikkeld voor kinderen van 0 tot 4 jaar met overgewicht of obesitas (Van Brussel-Visser, 2017b).⁹⁴ Bij deze evaluatie zijn de succes- en faalfactoren bij de uitvoering en implementatie in beeld gebracht. Als faalfactor kwam vooral naar voren dat de werving stroef liep. De ervaring met mond-tot-mondreclame is goed, maar deze manier van werven vraagt tijd. Het verbreden van de doelgroep kan helpen om het werven van deelnemers te bevorderen. De interventies kunnen worden verbeterd door de oefeningen en informatie beter aan te laten sluiten bij de leeftijd van het kind en de zaalgrootte.

⁹⁴ <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=7684&m=1490855051&action=file.download>.

Samenvatting gehonoreerde Sportimpuls-projecten

Omdat voorgaande paragrafen veel informatie bevatten over de verschillende typen Sportimpuls, zijn in onderstaande tabel 3.13 de belangrijkste resultaten samengevat. Hierin zien we dat voor JILIB-projecten het meeste geld beschikbaar is en dat deze projecten ook het vaakst zijn gehonoreerd. De drie soorten Sportimpuls worden in verschillende *settings* ingezet, waarbij de buurt als *setting* het meeste voorkomt. Voetbal, gymnastiek en fitness zijn de drie meest gekozen sporten bij de Sportimpulsprojecten. Verder zien we dat de voornaamste doelgroep per type Sportimpuls verschilt. Reguliere Sportimpulsprojecten zijn voornamelijk gericht op volwassenen, terwijl KSG zich eerder richt op 0 tot 4-jarigen en JILIB op 4-tot 12-jarigen.

Tabel 3.13 Overzicht gehonoreerde Sportimpulsprojecten ronde 2016 (in aantallen en euro's)

	Regulier	KSG	JILIB
Inzet rijksmiddelen	€ 2.227.707	€ 1.359.271	€ 4.923.735
Aantal toegekende projecten	31	17	60
Meest voorkomende <i>setting</i>	1. Buurt 2. Zorg 3. Onderwijs	1. Zorg 2. Buurt & Kinderopvang	1. Onderwijs 2. Buurt 3. Zorg
Voornaamste drie uitvoerders	1. Vereniging 2. Zorg 3. Welzijn	1. Zorg 2. Vereniging 3. Welzijn	1. Vereniging 2. Welzijn 3. Zorg
Voornaamste drie gekozen sporten	1. Voetbal 2. Fitness 3. Wandelen	1. Gymnastiek 2. Fitness 3. Spelvormen	1. Voetbal 2. Vechtsport 3. Dansen
Voornaamste drie doelgroepen	1. Ouderen 2. Volwassenen 3. Gehandicapten	1. 0 tot 4 jaar 2. 12 tot 18 jaar	1. 4 tot 12 jaar 2. 12-23 jaar
Meest uitgevoerde interventie	Old Stars/Walking Football	Realfit	B-Fit

3.3 Prestaties

In deze paragraaf beschrijven we aan de hand van verschillende bronnen de resultaten van de Sportimpuls, namelijk het verdiepingsonderzoek (Nieuwenhuis-Leijenhorst et al., 2017), borgingsonderzoek (Ooms et al., 2017) en de eindrapportage van de Sportimpulsronde van 2013 (ZonMw, 2017d). De resultaten van de Sportimpuls worden beschreven aan de hand van een aantal indicatoren zoals genoemd in figuur 1.3 (paragraaf 1.4).

Meer lokale verbindingen

Het tot stand brengen of verbeteren van de lokale samenwerking behoort tot één van de neven-doelen van de Sportimpulsregeling. Naar verwachting leidt dit tot nieuwe lokale verbindingen. Er zijn geen cijfers bekend over het aantal nieuwe verbindingen dat door de Sportimpuls tot stand is gekomen, dit is ook lastig te tellen.

Uit zowel het verdiepingsonderzoek als borgingsonderzoek blijkt dat projectleiders erin slagen om samenwerking tussen organisaties tot stand te brengen en te versterken (Nieuwenhuis-Leijenhorst et al., 2017; Ooms et al., 2017). Binnen 93 procent van alle ondervraagde projecten uit de ronde 2012 en 2013 van het borgingsonderzoek is in de projectperiode samengewerkt met andere partijen, waarvan 78

procent aangeeft dat de Sportimpuls heeft gezorgd voor intensivering van de samenwerking met bestaande partners of uitbreiding van het netwerk met nieuwe partners (Ooms et al., 2017). Andere sportverenigingen (56%), de buurtsportcoach (54%) en de gemeente (45%) zijn de belangrijkste drie partijen waarmee de samenwerking is geïntensiveerd en/of uitgebreid. Door meer dan een derde (39%) wordt ook een buurt- of wijkorganisatie genoemd. Doordat organisaties elkaar (beter) hebben leren kennen, zijn de lijnen korter en weten organisaties elkaar beter te vinden.

Wanneer de samenwerking intensiever is geworden, wordt vooral samengewerkt met partijen op het gebied van promotie van het sport- en beweegaanbod, het delen van kennis en expertise, de uitvoer van de sport- en beweegactiviteiten en werving van de doelgroep, zo blijkt uit het borgingsonderzoek (Ooms et al., 2017, zie figuur 3.4).

Figuur 3.4 Aard samenwerking bij projecten waarbij de samenwerking met andere partijen is geïntensiveerd/uitgebreid, projecten ronde 2012 en 2013 (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=128)

Bron: Ooms et al. (2017).

Bij 38 procent van de aan het borgingsonderzoek deelnemende projecten waarbij met andere partijen werd samengewerkt, zijn één of meerdere samenwerkingsverbanden gestopt. De belangrijkste redenen hiervoor zijn het ontbreken van gezamenlijke ambities/doelen (31%), een gebrek aan menskracht en tijd (26%) en verschillende belangen (21%, Ooms et al., 2017).

Zoals in de SBB Monitor van 2016 is benoemd (Van Lindert et al., 2016), bleek uit een peiling van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut (2016b) dat volgens sportverenigingen de Sportimpuls bij hen vooral een uitbreiding van de samenwerking c.q. een netwerk met andere organisaties heeft opgeleverd. Ook werken sportverenigingen met een Sportimpulsaanvraag (al dan niet gehonoreerd) met meer andere organisaties samen dan sportverenigingen zonder Sportimpulsproject. Dit gegeven hoeft niet het resultaat te zijn van het feit dat een vereniging betrokken is bij een Sportimpulsaanvraag, het kan ook zijn dat verenigingen die al vaker samenwerken eerder een Sportimpulsaanvraag indienen.

Meer/beter sport- en beweegaanbod

Sportverenigingen kunnen profiteren van de financiële impuls die aan het lokale sport- en beweegaanbod wordt gegeven. Zo kunnen met de middelen vanuit de Sportimpuls activiteiten worden verbeterd en nieuwe activiteiten worden opgezet, waarbij zowel de lokale bevolking als de sportvereniging baat heeft. Objectieve cijfers over de mate waarin het sport- en beweegaanbod en de kwaliteit ervan is toegenomen zijn niet beschikbaar en dit is ook lastig meetbaar te maken. Hier is geen monitorinstrument voor beschikbaar. Voor uitspraken hierover zijn we vooralsnog afhankelijk van de opgegeven ervaren resultaten van projecteigenaren en betrokkenen.

In de SBB Monitor van 2015 (Pulles et al., 2015) rapporteerden we, op basis van de eindrapportage van ZonMw over de ronde van 2012 (ZonMw, 2015d), dat volgens projectleiders met de reguliere Sportimpulsprojecten veel nieuw aanbod is gerealiseerd. De eindrapportage over de ronde van 2013 toont vergelijkbare resultaten (ZonMw, 2017d). Projectleiders van bijna alle projecten geven aan dat nieuw aanbod is gerealiseerd.

Uit het borgingsonderzoek blijkt dat 57 procent van alle ondervraagde Sportimpulsprojecten uit ronde 2012 en 2013 ervaart dat het sportaanbod is uitgebreid en ook dat het aantal leden is toegenomen (Ooms et al., 2017). Uit een eerdere meting van het Verenigingspanel onder verenigingen (Mulier Instituut, 2016b, zoals benoemd in vorige SBB Monitor) blijkt dat zij ook ervaren dat het sportaanbod is uitgebreid.

In een recente peiling van het Verenigingspanel (Mulier Instituut, 2017c), waarin sportverenigingen is gevraagd naar veranderingen in het sport- en beweegaanbod in de afgelopen drie jaar, geeft 14 procent van de verenigingen aan dat zij nieuw aanbod heeft voor dezelfde doelgroepen of bestaande leden en 14 procent dat zij nieuw aanbod heeft voor andere of nieuwe doelgroepen. Ook geven verenigingen aan dat gewerkt is aan de kwaliteit van het sport- en beweegaanbod. 5 procent van de verenigingen waarvan het aanbod en/of de kwaliteit is veranderd, geeft aan dat dit komt door de uitvoering van een Sportimpulsproject. Zie voor meer informatie paragraaf 4.4, *Verbetering aanbod en kwaliteit bij sportverenigingen*.

Meer sterke verenigingen (met het oog op hun maatschappelijke functie)

Door de financiële impuls kunnen de vaardigheden van het verenigingskader worden versterkt. De sterkte van verenigingen en hun maatschappelijke functie worden gemeten via het Verenigingspanel van het Mulier Instituut (2016b), zoals benoemd in vorige SBB monitor. Net als in 2014 scoorden in 2016 sportverenigingen die betrokken zijn bij een Sportimpulsaanvraag significant hoger op de indicator voor sterke verenigingen en op de indicator voor maatschappelijke functie. In 2018 wordt een nieuwe meting verwacht. In de vorige SBB monitor is ook benoemd dat uit een andere peiling naar voren komt dat verenigingen met een Sportimpulsaanvraag hoger scoren op de indicator 'Open club' dan verenigingen die niet bij een Sportimpulsaanvraag betrokken waren. De indicator 'Open club' meet in hoeverre verenigingen voor hun omgeving openstaan. Een open club denkt vraag- en buurtgericht en speelt in op de behoeften van de omgeving.

Uit de interviews met projecteigenaren van Sportimpulsprojecten (Nieuwenhuis-Leijenhof et al., 2017; Boers et al., 2016) komt naar voren dat bij projecten aandacht wordt besteed aan het vergroten van kennis door scholing van trainers, begeleiders en vrijwilligers. Hierdoor vindt professionalisering plaats, waar na afloop van het Sportimpulsproject gebruik van kan worden gemaakt. Daarnaast blijkt uit vragenlijsten van het borgingsonderzoek onder projecten uit de ronde 2012 en 2013 (Ooms et al., 2017)

dat de kwaliteit van sportactiviteiten (48%) en van trainers (34%) is verbeterd. Ook is de betrokkenheid van vrijwilligers toegenomen (21%). Bij de ondervraagde projecten zijn de opgedane kennis en ervaringen vooral geborgd doordat betrokkenen bij het project nog steeds inzetbaar zijn (70%). Andere belangrijke manieren waarop kennis en ervaringen zijn vastgelegd, zijn voorbeelddocumenten (43%) en een handleiding/protocol/stappenplan voor de uitvoer (33%).

Bereik doelgroepen/aantal deelnemers

In de SBB Monitor van 2015 (Pulles et al., 2015) rapporteerden we, op basis van de eindrapportage van ZonMw over de ronde 2012, over het aantal deelnemers dat met de Sportimpulsprojecten was bereikt. Op basis van eigen registraties van projecteigenaren kon worden geconcludeerd dat veel deelnemers in beweging waren gebracht. Gemiddeld hadden per project 1.184 deelnemers aan de sport- en beweegactiviteiten meegedaan (ZonMw, 2015d). Volgens de eindrapportage over de ronde van 2013 (ZonMw, 2017d) is het gemiddeld aantal deelnemers per Sportimpulsproject iets gedaald naar 958. In 2013 waren er meer kleinere projecten. In zowel 2012 als 2013 hadden de meeste projecten 100 tot 500 deelnemers. Nieuwe gegevens over latere rondes zijn nog niet beschikbaar.

Uit het verdiepingsonderzoek Sportimpuls (Nieuwenhuis-Leijenhorst et al., 2017) wordt niet duidelijk in welke mate doelgroepen/deelnemers worden bereikt. Wel komt in gesprekken met projectleiders van de reguliere Sportimpuls naar voren dat zij over het algemeen tevreden zijn over het bereiken van de doelgroep, terwijl JILIB-projecten neutraal zijn en bij KSG-projecten het bereiken van de doelgroep lastig blijkt te zijn. Projectleiders van KSG-projecten kampen met lagere deelnemersaantallen. Door de activiteiten tijdens reguliere contactmomenten aan te bieden, wordt gepoogd om de deelnemersaantallen te vergroten.

Zoals vermeld in de SBB monitor van 2016 (Van Lindert et al., 2016) blijkt uit het verdiepingsonderzoek uit 2016 (Boers, Schuttert & Steenbergen, 2016) dat vooral binnen KSG- en JILIB-projecten vrij expliciet aandacht wordt besteed aan factoren die een positief effect hebben op het behoud van de deelnemers. Door de deelnemersbijdragen laag te houden, zijn de activiteiten toegankelijk en door in te zetten op begeleiding en scholing, beogen projectleiders om een klimaat te creëren waarbinnen plezier en opdoen van positieve ervaringen centraal staan. Binnen reguliere Sportimpulsprojecten lijken projecteigenaren minder aandacht te hebben voor de wijze waarop de beoogde doelgroep na afloop van het project behouden kan worden. Dit is mogelijk te verklaren doordat deze doelgroepen beter aansluiting kunnen vinden in het reguliere sport- en beweegaanbod dan deelnemers van KSG- of JILIB-projecten

Borging projecten

Monitoren en (financieel) borgen van Sportimpulsprojecten blijft een belangrijk thema. In de praktijk zien organisaties (zoals Ondersteuningspunt Sportimpuls) dat het voor diverse sportaanbieders een hele uitdaging is om deze extra verantwoordelijkheid in twee jaar goed te beheersen, te overzien en waar te maken. Zoals vermeld in de vorige SBB Monitor blijkt uit het verdiepingsonderzoek naar de Sportimpuls (Boers et al., 2016) dat borging bij Sportimpulsprojecten nog vaak vrij laat op de agenda staat. Bij enkele projecten wordt vanaf de start nagedacht over continuering na afloop, maar in de meeste gevallen gebeurt dit na het eerste projectjaar of in veel gevallen nog later. Oog voor borging is nog niet vanzelfsprekend en de overgang van impuls naar zelfvoorzienend aanbod is (nog altijd) kwetsbaar. Zie ook paragraaf 3.2, *Activiteiten landelijke ondersteuning*, voor meer informatie over ondersteuning die wordt aangeboden of (lopende) onderzoeken naar borging van activiteiten en de kwaliteit van interventies.

Borging activiteiten 2012/2013

Uit het borgingsonderzoek onder de projecten van 2012 en 2013 blijkt dat bij de helft van de opgezette activiteiten de activiteiten nog geheel worden uitgevoerd en bij 10 procent geheel is gestopt (Ooms et al., 2017). Bij de overige bijna 40 procent worden de activiteiten nog deels uitgevoerd. Deze cijfers komen grotendeels overeen met de resultaten van de peiling van het Verenigingspanel uit 2016 (Mulier Instituut, 2016b), zoals benoemd in vorige SBB monitor). Een gebrek aan financiële middelen bij uitvoerders (38%), beperkte financiële middelen bij de doelgroep (28%) en geen of weinig vraag naar het aanbod vanuit de doelgroep (24%) zijn volgens het borgingsonderzoek de drie belangrijkste redenen waarom activiteiten zijn gestopt of nog maar deels worden uitgevoerd. Vaak wordt het project opgestart vanuit een utopie, die in praktijk anders uitpakt als het budget na de projectperiode op is.

Borging samenwerking 2012/2013

Uit de eindrapportage van ZonMw (2015d) is gekeken naar de borging van samenwerking onder de projecten van 2012 (zoals gerapporteerd in SBB Monitor 2015, Pulles et al., 2015). De samenwerking binnen de Sportimpulsprojecten uit 2012 zou bij 95 procent van de projecten worden voortgezet. Het onderwijs en de buurtsportcoach waren partijen die een belangrijke rol in de structurele samenwerking vervullen. Volgens de eindrapportage over de ronde van 2013 is de samenwerking in iets mindere mate geborgd (ZonMw, 2017d). Bij 85 procent van deze projecten wordt de samenwerking voortgezet. Hierbij is niet geregistreerd met welke partijen nog wordt samengewerkt. Nieuwe gegevens over latere rondes zijn nog niet bekend.

Betere kwaliteit interventies

In de SBB Monitor van 2015 (Pulles et al., 2015) rapporteerden we op basis van de evaluatie van Effectief Actief (Ooms, Veenhof & Leemrijse, 2015) dat het lastig is om te bepalen welke erkende interventies nu echt kwalitatief goed en geschikt zijn om lokaal in te zetten. In de lokale praktijk spelen vele lokale factoren, en de lokale organisatorische context van de uitvoerende organisatie van een interventie, een belangrijke rol. Dit is moeilijk om algemeen in kaart te brengen. De meeste interventies in de Effectief Actief-database hebben de erkenning 'Goed Beschreven' gekregen, de laagste trede van de erkenningsladder. Over de effectiviteit en praktische inzetbaarheid van deze interventies is nog weinig bekend. Daar is gericht onderzoek voor nodig. Ook de database zelf bleek nog te weinig bekend bij lokale professionals, vrijwilligers en andere gebruikers van interventies. Eerder beschreven we dat dit ook geldt voor buurtsportcoaches. Uit interviews met projecteigenaren van Sportimpulsprojecten (Nieuwenhuis-Leijenhorst et al., 2017) blijkt in ieder geval dat de samenwerking met interventie-eigenaren over het algemeen naar tevredenheid verloopt. Volgens de projectleiders voegt niet elke interventie-eigenaar waarde toe aan het project.

3.4 Effecten

De Sportimpuls beoogt een hogere structurele sport- en beweegdeelname door het stimuleren van vraaggestuurd lokaal sport- en beweegaanbod op maat. De Sportimpuls is dus lokaal maatwerk. De effecten van de Sportimpuls zijn dan ook mede afhankelijk van de doelen van de lokale Sportimpulsprojecten.

In de vorige paragraaf werd op basis van de eindrapportage van de Sportimpuls 2012 en 2013 (ZonMw, 2015d; 2017d) geconcludeerd dat de Sportimpulsprojecten uit 2012 en 2013 zeer waarschijnlijk ruimschoots aan de hoofddoelstellingen van het programma beantwoorden als het gaat om vernieuwend

aanbod en het voortzetten van de samenwerking. Naast deze doelen op prestatieniveau, gaat de aandacht natuurlijk ook naar effectmaten als de doorstroom naar structureel sport- en beweegaanbod.

Meer mensen/inactieven zijn doorgestroomd naar structureel sport- en beweegaanbod

In de SBB Monitor van 2015 (Pulles et al., 2015) zijn de resultaten van de Sportimpulsprojecten ronde 2012 opgenomen, gebaseerd op de eindrapportage van ZonMw (2015d). Inmiddels is de eindrapportage over de ronde van 2013 verschenen (ZonMw, 2017d). Hieruit blijkt dat structureel sporten voor de doelgroep, volgens eigen opgave, bij 93 procent van de Sportimpulsprojecten is geborgd (tegenover 96% van de projecten uit 2012, zie ook tabel 3.14). Van de in totaal 137.993 deelnemers die volgens projectleiders dankzij de Sportimpulsprojecten uit 2013 in beweging waren gekomen, is 13 procent na twee jaar doorgestroomd naar structureel sportaanbod. Dat betekent dat de Sportimpulsronde 2013 in totaal 17.921 mensen structureel in beweging heeft gebracht, iets minder in vergelijking met de Sportimpulsronde van 2012.

Tabel 3.14 Resultaten reguliere Sportimpuls rondes 2012 en 2013 volgens opgaven van projectleiders (in procenten en aantallen; 2012, n=164; 2013, n=144)

	2012	2013
Percentage van projecten waarbij structureel sporten voor de doelgroep is geborgd	96%	93%
Totaal aantal deelnemers	194.108	137.993
Percentage deelnemers dat doorstroomt naar structureel sportaanbod	14	13
Aantal doorgestroomde deelnemers	26.751	17.921

Bron: Eindrapportage Sportimpuls over ronde 2012 en 2013 (ZonMw, 2015d; 2017d).

Uit het borgingsonderzoek bij projecten uit 2012 en 2013 blijkt dat bij voortgezette projecten het deel van de deelnemers, dat structureel is gaan sporten en bewegen na deelname aan het project, behoorlijk varieert (Ooms et al., 2017). Volgens 28 procent van de ondervraagden is meer dan de helft van de deelnemers aan de activiteiten structureel gaan sporten en bewegen. Bij iets meer dan een derde van de projecten ligt dit percentage tussen de 25 en 49 procent. Volgens 26 procent van de ondervraagden is minder dan een kwart van de deelnemers structureel gaan sporten en bewegen. 12 procent van de ondervraagden weet niet in hoeverre de activiteiten hebben geleid tot structurele sport- en beweegdeelname bij de deelnemers (zie tabel 3.15).

Tabel 3.15 Het percentage deelnemers van rondes 2012 en 2013 dat structureel is gaan sporten en bewegen na deelname aan de (deels) voortgezette sport- en beweegactiviteiten (in procenten, n=156)

	%
0-24% van de deelnemers	26
25-49% van de deelnemers	35
50-74% van de deelnemers	16
75-100% van de deelnemers	12
Weet ik niet	12

Bron: Ooms et al. (2017).

Bij nagenoeg alle projecten die tijdens de verdiepingsonderzoeken zijn ondervraagd, rapporteren de projectleiders positieve resultaten op structurele sport- of beweegdeelname van de deelnemers (Nieuwenhuis-Leijenhof et al., 2017; Boers et al., 2016), hoewel een cijfermatige onderbouwing vaak niet is te geven. Bij het verdiepingsonderzoek uit 2017 lijken op basis van de ervaring van projectleiders bij JILIB- en KSG-projecten minder deelnemers door te stromen naar structureel sporten en bewegen in vergelijking met reguliere Sportimpulsprojecten. Volgens JILIB- en KSG-projectleiders haakt gedurende het project een aantal deelnemers af, waardoor uiteindelijk een kleinere groep blijft bewegen.

3.5 Samenvatting

Hieronder volgen puntsgewijs de belangrijkste bevindingen over de voortgang met betrekking tot de Sportimpulsregeling. In hoofdstuk 5 volgt een beschouwing op de bevindingen.

Middelen

Bij de Sportimpulsregeling worden middelen ingezet in de vorm van rijksbudget, menskracht en het aantal Sportimpulsprojecten. Het totaal beschikbare rijksbudget voor de Sportimpulsprojecten is door de jaren heen afgenomen, van een totaal budget van 11 miljoen euro (2012) naar 8,1 miljoen euro (2017). Met name het budget voor de reguliere Sportimpuls is in de loop van de jaren afgenomen, terwijl het budget voor Kinderen Sportief op Gewicht (KSG) en Jeugd In Lage InkomensBuurten (JILIB) vrij constant bleef. Het maximaal aan te vragen budget per project is in de loop van de tijd teruggebracht naar maximaal € 80.000,-. De daling in beschikbaar budget is terug te zien in een daling van het aantal aangevraagde en gehonoreerde Sportimpulsprojecten. Het Rijk investeert ook in een landelijke ondersteuningsstructuur waarbij VNG, NOC*NSF, VNO-NCW en MKB-Nederland betrokken zijn.

Activiteiten en proces

Bij de activiteiten die plaatsvinden, is het zinvol onderscheid te maken tussen landelijke ondersteuningsactiviteiten bij het SBB-programma en lokale activiteiten en processen. Op landelijk gebied is de procedure voor het indienen en toekennen van aanvragen voor Sportimpulsprojecten aangescherpt. Cofinanciering is nu verplicht. En in 2018 wordt de reguliere Sportimpuls alleen nog opengesteld voor kwetsbare groepen. De decentrale Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls (OOSI), die adviseert bij het opstellen en uitvoeren van Sportimpulsaanvragen, is sinds 1 januari 2017 vervangen door een centraal aanspreek- en verdeelpunt 'Ondersteuningspunt Sportimpuls', georganiseerd door NOC*NSF. Bij de subsidieaanvraag vindt de meeste ondersteuning plaats door buurtsportcoaches, gevolgd door gemeentelijke sportadviseurs. Verder vindt ondersteuning plaats met hulpmiddelen zoals de zelfscan en buurtscan, waarvan bezoekers de websites steeds vaker weten te vinden. Om bedrijven meer te betrekken bij sport voor kwetsbare doelgroepen, is een SBIR-oproep (*Small Business Innovation Research*) uitgezet. Vijf ingediende aanvragen mogen hun project verder uitwerken. Op lokaal gebied zien we dat voor de drie typen Sportimpuls sinds 2012 de meeste projecten zijn gehonoreerd in Noord- en Zuid-Holland. Vooral JILIB-projecten lijken uitgevoerd te worden in wijken met lagere inkomens en een lagere wijk-score. Met betrekking tot de doelgroepen zijn gehonoreerde reguliere Sportimpulsprojecten in 2016 vaker gericht op ouderen en mensen met een beperking in vergelijking met voorgaande jaren.

Prestaties

Op het gebied van prestaties valt uit verschillende onderzoeken te leren dat op lokaal niveau verbindingen worden gelegd, Sportimpulsprojecten (deels) worden geborgd en het sport- en beweegaanbod lijkt te zijn toegenomen. Verbindingen worden gelegd doordat partijen binnen een Sportimpulsproject erin slagen om meer met lokale organisaties samen te gaan werken. Het merendeel van de Sportimpulsprojecten wordt na de projectperiode geborgd en nog (deels) uitgevoerd, maar een gebrek aan financiële middelen en weinig vraag vanuit de doelgroep zorgen ervoor dat projecten stoppen. Projectleiders van Sportimpulsprojecten rapporteren dat nieuw sport- en beweegaanbod is gerealiseerd.

Effecten

De Sportimpuls beoogt een hogere structurele sport- en beweegdeelname door het stimuleren van vraaggestuurd lokaal sport- en beweegaanbod op maat. Volgens projectleiders van Sportimpulsprojecten uit 2012 en 2013 wordt structureel sporten voor de doelgroep bijna altijd geborgd, maar stroomt zo'n 13 procent van de deelnemers door naar structureel sportaanbod. Uit het borgingsonderzoek van het Mulier Instituut blijkt dat in dit doorstroompercentage behoorlijk variatie zit. Bij nagenoeg alle projecten die tijdens de afgelopen verdiepingsonderzoeken zijn ondervraagd, rapporteren de projectleiders positieve resultaten op structurele sport- of beweegdeelname van de deelnemers, hoewel een cijfermatige onderbouwing vaak niet is te geven.

4. Trends in sport- en beweegdeelname

De gemeentelijke inzet van Sportimpulsprojecten en buurtsportcoaches, is niet direct te vertalen naar landelijke sport- en beweegdeelname-trends. Dit komt doordat gemeenten met deze beleidsinstrumenten niet altijd als (direct) doel hebben om de sport- en beweegdeelname te vergroten en dat daarnaast andere lopende interventies en/of projecten in een gemeente mede aan een trend kunnen bijdragen. Aangezien de inzet van het landelijke programma SBB wel (mede) als doel heeft om de sport- en beweegdeelname te verhogen, is het relevant om de landelijke trends te volgen en te kijken naar effecten van maatschappelijke ontwikkelingen (zoals demografie en opleidingsniveau) op de sportdeelname. In dit hoofdstuk besteden we hier daarom aandacht aan. De belangrijkste bron voor het beschrijven van de trends is de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor⁹⁵. Om zeker te weten dat sprake is van een trend hebben we de meetjaren 2001-2016 in vier blokken van vier jaar samengenomen. Een andere relevante bron is de Vrijetijdsomnibus (SCP/CBS)⁹⁶. Beide bronnen zijn door het ministerie van VWS als preferente bronnen aangewezen voor informatie over beweeggedrag, zitgedrag, sportparticipatie en clublidmaatschap⁹⁷.

Los van de algemene trends voor sport en bewegen (paragraaf 4.1, 4.2 en 4.3), beschrijven we in dit hoofdstuk zaken die verband houden met het veranderen van sport- en beweeggewoonten zoals de intentie, de voorkeuren en de wijze van oriëntatie als men wil gaan sporten en of bewegen (paragraaf 4.4). Ook gaan we in op veranderingen in sport- en beweegaanbod bij sportverenigingen.

4.1 Beweegdeelname

Gemeenten beogen met hun lokaal sportbeleid voornamelijk het bevorderen van de gezondheid en een toename in de beweegdeelname van hun bewoners (Hoekman & Van der Maat, 2017). Beweegdeelname is daarmee een belangrijk onderdeel van het sportbeleid bij gemeenten. Hoe zien we deze beleidsintenties terug in de trendgegevens over de beweegdeelname?

Om inzicht te krijgen in de beweegdeelname in Nederland, gebruiken we de inmiddels verouderdere Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB). De NNGB is namelijk in augustus 2017 herzien⁹⁸. Over het algemeen is het aandeel Nederlanders dat voldoet aan de NNGB in de afgelopen zestien jaar gegroeid (zie tabel 4.1). In de periode 2013-2016 voldeed 60 procent van de bevolking van 12 tot 79 jaar aan de beweegnorm, tegen 56 procent in de periode 2001-2004. Ouderen voldoen vaker aan de beweegnorm dan andere leeftijdsgroepen. Dit verschil kan grotendeels worden verklaard, doordat de eisen van de NNGB voor 55-plussers minder streng zijn dan voor jongere volwassenen. We zien bij ouderen over de

⁹⁵ De Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor van het CBS i.s.m. het RIVM wordt jaarlijks uitgezet onder bijna 10.000 personen vanaf 4 jaar. Voor de leeftijd 12-79 jaar betreft dat 6.000-8.000 personen per meetjaar.

⁹⁶ De Vrijetijdsomnibus (VTO) wordt vanaf 2012 tweejaarlijks uitgevoerd onder 3.000 personen vanaf 6 jaar.

⁹⁷ Voor een overzicht van de kernindicatoren sport zie <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren>.

⁹⁸ In de nieuwe definitie geldt dat volwassenen en ouderen minstens 150 minuten (2,5 uur) per week matig intensief moeten bewegen verspreid over de week. Daarnaast tweemaal per week spier- en botversterkende activiteiten doen, voor ouderen gecombineerd met balansoefeningen. Kinderen (4-18 jaar) moeten minstens elke dag een uur matig intensief bewegen en minstens drie keer per week spier- en botversterkende activiteiten doen. Daarnaast geldt voor alle leeftijden dat bewegen goed is, maar meer bewegen altijd beter is. De norm is ten opzichte van de vorige definitie van NNGB, met name voor volwassenen versoepeld.

afgelopen jaren een stijging. Mensen met één of meer lichamelijke beperkingen blijven daarentegen achter op de beweegnorm (46% voor 2013-2016). In vergelijking met de meetperiode 2001-2004 is er geen verandering. Zowel lager- als hoger opgeleiden voldoen vaker aan de beweegnorm in vergelijking met de afgelopen perioden. Mensen die sporten, voldoen veel vaker aan de NNGB.

Tabel 4.1 Nederlandse Norm Gezondheid bewegen⁹⁹ (5x 0,5 uur per week voor volwassenen), 18-79 jaar (in procenten)*

		2001-2004	2005-2008	2009-2012	2013-2016
		<i>n=22.540</i>	<i>n=22.165</i>	<i>n=21.651</i>	<i>n=25.876</i>
	Totaal	56	60	63	60
Leeftijd	18-19 jaar	54	61	68	56
	20-29 jaar	52	58	62	57
	30-39 jaar	52	53	55	48
	40-49 jaar	52	55	57	50
	50-59 jaar	59	64	63	61
	60-69 jaar	71	73	77	78
	70-79 jaar	58	58	63	72
Lichamelijke beperking	Geen	58	61	65	62
	1 of meer vormen	46	47	50	46
Opleiding¹⁰⁰	Lager	56	58	61	59
	Middelbaar	58	62	64	60
	Hoger	56	59	62	61
Herkomst (vanaf 2014)	Nederlandse achtergrond				61
	Westerse migratieachtergrond				58
	Niet-westerse migratieachtergrond				40
BMI	Te licht	51	54	59	50
	Goed	58	61	65	62
	Te zwaar	55	58	61	59
(Wekelijkse) sportdeelname	Geen wekelijkse sportdeelname	46	49	51	48
	Wel wekelijkse sportdeelname	67	70	73	71

Bron: 2001-2016 Gezondheidsenquête (CBS i.s.m. RIVM), bewerking Mulier Instituut.

* De n-getallen kunnen sterk verschillen per categorie. De minimale n per cel is n=500.

⁹⁹ Om te voldoen aan de NNGB (oude definitie van voor 2017) moeten mensen <18 jaar dagelijks een uur matig intensieve lichamelijke activiteit hebben, waarbij de activiteiten minimaal twee keer per week gericht moeten zijn op verbeteren/handhaven van lichamelijke fitheid. Volwassenen (18-55 jaar) moeten minimaal vijf dagen per week minstens een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit hebben gedaan. Ouderen (55+ jaar) moeten minimaal vijf dagen per week matig intensieve lichamelijke activiteit hebben.

¹⁰⁰ Het betreft het voltooide opleidingsniveau van mensen van 25 jaar en ouder. In 2009 is de vraagstelling aangepast door veranderingen in het onderwijssysteem. Grosso modo blijft de indeling naar lager, middelbaar en hoger constant.

Over jonge kinderen (4-12 jaar) hebben we geen trendinformatie over beweegdeelname. Van de Nederlandse kinderen (4-12 jaar) deed in 2015 46 procent aan de NNGB (oude norm). Jongens voldoen iets vaker aan de NNGB dan meisjes. Jonge kinderen voldoen minder vaak aan de NNGB dan volwassenen en ouderen, maar de eisen van de norm is voor jeugd dan ook (veel) strenger dan voor volwassenen.¹⁰¹

4.2 Sportdeelname

Volgens de Monitor Lokaal Sportbeleid 2016 (Hoekman & Van der Maat, 2017) richt 88 procent van de gemeenten zich voor sportstimulering op de jeugd, 80 procent op ouderen en 74 procent op mensen met een beperking of chronische ziekte. Hoe zien we deze beleidsintenties terug in de trendgegevens over de sportdeelname?

Op basis van cijfers afkomstig uit de Gezondheidsenquête deed in de periode 2013-2016 55 procent van de Nederlanders van 12 jaar tot 79 jaar wekelijks aan sport (zie tabel 4.2). Het percentage Nederlanders dat wekelijks sport is in vergelijking met de periode 2001-2004 licht toegenomen (52%). Jongeren tussen de 12 en 19 jaar sportten in de periode 2013-2016 minder vaak wekelijks dan daarvoor. De afname is zelfs 7 procentpunten als we de laatste periode vergelijken met de periode 2001-2004. Ouderen boven de 50 jaar, maar met name boven de 60 jaar, zijn daarentegen vaker wekelijks gaan sporten. Onder deze groep bedraagt de groei 7-8 procentpunten (zie ook de factsheet over de ontwikkeling van sportdeelname naar leeftijd van Van den Dool, 2017a)¹⁰².

Mensen met een hoog (69%) of middelbaar (50%) opleidingsniveau sporten vaker wekelijks dan mensen met een laag opleidingsniveau (33%). Doordat de afgelopen jaren hoger opgeleiden nog meer zijn gaan sporten dan lager opgeleiden, groeide het verschil tussen deze groepen. Het verschil in opleidingsniveau houdt ook stand wanneer wordt gekeken naar leeftijd (ouderen), lichamelijke beperkingen en migratieachtergrond (ook niet-westers) (Gooskens & Van den Dool, 2017)¹⁰³. Bij beweeggedrag zien we deze kloof tussen opleidingsniveaus echter niet: zowel lager- als hoger opgeleiden bewegen vrijwel evenveel (tabel 4.1).

Mensen met één of meerdere lichamelijke beperkingen (motorisch, auditief, visueel) blijven op het gebied van sport nog steeds achter op mensen zonder een beperking (29% t.o.v. 59% wekelijkse sportdeelname; zie tabel 4.2). De ontwikkeling in de tijd is minder positief: ten opzichte van de periode 2009-2012 zien we een afname van de sportdeelname.

Ook de verhouding van lengte en gewicht (BMI) blijkt een onderscheidende factor op sportdeelname. Mensen die te zwaar zijn, sporten minder dan mensen die van normaal gewicht zijn. Opvallend is de toename in sportdeelname van personen die te licht zijn. Sinds 2004 is het percentage met 13

¹⁰¹ <https://www.volksgezondheidenzorg.info/onderwerp/sport-en-bewegen/cijfers-context/huidige-situatie#node-beweeggedrag-kinderen>.

¹⁰² http://www.mulierinstituut.nl/publicaties/publicaties-mulier-instituut/publicatie-detail/?publication_id=22937

¹⁰³ http://www.mulierinstituut.nl/publicaties/publicaties-mulier-instituut/publicatie-detail/?publication_id=22722

procentpunten toegenomen. De sportdeelname-trend voor mensen met overgewicht is in de tijd gezien dalend.

De meeste ongezonde levensstijlen zoals roken, alcohol, niet bewegen en overgewicht kennen een negatief verband met sportdeelname. Een uitzondering hierop is alcoholconsumptie; sporters behoren tot de relatief zwaardere drinkers (niet in tabel). Des te meer ongezonde levensstijlen iemand heeft, des te lager de sportdeelname. We zien dat mensen met meerdere ongezonde levensstijlen in de tijd minder zijn gaan sporten, terwijl mensen met alleen gezonde levensstijlen juist meer zijn gaan sporten.

Van de jongere kinderen hebben we geen trendinformatie over sportdeelname. Van de Nederlandse kinderen van 4 tot 12 jaar deed in 2016 66 procent wekelijks aan sport. Het percentage jongens en meisjes dat minimaal wekelijks aan sport doet is nagenoeg gelijk.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Zie <https://www.volksgezondheidszorg.info/sport/kernindicatoren/sportdeelname-en-clublidmaatschap#node-sportdeelname-wekelijks-kinderen>.

Tabel 4.2 Wekelijkse sportdeelname, 12-79 jaar (in procenten)*

		2001- 2004 <i>n=25.536</i>	2005- 2008 <i>n=25.129</i>	2009- 2012 <i>n=24.879</i>	2013- 2016 <i>n=28.457</i>
	Totaal	52	54	54	55
Leeftijd	12-19 jaar	78	78	75	71
	20-29 jaar	64	66	64	66
	30-39 jaar	57	57	59	58
	40-49 jaar	51	54	56	55
	50-59 jaar	43	47	49	48
	60-69 jaar	37	40	44	45
	70-79 jaar	26	29	33	37
Lichamelijke beperking	Geen	55	56	57	57
	1 of meer vormen	30	32	33	29
Opleiding¹⁰⁵	Lager	34	35	35	33
	Middelbaar	51	52	52	50
	Hoger	63	65	66	69
BMI	Te licht	48	49	58	61
	Goed	55	56	58	60
	Te zwaar	49	51	48	47
Leefgewoonten (18+, roken, drinken, niet bewegen, gewicht)	Weinig/geen minpunten	51	52	56	58
	2	55	57	56	57
	3	51	52	54	53
	4	44	44	42	43
	Meeste minpunten	35	35	32	30
Herkomst (vanaf 2014)	Mensen met Nederlandse achtergrond				57
	Mensen met westerse migratieachtergrond				51
	Mensen met niet-westerse migratieachtergrond				42

Bron: 2001-2016 Gezondheidsenquête (CBS i.s.m. RIVM), bewerking Mulier Instituut.

* De n-getallen kunnen sterk verschillen per categorie. De minimale n per cel is n=950.

De ontwikkeling van de (wekelijkse) sportdeelname kunnen we ook bestuderen door te focussen op de sporttakken. Om de grote lijn te laten zien, hebben we de sporttakken in vijf groepen ingedeeld (tabel 4.3) die we eerst kort toelichten. De definitie van teamsporten en racketsporten spreken redelijk voor zich.

¹⁰⁵ Het betreft het voltooide opleidingsniveau van mensen van 25 jaar en ouder. In 2009 is de vraagstelling aangepast door veranderingen in het onderwijssysteem. Grosso modo blijft de indeling naar lager, middelbaar en hoger constant.

Onder fitness en aanverwanten verstaan we fitness, turnen/gymnastiek en de veel kleinere sporttakken aerobics, gewichtheffen en bodybuilden. De inspannings-/duursporten zijn sporten zoals zwemmen, fietsen, schaatsen, hardlopen, roeien en skeeleren. Onder overig verstaan we een mix van 29 verschillende sporten zoals vechtsport, golf, yoga en darts.

Tabel 4.3 Sporttakken, 12-79 jaar (in procenten)

	2001-2004 <i>n=25.536</i>	2005-2008 <i>n=25.129</i>	2009-2012 <i>n=24.879</i>	2013-2016 <i>n=28.457</i>
Fitness & aanverwanten	22	25	25	25
Inspannings-/duursport	18	18	23	23
Teamsport	11	11	9	10
Racketsport	10	8	8	6
Overig	10	10	11	12

Bron: 2001-2016 Gezondheidsenquête (CBS i.s.m. RIVM), bewerking Mulier Instituut.

Hoewel fitness zelf sinds 2001 een duidelijke en vrijwel ononderbroken groei doormaakt, stagneert de toename als groep vanaf de periode 2005-2008. Tegelijkertijd met de toename van fitness noemen respondenten namelijk minder vaak dat zij gymnastiek/turnen beoefenen. Dit zou kunnen komen doordat een deel van de gymnastiekbeoefenaren hun activiteiten als fitness zijn gaan benoemen. In de periode na 2005-2008 zien we een forse toename van de deelname van duursporten. Hardlopen en wandelen zijn de sterkste stijgers, het wekelijkse zwemmen neemt ondanks de stijgende trend juist sterk af. Onder lager opgeleiden is de groei vrijwel afwezig, middelbaar opgeleiden vertonen in de periode 2001-2004 tot 2013-2016 een groei van 4 procentpunten en hoger opgeleiden van liefst 12 procentpunten (niet in tabel).

De teamsporten blijven in de tijd redelijk stabiel. Deze hebben een sterke positie onder jongeren. Waar we in tabel 4.2 zagen dat jongeren van 12-19 jaar duidelijk minder zijn gaan sporten, is dat niet te wijten aan de teamsporten (niet in tabel). In de periode 2013-2016 is dit voor hen de populairste sportgroep. De racketsporten kennen een algemene afname, van 10 procent deelname in de periode 2001-2004 tot 6 procent voor de periode 2013-2016. Opvallend is dat voor 60-plussers geen afname zichtbaar is, voor 70-plussers is zelfs een toename waar te nemen (niet in tabel). De overige sporten groeien enigszins (zie voor de ontwikkeling van de sportdeelname naar sporttakken ook de factsheet van Van den Dool, 2017b¹⁰⁶).

4.3 Lidmaatschap sportverenigingen

In 2016 gaf 31 procent van de Nederlandse bevolking (6 jaar en ouder) aan lid te zijn van een sportvereniging (VTO, 2016). Dit aandeel is sinds 2012 stabiel (32%; 2014 31%). Mannen zijn iets vaker lid van een sportvereniging dan vrouwen. Ook mensen die hoger opgeleid zijn, zijn vaker (twee keer zo vaak) lid dan lager opgeleiden. Het percentage jongeren (jonger dan 20 jaar) dat lid is van een sportclub is twee keer zo groot als het percentage volwassenen (20 jaar en ouder). Onder volwassenen

¹⁰⁶ http://www.mulierinstituut.nl/publicaties/publicaties-mulier-instituut/publicatie-detail/?publication_id=22936

komt het aandeel lidmaatschappen overeen met de jaren 2012 en 2014. In dezelfde periode is voor 12- tot 19-jarigen een afname in lidmaatschap te zien (66% in 2012; 56% in 2016).¹⁰⁷

In 2016 waren mensen met een chronische aandoening of een lichamelijke beperking (motorisch, auditief, visueel) minder vaak lid van een sportvereniging (resp. 20% en 21%) dan mensen zonder aandoening of beperking (35%).¹⁰⁸ Dit percentage is stabiel ten opzichte van 2012 en 2014.

Het lidmaatschap van sportverenigingen zegt niet alles. Volwassenen sporten steeds vaker in andere georganiseerde verbanden, zoals bij fitness of yoga (Van den Dool, 2016). Tevens blijkt uit het Nationaal Sportonderzoek (NSO, Mulier Instituut, 2017d)¹⁰⁹ dat van de mensen die een sport willen beoefenen, maar een kwart voorkeur voor een sportvereniging heeft (zie paragraaf 4.5). De voorkeur wordt momenteel vaker gegeven aan alleen of gezamenlijk sporten in de openbare ruimte.

Ledencijfers sportbonden

Een andere bron met betrekking tot clublidmaatschap zijn de lidmaatschapsgegevens van de bij NOC*NSF aangesloten sportbonden. Ieder jaar inventariseert NOC*NSF het aantal leden van de aangesloten sportbonden. In 2016 telde NOC*NSF 75 aangesloten sportbonden, één meer dan een jaar daarvoor (Gerritsen & Van Genderen, 2017). In totaal hadden deze sportbonden in 2016 iets minder dan 5,3 miljoen lidmaatschappen, verdeeld over ongeveer 4,3 miljoen mensen. Van alle Nederlanders heeft 26 procent een lidmaatschap bij één of meer sportbonden. Dit percentage blijft al een langere periode stabiel, met uitzondering van de toetreding van Sportvisserij Nederland tot de sportkoepel waardoor een verhoging is waargenomen (ledental cijfers NOC*NSF, bewerking Mulier Instituut).

De top vijf van grootste sportbonden werd in 2016 gevormd door de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB), de Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB), Sportvisserij Nederland, de Nederlandse Golf Federatie (NGF) en de Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie (KNGU). Dit is dezelfde top vijf als in 2015.

Bij drie van de vijf grootste sportbonden is een stijging in het aantal lidmaatschappen waar te nemen, namelijk bij de KNVB (+4.481), de NGF (+3.755) en de KNGU (+5.810). Het aantal lidmaatschappen van de overige twee bonden is in 2016 ten opzichte van 2015 gedaald (KNLTB: -16.094; Sportvisserij Nederland: -9.995). Van de overige tien grootste sportbonden in de top vijftien zijn vier sportbonden gegroeid wat betreft het aantal lidmaatschappen. Bij de overige zes sportbonden is een daling waar te nemen.

¹⁰⁷ <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/sportdeelname-en-clublidmaatschap#node-clublidmaatschap-naar-leeftijd>

¹⁰⁸ <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/sportdeelname-en-clublidmaatschap#node-clublidmaatschap-naar-chronische-aandoening-enof-lichamelijke-beperking>

¹⁰⁹ Het Nationaal Sportonderzoek is een initiatief van het Mulier Instituut. Het veldwerk vindt plaats via online panelonderzoek onder de Nederlandse bevolking.

4.4 Verandering aanbod en kwaliteit bij sportverenigingen

In het Verenigingspanel van het Mulier Instituut (2017c) zijn vragen opgenomen over mogelijke veranderingen bij sportverenigingen in het sport- en beweegaanbod. Hieruit blijkt dat het sport- en beweegaanbod volgens verenigingen de afgelopen drie jaar voornamelijk onveranderd is gebleven (56%). Volgens 14 procent wordt voor de huidige doelgroepen nieuw aanbod georganiseerd en nog eens 14 procent organiseert nieuw aanbod voor nieuwe doelgroepen. Bij 4 procent van de ondervraagde verenigingen is het aanbod juist afgenomen.

Figuur 4.1 Veranderingen van het sport- en beweegaanbod van sportverenigingen in de afgelopen 3 jaar (meer antwoorden mogelijk, in procenten; n=508)

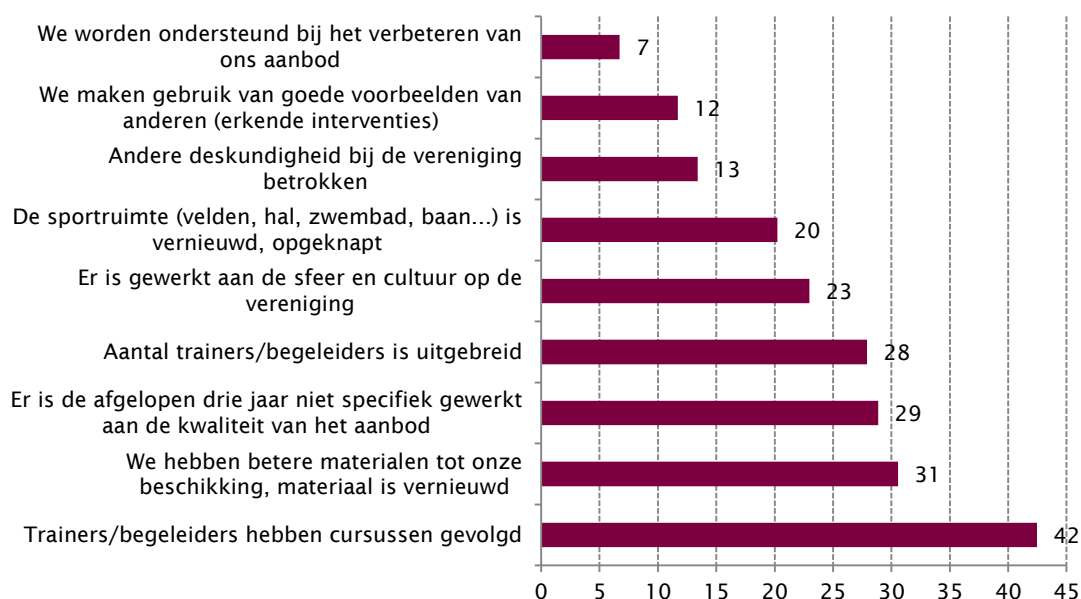

Bron: Mulier Instituut (2017c)

Verenigingen die aangeven meer bestaande of nieuwe activiteiten voor andere of nieuwe doelgroepen te organiseren, bereiken daar naar eigen zeggen vooral de jeugd mee (61%, niet in figuur) en in mindere mate oudere volwassenen (45-65 jaar, 43%), jongvolwassenen (18-45 jaar, 29%) en jongeren (12-18 jaar, 28%). In een kwart van de gevallen bereiken ze mensen met een beperking of chronische aandoening (27%) of 65-plussers (24%). Ook wijkbewoners (22%), mensen met een migratieachtergrond (18%), mensen met een laag inkomen (15%) en mensen uit achterstandswijken (11%) worden genoemd.

Volgens verenigingen is de afgelopen drie jaar ook aan de kwaliteit van het sport- en beweegaanbod gewerkt, vooral door trainers/begeleiders cursussen te laten volgen (42%), betere materialen aan te schaffen (31%) en het aantal trainers/begeleiders uit te breiden (38%, figuur 4.2). Verder is inzet gepleegd op de sfeer op de vereniging (23%), vernieuwing van de sportruimte (20%) en is gebruikgemaakt van goede voorbeelden zoals erkende interventies (12%). 29 procent geeft aan de afgelopen drie jaar niet aan de kwaliteit van het sportaanbod te hebben gewerkt.

Figuur 4.2 Gewerkt aan de kwaliteit van het sport- en beweegaanbod door sportverenigingen in de afgelopen 3 jaar (meer antwoorden mogelijk, in procenten, n=508)

Bron: Mulier Instituut (2017c)

Van de verenigingen waarbij het aanbod en/of de kwaliteit van het aanbod is veranderd, geeft 5 procent aan dat dit komt door de uitvoering van een Sportimpulsproject en 16 procent dat de inzet van een buurtsportcoach hieraan heeft bijgedragen. De verandering komt volgens verenigingen voornamelijk vanuit henzelf, zonder ondersteuning van derden (57%). Ook geven ze aan dat ze zijn ondersteund door een sportbond (19%), de gemeente (17%) of een sportserviceorganisatie (10%), dat zij nieuw kader hebben aangetrokken (18%), deel hebben genomen aan een ander sportstimuleringsproject (5%) of dat het komt door samenwerking met andere partijen (21%). Een causaal verband met de Sportimpuls of de inzet van een buurtsportcoach is niet vast te stellen, aangezien geen voor- en nametingen zijn gedaan.

4.5 Verandering sport/bewegen: intentie, oriëntatie en voorkeuren

Uit de resultaten van het Nationaal Sportonderzoek¹¹⁰ (Mulier Instituut, 2017d) blijkt dat de helft van de bevolking tussen 15 tot en met 79 jaar zowel sport als recreatief beweegt. Slechts een zevende beoefende geen sport en deed ook niet aan een recreatieve beweging. Tevens is gevraagd naar beweegredenen en de intentie van mensen om wel of niet te beginnen met sporten of bewegen. Daarnaast is gevraagd wat voor hen het ideale sport-/beweegaanbod is en hoe zij zich oriënteren als zij op zoek gaan naar (ander) sport- en/of beweegaanbod en hoe zij over de eerste periode bij een

¹¹⁰ Voor dit onderzoek zijn 1.514 mensen van 15 tot 80 jaar ondervraagd via online panelonderzoek onder de Nederlandse bevolking.

aanbieder denken. De resultaten zijn beschreven in twee factsheets (Van den Dool, 2017c¹¹¹ en 2017d¹¹²).

Intentie om (vaker) te gaan sporten/bewegen

Van de mensen die nog geen sport beoefenden en/of nauwelijks recreatief bewegen, was maar een klein deel van plan om in de komende periode te gaan sporten (8%). Een aanzienlijk groter deel was van plan om recreatieve beweegactiviteiten te gaan beoefenen (29%). Voor een fors deel (circa twee vijfde) spelen omstandigheden een rol of mensen wel of niet beginnen met sporten of bewegen. Van de huidige sporters wil 41 procent de huidige sport vaker beoefenen en 12 procent wil nog een andere sport erbij doen. De helft van de mensen die al recreatief bewegen wil de huidige activiteiten vaker beoefenen (40%) of andere activiteiten erbij doen (11%) (Van den Dool, 2017c).

Oriëntatie bij (ander) sport- en/of beweegaanbod

Wanneer mensen geïnteresseerd zijn om te gaan sporten/bewegen en zich gaan oriënteren, maakt de helft gebruik van het internet. Twee vijfde vraagt eventueel ook aan bekenden om informatie. Folders en zorgverleners zijn belangrijker als secundaire informatiebronnen. Niet-sporters gebruiken minder vaak bekenden om te informeren en met name mensen die ook niet bewegen, denken minder vaak internet te gebruiken. Beide groepen informeren wat vaker bij zorgverleners. Informatievoorziening op internet, folders en bij zorgverleners is dus belangrijk om mensen naar sport/beweegactiviteiten toe te leiden. Mensen moeten echter al reeds geïnteresseerd zijn voordat zij deze bronnen raadplegen (Van den Dool, 2017c).

Beginfase sportieve activiteit

Het kunnen doorzetten van de activiteit nadat ze begonnen zijn, blijkt lastig. Slechts 16 procent van de respondenten gaf in het onderzoek aan door te zetten met de sport- en/of beweegactiviteit, ook wanneer het anders is dan verwacht. 17 procent denkt snel af te haken en 15 procent denkt dat zij stoppen wanneer het anders is dan zij hadden voorgesteld. Vooral de mensen die nog niet aan sporten deden, denken eerder af te haken.

Met name de mensen die in een groep of onder begeleiding willen gaan sporten en/of bewegen, vinden het prettig om met bekenden ergens te beginnen (40%). Een veel kleiner gedeelte (13%) prefereert juist om te beginnen met onbekenden en een kwart vindt het vooral prettig als begeleiding of introductie bij de start aanwezig is (Van den Dool, 2017c).

Het ideale beweegaanbod

Veel gemeenten en sportaanbieders vergroten of vernieuwen het sport- en beweegaanbod om meer mensen te laten sporten en/of bewegen. Om te zorgen dat voldoende mensen van de beoogde doelgroep van het aanbod gebruikmaken, zal dit idealiter zo goed mogelijk bij de behoefte moeten aansluiten.

Als ideale beweegactiviteit zien mensen vooral recreatief bewegen (34%) of activiteiten in en rondom het huis (34%, zoals tuinieren, klussen). Daarna volgen een officiële sport (21%) of licht inspannende

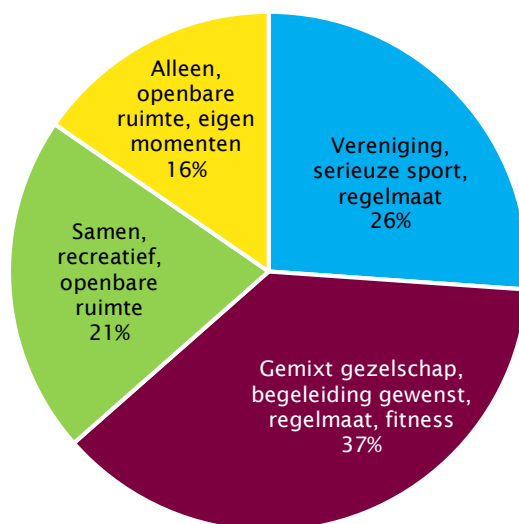
¹¹¹ http://www.mulierinstituut.nl/publicaties/publicaties-mulier-instituut/publicatie-detail/?publication_id=22935

¹¹² http://www.mulierinstituut.nl/publicaties/publicaties-mulier-instituut/publicatie-detail/?publication_id=22934

activiteiten (22%, zoals winkelen, Pokemon Go). 13 procent kiest voor een sportieve activiteit op een speciale locatie (zoals klimbos, midetgolf). Mensen vinden bij sport en bewegen vooral belangrijk: het verband, de accommodatievorm, het aantal mensen en kenmerken van deze mensen. Minder belangrijk zijn (in afnemend belang): de financiële aspecten, het moment van de activiteit, het niveau van deelname, en de reisafstand (Van den Dool, 2017d). Uiteindelijk zijn de wensen van mensen om wel of niet te gaan sporten zeer divers en is maatwerk in sportstimuleringsprojecten wenselijk.

Deze diversiteit uit zich ook in de ideale sport-/beweegdeelname van mensen. Hiervoor zijn zowel mensen ondervraagd die van plan zijn om te gaan sporten en/of bewegen als mensen die dit al doen. Hiervan wil een kwart serieus en regelmatig sporten bij een sportvereniging (figuur 4.3). Dit willen vooral mensen die al lid zijn van een vereniging. In leeftijd is geen verschil te zien. Ook een kwart van de ouderen kiest hiervoor. Een derde van de mensen wil liever regelmatig sporten/bewegen onder begeleiding. Hieronder valt voornamelijk fitness. De laatste twee groepen geven voorkeur aan sporten/bewegen in de openbare ruimte, alleen of gezamenlijk (Van den Dool, 2017d).

Figuur 4.3 Voorkeursgroepen ideale sport- en/of beweegdeelname, Nederlandse bevolking 16-79 jaar (percentage)

Bron: Nationaal Sportonderzoek, Mulier Instituut (2017d).

4.6 Samenvatting

In de periode 2013-2016 voldeed 60 procent van de bevolking van 12 tot 79 jaar aan de bewegnorm. Voor 4- tot 12-jarigen was dit 46 procent, boven 18 tot 49 jaar was dit 52 procent, voor 50- tot 64-jarigen 66 procent en voor 65 tot 79 jaar was dit zelfs 75 procent. De verschillen tussen leeftijdsgroepen in het voldoen aan de NNGB kunnen grotendeels worden verklaard doordat de eisen voor volwassenen minder streng zijn dan voor jeugd en de eisen voor ouderen minder streng zijn dan voor volwassenen.

Ouderen zijn over de afgelopen vijftien jaar meer gaan bewegen en voldoen steeds vaker aan de NNGB (2001-2004 63%, 2013-2016 75%, voor 65-79-jarigen).

In de periode 2013-2016 deed 55 procent van de Nederlanders van 12 tot 79 jaar wekelijks aan sport. Tussen 2001 en 2015 is het percentage Nederlanders dat wekelijks sport stabiel. Volwassenen onder de 50 jaar sporten vaker wekelijks dan mensen van 50 jaar of ouder.

Mensen met een hoger opleidingsniveau sporten vaker wekelijks dan mensen met een lager opleidingsniveau. Dit verschil is de afgelopen jaren groter geworden, ondanks dat deze groepen gelijk aan de NNGB voldoen.

Mensen met één of meerdere lichamelijke beperkingen (motorisch, auditief, visueel) blijven in de periode 2013-2016 nog steeds achter op mensen zonder een beperking (29% t.o.v. 59% wekelijkse sportdeelname). Mensen die volgens hun BMI te zwaar zijn, sporten tevens minder. Mensen met ondergewicht (op basis van BMI) zijn wel vaker wekelijks gaan sporten. Een ongezonde levensstijl (zoals roken, alcohol, bewegen en gewicht) hangt ook samen met een verminderde sportdeelname.

In 2016 gaf 31 procent van de Nederlandse bevolking van 6 jaar en ouder aan lid te zijn van een sportvereniging. Het percentage jongeren (jonger 20 jaar) dat lid is van een sportvereniging is ruim twee keer zo groot als het percentage volwassenen, maar het aandeel lidmaatschappen van jongeren tussen de 12 en 19 jaar neemt wel af. In 2016 waren mensen met een chronische aandoening of een lichamelijke beperking (motorisch, auditief, visueel) minder vaak lid van een sportvereniging (resp. 20% en 21%) dan mensen zonder aandoening of beperking (35%).

In 2016 telde NOC*NSF 75 aangesloten sportbonden, één meer dan een 2015. In totaal hadden deze sportbonden in 2016 iets minder dan 5,3 miljoen unieke lidmaatschappen. Dit is een lichte daling ten opzichte van het aantal lidmaatschappen over 2015.

Volgens 14 procent van de sportverenigingen zijn zij in de afgelopen drie jaar nieuw aanbod gaan organiseren voor de huidige doelgroepen en nog eens 14 procent organiseert nieuw aanbod voor nieuwe doelgroepen. Volgens verenigingen is de afgelopen drie jaar ook aan de kwaliteit van het sport- en beweegaanbod gewerkt, vooral door trainers/begeleiders cursussen te laten volgen (42%). Van de verenigingen waarbij het aanbod en/of de kwaliteit van het aanbod is veranderd, geeft 5 procent aan dat dit komt door de uitvoering van een Sportimpulsproject en 16 procent dat de inzet van een buurtsportcoach hier aan heeft bijgedragen.

Mensen die nog niet sporten of nauwelijks bewegen, zijn eerder gemotiveerd om recreatieve beweegactiviteiten te gaan beoefenen dan een sport. Bij een nieuwe beweegactiviteit is het belangrijk de juiste verwachting te creëren, zodat mensen niet vroegtijdig stoppen.

Wensen om wel of niet te sporten zijn divers. Mensen zien als ideale beweeg- en/of sportdeelname: regelmatig sporten bij sportvereniging, regelmatig sporten/bewegen onder begeleiding bij fitness, sporten/bewegen in openbare ruimte, alleen of juist in een groep.

Informatievoorziening op internet, via folders en bij zorgverleners over het sport- en beweegaanbod en activiteiten zijn belangrijk om mensen naar sport/beweegactiviteiten toe te leiden. Mensen moeten echter al reeds geïnteresseerd zijn voordat zij deze bronnen raadplegen.

5. Beschouwing

Met het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) wil het kabinet bereiken dat voor iedere Nederlander, jong of oud, een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is, dat bovendien veilig en toegankelijk is. Dit met als uiteindelijk doel om meer sportdeelname en een gezonde en actieve leefstijl te stimuleren. Het realiseren van een passend sport- en beweegaanbod is een lokale verantwoordelijkheid. Het kabinet wil hieraan een positieve bijdrage leveren en investeert in het programma SBB jaarlijks ongeveer 66 miljoen euro (exclusief de bijdrage voor programmaondersteuning). Het programma SBB loopt tot en met 2018.

Dit rapport is het vijfde SBB voortgangsverslag en is door het Mulier Instituut opgesteld, met ondersteuning van het ministerie van VWS en de input van diverse organisaties, waaronder SBB-partners. In hoofdstuk 2 (Buurtsportcoach) en hoofdstuk 3 (Sportimpuls) is een overzicht geboden van de stand van zaken en voortgang van de verschillende onderdelen van het programma SBB. Als structuur voor de rapportage is gebruikgemaakt van de in hoofdstuk 1 genoemde prestatie-indicatoren van het MAPE-model: Middelen, Activiteiten, Prestaties en Effecten. In hoofdstuk 4 zijn we ingegaan op de kernindicatoren voor sport en bewegen voor de Nederlandse bevolking en is aanvullend onderzoek beschreven. Ieder hoofdstuk sluit af met een samenvatting van de belangrijkste bevindingen. Een managementsamenvatting is in het begin van deze rapportage te vinden.

Dit hoofdstuk is beschouwend van aard. Op basis van de resultaten doen we suggesties voor het vervolg van het programma. Allereerst bespreken we de in hoofdstuk 1 geformuleerde onderzoeksvragen die betrekking hebben op de activiteiten, prestaties en effecten van het programma en op de doorgevoerde wijzigingen in het programma.

5.1 Activiteiten, prestaties en effecten Buurtsportcoach en Sportimpuls

De belangstelling voor de Bic en Sportimpuls is onverminderd groot. Vrijwel alle gemeenten en lokale partijen geven aan beide onderdelen van het programma SBB als impuls te ervaren om lokaal veranderingen in gang te zetten in het gemeentelijk (sport)beleid, in de gemeentelijke organisatie en bij lokale partijen, en uiteindelijk bij (specifieke groepen) inwoners. Vanuit verschillende bronnen (registraties, vragenlijstonderzoeken, verdiepende studies) zijn voldoende aanwijzingen voor de stelling dat buurtsportcoaches voor actie zorgen en dat bij Sportimpulsprojecten zinvolle activiteiten tot stand komen. Dit leidt tot een verandering in de infrastructuur voor sport en bewegen. Buurtsportcoaches maken daar integraal onderdeel van uit en zijn voor veel gemeenten en lokale partijen een onmisbare bron van 'doekracht' geworden. Buurtsportcoaches zorgen voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering van het bestaande aanbod en voor nieuw aanbod, al dan niet in samenwerking met partijen die zij voor dit doel bij elkaar brengen of waarbij zij aansluiten.

Buurtsportcoaches vormen in toenemende mate een, zeker voor de sport, herkenbare groep professionals die op het snijvlak van beleid en praktijk acteren als bruggenbouwers tussen de sector sport en bewegen en overige sectoren, zoals onderwijs, cultuur, zorg en welzijn. Waar voorheen het gemeentelijk sportbeleid vooral faciliterend accommodatiebeleid was, is met de buurtsportcoaches organisatiekracht beschikbaar gekomen, die flexibel en vraag- of probleemgericht in de wijken en buurten kan worden ingezet die laag scoren op leefbaarheid en gezondheid.

Met de inzet van buurtsportcoaches wordt (aangepast) sport- en beweegaanbod gerealiseerd voor doelgroepen, die uit zichzelf de weg naar de sportverenigingen en sportvoorzieningen moeilijk weten te vinden.

Bij steeds meer Sportimpulsprojecten zijn buurtsportcoaches betrokken (90% in 2017). Dit is een begrijpelijke en goede ontwikkeling. De Sportimpulsprojecten geven de buurtsportcoach middelen in handen om (nieuwe) activiteiten tot stand te brengen of te ontwikkelen (van clinics tot evenementen, van bijeenkomsten met partners tot fittesten). Aan de andere kant kan de buurtsportcoach voor professionaliteit zorgen in de uitvoering van de Sportimpulsprojecten en draagt de betrokkenheid van de buurtsportcoach bij aan de borging van de (nieuwe) activiteiten. De in dit rapport gebruikte bronnen geven een positief beeld van de bereikte prestaties in én borging van de Sportimpulsprojecten. Vanuit verschillende kanten geven betrokkenen hier voorbeelden van die deze conclusie ondersteunen. Op effectniveau ervaren betrokkenen resultaat op zaken als de sportdeelname en maatschappelijke effecten door sport, maar dit is niet te staven met door onderzoek verzameld bewijsmateriaal. Betrokkenen meten effecten af aan de bereikte prestaties, die zij beschouwen als tussenstap naar en voorwaarde voor het bereiken van effecten. Wetenschappelijk gezien is het ook uitermate lastig betrouwbare kwantitatieve effectmetingen uit te voeren, vanwege het ontbreken van data, controlegroepen (situaties), en de onmogelijkheid andere invloeden op uitkomstmaten als sportdeelname, verenigingslidmaatschap, gezondheid of leefbaarheid, uit te sluiten of te controleren.

5.2 Effecten van wijzigingen programma

Gezien het beperkte tijdsverloop bieden de beschikbare bronnen nog weinig materiaal om de inhoudelijke vragen te beantwoorden die naar aanleiding van recente wijzigingen in het programma SBB zijn gesteld. Vooral op basis van interviews met betrokken beleidsambtenaren en buurtsportcoaches zijn niettemin enige ontwikkelingen te signaleren.

Bij gemeenten is de aandacht voor en inzet van buurtsportcoaches op kwetsbare groepen groeiende. Buurtsportcoaches ontwikkelen specifieke benaderingen voor de verschillende doelgroepen. Deze ontwikkelingen zijn gevormd op basis van kennis uit hun opleiding, eerdere ervaringen opgedaan in andere functies, praktische ervaring opgedaan in het werken met de doelgroep en het delen van ervaringen met collega's, in het bijzonder andere buurtsportcoaches. Het werken met mensen met een beperking of met ouderen vergt een andere aanpak dan het werken met kinderen. Deze 'ambachtelijke' kennis over en ervaring met specifieke doelgroepen is waardevol, omdat dit een voorwaarde is voor het effectief bereiken van die doelgroepen en het kunnen bieden van maatwerk. Om de functie van buurtsportcoaches tot wasdom te laten komen, is het daarom van belang dat buurtsportcoaches hun ervaringen met elkaar kunnen delen, kunnen verdiepen met theoretische kennis en uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek, en hun aanpak kunnen aanpassen en doorontwikkelen op basis van nieuwe kennis en ervaringen met wat 'werkt en niet werkt'.

In de volgende SBB Monitor kan voor het eerst iets zichtbaar worden van de effecten van de ingevoerde eis van cofinanciering van Sportimpulsprojecten. Dat geldt ook voor de opbrengsten van de experimenteerruimte om duurzaam sport- en beweegaanbod te realiseren voor kwetsbare groepen (SBIR-projecten). Doel is om daarvan leerpunten mee te nemen in de nieuwe beleidsontwikkeling.

Sportimpulsprojecten, vooral de JILIB-projecten, komen terecht in de wijken waar de achterstanden het grootst zijn (inkomen, leefbaarheid). Buurtsportcoaches ontwikkelen, op basis van eigen ervaringen van wat in de praktijk werkt, aanpakken om kwetsbare doelgroepen te bereiken. Maatwerk is daarbij het sleutelwoord. Vaak is een individuele aanpak meer effectief dan een aanpak gericht op een hele groep. De bereikte aantallen zullen dan ook niet groot zijn. Voor Sportimpulsprojecten zijn weliswaar specifieke interventies beschikbaar en deze worden lokaal ook gebruikt, maar hoe deze interventies in de praktijk werken, wordt nauwelijks tot niet onderzocht. Vanuit het programma Grenzeloos actief zijn specifieke en generieke interventies beschikbaar voor het stimuleren van de sportdeelname van mensen met een beperking, maar ook hier geldt dat er nog geen onderzoek is op basis waarvan harde uitspraken kunnen worden gedaan over de effectiviteit van deze interventies in de praktijk. Op dit moment wordt onderzoek gedaan onder gebruikers en aanbieders van interventies, met daarin vragen naar de bekendheid en waardering van erkende interventies en ervaringen in het gebruik ervan. Tevens wordt gevraagd naar de stimulansen en belemmeringen om met (erkende) interventies te werken, en om deze te ontwikkelen en aan te bieden. In de volgende SBB monitor zullen de belangrijkste uitkomsten van dit onderzoek kunnen worden vermeld.

5.3 Suggesties voor de toekomst

De impact van de Bic is groot, is groeiende en heeft potentie om verder te groeien. Dit kan wanneer voor iedereen duidelijk is dat de regeling structureel is, de organisatiekracht van buurtsportcoaches nog beter wordt ingebed in het lokale beleid, het fenomeen buurtsportcoach verder aan bekendheid wint (met name in het sociale domein) en de buurtsportcoach zich als professie kan ontwikkelen.

Van belang is dat de omstandigheden waaronder de buurtsportcoach zijn werk doet optimaal georganiseerd zijn. Het gaat hierbij onder andere om de afstemming van doelen en taken van de buurtsportcoach met werkgever, opdrachtgevers en collega's, de beschikbaarheid van middelen om het werk te kunnen doen, ontwikkelmogelijkheden, en een heldere afbakening van het werk van de buurtsportcoach. Als zelfstandig professional, werkzaam in de wijk en in direct contact met de doelgroep, heeft de buurtsportcoach een goede mix nodig tussen handelingsvrijheid en mogelijkheid tot maatwerk enerzijds, en sturing en steun anderzijds. De Rijksoverheid kan gemeenten en werkgevers wijzen op hun verantwoordelijkheid in deze en dit ondersteunen door kennisdeling daarover te faciliteren of randvoorwaarden te scheppen. Te denken valt aan een opleidingsfonds en reservering van activiteitengeld.

Voor de optimalisering van de inzet van de organisatiekracht van buurtsportcoaches en de ontwikkeling van de professie, is het van belang dat gemeenten en buurtsportcoaches worden ondersteund bij monitoring en evaluatie, zodat zij zicht krijgen op de voortgang die ze maken en op basis daarvan hun aanpakken kunnen bijstellen of doorontwikkelen. Het is raadzaam niet blind te staren op resultaten op effectniveau, maar vooral te ondersteunen in praktische tools die geleverde prestaties ontvouwen. Deze zijn over het algemeen een voorbode voor resultaten op effectniveau, mits gemeenten en buurtsportcoaches een logische relatie (kunnen) leggen tussen activiteiten, prestaties en effecten.

Kennis van en inzicht in de logische relaties tussen activiteiten, prestaties en effecten zijn essentieel in de bevordering van de effectiviteit van de inzet van buurtsportcoaches. De ontwikkeling van de professie van buurtsportcoaches steunt op het vergroten van inzicht in deze relaties en de vaardigheid deze inzichten te kunnen toepassen in de dagelijkse praktijk in de buurt en bij de doelgroep.

De vaardigheid in het toepassen van de inzichten zal voor een belangrijk deel door elke buurtsportcoach gaandeweg moeten worden ontwikkeld. Continuïteit van de Bic op macroniveau en mesoniveau (de gemeente), en continuïteit van de aanstelling van de buurtsportcoach in een bepaalde wijk en/of ten behoeve van een bepaalde doelgroep (op microniveau) zijn cruciaal zijn in de bevordering van de effectiviteit van de inzet van buurtsportcoaches. Daarnaast is het voor de ontwikkeling van de professie van belang dat de praktische kennis wordt gedeeld, en wordt verdiept met onderzoek en gecodificeerd in theorie. Kennisinstellingen moeten worden uitgedaagd zorg te dragen voor die gecodificeerde kennis en die kennis inbedden in de opleidingen voor nieuwe generaties buurtsportcoaches, en bijspijkercurssussen voor de reeds actieve buurtsportcoaches.

Buurtsportcoaches en gemeenten kunnen nog veel meer kennis en ervaringen delen, buurtsportcoaches over de doelgroepen waar zij zich op richten, gemeenten over de wijze waarop zij de Bic organiseren. Het helpt om mensen met vergelijkbare kenmerken of uitdagingen samen te brengen, zodat kennis gedeeld, verdiept en vermeerderd kan worden. Door deze kennis systematisch op te halen, vast te leggen en op te schalen kan een nieuwe stap gezet worden naar professionalisering en een zekere mate van specialisering van buurtsportcoaches naar verschillende doelgroepen.

Het is aan te bevelen om de professie van buurtsportcoaches meer bekendheid te geven bij het grotere publiek en vooral bij partijen in het sociaal domein. Buurtsportcoaches moeten zich nu nog vaak 'verkopen' en hun kunde en meerwaarde bewijzen aan partijen die buiten de sport werkzaam zijn. De buurtsportcoach wordt effectiever als hij of zij in de gemeente en in wijken een bekend en vertrouwd gezicht is. Dit wordt bewerkstelligd door continuïteit in de aanstellingen van buurtsportcoaches (niet elk half jaar een nieuw gezicht) en (lokale) publiekscampagnes, waarmee de buurtsportcoach zichtbaar wordt gemaakt. Daarnaast is het zaak, via brancheorganisaties en met hulp van andere departementen bij de Rijksoverheid, energie te steken in het voorlichten van organisaties uit het sociaal domein over de waarde en mogelijkheden van de buurtsportcoach. Pas als organisaties uit het sociaal domein de buurtsportcoach kennen, kunnen zij ook uit eigen beweging zijn expertise inzetten op plekken in de keten waar zij dat nuttig achten.

Als we kijken naar de kernindicatoren voor sport en bewegen, raden we aan de inzet op de doelgroep jongeren (12-19 jaar) niet af te bouwen, maar te consolideren en door te ontwikkelen voor die groepen jongeren die de aandacht het meest nodig hebben. De sportdeelname onder deze groep is teruggelopen, terwijl dat voor de gehele bevolking licht is toegenomen, vooral onder ouderen. Inzet is vooral gewenst op groepen met een laag opleidingsniveau, een hoog BMI, met een lichamelijke beperking, een ongezonde leefstijl en een migratieachtergrond. De sportdeelname bij deze groepen loopt achter bij de algemene bevolking.

Lijst met afkortingen

Ali:	Activerende Leefstijlinterventies
AVO:	Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek
Bic:	Brede impuls combinatiefuncties
CBS:	Centraal Bureau voor de Statistiek
CGL:	Centrum voor Gezond Leven
CIOS:	Centraal Instituut Opleiding Sportleiders
EVC:	Erkennen van Verworven Competenties
GE:	Gezondheidsenquête
GGD:	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGZ:	Geestelijke Gezondheidszorg
GHOR:	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GIDS:	Gezond in de Stad
HAN:	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
JILIB:	Jeugd in Lage Inkomensbuurten
JOGG:	Jongeren Op Gezond Gewicht
KNGB:	Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Bond
KNLTB:	Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond
KNHB:	Koninklijke Nederlandse Hockey Bond
KNVB:	Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond
KSG:	Kinderen Sportief op Gewicht
KVLO:	Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding
LKCA:	Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst
MAPE:	Middelen, Activiteiten, Prestaties en Effecten
MBO:	Middelbaar Beroepsonderwijs
MBvO:	Meer Bewegen voor Ouderen
MKB-NL:	Midden- en Kleinbedrijf Nederland
NGF:	Nederlandse Golf Federatie
NNGB:	Nederlandse Norm Gezond Bewegen
NOC*NSF:	Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie
NPP:	Nationaal Programma Preventie
NSO:	Nationaal Sportonderzoek
OCW:	(Ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OOSI:	Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls
PO:	Primair onderwijs
POD:	Positief Opgroeien Drenthe
RIVM:	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne
RSO:	Richtlijn Sportdeelname Onderzoek
RVO:	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
SBB:	Sport en Bewegen in de Buurt
SCP:	Sociaal en Cultureel Planbureau
SBGL:	(Onderwijsagenda) Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl
SBIR:	<i>Small Business Innovation Research</i>
VBTB:	Van Beleidsbegroting Tot Beleidsverantwoording
VNG:	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNO-NCW:	Verbond van Nederlandse Ondernemingen-Nederlands Christelijk Werkgeversverbond

VO:	Voortgezet Onderwijs
VSG:	Vereniging Sport en Gemeenten
VSK:	Veilig Sportklimaat
VTO:	Vrijtijdsomnibus
VWS:	(Ministerie van) Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WOS:	De Werkgevers in de Sport
ZonMw:	Zorg Onderzoek Nederland Medische Wetenschappen

Referenties

- Aalbers, M. (2017a). *Evaluatie Buurtsportcoachdag 20 juni 2017* (nog te verschijnen). Ede: Kenniscentrum Sport.
- Aalbers, M. (2017b). *Tipsheet borging van lokale sport- en beweegprojecten*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Arum, S. van & Schoorl, R. (2016). *Sociale (wijk)teams in beeld. Stand van zaken na de decentralisaties (najaar 2015)*. Utrecht: Movisie.
- Beck, R. (2016). *Evaluatie Lerende Netwerken. Voorjaar 2016*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Beck, R. & Meer, P. van der. (2017a). *Evaluatie lerende Netwerken. Voorjaar 2017*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Beck, R. & Meer, P. van der. (2017b). *Evaluatie Nationale Kennisdag 8 december 2016*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Berg, L. van den. (2017). *Tussenrapportage Kennispijler Grenzeloos actief*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Boers, E., Schuttert, I. & Steenbergen, J. (2016). *Sportimpuls, meting 2016: verdiepingsonderzoek naar de lokale uitvoering en opbrengsten van de Sportimpuls-projecten uit de rondes 2012, 2013, 2014 en 2015*. Ede: Kennispraktijk.
- Bouckaert, G. (2005). *Powerpointpresentatie Eerste kwaliteitscongres voor lokale besturen*. 19 april 2005.
- Bouckaert, G. & Auwers, T. (1999). *Prestaties meten in de overheid*. Brugge: die Keure.
- Brussel-Visser, F. van. (2017a). *Voortgangsverslag kwaliteitsverbetering interventies juni 2017*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Brussel-Visser, F. van. (2017b). *Eindevaluatie Babyfit! en Peuterfit! Bennekom*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Collard, D., Scholten, V., Reijgersberg, N. & Breedveld, K. (2017). *Monitor Jongeren Op Gezond Gewicht 2016*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Daalder, N. & Elfring, M. (2015). *Evaluatie Lerende Netwerken. Najaar 2015*. Ede: NISB.
- Dijkhuis, T., Berg, L. van den, Driel, R. van, Essen, M. van, Vor, S. de, Bruijn, K. de & Groot, R. de (red.). (2016). *Grenzeloos actief. Maakt sport en bewegen voor iedereen met een beperking mogelijk*. Nieuwegein: Programma Grenzeloos actief/Programma Sport en Bewegen in de Buurt/Arko Sports Media.
- Dool, R. van den. (2016). *Anders georganiseerde sport. Buiten sportverenigingen om*. Utrecht: Mulier Instituut.

- Dool, R. van den (2017a). *Ontwikkeling sportdeelname naar leeftijd. Factsheet 2017/15*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Dool, R. van den. (2017b). *Ontwikkeling sportdeelname naar sporttakken. Factsheet 2017/14*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Dool, R. van den. (2017c). *Stappen op weg naar sport en/of bewegen. Factsheet 2017/13*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Dool, R. van den. (2017d). *Afstemmen vraag & aanbod voor sporten/bewegen. Factsheet 2017/12*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Gerritsen, H., Genderen, M. van (2017). *Lidmaatschappen NOC*NSF over 2016*. Arnhem: NOC*NSF.
- Ginneken, Z.J.M.S. van & Lucassen, J.M.H. (2017). *Evaluatie EVC-traject buurtsportcoaches*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Ginneken, Z.J.M.S. van, Lindert, C. van & Poel, H. van der. (2016). *Tabellenrapportage verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2016*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Gooskens, W. & Dool, R. van den (2017). *Sportdeelname en opleidingsniveau (factsheet)*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Hermens, N., Super, S. & Verkooijen, K.T. (2017). *Onderzoek jeugd, zorg en sport*. Wageningen: Wageningen Universiteit.
- Hoekman, R. & Maat, K. van der. (2017). *Monitor Lokaal Sportbeleid 2016: faciliteren, activeren en inspireren*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Hoogendoorn, M.P. & Hollander, E.L. de. (2016). *Belemmeringen en drijfveren voor sport en bewegen bij ondervertegenwoordigde groepen*. Bilthoven: RIVM.
- Jansma, A. & Hermens, N. (2016). *Positief Opgroeien in Drentse sportverenigingen. Onderzoek naar verbindingen tussen jeugdzorg- en welzijnsorganisaties en sportverenigingen in Drenthe*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Jong, M. de, Lindert, C. van & Poel, H. van der. (2013). *Voortgangsrapportage monitor Sport en Bewegen in de Buurt, 2013*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Karataş, A.R.S. (2017). *Van onderop organiseren. Interorganisationele samenwerking in een krachtwijk (proefschrift)*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Kenniscentrum Sport. (2017). *Branchestandaard Erkenning Verworven Competenties, EVC buurtsportcoaches*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Leenaars, K.E.F. (2017). *The Care Sport Connector in the Netherlands (proefschrift)*. Wageningen: Wageningen Universiteit.

- Leenaars, K.E.F. & Smit, E. (2017). *De buurtsportcoach en de verbinding tussen zorg, sport en bewegen*. Wageningen: Wageningen Universiteit.
- Lindert, C. van, Bol, P. van den, Reijgersberg, N., Cevaal, A., Dool, R. van den & Poel, H. van der. (2014a). *Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de buurt 2014*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Lindert, C. van, Dool, R. van den, Leijenhorst, M., Pulles, I. & Poel, H. van der (2014b). *Voorstudie effectmeting buurtsportcoaches 2014*. Utrecht: Mulier Instituut
- Lindert, C. van, Pulles, I. & Poel, H. van der. (2016). *Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt 2016*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Lindert, C. van, Brandsema, A., Scholten, V. & Poel, H. van der. (2017). *Evaluatie Buurtsportcoaches. De Brede impuls combinatiefuncties als werkend proces*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Lindert, C. van & Brandsema, A. (red.) (2017). *Bijlagenrapport; Werkwijze naar type buurtsportcoach. De buurtsportcoach als nieuwe professie*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Knaap, P. van der. (2001). Beleidsevaluatie en VBTB: een nieuwe aanpak voor de Rijksoverheid. *Openbare Uitgaven*, 33(6), 252-264.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2008). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2008*. Den Haag: Ministerie van BZK.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2009). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2009*. Den Haag: Ministerie van BZK.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2010a). *Gemeentefonds. Junicirculaire 2010*. Den Haag: Ministerie van BZK.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2010b). *Gemeentefonds. Septembercirculaire 2010*. Den Haag: Ministerie van BZK.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2011). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2011*. Den Haag: Ministerie van BZK.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2012). *Gemeentefonds. Junicirculaire 2012*. Den Haag: Ministerie van BZK.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2013). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2013*. Den Haag: Ministerie van BZK.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2014). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2014*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2015a). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2015*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2015b). *Gemeentefonds. Decembercirculaire 2015*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2016a). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2016*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2016b). *Gemeentefonds. Decembercirculaire 2016*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). (2017). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2017*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Financiën. (1999). *Nota Van Beleidsbegroting tot Beleidsverantwoording. Kamerstuk 1998-1999, 26573, nr.2*. 19 mei 1999. Den Haag: Ministerie van Financiën.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2007). *Bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen, sport en cultuur*. Den Haag: Ministeries van OCW en VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2011). *Programma sport en bewegen in de buurt (Aanbiedingsbrief)*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). (2015a). *Voortgangsbrief Sport*. 17 november 2015. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). (2015b). *Kamerbrief landelijke nota gezondheidsbeleid 2016-2019*. 4 december 2015. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). (2015c). *Kamerbrief over Gehandicaptensportbeleid*. 23 april 2015. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). (2016a). *Bestuurlijke afspraken SBB tot en met 2018 definitief*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). (2016b). *Kamerbrief Vervolg Nationaal Programma Preventie en Alles is Gezondheid....* 3 november 2016. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). (2016c). *Voortgangsbrief Sport november 2016*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Mulier Instituut. (2016a). *Landelijke enquête gemeenteambtenaren sport, buurtsportcoaches*. Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut. (2016b). *Peiling Verenigingspanel zomer 2016*. Utrecht: Mulier Instituut.

- Mulier Instituut. (2017a). *Lokale enquête buurtsportcoaches, uitgezet onder buurtsportcoaches werkzaam in 34 casegemeenten*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Mulier Instituut. (2017b). *Lokale enquête betrokken organisaties, uitgezet onder bij de buurtsportcoach betrokken organisaties in 34 casegemeenten*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Mulier Instituut. (2017c). *Peiling Verenigingspanel voorjaar 2017*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Mulier Instituut. (2017d). *Peiling Nationaal Sport Onderzoek voorjaar 2017*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Nieuwenhuis-Leijenhorst, M., Steenberg, J., Ooms, L. & Scholten, V. (2017). *Sportimpuls, meting 2017: verdiepingsonderzoek naar de lokale uitvoering en opbrengsten van de Sportimpuls-projecten*. Ede/Utrecht: Kennispraktijk/Mulier Instituut.
- NISB. (2013a). *Evaluatie Lerende Netwerken april 2013*. Ede: NISB.
- NISB. (2013b). *Evaluatie Lerende Netwerken september 2013*. Ede: NISB.
- NISB. (2014). *Evaluatie Lerende Netwerken maart 2014*. Ede: NISB.
- NISB. (2015). *Evaluatierapport Lerende Netwerken voorjaar 2015*. Ede: NISB.
- Ooms, L., Veenhof, C. & Leemrijse, C. (2015). *Evaluatie programma Effectief Actief*. Utrecht: NIVEL.
- Ooms, L., Scholten, V. & Van Lindert, C. (2017). *Borging Sportimpulsprojecten rondes 2012 en 2013*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Oosterveer, T. & Schönerberger, M. (2017). *Activerende leefstijlinterventies Amsterdam 2015-2016. Evaluatierapport januari 2017*. Amsterdam: GGD Amsterdam.
- Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt. (2012). *Sport & bewegen in de buurt. Brengt gezond leven dichterbij*. Den Haag: Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt.
- Pulles, I., Leijenhorst, M., Reijgersberg, N., Hilhorst, J. & Lindert, C. van. (2014). *Verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2014: verbreding en structurele samenwerking : verdiepingsonderzoek naar processen en ervaren opbrengsten van de inzet van buurtsportcoaches op lokaal niveau*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Pulles, I., Lindert, C. van & Poel, H. van der. (2015). *Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt 2015*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Ravenhorst, C. van (2017). *De buurtsportcoach als verbinder: wat verstaan buurtsportcoaches onder hun taak als verbinder en hoe komt dat in de praktijk tot uiting? (Stagerapport)*. Utrecht: Mulier Instituut.

- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). (2016). *SBIR Oproep, 3 oktober 2016. Sport en bewegen voor kwetsbare doelgroepen*. Den Haag: RVO.
- Roest, J. van der, Pulles, I., Lindert, C. van, Poel, H. van, Cevaal, A. & Ginneken, Z. van. (2016). *Landelijke enquête gemeentebambtenaren sport, buurtsportcoaches. Factsheet 2016/10*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Romijn, D., Kalmthout, J. van, Breedveld, K., & Lucassen, J.M.H. (2013). *VSK-monitor 2013. Voortgangsrapportage actieplan 'naar een veiliger sportklimaat'*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Romijn, D., Kalmthout, J. van & Breedveld, K. (2014). *VSK Monitor 2014. Voortgangsrapportage actieplan 'naar een veiliger sportklimaat'*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Romijn, D., Kalmthout, J. van, & Breedveld, K. (2015). *VSK monitor 2015. Voortgangsrapportage actieplan 'naar een veiliger sportklimaat'*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Romijn, D., Kalmthout, J. van & Breedveld, K. (2016). *VSK Monitor 2016. Voortgangsrapportage actieplan 'naar een veiliger sportklimaat'*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Romijn, D. & Kalmthout, J. van. (2017). *VSK Monitor 2017. Voortgangsrapportage actieplan 'naar een veiliger sportklimaat'*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Slot-Heijs, J.J., Lucassen, J.M.H. & Reijgersberg, N. (2017). *Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs 2017 - 1-meting*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Steenbergen, J., Boers, E. & Lovink, R. (2016). *Op weg naar een beroepsvereniging 'buurtsportcoaches'? Inventariserend onderzoek naar de haalbaarheid van een beroepsvereniging voor buurtsportcoaches*. Ede: Kennispraktijk.
- VSG (2017). *Behaalde resultaten en activiteiten - Kwaliteitsimpuls buurtsportcoaches 2014-2016*. Intern document. Den Haag: VSG.
- VSG, NOC*NSF & NISB. (2013). *Plan ondersteuning Sport en Bewegen in de Buurt 2013-2016*. Gezamenlijke notitie opdrachtnemers: VSG, NOC*NSF, NISB. Intern document. Den Haag: VSG.
- Wajer, S., Werfhorst, K.J. van de & Klaveren, S.M. van, (2016). *Samenvatting Monitor Brede Impuls Combinatiefuncties 2016 (over 2016). Rapportage 8-meting eerste tranche gemeenten, 7-meting tweede tranche gemeenten, 6-meting derde tranche gemeenten, 5-meting vierde tranche gemeenten, 4-meting vijfde tranche gemeenten, 3-meting zesde tranche gemeenten, 2-meting zevende tranche gemeenten, 1-meting achtste tranche gemeenten, 1-meting negende tranche gemeenten*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.
- Wajer, S., Heuvel, A. van den, Salomé, L. & Kirchner, L. (2017). *Samenvatting Monitor Brede Impuls Combinatiefuncties 2017 (over 2017)*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.
- Werkgroep flankerend beleid buurtsportcoaches. (2012). *'Aan de slag met de buurtsportcoach'*. Den Haag: Werkgroep flankerend beleid buurtsportcoaches.

ZonMw (2013a). *Managementrapport subsidieaanvragen Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht ronde 2013*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2013b). *Managementrapportage Sportimpuls subsidieaanvragen ronde 2013*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2014). *Factsheet Veranderingen Sportimpuls 2014*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2015a). *Managementrapport Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht, ronde 2014. April 2015*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2015b). *Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten 2014. Managementrapportage mei 2015*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2015c). *Sportimpuls 2014. Managementrapportage mei 2015*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2015d). *Sportimpuls 2012. Managementrapportage augustus 2015*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2016a). *Sportimpuls 2015. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2016b). *Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten 2015. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2016c). *Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht 2015. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2017a). *Sportimpuls 2016. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2017b). *Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten 2016. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2017c). *Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht 2016. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2017d). *Sportimpuls 2013. Managementrapportage augustus 2017*. Den Haag: ZonMw.

Internetsites

www.allesisgezondheid.nl
www.allesoversport.nl
www.back2basics.nl
www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/gezondheid-welzijn
www.convenantgezondgewicht.nl
www.eengezondnederland.nl
www.effectiefactief.nl/menukaart
www.gezondeschool.nl
www.gezondin.nu
www.ggd.amsterdam.nl
www.grenzeloos-actief.nl
www.jellow.nl
www.jongerenopgezondgewicht.nl
www.kennisbanksportenbewegen.nl
www.kenniscentrumsport.nl
www.loketgezondleven.nl
www.mulierinstituut.nl
www.nationaalkompas.nl/gezondheidsdeterminanten/leefstijl/lichamelijke-activiteit
www.netwerkinbeweging.nl/interventies
www.onderwijsincijfers.nl
www.rijksoverheid.nl
www.rvo.nl
www.sportengemeenten.nl
www.sportindebuurt.nl
www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/buurtscan-en-buurtactieplan/
www.sportinnovator.nl
www.sportplezier.nl
www.tweedekamer.nl
www.verwey-jonker.nl
www.vng.nl
www.volksgezondheidszorg.info/sport/kernindicatoren
www.volksgezondheidszorg.info/sport/sportopdekaart
www.wur.nl
www.zonmw.nl

Bijlagen

Bijlage 1. Toelichting beleidsprogramma's en activiteiten

In deze bijlage lichten we vijf programma's verder toe: het landelijke gezondheidsbeleid en Nationaal Programma Preventie, Veilig Sportklimaat, de aanpak Gezonde School en het programma Grenzeloos actief.

Gezondheidsbeleid

Het landelijke sport- en beweegbeleid, en daarmee het programma SBB, draagt bij aan het bredere gezondheidsbeleid van het kabinet, verwoord in de landelijke nota gezondheidsbeleid 2016-2019 (Ministerie van VWS, 2015b; Ministerie van VWS, 2016b). Doel van het gezondheidsbeleid is een vitaler en gezonder Nederland waarin iedereen naar vermogen mee kan doen. Meer specifiek zijn de doelen:

- de gezondheid van mensen bevorderen en chronische ziekten voorkomen door een integrale aanpak in de omgeving waarin mensen wonen, werken, leren en leven;
- preventie een prominente plaats geven in de gezondheidszorg;
- gezondheidsbescherming op peil houden en nieuwe bedreigingen het hoofd bieden;
- stabiliseren of terugbrengen van gezondheidsverschillen tussen laag- en hoogopgeleiden.

Het kabinet gaat ervan uit dat de meeste gezondheidswinst te behalen is met verbetering van de trends voor de speerpunten: roken, overmatig alcoholgebruik, (ernstig) overgewicht, bewegen, depressie en diabetes. De ambitie is om voor elk van deze speerpunten in 2030 een substantiële verbetering te realiseren ten opzichte van de trends zoals die zijn gerapporteerd in de Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) 2014 van het RIVM.¹¹³ Het kabinet blijft stevig inzetten op het stimuleren van een gezonde leefstijl. Daarbij staan een integrale aanpak via onderwijs, werk, wijk/omgeving en zorg centraal. Met het Nationaal Programma Preventie (NPP) 'Alles is gezondheid' (2014-2016)¹¹⁴ dat is verlengd met vijf jaar tot en met 2021 (Ministerie van VWS, 2016b)¹¹⁵, wordt een impuls gegeven aan een gezonde leefstijl. Net als het programma SBB heeft het NPP ook als doel om het maken van gezonde keuzes voor mensen gemakkelijker te maken.

Het kabinet dicht gemeenten een belangrijke taak toe om de gezondheid van hun bevolking te bevorderen. Via landelijke programma's als het Nationaal Programma Preventie, Gezond in de Stad (GIDS)¹¹⁶, Jongeren Op Gezond Gewicht, Sport en Bewegen in de Buurt, Grenzeloos Actief, Veilig Sportklimaat en Sportblessurepreventie ondersteunt het kabinet gemeenten hierbij.

ZonMw draagt zorg voor het monitoren en evalueren van het NPP 'Alles is gezondheid' en heeft daarvoor het RIVM ingeschakeld. Daarvoor is een set van circa 30 indicatoren ontwikkeld, met een evenwichtige verdeling over de verschillende settings (school, werk, wijk, zorg, gezondheidsbescherming). De

¹¹³ Zie <http://www.eengezondernederland.nl/>.

¹¹⁴ Zie <http://www.allesisgezondheid.nl/>.

¹¹⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2016/11/03/kamerbrief-over-vervolg-nationaal-programma-preventie-en-alles-is-gezondheid/kamerbrief-over-vervolg-nationaal-programma-preventie-en-alles-is-gezondheid.pdf>.

¹¹⁶ <http://www.gezondin.nu/>.

resultaten van de eerste twee jaar van het programma zijn gepubliceerd op de website van ‘Alles is Gezondheid’¹¹⁷ (zie ook Ministerie van VWS, 2016a). Hieruit valt onder andere op te maken dat in december 2016 in totaal 1.825 unieke maatschappelijke organisaties zich inzetten voor de uitvoering van 309 *pledges* (toezeggingen) die zijn verbonden aan de doelstellingen van het programma. Met name *pledges* op het gebied van sport en bewegen (120) en gezonde voeding (86) zijn ondertekend. De meeste *pledges* vallen binnen de domeinen zorg en wijk. Van de betrokkenen geeft het merendeel aan met de uitvoering van activiteiten op koers te liggen. Verder telt Nederland nu 164 GIDS-gemeenten die bezig zijn om op lokaal niveau gezondheidsachterstanden terug te dringen. De meerderheid heeft een plan van aanpak voor de integrale aanpak van de gezondheidsachterstanden (85%) en voerde een wijkscan uit om inzicht te krijgen in de lokale gezondheidssituatie (68%).

Veilig sportklimaat

In het voorjaar van 2011 lanceerde minister Schippers het actieplan ‘Naar een veiliger sportklimaat’ (VSK). Het programma maakte deel uit van het streven van het kabinet-Rutte I om Nederland veiliger te maken. Het programma is eenmalig verlengd tot en met 2018. Het actieplan wordt uitgevoerd door NOC*NSF in samenwerking met de KNVB, de KNHB en de overige sportbonden. Met het programma is, tot en met 2016, 39 miljoen euro gemoeid.¹¹⁸

Het doel van het actieplan is het tegengaan van geweld en intimidatie op en rond de sportvelden en het creëren van een veilig sportklimaat waarin iedereen met plezier kan sporten. Het actieplan bestaat op hoofdlijnen uit maatregelen gericht op:

- Excessen;
- Lokaal veiligheidsbeleid;
- Tuchtrect;
- Gedragsregels;
- Spelregels;
- Vrijwilligers (scheidsrechters, sportbestuurders, trainers en coaches).

¹¹⁷ Zie <http://www.allesisgezondheid.nl/monitoring>.

¹¹⁸ Het Mulier Instituut rapporteert jaarlijks over de voortgang van het VSK-programma. De eerste monitor kwam uit in 2013 (Romijn, Van Kalmthout, Breedveld & Lucassen, 2013), de tweede in 2014 (Romijn, Van Kalmthout & Breedveld, 2014), de derde in 2015 (Romijn, Van Kalmthout & Breedveld, 2015), de vierde in 2016 (Romijn, Van Kalmthout & Breedveld, 2016) en de vijfde in 2017 (Romijn & Van Kalmthout, 2017).

Voor de uitvoering van de werkzaamheden zijn negen inhoudelijke deelprogramma's te onderscheiden.

- Bewustwording en communicatie;
- Verenigingen en bestuurders;
- Trainers, coaches en begeleiders;
- Scheidsrechters/officials;
- Effectief tuchtrecht;
- Aanpak excessen;
- Ouders (sinds 2014);
- Ketenaanpak (sinds 2014);
- Diversiteit (sinds 2017).

In de uitvoering is niet direct een link tussen het VSK-programma en het programma SBB. Het VSK-programma wordt vanuit NOC*NSF en de sportbonden verspreid. De activiteiten en ontwikkelde producten zijn vooral gericht op de 'werkers' in de sport, zoals trainers, coaches, scheidsrechters en bestuurders. Het programma SBB grijpt daarentegen rechtstreeks in op de buurt en spreekt lokale sportorganisaties en overige organisaties uit diverse maatschappelijke sectoren aan. In het deelprogramma 'Ketenaanpak' van VSK wordt dit ook meer gestimuleerd. Doel van VSK is dat de eerder genoemde 'werkers' in de sport op en rond de velden en bij verenigingen bijdragen aan het optimaliseren van een veilig sportklimaat. Een veilig sportklimaat biedt mogelijkheden of is een randvoorwaarde om mensen uit de buurt bij de vereniging te betrekken. Zonder veilig sportklimaat zal het voor verenigingen lastig zijn om nieuwe doelgroepen aan te trekken. Buurtsportcoaches kunnen uiteraard wel een rol spelen bij het aantrekken van nieuwe leden bij verenigingen. Het is echter niet bekend in hoeverre buurtsportcoaches ook actief zijn of betrokken zijn bij sportverenigingen met een zwak veilig sportklimaat, of zij daar ook werken aan het verbeteren daarvan en of een veilig sportklimaat daadwerkelijk bijdraagt aan het aantrekken van bijvoorbeeld moeilijk bereikbare doelgroepen. Een keurmerk daarvoor bestaat immers niet. In het VSK-programma hebben buurtsportcoaches tot nu toe geen specifieke rol toebedeeld gekregen, om bijvoorbeeld 'werkers' in de sport te ondersteunen bij het verbeteren van het pedagogisch klimaat. In het evaluatieonderzoek naar buurtsportcoaches van Mulier Instituut en sportkunde-opleidingen (Van Lindert et al., 2017) hebben slechts enkele buurtsportcoaches in interviews een verwijzing naar dit programma gemaakt. Kanttekening is dat niet specifiek is gevraagd naar een eventuele verbinding met VSK.

In de kamerbrief van november 2016 stelt Minister Schippers dat ze voor de resterende jaren 2017 en 2018 de aandacht voor voetbal intensificeert. Hierbij ligt de nadruk op die verenigingen waar zich incidenten voordoen en het sportklimaat als onveilig wordt ervaren, zogenaamde risicoverenigingen. Met name de rol als financier van de vereniging zorgt er volgens de programmaleiding soms voor dat de gemeente de vereniging beter kent dan de sportbond. Er wordt een netwerk opgezet voor de G4 (de vier grootste gemeenten in Nederland) om op dit gebied kennis te delen en ook gemeenten kunnen producten als sportief besturen en de verenigingsbox eenvoudig aanschaffen. Mogelijk dat door de rol van de gemeente bij VSK ook een verbinding met het programma SBB (buurtsportcoach, Sportimpuls) tot stand komt.

Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG)

De stichting Jongeren Op Gezond Gewicht is opgericht om een deel van de werkzaamheden van het Convenant Gezond Gewicht voort te zetten. De stichting heeft als doelstelling om te werken aan een gezonde omgeving met structureel aandacht voor gezonde leefstijl voor ten minste één miljoen

kinderen en jongeren in 2020 én een stijging van het aantal kinderen en Jongeren Op Gezond Gewicht in 75 JOGG-gemeenten. Jongeren Op Gezond Gewicht werkt hierin nauw samen met gemeenten, bedrijven en diverse maatschappelijke organisaties. Net als in 2016 zet Jongeren Op Gezond Gewicht in op drie programma's: de JOGG-aanpak, Gezonde Omgeving en Communicatie en Marketing. Als onderdeel van het marketingbeleid worden de themacampagnes 'DrinkWater', 'Gratis Bewegen, gewoon doen!' en 'Groente... zet je tanden erin!' ingezet.

Over 2016 is door het Mulier Instituut de tweede monitor opgesteld (Collard, Scholten, Reijgersberg & Breedveld, 2017). Hieruit kwam naar voren dat eind 2016 116 gemeenten actief waren met de lokale JOGG-aanpak (eind 2015: 91 en eind 2014: 75). Sinds juli 2017 zijn dit inmiddels 122 gemeenten, zie kaart B1.1 (peildatum juli 2017).

Kaart B1.1 JOGG gemeenten in Nederland per 1 juli 2017

Bron: JOGG, bewerking: RIVM, www.volksgezondheidszorg.info/sport/sportopdekaart.

Het totale bereik van Jongeren op Gezond Gewicht komt eind 2016 naar schatting neer op 832.000 kinderen (eind 2015: 776.000). Het streefdoel is om één miljoen kinderen te bereiken in 2020. Conform de doelstelling was Jongeren op Gezond Gewicht in 2016 vooral actief in gebieden waar de wijkbeleving

onvoldoende/zwak is. Binnen het project Team:Fit waren eind 2016 992 verenigingen actief. Binnen die verenigingen waren eind 2016 naar verwachting zo'n 180.000 jeugdleden actief. In totaal participeert nu 4 procent van de Nederlandse sportverenigingen aan Team:Fit. 57 procent van de betrokken sportverenigingen is gesitueerd in een JOGG-gemeente. Van de JOGG-gemeenten is 80 procent aan de slag met de themacampagne 'DrinkWater', 41 procent met het thema 'Gratis Bewegen, gewoon doen!' en 11 procent met het in 2016 gestarte thema 'Groente... zet je tanden erin!'.

Jongeren Op Gezond Gewicht stimuleert JOGG-gemeenten om de Gezonde School-aanpak in te zetten (zie ook volgende paragraaf). Scholen kunnen een vignet Gezonde School behalen als waardering voor een structureel en integraal beleid gericht op gezondheidsbevordering voor leerlingen. In 2016 hebben 479 scholen in JOGG-gemeenten een Vignet Gezonde School (in 2015: 166). Het aantal scholen met een Vignet is ten opzichte van 2015 sterk gegroeid. In totaal hebben in Nederland 924 scholen een Vignet Gezonde School. In JOGG-gemeenten ligt het aandeel scholen met een vignet een fractie hoger dan daarbuiten (resp. 11% en 10%).

Vanuit het programma SBB wordt niet gevolgd in hoeverre buurtsportcoaches betrokken zijn bij activiteiten vanuit JOGG. Wel is de indruk dat buurtsportcoaches in de lokale praktijk met JOGG te maken hebben, of omdat ze zelf JOGG-regisseur zijn of aansluiten bij activiteiten vanuit de JOGG-aanpak. In het evaluatieonderzoek naar buurtsportcoaches van Mulier Instituut en sportkunde-opleidingen (Van Lindert et al., 2017) heeft 9 procent van de geïnterviewde buurtsportcoaches (n=294) één of meer keer het woord JOGG tijdens de interviews gebruikt. Omdat niet specifiek is doorgevraagd over de relatie tussen hun werk en dat van JOGG, is niet helder of het hier om een onderschatting gaat van het aantal buurtsportcoaches dat in de praktijk met JOGG te maken heeft. Een nadere analyse van wat deze relatie betekent is niet gemaakt. Tevens bestaat de indruk dat veel aanvragen voor de Sportimpuls KSG afkomstig zijn uit JOGG-gemeenten.

De Gezonde School

De Onderwijsagenda Sport, Bewegen en een Gezonde Leefstijl (SBGL) is uitgevoerd in samenwerking tussen de drie onderwijsraden (PO-Raad, VO-raad en MBO Raad) en liep van 2012 tot en met 2016. De onderwijsraden stimuleerden schoolbesturen en directies om werk te maken van een gezonde leeromgeving voor leerlingen en studenten, waarmee het programma bijdroeg aan het stimuleren van de Gezonde School¹¹⁹. Na afloop van de programmaperiode is SBGL overgegaan in de Gezonde School. Het huidige programma Gezonde School loopt van 2017 tot 2020¹²⁰.

Gezonde School is een samenwerkingsverband waaronder zo'n veertig landelijke organisaties gezondheidsbevordering stimuleren in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. In het programma Gezonde School 2017-2020 gaat speciale aandacht uit naar scholen met kinderen en jongeren die meer dan anderen het risico lopen op het ontwikkelen van een ongezonde leefstijl. Voor de komende periode betekent dit dat vooral ingezet zal worden op het bereiken van

¹¹⁹<https://www.gezondeschool.nl/>.

¹²⁰<https://www.gezondeschool.nl/sites/default/files/Samenvatting%20programmoplan%20Gezonde%20School%202017-2020.pdf>.

kinderen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status en het bereiken van kinderen uit het speciaal (basis- en voortgezet) onderwijs.

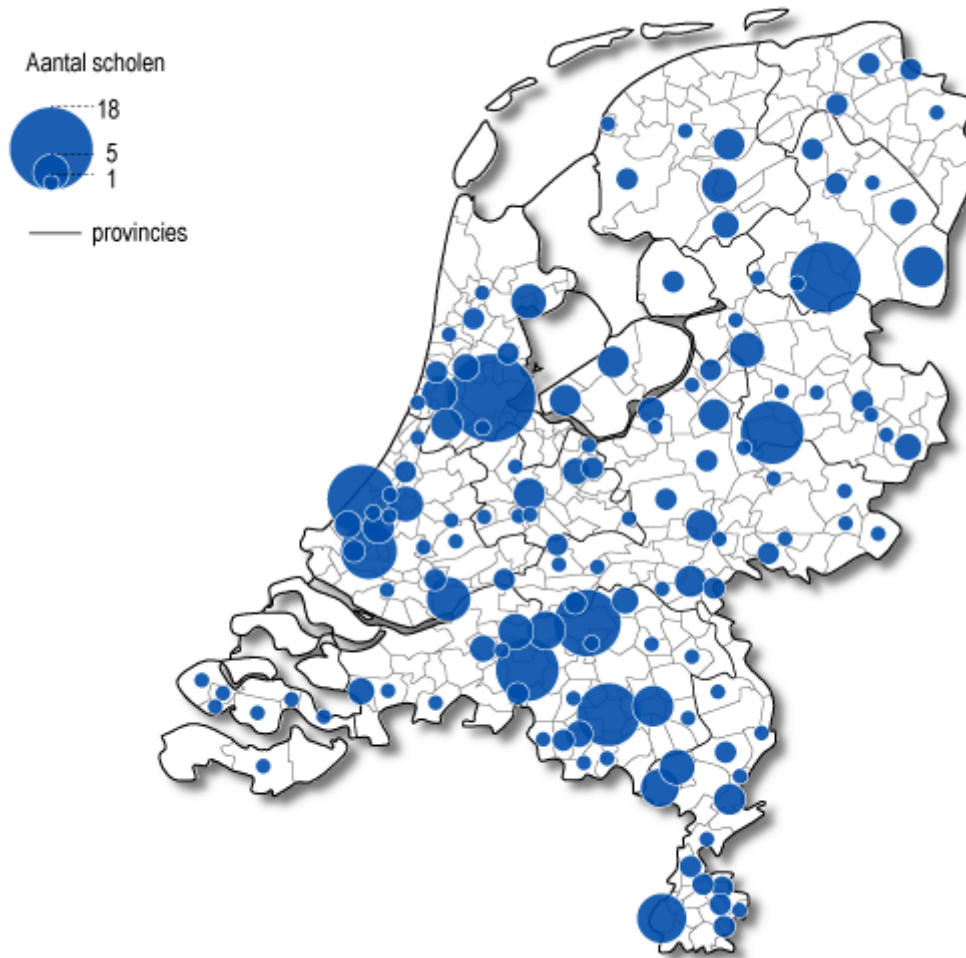
Voor de projectperiode 2017-2020 wordt stevig voortgebouwd op de ervaringen die zijn opgedaan bij de Onderwijsagenda Sport, Bewegen en een Gezonde leefstijl 2012-2016 en zal de uitvoering worden vormgegeven in de volgende zeven programmalijnen:

- Ondersteuning van scholen;
- Deskundigheidsbevordering;
- Onderhoud en doorontwikkeling aanpak Gezonde School;
- Het vignet Gezonde School;
- Communicatie over projecten en het programma Gezonde School;
- Samenhang;
- Monitoring en evaluatie.

Scholen die structureel willen werken aan de bevordering van de gezondheid van hun leerlingen kunnen hierbij ondersteuning krijgen. Als waardering voor een structureel en integraal beleid kunnen scholen een 'Vignet Gezonde School' behalen. Na het behalen van minimaal één themacertificaat mag een school zich gedurende drie jaar een Gezonde School noemen. RIVM Centrum Gezond Leven monitort de voortgang van Gezonde School. Op 1 augustus 2017 hebben 954 basisscholen een Vignet Gezonde School (zie kaart B1.2). Op diezelfde datum bezitten 210 middelbare scholen en 86 mbo-scholen een vignet (zie kaart B1.3). Bewegen en sport is een van de acht thema's waarvoor certificaten behaald kunnen worden en is ook het thema waarvoor per schooltype de meeste certificaten werden uitgereikt¹²¹. Gezonde Schoolpleinen, die zich bevinden in een uitdagende, groene en rookvrije omgeving, komen eind 2016 70 keer voor¹⁰⁶(AIG/monitoring).

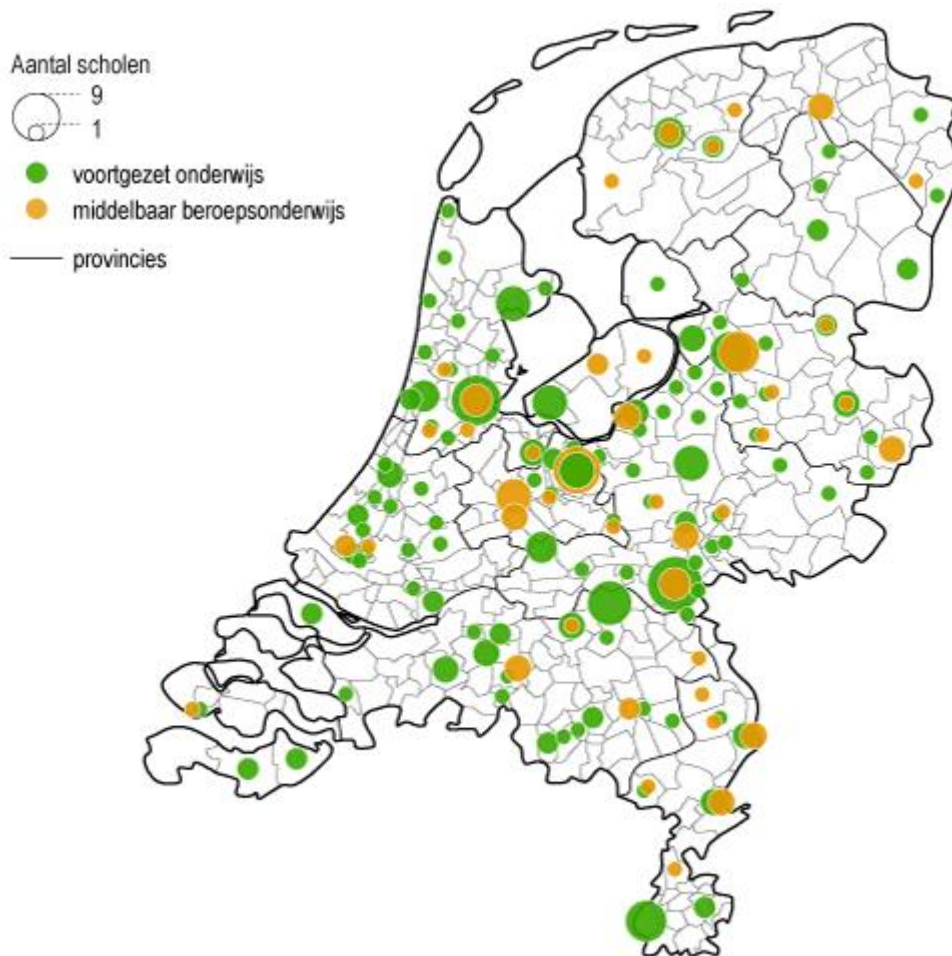
¹²¹ <http://www.allesisgezondheid.nl/monitoring>.

Kaart B1.2 Vignet Gezonde School primair onderwijs per 1 augustus 2017

Bron: GGD GHOR Nederland, bewerking RIVM, www.volksgezondheidzorg.info/sport/sportopdekaart.

Kaart B1.3 Vignet Gezonde School voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs per 1 augustus 2017

Bron: GGD GHOR Nederland, bewerking RIVM, www.volksgezondheidszorg.info/sport/sportopdekaart.

Gezonde School is een samenwerkingsverband en zoekt de verbinding met andere programma's en projecten die werken op het snijvlak van gezondheid en onderwijs zoals Jongeren Op Gezond Gewicht en de buurtsportcoaches. Momenteel wordt niet gemonitord in hoeverre buurtsportcoaches of JOGG-regisseurs betrokken zijn bij activiteiten rondom de Gezonde School-aanpak. Ongeveer 5 procent van de buurtsportcoaches die zijn geïnterviewd voor het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches van Mulier Instituut en sportkunde-opleidingen noemt de term 'Gezonde school' één of meer keren tijdens de interviews. Naar de verbinding van buurtsportcoaches met de Gezonde School-aanpak is echter niet specifiek gevraagd.

Grenzeloos actief

Met het programma Grenzeloos actief (2015-2018) wordt uitvoering gegeven aan het gehandicaptensportbeleid van de Rijksoverheid. Het programma met de titel *Grenzeloos actief, maakt sporten en bewegen voor iedereen met een beperking mogelijk*, heeft tot doel dat na 2018 mensen met een beperking die willen sporten of bewegen passend en toegankelijk aanbod in de buurt kunnen vinden (Ministerie van VWS, 2015c).¹²² Informatie over verbinding tussen het programma SBB en Grenzeloos actief is aangeleverd door VSG en NOC*NSF (september 2017).

Grenzeloos actief krijgt uitvoering op landelijk, regionaal en gemeentelijk niveau en bestaat uit vier pijlers: (1) regionale samenwerkingsverbanden, (2) kennisontwikkeling en -verspreiding, (3) verbinding met het programma Sport en Bewegen in de Buurt en (4) ontwikkelen en versterken van sport- en beweegaanbod (Van den Berg, 2017). Door in te zetten op regionale structuur kan een duidelijke match ontstaan tussen de vraag naar sport- en beweegactiviteiten en het beschikbare aanbod voor mensen met een beperking. Van een match is sprake als mensen met een beperking dicht bij huis kunnen sporten en bewegen. Het doel is een landelijk dekkende structuur van regionale samenwerkingsverbanden dat in 2019 zelfstandig kan worden gecontinueerd. Binnen het programma Sport en Bewegen in de Buurt is het doel dat de aandacht voor mensen met een beperking toeneemt, door bijvoorbeeld specifieker in te zetten op het sporten en bewegen van mensen met een beperking via de Sportimpuls en de inzet van buurtsportcoaches.

In lijn met Grenzeloos actief wordt vanuit de ondersteuningsorganisatie van SBB meer ingezet op de doelgroep mensen met een handicap. Zo worden erkende interventies, gericht op of geschikt voor mensen met een beperking, beter onder de aandacht gebracht bij de aanvragers van de Sportimpuls. Ook kennis van de lokale Sportimpulsadviseurs over gehandicaptensport wordt versterkt zodat kansrijke initiatieven beter worden ondersteund. In de verschillende bijeenkomsten en communicatieproducten van het programma SBB is voor mensen met een beperking extra aandacht gekomen. Daarnaast informeren en stimuleren de partners gemeenten om al dan niet gezamenlijk buurtsportcoaches in te zetten ten behoeve van gehandicaptensport. Vanuit de Kwaliteitsimpuls, waarin VSG en Kenniscentrum Sport samenwerken (zie hoofdstuk 2) is een beroepsprofiel ontwikkeld voor buurtsportcoaches die zich inzetten voor mensen met een handicap.¹²³ Hiermee is ingespeeld op de behoefte van buurtsportcoaches aan meer kennis over deze doelgroep.

Via NOC*NSF kunnen sport- en beweegaanbieders een stimuleringsbudget¹²⁴ van Grenzeloos actief aanvragen om voor mensen met een beperking sport- en beweegaanbod te versterken, de doelgroep te bereiken en sportdeelname van mensen met een beperking te bevorderen. Instemming van een regiocoach/provinciale consulent en/of contactpersoon van een sportbond is een voorwaarde voor het aanvragen van het budget. Per organisatie kan maximaal € 950,- worden aangevraagd. In totaal zijn 151 aanvragen toegekend (peildatum september 2017; NOC*NSF). Om aanvragers te stimuleren is een gerichte promotiecampagne opgezet¹²⁵. Het aantal aanvragen voor sporters met een motorische,

¹²² Zie <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/sport-en-bewegen/documenten/kamerstukken/2015/04/23/kamerbrief-over-gehandicaptensportbeleid>

¹²³ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/profielen-en-competenties/>.

¹²⁴ <https://fd7.formdesk.com/noc-nsf/Stimuleringsbudget>.

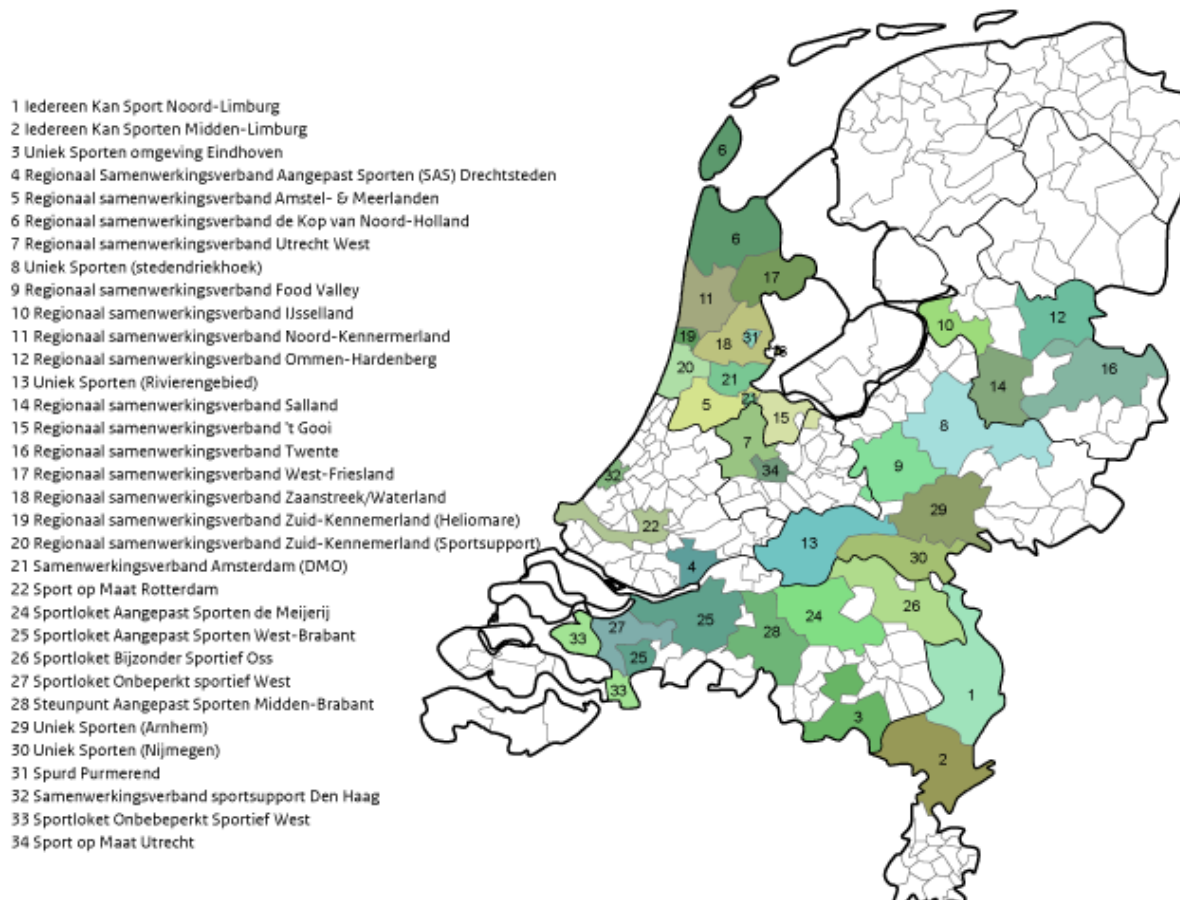
¹²⁵ <http://grenzeloos-actief.nl/media/1052/flyer-stimuleringsbudget-digitale-versie-gs-v1-hr.pdf>

auditieve en visuele beperking blijft achter ten opzichte van het aantal aanvragen voor sporters met een verstandelijke beperking. Het stimuleringsbudget wordt vooral aangevraagd voor het opzetten van nieuw sport- en beweegaanbod (NOC*NSF, september 2017).

Volgens de rapportage Kennispijler Grenzeloos actief is in het kader van het programma kennis verzameld en verspreid via onder andere websites, factsheets, stappenplannen en bijeenkomsten (Van den Berg, 2017). Ook worden onderzoeken uitgevoerd om nieuwe kennis te genereren. Voor kennisdeling is samenwerking met verschillende partners en organisaties van belang, vandaar dat hier ook op wordt ingezet. In juni 2017 waren er 34 regionale samenwerkingsverbanden aangepast sporten. Deze lokaliseren zich voornamelijk in Noord-Holland, Noord-Brabant en Gelderland, zie kaart B1.4.

Kaart B1.4 Samenwerkingsverbanden Aangepast sporten 2017 (peildatum juni 2017)

Bron: NOC*NSF, bewerking RIVM, www.volksgezondheidszorg.info/sport/sportopdekaart.

Partners van Grenzeloos Actief schreven samen met het programma Sport en Bewegen in de Buurt een magazine met goede voorbeelden over het lokaal en regionaal samenbrengen van de vraag naar gehandicaptensport en het aanbod (Dijkhuis et al., 2016)¹²⁶. In het komende magazine (kwetsbare doelgroepen) wordt aandacht besteed aan sport en bewegen in relatie tot mensen met een beperking.

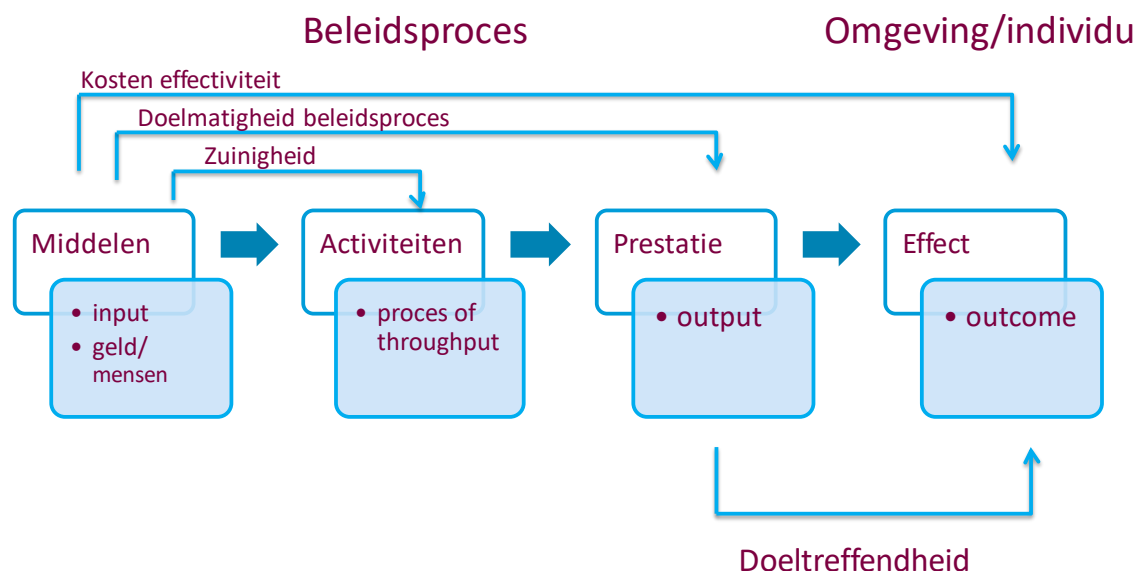
¹²⁶ https://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Grenzeloos_actief_magazine_LR.pdf.

In hoofdstuk 2 (Buurtsportcoach) en hoofdstuk 3 (Sportimpuls) is vermeld in hoeverre buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten zich richten op de doelgroep van mensen met een beperking.

Bijlage 2. Toelichting MAPE-model

Figuur B2.1 MAPE/VBTB model

Bij *input* gaat het om de *middelen* die nodig zijn voor het starten en uitvoeren van een proces of beleid, in dit geval het programma SBB en de verschillende onderdelen daarvan. Te denken valt aan de rijksbijdrage en inzet van menskracht ten behoeve van de landelijke ondersteuning van het programma SBB. In dit geval gaat het ook om het aantal gerealiseerde fte buurtsportcoaches op landelijk niveau dat als input dient voor het opzetten van lokale activiteiten.

Bij *proces of throughput* gaat het om de *activiteiten* die met de inzet van de middelen worden uitgevoerd om bepaalde prestaties te bereiken. Denk hierbij aan de activiteiten van het landelijke ondersteuningsteam om ervoor te zorgen dat lokale partijen optimaal gebruikmaken van de regelingen Buurtsportcoach en Sportimpuls. Op lokaal niveau gaat het om activiteiten die buurtsportcoaches uitvoeren om lokaal gestelde doelen te behalen, zoals het (laten) organiseren van sportactiviteiten of het aangaan van gesprekken met organisaties om hen aan elkaar te verbinden. Bij *proces* gaat het om de wijze waarop dat gebeurt (denk aan de manier waarop buurtsportcoaches lokaal worden aangesteld, de besluitvorming daarover, de samenwerking en tevredenheid daarover).

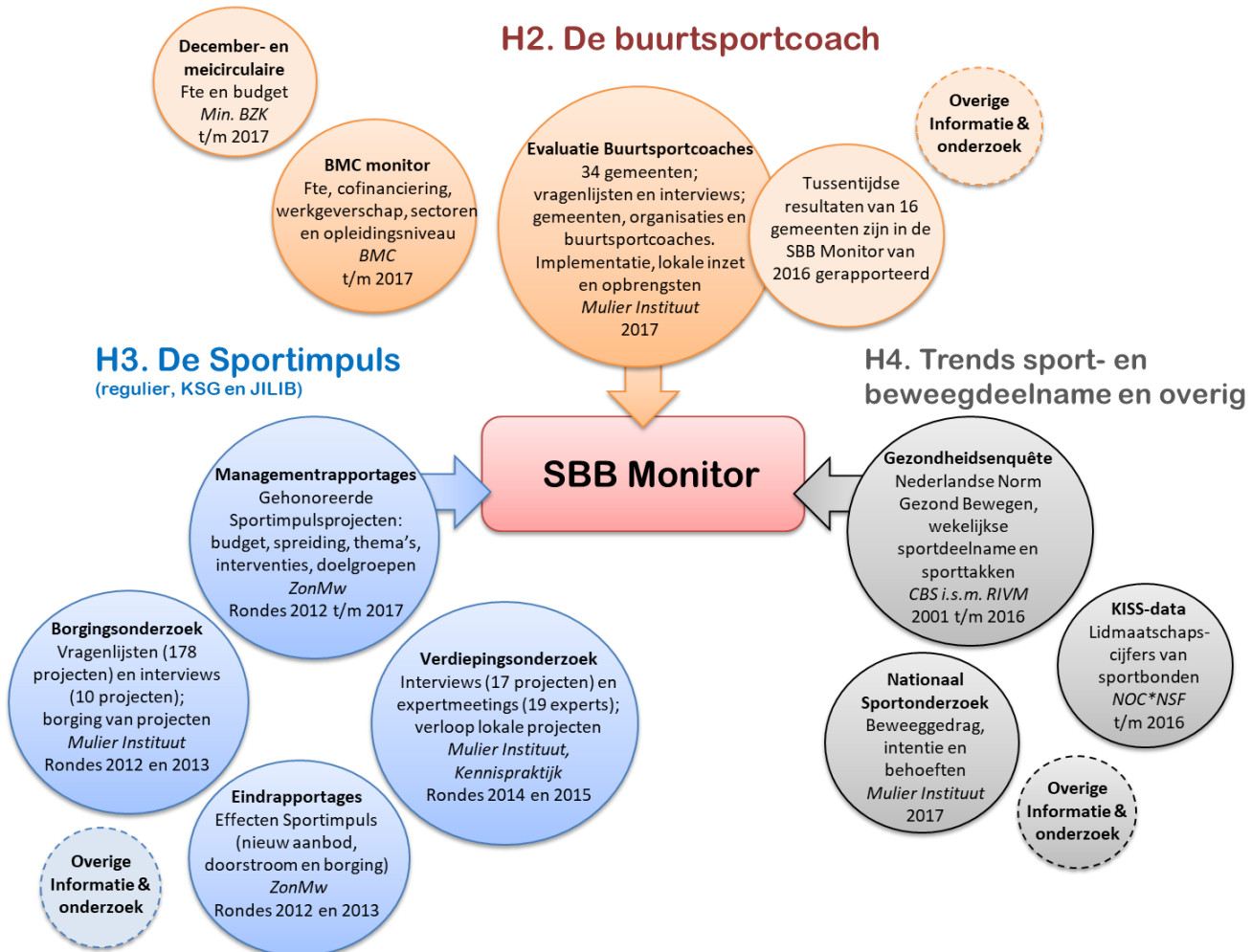
Bij *output* gaat het om de *prestaties* of producten en diensten die rechtstreeks het gevolg zijn van een activiteit. Te denken valt aan indicatoren als bereik, mate, hoeveelheid, et cetera (zoals het aantal geslaagde lokale verbindingen of de vergroting van het lokale sportaanbod). Prestaties worden geleverd om bepaalde effecten teweeg te brengen.

Bij *outcome* gaat het om deze *effecten* of gevolgen van de geleverde prestaties. Het doel is om veranderingen bij bepaalde doelgroepen, in de samenleving of in een bepaald beleidsveld, teweeg te brengen. Bij het programma SBB wil het kabinet een bijdrage leveren aan de lokale verantwoordelijkheid om een passend sport- en beweegaanbod te realiseren, zodat meer mensen kunnen sporten en bewegen. Het kabinet hoopt dat zij dit ook daadwerkelijk (gaan) doen. Het is echter lastig (gebleken) om een causaal verband te leggen tussen de inzet van buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten enerzijds en veranderingen in de (georganiseerde) sport- en beweegdeelname van burgers anderzijds (zie ook Voorstudie effectmeting buurtsportcoaches 2014, Van Lindert, Van den Dool, Leijenhorst, Pulles & Van der Poel, 2014b). Lokaal spelen immers vele andere projecten en externe

factoren een (versturende) rol. Goed om te realiseren is dat het programma SBB uitgaat van lokaal maatwerk en lokale verantwoordelijkheid. Dit betekent dat de effecten ook op lokaal niveau moeten worden gezien. Of en welke effecten lokaal worden bereikt of ervaren, hangt af van de doelen die aan lokale Sportimpulsprojecten of de lokale inzet van buurtsportcoaches zijn gekoppeld.

Bijlage 3. Overzicht van gebruikte bronnen

Figuur B3.1 Overzicht van de gebruikte bronnen naar hoofdstuk

Bijlage 4. Resultaten landelijke programmaondersteuning

In deze bijlage komt aan de orde hoe partijen samenwerken in het kader van de landelijke (integrale) ondersteuning van het programma SBB en welke instrumenten daarvoor worden ingezet.

Doel en werkwijze programmaondersteuning

Op bestuurlijk niveau heeft het ministerie van VWS over de doelen en uitvoering van het programma SBB afspraken gemaakt met de bestuurlijke partners, VNG, NOC*NSF, VNO-NCW en MKB-Nederland (bestuurlijke afspraken, Ministerie van VWS, 2016a). Specifieke afspraken over de realisatie van buurtsportcoaches zijn opgenomen in een addendum voor de Bic¹²⁷. Ook voor de Sportimpuls is een addendum¹²⁸ opgesteld.

Afspraken bestuurlijk niveau

Het ministerie van VWS fungeert, namens de Rijksoverheid, als opdrachtgever voor de uitvoering van het programma SBB en stelt daarvoor een rijksbijdrage ter beschikking:

- Voor het realiseren van buurtsportcoaches;
- Voor de Sportimpuls;
- Aan NOC*NSF voor het realiseren van het actieplan ‘Naar een veiliger sportklimaat’;
- Voor de financiering van de basis voor kennisinfrastructuur (voor o.a. ontwikkeling landelijke database voor sport- en beweeginterventies en voor de verbinding van relevante kennis bij kennis- en onderzoeksinstituten over sport en bewegen en maatschappelijke thema’s met de uitvoering van het programma);
- Voor een buurtscan die gemeenten kunnen inzetten;
- Voor de landelijke en lokale ondersteuning door NOC*NSF, VSG, Kenniscentrum Sport en ZonMw (zie kopje *afspraken ondersteuning*);
- Voor de jaarlijkse monitoring van het programma SBB door het Mulier Instituut;
- Voor de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland om te experimenteren met projecten gericht op kwetsbare doelgroepen.

De VNG stimuleert namens de gemeenten:

- Gemeenten om een sport- en beweegbeleid te ontwikkelen waarmee vanuit de sport een koppeling wordt gemaakt met andere beleidsterreinen of doelstellingen;
- Dat gemeenten in kaart brengen waar kansen liggen om deze integrale beleidsvorming op te pakken;
- Dat gemeenten op basis van bovenstaande ook de samenwerking zoeken met sport en beweegaanbieders. Hierbij wordt in de uitvoering ook aansluiting gezocht met de Sportimpuls (zie inzet NOC*NSF);
- Dat gemeenten, daar waar gewenst, gebruikmaken van de buurtscan die door VWS ter beschikking wordt gesteld;

¹²⁷<https://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Addendum%20op%20Bestuurlijke%20afspraken%20Impuls%20Bredede%20scholen,%20sport%20en%20cultuur%20tot%20en%20met%202018.pdf>.

¹²⁸<https://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Addendum%20Bestuurlijke%20Afspraken%20SBB%20Sportimpuls%20tm%202018.pdf>.

- Gemeenten om, indien gewenst, ook gebruik te maken van de uitgebreide en bredere inzet van de combinatiefuncties zoals verwoord in het addendum op bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen, sport en cultuur.

NOC*NSF speelt namens de sport in brede zin een belangrijke rol bij het realiseren van sport- en beweegaanbod. NOC*NSF heeft een adviserende rol bij het vaststellen van de kaders en het opstellen van de criteria voor de Sportimpuls en is daarnaast verantwoordelijk voor de ondersteuning aan lokale sport- en beweegaanbieders ten aanzien van de Sportimpuls (zie verder onder kopje afspraken ondersteuning).

NOC*NSF zorgt er verder voor dat:

- Vanuit de sport een bijdrage wordt geleverd aan de kwaliteitsontwikkeling van de buurtsportcoaches;
- De voor haar beschikbare lokale informatie over sportparticipatie (KISS-gegevens) ter beschikking wordt gesteld aan lokale sport- en beweegaanbieders;
- Er een koppeling is met de sportagenda 2017+.

VNO-NCW en MKB-Nederland:

- Identificeren en informeren van de relevante branches en regionale verenigingen van VNO-NCW en MKB-Nederland over dit programma;
- Verkennen waar zij kunnen fungeren als bruggenbouwer door VWS, gemeenten en de sport gericht in contact te brengen met die delen van het aangesloten bedrijfsleven waar sport en bewegen tot de kern van de bedrijfsactiviteiten behoort;
- Organiseren van bedrijfssport via het loket Sport & Zaken;
- Informeren van bedrijven over succesvolle voorbeelden van bedrijfssport via het loket Sport & Zaken.

Afspraken ondersteuning

De ondersteunende partijen van het uitvoeringsprogramma zijn NOC*NSF, Kenniscentrum Sport, VSG en ZonMw. Doel van de ondersteuning is om partijen zodanig te faciliteren dat de doelstellingen van het programma worden behaald. De partijen hebben in de bestuurlijke afspraken (Ministerie van VWS, 2016a) voor het programma SBB nadere afspraken gemaakt over welke ondersteuning nodig is, wie daarbij verantwoordelijk is, en over de financiering. De partners ontvangen daarvoor subsidie van het ministerie van VWS.

- NOC*NSF is primair verantwoordelijk om (lokale) sport- en beweegaanbieders, sectoren en andere partijen te stimuleren verbindingen te leggen en te ondersteunen. NOC*NSF, de sportbonden en andere landelijke vertegenwoordigers van sport- en beweegaanbieders hebben een adviserende rol bij het vaststellen van de kaders en het opstellen van de criteria voor de Sportimpuls (inclusief KSG en JILIB). NOC*NSF is ook verantwoordelijk voor de ondersteuning aan lokale sport- en beweegaanbieders ten aanzien van de Sportimpuls.
- Kenniscentrum Sport draagt als kennisinstituut bij aan de ondersteuning. Hiertoe onderhoudt zij onder andere een databank met interventies en realiseert kwaliteitsbeoordelingen van interventies. Kenniscentrum Sport ondersteunt daarnaast door het aandragen en ontwikkelen van instrumenten, scholing in het gebruik van deze instrumenten en het aandragen en ontwikkelen van modellen die lokaal kunnen worden toegepast. Kenniscentrum Sport geeft advies vanuit haar rol als kennisinstituut over de kaders en criteria van de Sportimpuls.

- VSG is primair verantwoordelijk om gemeenten te stimuleren, informeren en te ondersteunen daar waar het gaat om de afspraken die VNG met VWS heeft gemaakt. VSG is daarnaast algemeen projectleider en eerste aanspreekpunt van het projectteam SBB (bestaande uit projectleiders van Kenniscentrum Sport, NOC*NSF, ZonMw en VSG) wat betreft communicatie, financiële planning, operationele planning en afstemming. VSG is derhalve een spin in het web namens de andere ondersteuningspartners. VSG rapporteert aan VWS over de voortgang van de werkzaamheden en geeft uitvoering aan een kwaliteitsplan voor buurtsportcoaches (vakmanschap).
- ZonMw is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Sportimpuls (zorgvuldige verdeling van middelen en bewaken voortgang en adequate besteding) en geeft advies over de kaders en criteria van de Sportimpuls.

Ondersteuning Sportimpuls

Voor de Sportimpuls is bij de bestuurlijke afspraken een apart addendum toegevoegd waarin de verschillende rollen, taken en verantwoordelijkheden van VWS, NOC*NSF, ZonMw en Kenniscentrum Sport staan vermeld. Voor de reguliere Sportimpuls en JILILB gelden de volgende rollen, taken en verantwoordelijkheden:

- Ministerie van VWS is verantwoordelijk voor het vaststellen of tussentijds wijzigen van de kaders van de Sportimpulsregeling. In deze kaders staan de uitgangspunten en randvoorwaarden van de regeling beschreven. NOC*NSF en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt van de regeling hebben een adviserende rol bij het vaststellen of wijzigen van de kaders van de Sportimpuls. De kaders vormen de basis voor de beoordelingscriteria;
- Ministerie van VWS is verantwoordelijk voor het vaststellen van de beoordelingscriteria voor iedere ronde van de Sportimpuls. ZonMw is verantwoordelijk voor het opstellen van deze beoordelingscriteria. De bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt van de regeling hebben een adviserende rol bij het vaststellen of wijzigen van beoordelingscriteria;
- NOC*NSF is verantwoordelijk voor de ondersteuning aan lokale sport- en beweegaanbieders in het kader van de Sportimpuls. Het ministerie van VWS stelt middelen hiervoor ter beschikking aan NOC*NSF. NOC*NSF stemt de inhoud, aard en omvang van het ondersteuningsaanbod af met zowel het ministerie van VWS (als opdrachtgever van het programma SBB) als de (overige) bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma SBB. De samenstelling van de Menukaart Sportimpuls wordt vormgegeven door Kenniscentrum Sport in nauwe samenwerking met NOC*NSF en ZonMw. De kaders van de Sportimpuls vormen de basis voor de samenstelling van de Menukaart. Kenniscentrum Sport integreert de Menukaart in de databank sport & bewegen nieuwe stijl;
- ZonMw is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Sportimpulsregeling, inclusief het opstellen van de call-tekst inclusief criteria (ofwel penvoerder) en de beoordeling van alle aanvragen. NOC*NSF en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt hebben een adviserende rol bij het samenstellen van de commissie(s) die de Sportimpulsaanvragen beoordelen. NOC*NSF en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt nemen zelf geen zitting in deze commissie(s), maar kunnen wel als toehoorder aanwezig zijn. Ook VWS, Kenniscentrum Sport en NOC*NSF kunnen als toehoorder aanwezig zijn bij bijeenkomsten van de beoordelingscommissie(s) met in achtname van de code belangenverstremming;
- ZonMw is verantwoordelijk voor het beleggen van een sessie met de projectleiders (twee keer per jaar). Deze worden gekoppeld aan de Lerende Netwerken (1x) en de Nationale Kennisdag SBB, die door de VSG worden georganiseerd. In deze sessies wordt aandacht besteed aan de procedurele

kant van de SI-regeling (verantwoordelijkheid ZonMw) en aan de inhoudelijke kant (verantwoordelijkheid NOC*NSF).

Voor de KSG gelden de volgende rollen, taken en verantwoordelijkheden:

- Ministerie van VWS is verantwoordelijk voor het vaststellen of wijzigen van de kaders van de Sportimpuls KSG-regeling. In deze kaders staan de uitgangspunten en randvoorwaarden van de regeling beschreven. Kenniscentrum Sport en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt van de regeling hebben een adviserende rol bij het vaststellen of wijzigen van de kaders van de Sportimpuls. De kaders vormen de basis voor de beoordelingscriteria;
- Ministerie van VWS is verantwoordelijk voor het vaststellen van de beoordelingscriteria voor iedere ronde van de Sportimpuls KSG. ZonMw is verantwoordelijk voor het opstellen van deze beoordelingscriteria. Kenniscentrum Sport en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt van de regeling hebben een adviserende rol bij het vaststellen of wijzigen van beoordelingscriteria;
- Kenniscentrum Sport is verantwoordelijk voor het ondersteuningsaanbod aan lokale sport- en beweegaanbieders om te komen tot kansrijke aanvragen voor de Sportimpuls KSG. Hierbij werkt Kenniscentrum Sport samen met het ondersteuningsaanbod dat vanuit NOC*NSF beschikbaar is voor de reguliere Sportimpuls (OOSI's). Het ministerie van VWS stelt middelen hiervoor ter beschikking aan Kenniscentrum Sport. Kenniscentrum Sport stemt de inhoud, aard en omvang van het ondersteuningsaanbod af met zowel het ministerie van VWS (als opdrachtgever van het programma SBB) als de (overige) bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma SBB. De samenstelling van de Menukaart Sportimpuls KSG wordt vormgegeven door Kenniscentrum Sport in nauwe samenwerking met NOC*NSF en ZonMw. De kaders van de Sportimpuls vormen de basis voor de samenstelling van de Menukaart;
- ZonMw is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Sportimpulsregeling, inclusief het opstellen van de call-tekst en de beoordeling van alle aanvragen. ZonMw is tevens verantwoordelijk voor het samenstellen van de beoordelingscommissie, waarbij Kenniscentrum Sport en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt een adviserende rol hebben bij het samenstellen van deze commissie(s) die de Sportimpulsaanvragen beoordelen. Kenniscentrum Sport en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt nemen zelf geen zitting in deze commissie(s) maar kunnen wel als toehoorder aanwezig zijn. Ook VWS, Kenniscentrum Sport en NOC*NSF kunnen als toehoorder aanwezig zijn bij bijeenkomsten van de beoordelingscommissie(s), met inachtneming van de code belangenverstremgeling;
- ZonMw is verantwoordelijk voor het beleggen van een sessie met de projectleiders (twee keer per jaar). Deze worden gekoppeld aan de Lerende Netwerken als het de lopende projecten betreft (1x) en er wordt één sessie apart door ZonMw georganiseerd voor de startende projecten. In deze sessies wordt aandacht besteed aan de procedurele kant van de Sportimpulsregeling (verantwoordelijkheid ZonMw) en aan de inhoudelijke kant (verantwoordelijkheid Kenniscentrum Sport).

Met de bijgestelde bestuurlijke afspraken is de ondersteuning verlengd tot en met 2018 (Ministerie van VWS, 2016a).

In 2013 hebben VSG, NOC*NSF en KSC een gezamenlijk ondersteuningsplan opgesteld voor de periode 2013-2016 (VSG, NOC*NSF & NISB, 2013). Voor 2017 zijn er alleen afzonderlijke ondersteuningsplannen.

Ondersteuningsinstrumenten

In de SBB Monitor 2016 (Van Lindert et al., 2016) is een opsomming gegeven van de ondersteuningsinstrumenten die VSG, NOC*NSF en Kenniscentrum Sport (wilden) inzetten om de doelen van het programma SBB te bereiken. In de voorliggende rapportage wordt vermeld welke activiteiten tussen najaar 2016 en najaar 2017 zijn uitgevoerd.

Activiteiten in 2016-2017

Tussen najaar 2016 en najaar 2017 waren de ondersteuningsactiviteiten vooral gericht op de volgende zaken:

- Tiende tranche buurtsportcoaches;
- Zesde ronde Sportimpuls regulier, vijfde ronde Sportimpuls KSG en vierde ronde Sportimpuls JILIB;
- Nieuwe rondes van regionale bijeenkomsten ('Lerende Netwerken') en de Nationale Kennisdag SBB;
- Uitvoering geven aan een kwaliteitsplan voor buurtsportcoaches (vakmanschap), inclusief Buurtsportcoachdag;
- Het informeren van stakeholders;
- Het uitbrengen van magazines met goede voorbeelden;
- Het uitbrengen van factsheets;
- Doorkijk 2017-2018.

Website en overige communicatie

De ondersteuningspartners communiceren met het werkveld via de centrale website www.sportindebuurt.nl. Via deze website worden *best practices*, formele stukken, programma's en achtergronden van bijeenkomsten, modellen, filmpjes, en dergelijke beschikbaar gesteld en andere relevante ervaringen en kennis ontsloten. De volgende acties zijn ondernomen:

- De website wordt continu uitgebreid met nieuws en praktijkvoorbeelden.¹²⁹ Onder het kopje 'Onderzoek' zijn alle onderzoeken met betrekking tot het programma (algemeen), buurtsportcoaches en de Sportimpuls gebundeld;
- Op het eigen YouTube-kanaal¹³⁰ zijn filmpjes over de genomineerden voor de Stimuleringsprijs buurtsportcoach of combinatiefunctionaris geplaatst.
- De buurtsportcoachapp is vernieuwd. Eenvoudiger, laagdrempeliger en helemaal gericht op 'het vinden van elkaar'. Op basis van profiel en/of expertise (op bepaalde doelgroepen of thema's) kunnen collega-buurtsportcoaches elkaar vinden en met elkaar sparren;¹³¹
- Tijdens bijeenkomsten wordt gewerkt met de Sport en Bewegen in de Buurt-Congres App. In de app vinden gebruikers het programma, de deelnemers, workshopinformatie etc.;
- Eind 2016 is een speciale uitgave van het BUURTSPORTCOACH.magazine, in samenwerking met het programma Grenzeloos actief, verschenen, met als titel Grenzeloos actief.¹³² Verhalen van regionale samenwerkingsverbanden, die sport en bewegen voor mensen met een beperking mogelijk maken, staan centraal. Ook zijn inspirerende portretten te vinden van deelnemers en coaches van Samen voor Goud;

¹²⁹ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/onderzoek/>.

¹³⁰ <https://www.youtube.com/channel/UCCy9hdtvQs31IAAtQq4QK0BA>.

¹³¹ <https://www.sportindebuurt.nl/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/buurtsportcoach-app/>.

¹³² Zie https://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Grenzeloos_actief_magazine_LR.pdf.

- Er wordt gewerkt aan een nieuw magazine met als thema Kwetsbare doelgroepen. Dit magazine wordt in oktober 2017 verwacht;
- In de periode oktober 2016 tot en met juli 2017 zijn drie digitale nieuwsbrieven verschenen. 2.948 personen zijn op de nieuwsbrief geabonneerd;¹³³
- 2.655 personen volgen het Twitteraccount @Sportindebuurt van Sport en Bewegen in de Buurt;
- Sport en Bewegen in de Buurt heeft sinds maart 2016 een Facebookpagina, vooral gericht op de combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches;
- In de periode oktober 2016 tot en met juli 2017 hebben 33.466 bezoekers de website van Sport en Bewegen in de Buurt bezocht. Van hen was 63 procent een nieuwe bezoeker. De overige 37 procent heeft de website meer dan één keer geraadpleegd. Het aantal bezoeken van de website komt op 51.533. In totaal hebben de bezoekers 124.604 pagina's op de website bezocht. Gemiddeld verbleven zij 2 minuten en 20 seconden op de website en bezochten zij 2,42 pagina's. De meest bezochte pagina, op de homepage na, is de pagina met informatie over de reguliere Sportimpuls.¹³⁴ De meeste bezoekers van de website zijn afkomstig uit Zuid-Holland en Noord-Holland, gevolgd door Gelderland;
- Tijdens de Landelijke Buurtsportcoachdag is voor de derde keer de Stimuleringsprijs bsc/cf uitgereikt;
- In december 2016 is de factsheet *Mensen met een chronische aandoening in beweging door goede samenwerking met de gezondheidszorg*¹³⁵ verschenen.

Regionaal Lerende Netwerken

De ondersteuningspartijen organiseren jaarlijks regionale (interactieve) bijeenkomsten, de zogeheten 'regionaal Lerende Netwerken'. De bijeenkomsten worden op zes à zeven locaties in het land gehouden, zowel in het voorjaar als in het najaar. De Lerende Netwerken zijn een interactieve manier van kennis halen en brengen. Een bijeenkomst bestaat uit lezingen en workshops en tijdens de lunch worden rondetafelgesprekken georganiseerd. Ook vinden speeddates plaats. Het doel van deze bijeenkomsten is het samenbrengen van mensen en organisaties die zich bezighouden met Sport en Bewegen in de Buurt. Naast gemeenten worden onder andere organisaties van de sectoren zorg en welzijn, sportverenigingen, buitenschoolse opvang, bedrijfsleven en onderwijs uitgenodigd. Ook de combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches worden uitgenodigd. Door de ervaring en kennis vanuit diverse velden uit te wisselen, kan van elkaar worden geleerd. Bij de Lerende Netwerken was veel aandacht voor kwetsbare doelgroepen (mensen met een beperking, chronisch zieken, ouderen etc.).

In het najaar van 2016 zijn zes Lerende Netwerken georganiseerd, in het voorjaar van 2017 ook zes. Aan deze Lerende Netwerk-bijeenkomsten hebben respectievelijk 365 en 450 deelnemers deelgenomen (tabel B4.1). De Lerende Netwerken worden vooral bezocht door mensen uit de sport- en beweegsector (vooral buurtsportcoaches). Ook de sectoren onderwijs, welzijn en sport & zorg zijn vertegenwoordigd. In september/oktober 2017 staan weer zes Lerende Netwerk-bijeenkomsten gepland.

¹³³ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/contact/nieuwsbrief/>.

¹³⁴ Zie <https://www.sportindebuurt.nl/sportimpuls/sportimpuls-regulier/>.

¹³⁵ Zie http://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Sportenbewegenindebuurt%20factsheet_mensen%20met%20een%20chronische%20aandoening_WEB%20def.pdf.

Tabel B4.1 Aantal Lerende Netwerken en deelnemers voor de periode 2013-2016

	Aantal Lerende Netwerken	Aantal deelnemers
Voorjaar 2013	6	391
Najaar 2013	6	500
Voorjaar 2014	6	524
Najaar 2014	7	488
Voorjaar 2015	6	365
Najaar 2015	7	495
Voorjaar 2016	6	520
Najaar 2016	6	365
Voorjaar 2017	6	450

Bron: NISB (nu Kenniscentrum Sport, 2013a; 2013b; 2014; 2015), Daalder & Elfring (2015), Beck (2016) en Beck & Van der Meer (2017a).

De bijeenkomsten worden steeds door Kenniscentrum Sport geëvalueerd met behulp van een digitale enquête (zie NISB 2013a; 2013b; 2014; 2015; Daalder & Elfring, 2015; Beck, 2016; Beck & Van der Meer, 2017a). De resultaten worden vervolgens gebruikt voor het bepalen van de onderwerpen voor de volgende bijeenkomsten.

110 van de in totaal 365 deelnemers aan de bijeenkomsten in het najaar van 2016 hebben de evaluatie ingevuld (Beck, 2016). De evaluatie van de bijeenkomsten in het voorjaar van 2017 is door 106 van de 450 deelnemers ingevuld (Beck & Van der Meer, 2017a). De belangrijkste redenen om de bijeenkomsten van de Lerende Netwerken te bezoeken waren inspiratie en ideeën opdoen, één of meerdere onderwerpen van de workshops en de mogelijkheid tot netwerken. Dit is gelijk aan vorig jaar.

Tijdens de bijeenkomsten in het najaar van 2016 was vooral veel interesse voor de workshops ‘Aan tafel!’, ‘De rol van de gemeente bij de inzet van sport en bewegen voor vluchtelingen’ en ‘Zorg, sport en bewegen: een passende combinatie’. In het voorjaar van 2017 waren de workshops ‘Kansen en uitdagingen voor samenwerking met sociale wijkteams’, ‘Samenwerken met en in de sport’ en ‘Hoe bereik je kwetsbare ouderen’ populair onder de respondenten. De algemene indruk van de respondenten over de bijeenkomsten, zowel in najaar 2016 als voorjaar 2017, is ruim voldoende tot goed. Het inhoudelijke programma van najaar 2016 en voorjaar 2017 voldeed met rapportcijfers als 6,8 en 6,9 niet aan de verwachtingen van iedereen. De deelnemers aan de bijeenkomsten in het najaar van 2016 waren positief over de ‘Speeddates Sportimpuls’, ‘Aan tafel’ en ‘Veilig Sportklimaat’, maar gaven aan dat zij meer verdieping in de workshops wensden en dat grote delen van het programma nadrukkelijk gericht waren op uitvoerende combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches en minder op beleidsmedewerkers van gemeenten.

Tijdens de Lerende Netwerken van het voorjaar van 2017 was vooral interesse in de workshops ‘Kansen en uitdagingen voor samenwerking met het sociale wijkteam’ en ‘Hoe bereik je kwetsbare ouderen’. Deelnemers wensden echter meer verdieping in de inhoud en gaven aan geen nieuwe inzichten/inhoud te hebben opgedaan. Ook wordt een aantal keer genoemd dat interessante workshops in de uitnodiging niet op elke locatie werden verzorgd. Verschillende deelnemers gaven ook complimenten aan de organisatie. De respondenten beoordelen de Lerende Netwerken van het voorjaar van 2017 die ze hebben bezocht gemiddeld met het rapportcijfer 7,1. Ter vergelijking: de Lerende Netwerken van het najaar van 2016 zijn beoordeeld met gemiddeld een 7.

Overige bijeenkomsten

Op 8 december 2016 vond de Nationale Kennisdag SBB plaats met 200 bezoekers (Beck & Van der Meer, 2017b). Deze Kennisdag was vooral gericht op beleidsmedewerkers van alle organisaties die bij het programma Sport en Bewegen in de Buurt zijn betrokken. Thema van de dag: samenwerken sport en zorg bereikt kwetsbare groepen. Daar waar de Lerende Netwerken meer bedoeld zijn voor de uitvoerende professionals, is de Kennisdag gericht op beleidsmatige doelgroepen, zoals teamleiders, beleidsmedewerkers, coördinatoren van gemeenten, sportbonden, gezondheids-, welzijn-, cultuur-, onderwijs-, zorginstellingen, (provinciale) sportorganisaties of -stichtingen en coördinatoren buurtsportcoaches en/of combinatiefunctionarissen. Uit de evaluatie blijkt dat de deelnemers de Kennisdag met gemiddeld een 7,1 beoordeeld hebben (Beck & Van der Meer, 2017b). Dat is een stuk hoger dan de 6,6 waar de vorige Kennisdag mee werd beoordeeld. Ter vergelijking: de Kennisdag van 2014 werd beoordeeld met een 7,2. Deelnemers geven bij de Kennisdag van 2016 aan een specifiek thema of onderwerp gemist te hebben en wensen wat meer netwerk mogelijkheden.

Op 20 juni 2017 is de derde Landelijke Buurtsportcoachdag voor en door combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches georganiseerd. 115 deelnemers namen aan deze dag deel. De dag bestond o.a. uit twee plenaire presentaties (René van den Burg, 'Van combinatiefunctionaris en buurtsportcoach naar verbindelaar en ontwikkelaar'; en Anke Siegers, 'De nieuwe route') en een *talking diner*. Tevens is de Stimuleringsprijs Buurtsportcoach & Combinatiefunctionaris 2017 uitgereikt. Dit is een prijs die is bedoeld voor een buurtsportcoach of combinatiefunctionaris die door middel van een creatieve aanpak tot een inspirerend, bijzonder en blijvend resultaat is gekomen.¹³⁶ Deelnemers hebben na afloop van de Landelijke Buurtsportcoachdag een digitaal evaluatieformulier ontvangen (respons 42%; zie Aalbers, 2017a). Gemiddeld hebben de deelnemers de Landelijke Buurtsportcoachdag met een 7,3 beoordeeld, dat is duidelijk hoger dan in 2015 (6,9) en 2016 (6,4). Het voorprogramma (bezoek aan de Clarence Seedorf Playground in Almere) is door dertien respondenten bezocht, maar wel met goed tot zeer goed beoordeeld. Ook de presentatie van Anke Siegers, de filmpjes en de uitreiking van de Stimuleringsprijs en de dagvoorzitter scoren goed. De presentatie van René van den Burg, de *pitches* van de opleiders en de informatiemarkt scoren ruim voldoende. De deelnemers waren het minst tevreden over het '*talking dinner*', maar ook dit onderdeel scoorde nog voldoende. Ontevredenheid over het *talking diner* werd volgens de opmerkingen in het toelichtingenveld vooral veroorzaakt door de beperkte zaalruimte en het hoge geluidsniveau, wat de uitwisseling van informatie heeft bemoeilijkt.

Ondersteuningspartners organiseren daarnaast regelmatig themabijeenkomsten, zoveel mogelijk op locatie.

Menukaart Sportimpuls

De Menukaart Sportimpuls is een geselecteerd overzicht van succesvolle sport- en beweeginterventies die de afgelopen jaren door sportbonden, beweegaanbieders, fitnessorganisaties en anderen is ontwikkeld. Sport- en beweegaanbieders kunnen alleen een beroep doen op middelen uit de Sportimpuls als de activiteiten zijn gebaseerd op het aanbod op deze Menukaart. In hoofdstuk 3 over de Sportimpuls is meer informatie over de Menukaart opgenomen.

¹³⁶ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/idzard-pruikisma-winnaar-stimuleringsprijs-buurtsportcoach-combinatiefunctionaris-2017>.

Zoals vermeld in de vorige SBB monitor (Van Lindert et al., 2016) heeft Kenniscentrum Sport in 2016, net als in 2015, een belronde uitgevoerd onder interventie-eigenaren (n=8) van interventies voor Sportimpuls KSG (doelgroep 0-4 jaar). Nieuwe belrondes onder interventie-eigenaren hebben niet plaatsgevonden.

Tipsheet borging van lokale sport- en beweegprojecten

In december 2016 is een tipsheet¹³⁷ uitgekomen over de borging van lokale sport- en beweegprojecten (Aalbers, 2017b). De sheet bevat tips, praktijkvoorbeelden en hulpmiddelen die het proces van borging kunnen vergemakkelijken. De sheet geeft aan dat borging een dynamisch proces is waar doorlopend aandacht voor moet zijn.

Buurtactieplan en buurtscan

Om gemeenten die aan de slag willen, te ondersteunen bij de analyse van een buurt of gebied, hebben VSG en Kenniscentrum Sport het buurtactieplan en de buurtscan ontwikkeld.¹³⁸ Het doel van de buurtscan is gemeenten te helpen bij het ontwikkelen van een plan van aanpak voor een buurtgericht sport- en beweegaanbod dat aansluit op bestaand beleid (buurtactieplan). De buurtscan is een *toolbox* van instrumenten van onder andere sportraden, advies- en onderzoeksbureaus en van landelijke organisaties zoals Kenniscentrum Sport en Movisie. Kenniscentrum Sport is hierbij de ondersteunende partij. Het buurtactieplan en de buurtscan worden doorlopend onder de aandacht gebracht in de vorm van lezingen en workshops tijdens de Lerende Netwerken en de Kennisdagen.

Sinds het verschijnen van de vorige SBB Monitor (augustus 2016 t/m juli 2017) hebben 1.525 bezoekers de buurtscan bezocht. Dit bezoekersaantal is wat lager in vergelijking met de voorgaande twee jaar (zie tabel B4.2). De gemiddelde bezoekduur schommelt tussen één en twee minuten en lag afgelopen jaar op anderhalve minuut. Het aantal bezoekers en de gemiddelde bezoekduur van voorgaande jaren in tabel B4.2 wijkt af van wat in de vorige SBB Monitor is gepresenteerd vanwege een ander tijdsspanne en doordat Google Analytics tijdelijk onbereikbaar was.

Tabel B4.2 Aantal bezoekers en gemiddelde bezoekduur buurtscan via website Sportindebuurt.nl 2014 tot 2017

Periode	Aantal bezoekers	Gemiddelde bezoekduur (in minuten en seconden)
Augustus 2016 - juli 2017	1.525	01:31
Augustus 2015 - juli 2016	2.224	01:07
Augustus 2014 - juli 2015	2.465	01:37
April 2014 (start) - juli 2014	536	02:15

Regionale en lokale ondersteuning Sportimpuls

Projectaanvragers en -eigenaren kunnen wanneer zij daar behoefte aan hebben, worden ondersteund bij de aanvraag, uitvoering of afronding van Sportimpulsprojecten. De decentrale Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls (OOSI) is sinds 1 januari 2017 vervangen door een centraal

¹³⁷ <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=7487&m=1482503321&action=file.download>.

¹³⁸ Zie www.sportindebuurt.nl/buurtssportcoaches/buurtscan-en-buurtactieplan/.

aanspreek- en verdeelpunt georganiseerd door NOC*NSF. In hoofdstuk 3 over de Sportimpuls zijn de werkwijze van en de ervaringen met het aanspreekpunt toegelicht.

Publiek-private samenwerking

Om op meer plekken in Nederland nieuwe sport- en beweegprojecten uit te voeren, moeten de krachten van meerdere organisaties worden gebundeld. Publiek-private samenwerking (PPS) is een middel om organisaties uit het publieke en het private domein samen op te laten trekken om een bepaald doel te bereiken. De gedachte erachter is dat zowel publiek als privaat, door hun samenwerking meer (in kwaliteit, kwantiteit en geld) kunnen bereiken voor de samenleving.

Het bedrijfsleven onderkent het bredere belang van de uitvoering van het programma SBB. VNO-NCW en MKB-Nederland zijn, als vertegenwoordigende organisaties van het bedrijfsleven, bestuurlijke partners in het programma. Het stimuleren van een gezonde en actieve(re) leefstijl draagt immers in algemene zin bij aan de volksgezondheid en aan de vitaliteit en duurzame inzetbaarheid van werknemers. Vanuit hun functie informeren VNO-NCW en MKB-Nederland relevante branches en regionale verenigingen over het programma. Waar mogelijk fungeren VNO-NCW en MKB-Nederland als bruggenbouwers, door het ministerie van VWS, gemeenten en de sport in contact te brengen met die delen van het aangesloten bedrijfsleven waar sport en beweging tot de kern van de bedrijfsactiviteiten behoort. Sport & Zaken zet zich, namens de SBB partnerorganisaties VNO-NCW en MKB-Nederland, specifiek in om de verbinding tussen sport en het bedrijfsleven (PPS) te bevorderen. In 2016 ziet Sport & Zaken dat grote ondernemingen de lokale verbinding meer zoeken en de sport omarmen. Tevens wordt daarbij aandacht besteed aan de eigen medewerkers en sport- en beweegactiviteiten. Bij het MKB nemen het 'vitaliteitsdenken' en de hulpvraag aan de sport voor sport en bewegen toe. Lokale connecties met de sport, multi-sportaanbod en met name activiteiten gericht op volwassenen zijn van toenemend belang.

Zelfscan Sportimpuls

De zelfscan Sportimpuls is bedoeld voor sport- en beweegaanbieders die bezig zijn met het opstellen van een reguliere Sportimpulsaanvraag¹³⁹. Meer informatie over de zelfscan is te lezen in hoofdstuk 3 over de Sportimpuls.

Kwaliteitsimpuls buurtsportcoaches

Investeren in kwaliteit en kennisdeling tussen buurtsportcoaches is van belang om de kwaliteit en continuïteit van de werkzaamheden van buurtsportcoaches te waarborgen. De opbrengsten uit de Kwaliteitsimpuls Buurtsportcoaches, waaronder functieprofielen en een opleidingsoverzicht, worden geborgd en verder verspreid (onder buurtsportcoaches én werkgevers). Zie ook paragraaf 2.2.

Vakmanschap

Om de inzet van buurtsportcoaches op kwetsbare groepen verder te professionaliseren, wordt ingezet op de nieuwe vakmanschapslijn (zie ook paragraaf 2.2).

¹³⁹ Zie <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/zelfscan-sportimpuls.html>.

Database managementinformatie

In het kader van de Impuls brede scholen, sport en cultuur (nu Bic) heeft VSG een database aangelegd met management- en projectinformatie over de lokale situatie. Op basis van input vanuit onder andere (regionale) ondersteuners, projectleiders en gemeenten kunnen tussenrapportages worden gemaakt die behulpzaam zijn bij de sturing van het project. Informatie in het kader van SBB is toegevoegd.

Bijlage 5. Brede impuls combinatiefuncties

Achtergrond en doelen

Sinds 2008 kunnen gemeenten met cofinanciering van het Rijk (Ministeries VWS en OCW) hun lokale sport- en beweegbeleid een impuls geven door combinatiefunctionarissen aan te stellen. Tot 2012 hadden de combinatiefunctionarissen (zoals ze destijds werden genoemd) vooral het doel om de sectoren onderwijs, sport en/of cultuur te verbinden. De doelgroep betrof jongeren tot 18 jaar. Begin 2012 is de decentralisatie-uitkering uitgebreid naar buurtsportcoaches en kwam deze onder het programma Sport en Bewegen in de Buurt te vallen. Zij kregen als specifieke opdracht om passend sport- en beweegaanbod in de buurt te organiseren en een verbinding te maken tussen sport- en beweegaanbieders en organisaties uit andere sectoren zoals zorg, welzijn, kinderopvang en het bedrijfsleven. Buurtsportcoaches kunnen worden ingezet voor alle inwoners van een gemeente. Ze zijn dus breder inzetbaar, waardoor de naam van de regeling veranderde van 'Impuls brede scholen, sport en cultuur' in 'Brede impuls combinatiefuncties'. Met de uitbreiding van het werkveld van buurtsportcoaches werden ook de doelstellingen van de inzet van buurtsportcoaches verruimd, zie tabel B5.1. In figuur B5.1 en tabel B5.2 zijn de belangrijkste ijkpunten en veranderingen van de Bic door de jaren heen opgenomen.

Tabel B5.1 Overzicht van landelijke doelstellingen verbonden aan de inzet van buurtsportcoaches

---

Doelstellingen Impuls brede scholen, sport en cultuur, 2008:

---

1. Uitbreiding aantal brede scholen met sport- en cultuuraanbod in zowel het primair als voortgezet onderwijs, om te beginnen in de veertig krachtwijken.
  2. Versterking van circa 10 procent van de sportverenigingen met het oog op hun maatschappelijke functie en de inzet van sportverenigingen voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk.
  3. Stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen voor alle leerlingen.
  4. Bevorderen dat de jeugd tot 18 jaar vertrouwd raakt met een of meer kunst- en cultuurvormen en stimuleren van actieve kunstbeoefening onder jongeren.
-

Aanvullende doelstellingen Brede impuls combinatiefuncties, vanaf 2012:

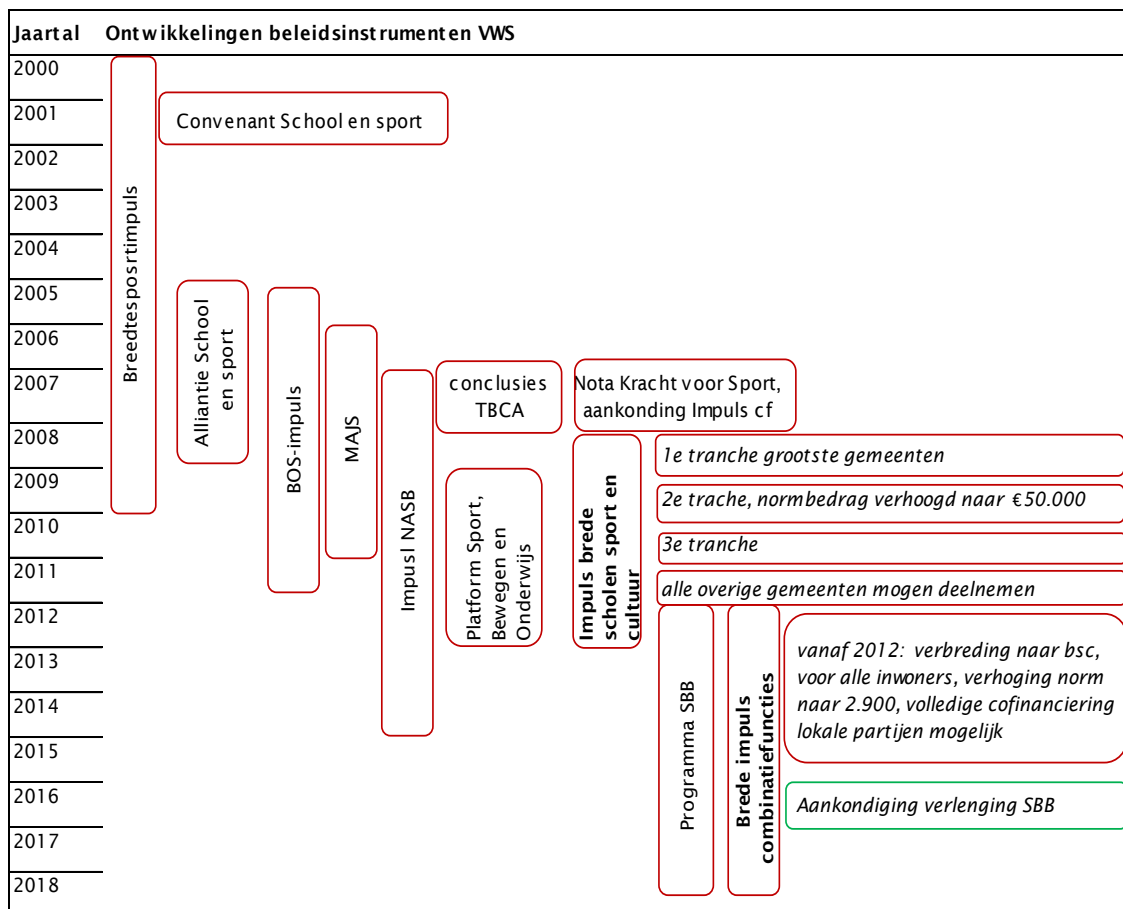
---

1. Meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt.
  2. Sportverenigingen worden versterkt.
  3. Er wordt een verbinding gelegd tussen sport en andere sectoren zoals onderwijs, welzijn, kinderopvang en bedrijfsleven.
-

Bron: Ministerie van OCW & Ministerie van VWS (2007); Ministerie van VWS (2011), bewerking Mulier Instituut.

Figuur B5.1 Tijdlijn van belangrijkste ijkpunten Bic en voorlopers door de jaren heen

Bronnen: Ministerie van BZK (circulaires gemeentefonds 2008-2017).

Het streven was om tot en met 2016 2.900 fte aan combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches te realiseren. Dit aantal staat met de verlenging van het programma tot en met 2018 nog steeds overeind. Ook de doelstellingen zijn niet veranderd. Wel zijn in overleg met de partners binnen de Bic enkele verbeterpunten aangebracht. Het betrekken van specifieke doelgroepen, zoals chronisch zieken, gehandicapten en ouderen, krijgt meer aandacht, evenals de scholing van buurtsportcoaches. Gelet op de decembercirculaire is per 2017 enerzijds sprake van een verhoging van de decentralisatie-uitkering door toepassing van een loonkostenstijging-index en anderzijds van een verlaging door de verplichte afdracht aan het BTW compensatiefonds (Ministerie van BZK, 2016b). In 2017 moeten alle gemeenten voor 1 oktober een intentieverklaring inleveren met het gewenste deelnamepercentage voor de Brede impuls combinatiefuncties voor 2018 (Ministerie van VWS, 2016a). Meer informatie over de achtergrond van de regeling is te vinden op de website van sport in de buurt.¹⁴⁰

¹⁴⁰ <https://www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/wat-zijn-buurtsportcoaches/>.

Tabel B5.2 Overzicht van belangrijkste ijkpunten Bic door de jaren heen

Jaartal	Algemene ontwikkelingen sportbeleid	Ontwikkelingen Brede impulscombinatiefuncties
2007	Aankondiging Impuls brede scholen, sport en cultuur in kamerbrief en Nota Kracht voor Sport	
2008	Start Impuls brede scholen, sport en cultuur	Eerste tranche gestart (30 grootste gemeenten). Gemeenten ontvangen 1e jaar van deelname volledige financiering van het Rijk. Verdeling aantal fte op basis van inwonertal tot 18 jaar.
2009		Norm van 2.500 naar 2.250 fte verlaagd, normbedrag van 45.000 naar 50.000 euro verhoogd. Tweede tranche gestart (99 gemeenten). 60% cofinanciering verwacht vanaf 2e jaar van deelname.
2010		Gemeenten kunnen lokale partijen voor maximaal 20% van cofinanciering laten mee betalen. Derde tranche gestart (89 gemeenten).
2011		Aankondiging programma SBB in Beleidsbrief Sport en Bewegen in Olympisch perspectief, als onderdeel daarvan de inzet van buurtsportcoaches. Vierde tranche gestart (130 gemeenten). Alle overige gemeenten komen in aanmerking voor deelname. Gemeenten kunnen lokale partijen voor maximaal een derde van de cofinanciering laten mee betalen.
2012	Start programma SBB (tot 2018) Start Brede impuls combinatiefuncties (Bic)	Extra middelen van VWS beschikbaar voor de inzet van combinatiefuncties, verbreding naar buurtsportcoaches. Inzet fte geldt voor alle inwoners, van jong tot oud. Norm wordt verhoogd naar 2.900 fte in 2016. Gemeenten kunnen voor 60, 80, 100, 120 of 140 van het voor hen geldende aantal formatieplaatsen deelnemen. Vanwege uitputting budget in 2012 maximaal 120% uitgekeerd van aantal te realiseren fte's aan gemeenten. Gemeenten krijgen de vrijheid om de cofinanciering (volledig) te organiseren in samenwerking met lokale partijen. 373 gemeenten doen mee aan de Bic.
2013		Aankondiging komende jaren kwaliteitsbevordering bij bsc's centraal. 377 gemeenten doen mee aan de Bic.
2014		Monitoring over realisatie fte's en de 60% cofinanciering die gemeenten moeten organiseren. Vanwege diversiteit in achtergrond bsc, wil het Rijk meer verbinding en kennisdeling tot stand brengen. 371 gemeenten doen mee aan de Bic.
2015		371 gemeenten doen mee aan de Bic.
2016	Bekendmaking verlenging programma SBB tot 2018	Vanwege uitputting budget vanaf 2016 maximaal 138% i.p.v. 140% deelnamepercentage van gemeente (percentage te realiseren fte's). 373 gemeenten doen mee aan de Bic.
2017		Deelnamepercentage van gemeente verlaagd naar 136%. 371 gemeenten doen mee aan de Bic.

Bronnen: Ministerie van BZK (circulaires gemeentefonds 2008-2017).

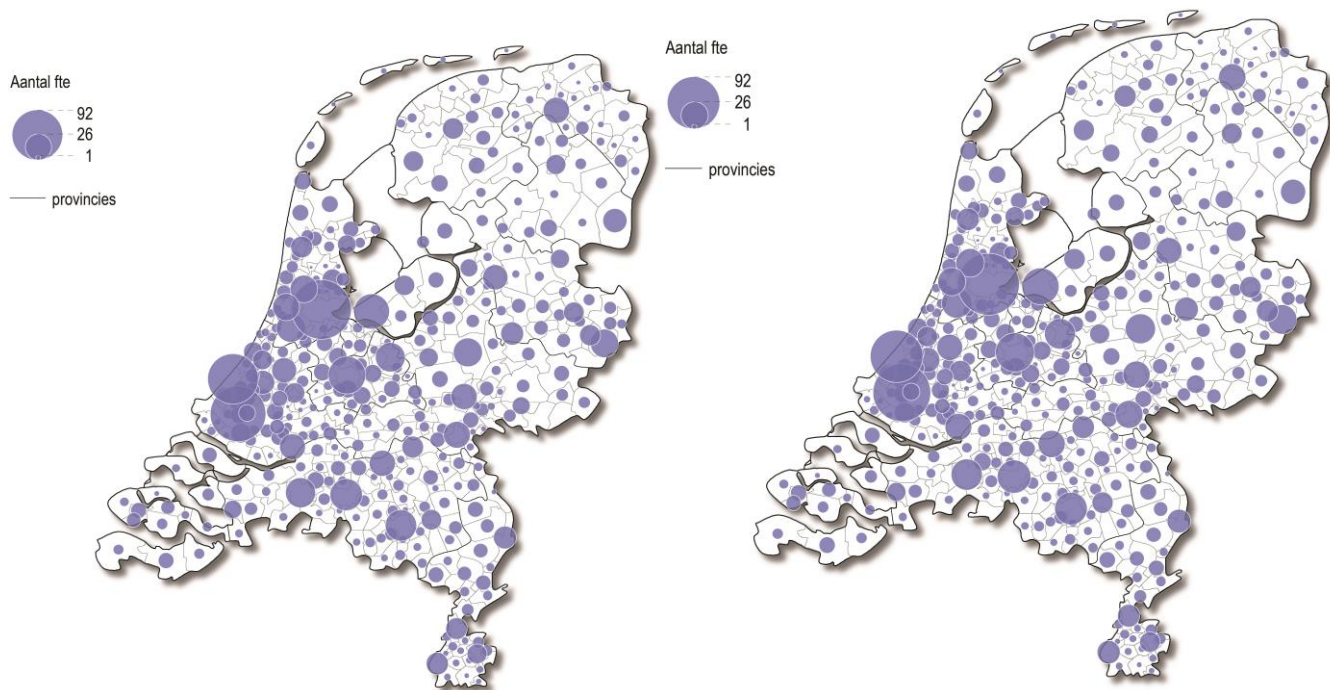
Kaart B5.1 Ontwikkeling beoogde deelname gemeente regeling buurtsportcoaches

Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart.

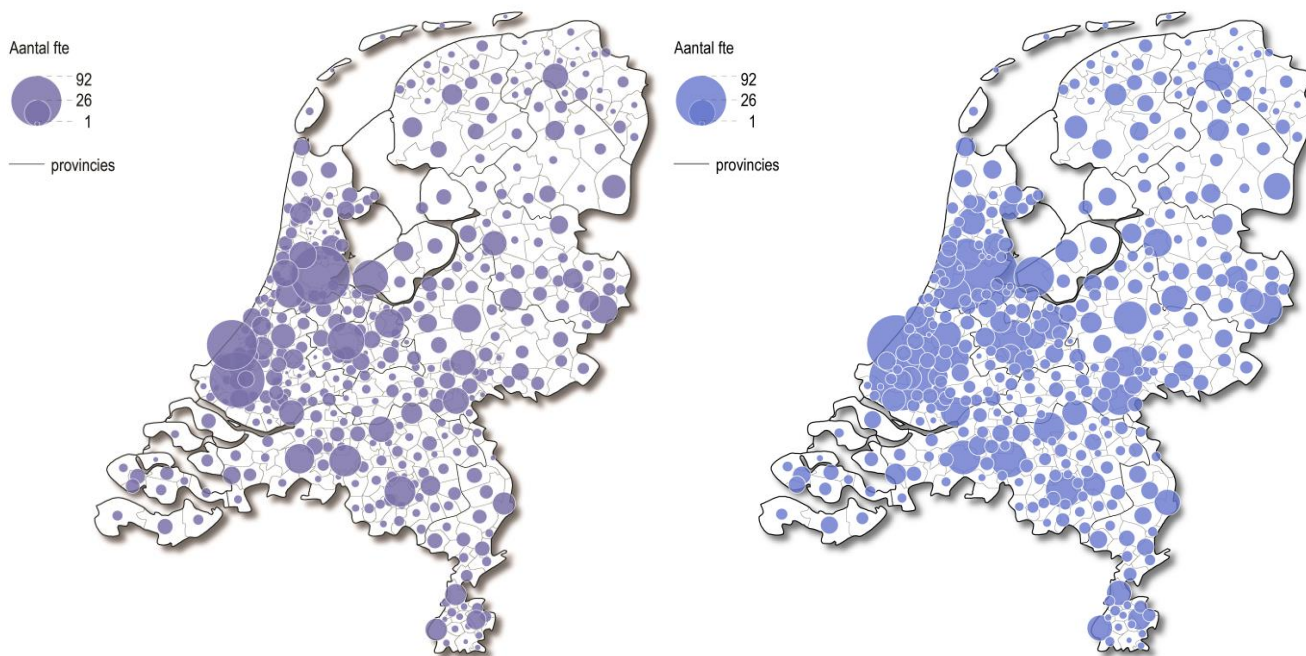

Kaart B5.2 Ontwikkeling beoogde deelname gemeente regeling buurtsportcoaches

Tranche 1+ 2+ 3 + 4 + 5

Tranche 1+ 2+ 3 + 4 + 5 + 6

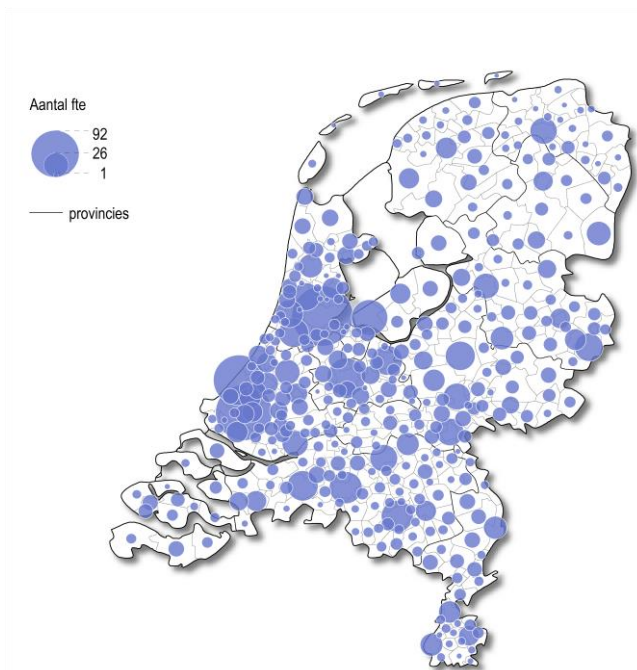

Tranche 1+ 2+ 3 + 4 + 5 + 6 + 7

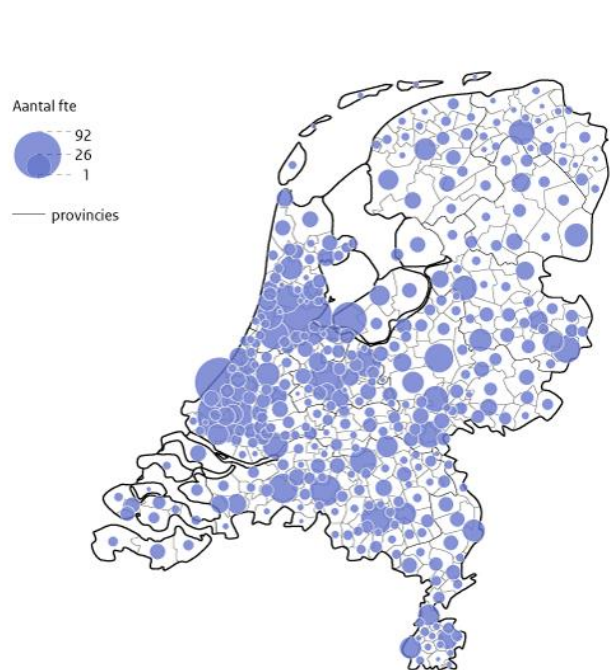
Tranche 1+ 2+ 3 + 4 + 5 + 6 + 7 + 8

Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.volksgezondheidszorg.info/sport/sportopdekaart.

Kaart B5.3 Ontwikkeling beoogde deelname gemeente regeling buurtsportcoaches

Tranche 1+2+3+4+5+6+7+8+9

Tranche 1+2+3+4+5+6+7+8+9+10

Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, ww.volksgesondheidszorg.info/sport/sportopdekaart.

Bijlage 6. Sportimpuls

Achtergrond en doelen

Tot en met 2018 (verlenging programma met twee jaar) kunnen lokale sport- en beweegaanbieders tweejarige ondersteuning ontvangen via de Sportimpuls. Met deze subsidieregeling worden zij in staat gesteld lokaal vraaggericht sport- en beweegaanbod op te zetten met als doel om een hogere en vooral duurzame sport- en beweegdeelname te bereiken. Daar verandert met de verlenging van het programma niets aan. Vanaf 2017 is verplichte cofinanciering ingevoerd, met het oog op een betere borging van het nieuwe aanbod dat ontstaat als gevolg van de projecten¹⁴¹. Tot en met 2016 was dat geen vereiste, het project kon gedurende de looptijd van twee jaar volledig via de subsidie worden uitgevoerd. In de periode 2017-2018 is door de koppeling tussen SBB en Grenzeloos Actief ook meer aandacht voor ouderen, chronisch zieken en mensen met een beperking. Ook is een nieuwe stimuleringsregeling in het leven geroepen voor bedrijven om te experimenteren met projecten gericht op kwetsbare doelgroepen¹⁴². Tot slot creëert de minister van VWS met de SBIR (zie paragraaf 3.2 kop Kansen voor ondernemerschap in de sport gericht op kwetsbare doelgroepen) extra ruimte om het aantal succesvolle Sportimpulsprojecten te kunnen vergroten en te kunnen experimenteren met de Sportimpuls om op toekomstige vraagstukken en uitdagingen in te kunnen spelen.

Om in aanmerking te komen voor de subsidie dienen lokale sport- en beweegaanbieders gebruik te maken van de 'Menukaart Sportimpuls'. Dit betreft een overzicht van succesvolle sport- en beweegininterventies die de afgelopen jaren zijn ontwikkeld. Om vraaggericht te kunnen werken, is samenwerking tussen sport- en beweegaanbieder(s) en verschillende partijen (zoals gemeenten, organisaties in de sectoren onderwijs, welzijn, zorg en het bedrijfsleven) essentieel. Binnen de Sportimpuls spelen de gemeenten en interventie-eigenaren¹⁴³ een belangrijke rol. Voor een aanvraag is draagvlak vanuit de gemeente en onderbouwing met behulp van een buurtactieplan gewenst. De aanvragen voor de Sportimpuls worden op kwaliteit en relevantie beoordeeld alvorens te worden gehonoreerd of afgewezen.

Binnen de Sportimpuls hebben sport- en beweegaanbieders drie mogelijkheden om een aanvraag in te dienen: de reguliere Sportimpuls, de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG) en de Sportimpuls Jeugd In Lage InkomensBuurten (JILIB). Van 9 januari tot 23 februari 2017 konden aanvragen voor de Sportimpulsronde 2017 worden ingediend. In 2018 kan de subsidie voor de laatste keer worden aangevraagd.¹⁴⁴

De regeling is in 2012 gestart met de Sportimpuls, die we de reguliere Sportimpuls noemen. Vanaf 2013 kan door sport- en beweegaanbieders, samen met partijen uit de (jeugd)gezondheidszorg, ook een

¹⁴¹<https://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Addendum%20Bestuurlijke%20Afspraken%20SBB%20Sportimpuls%20tm%202018.pdf>.

¹⁴²<http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/sbir/overzicht-sbir-oproepen/sport-en-bewegen-voor-kwetsbare-doelgroepen>.

¹⁴³Er bestaat een verschil tussen een interventie-eigenaar en een projectaanvrager of -eigenaar. Een interventie-eigenaar beheert een erkende interventie die binnen een Sportimpulsproject kan worden aangevraagd. Een projectaanvrager of -eigenaar is degene die de leiding heeft over een lokaal Sportimpulsproject en dient gebruik te maken van erkende interventies.

¹⁴⁴<https://www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/sport-en-bewegen/programmas/programma-detail/sportimpuls/>.

aanvraag worden ingediend via de regeling KSG.¹⁴⁵ Deze regeling is ontstaan uit het Lenteakkoord van 2012 en is bedoeld om overgewicht bij kinderen te voorkomen (ZonMw, 2013a). Projecten zijn gericht op het ontwikkelen van sport- en beweegaanbod voor kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar en/of jongeren van 12 tot 18 jaar met (risico op) overgewicht of obesitas (Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt, 2012). Vanaf de ronde van 2017 is daar de doelgroep 4 tot 12 jaar bijgekomen, zodat de leeftijdsgrenzen lopen van 0 tot en met 18 jaar. De Menukaart KSG is met interventies voor deze doelgroep uitgebreid. Vanaf 2014 is de Sportimpuls JILIB erbij gekomen. Deze regeling is gericht op de doelgroep jeugd (0-21 jaar) in lage inkomensbuurten.¹⁴⁶ De definitie van een laag inkomen die veel wordt gehanteerd, is een besteedbaar inkomen dat onder de norm van 120 procent van het sociale minimum ligt. Per gemeente kan de norm om in aanmerking te komen voor bepaalde regelingen verschillen tussen 110 procent en 130 procent. Meer informatie over de Sportimpuls is te vinden op www.sportindebuurt.nl.

Beoordelingscriteria

Aan de hand van een prioriteringsschema worden alle projecten gerangschikt. Een project dat met 'zeer relevant' en 'zeer goed' is beoordeeld, wordt bijvoorbeeld in de categorie 1 geplaatst. Op basis van het beschikbare budget wordt bepaald welke projecten voor subsidie in aanmerking komen. In 2012 moesten aanvragen minimaal 'zeer relevant en voldoende' zijn om te worden gehonoreerd. In 2013 zijn alleen projecten die minimaal 'relevant en goed' scoren, gehonoreerd en in 2014 zijn projecten die minimaal 'relevant en voldoende' scoren gehonoreerd. Door de hoeveelheid beschikbare middelen verschilt het aantal te honoreren projecten per type Sportimpuls, waardoor in 2015 en 2016 ook verschillende prioriteringen bij het honoreren zijn gehandhaafd. Bij JILIB zijn bijvoorbeeld projecten met minimaal 'relevant en voldoende' gehonoreerd terwijl dit voor de reguliere Sportimpuls op 'relevant en goed' zit (in verband met minder beschikbare middelen).

¹⁴⁵ Zie ook <https://www.sportindebuurt.nl/sportimpuls/sportimpuls-kinderen-sportief-op-gewicht/>.

¹⁴⁶ Zie ook <https://www.sportindebuurt.nl/sportimpuls/sportimpuls-jeugd-in-lage-inkomensbuurten/>.

Kader B6.1 Wijzigingen in procedure Sportimpuls door de tijd

Vanaf 2012:

- Criteria zijn aangescherpt. Het onderscheid tussen de items(criteria) die scoren voor relevantie en kwaliteit is veel duidelijker geworden. Er is vrijwel geen overlap in de criteria meer.
- De beoordelaarspoule is veranderd van samenstelling en de beoordelaars kennen de regeling nu allemaal goed. Doordat de beoordelaars veel meer toelichting moeten geven bij de criteria, is het beoordelingsproces transparanter geworden en tevens aangescherpt.
- De Sportimpulsaanvraag moet gaan over sport als lichamelijke beweging; denksporten e.d. zonder fysieke component vallen buiten de regeling. In 2012 was dit nog geen verplichting.
- Eén van de aangescherpte criteria betreft het vraaggericht werken; dit is erg belangrijk geworden voor een goede score. In 2012 waren er nog vrij veel aanbodgerichte voorstellen.
- De samenwerking met de buurtsportcoach is een belangrijk aandachtspunt geworden en veel beter uitgewerkt in aanvragen van latere datum. Sinds 2014 wordt expliciet gevraagd naar de beschrijving van de rol van de buurtsportcoach in het project.
- Het maximaal aan te vragen bedrag is verlaagd van 150.000 naar 100.000 euro.
- Er zijn meerdere regelingen ontstaan binnen de Sportimpuls (Kinderen Sportief op Gewicht en Jeugd in Lage Inkomensbuurten). In de ronde van 2012 richtten veel aanvragen zich op jeugd. Door de komst van de andere regelingen moet een aanvraag voor jeugd extra goed worden onderbouwd.
- De samenwerking met gemeente en interventie-eigenaar is sinds 2013 verplicht gesteld. Beide partijen dienen een advies over de subsidieaanvraag te verstrekken.
- Er is een intentieverklaring toegevoegd waarin de samenwerking moet worden bekrachtigd.
- In 2012 moesten alleen de grote (€ 90.000-plus) projecten een voortgangsverslag indienen. Nu moet ieder project dat.
- Op de website van ZonMw waar de aanvragen moeten worden ingediend is een handleiding geïntroduceerd met afbeeldingen voor het invullen en indienen van een aanvraag.
- De hoofdaanvrager en bestuurlijk verantwoordelijke zijn in de aanvragen sinds 2014 dezelfde persoon. Vanaf 2014 mogen sport- en beweegaanbieders slechts bij één lopend project binnen de reguliere Sportimpuls, Sportimpuls JLIB of Sportimpuls KSG als hoofdaanvragende organisatie betrokken zijn. Zij mogen wel meer dan één subsidieaanvraag indienen, maar per aanvragende organisatie wordt maximaal één Sportimpulsaanvraag gehonoreerd.

Wijzigingen 2015 t.o.v. 2014:

- In de procedure van 2015 dienen projecteigenaren de activiteiten in hun project te monitoren en evalueren. Hiervoor kunnen zij maximaal 15 procent van het totale budget reserveren.
- Projectleiders dienen gedurende het project gegevens over onder andere het bereik van de doelgroep te registreren en hun leerervaringen te beschrijven. In 2012 was pas laat bekend hoe projecten moesten worden geregistreerd en verantwoord. Na een jaar werd pas geregistreerd.
- Het registratiesysteem dat is gebruikt voor projecten uit 2012 en 2013 is vervangen door een registratiesysteem dat ruimte geeft voor de projectleiders om meer informatie kwijt te kunnen en dat meer betrouwbare gegevens op zal leveren.
- De definitie van lokale sport- en beweegaanbieder is aangepast (sportaanbieder moet o.a. in gemeente van uitvoer gevestigd zijn).
- Een handtekening van de interventie-eigenaar en de gemeente is verplicht (anders was aanvraag niet ontvankelijk).

Vervolg kader B6.1

Wijzigingen 2016 t.o.v. 2015:

- Meer aandacht voor financiële borging en cofinanciering.
- Specifieke toelichting voor doelgroep gehandicaptensport of mensen met een beperking.
- Voor de aanvragen gericht op jeugd en jongeren geldt dat bij Jeugd In Lage InkomensBuurten meer moet worden aangesloten bij het gemeentelijk armoedebeleid.
- Ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie moet nog beter worden uitgewerkt.

Wijzigingen 2017 t.o.v. 2016:

- Het maximaal aan te vragen bedrag per project is verlaagd naar 80.000 euro.
- Cofinanciering is verplicht gesteld: minimaal 15% van het aangevraagde bedrag.
- De doelgroep 4-12-jarigen met overgewicht wordt toegevoegd bij KSG.
- De Menukaart KSG wordt uitgebreid met aanbod voor de leeftijdscategorie 4-12-jarigen.
- De mogelijkheid om 25.000 euro extra per KSG-project aan te vragen voor doorontwikkeling vervalt.
- Bij Jeugd In Lage InkomensBuurten moet nog beter worden aangesloten bij het gemeentelijk armoedebeleid.

Voorgenomen wijzigingen 2018 t.o.v. 2017¹⁴⁷:

- Cofinanciering is verplicht. In 2017 was dit minimaal 15%. Het percentage voor 2018 moet nog vastgesteld worden;
- De gehonoreerde projecten starten uiterlijk 1 september 2018.
- De reguliere Sportimpuls wordt alleen nog maar opengesteld voor kwetsbare doelgroepen (chronisch zieken, ouderen en gehandicapten).

Bron: ZonMw (2015d); www.sportindebuurt.nl; website ZonMw¹⁴⁸

¹⁴⁷ Bron: <https://www.zonmw.nl/nl/actueel/nieuws/detail/item/vooraankondiging-sportimpuls-2018/>.

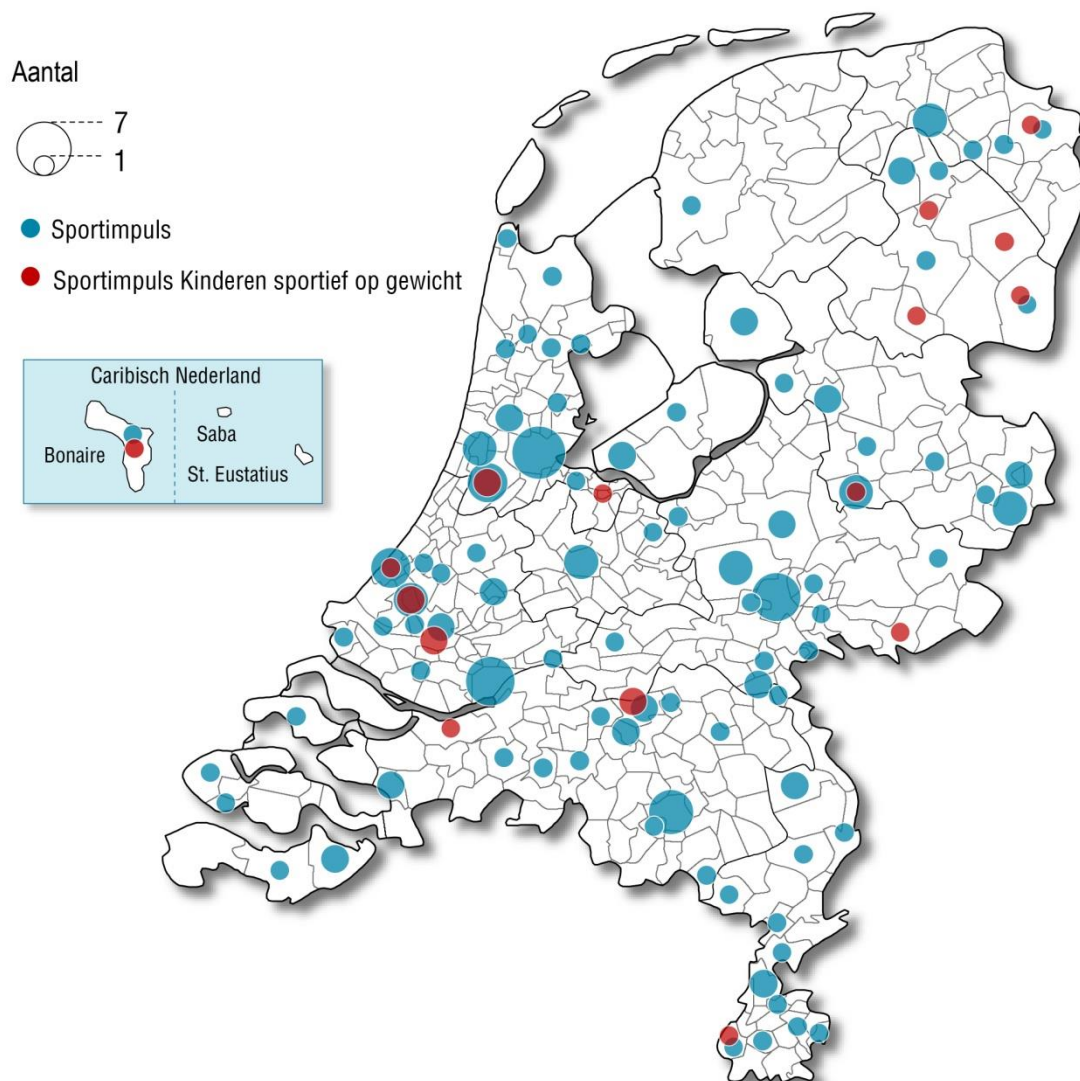
¹⁴⁸ <https://www.zonmw.nl/nl/actueel/nieuws/detail/item/wijzigingen-en-aandachtspunten-subsidieoproep-sportimpuls-2017/>.

Kaart B6.1 Overzicht aantal Sportimpulsprojecten per gemeente, ronde 2012

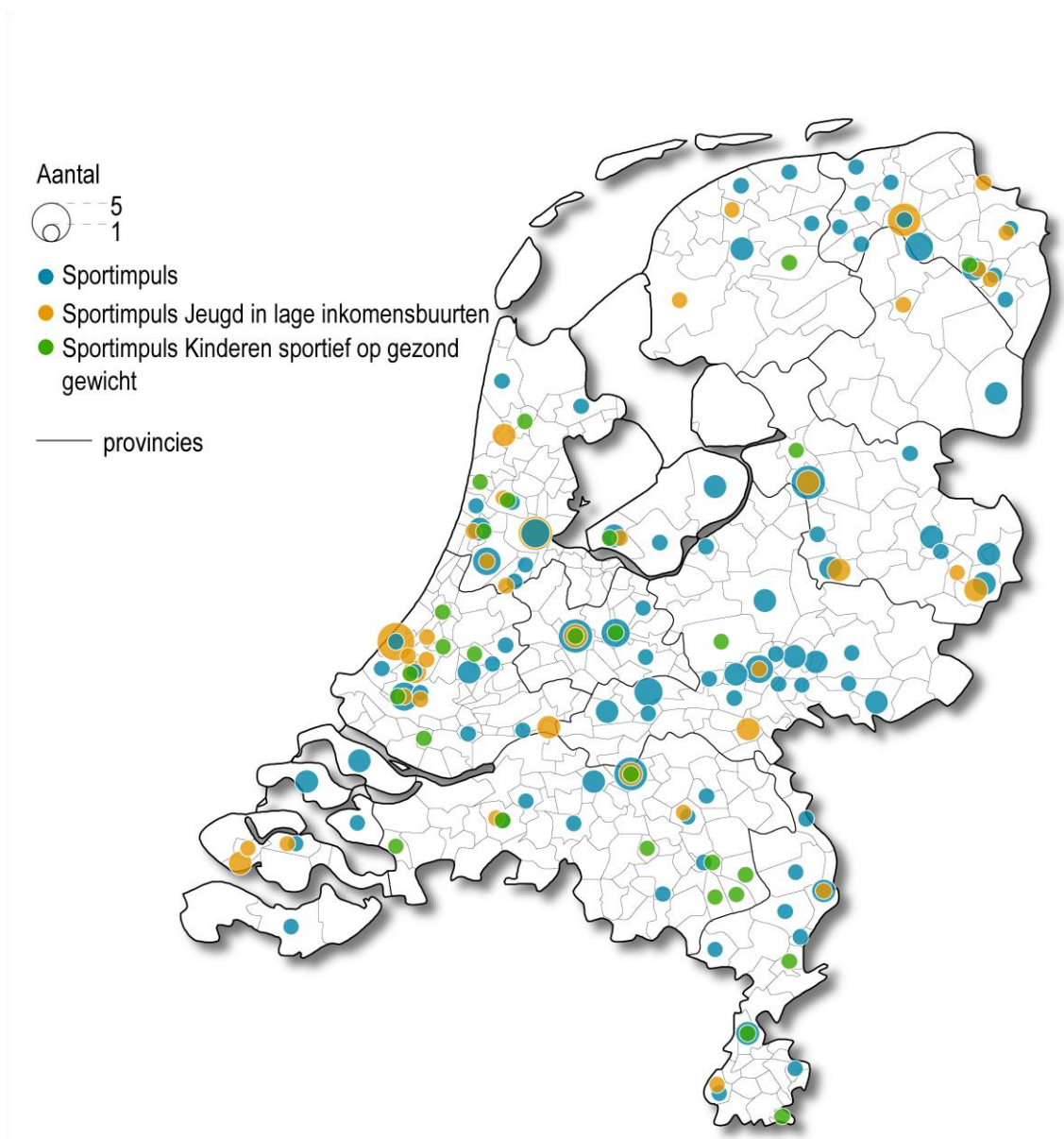
Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart.

Kaart B6.2 Overzicht aantal Sportimpulsprojecten per gemeente, regulier en KSG, ronde 2013

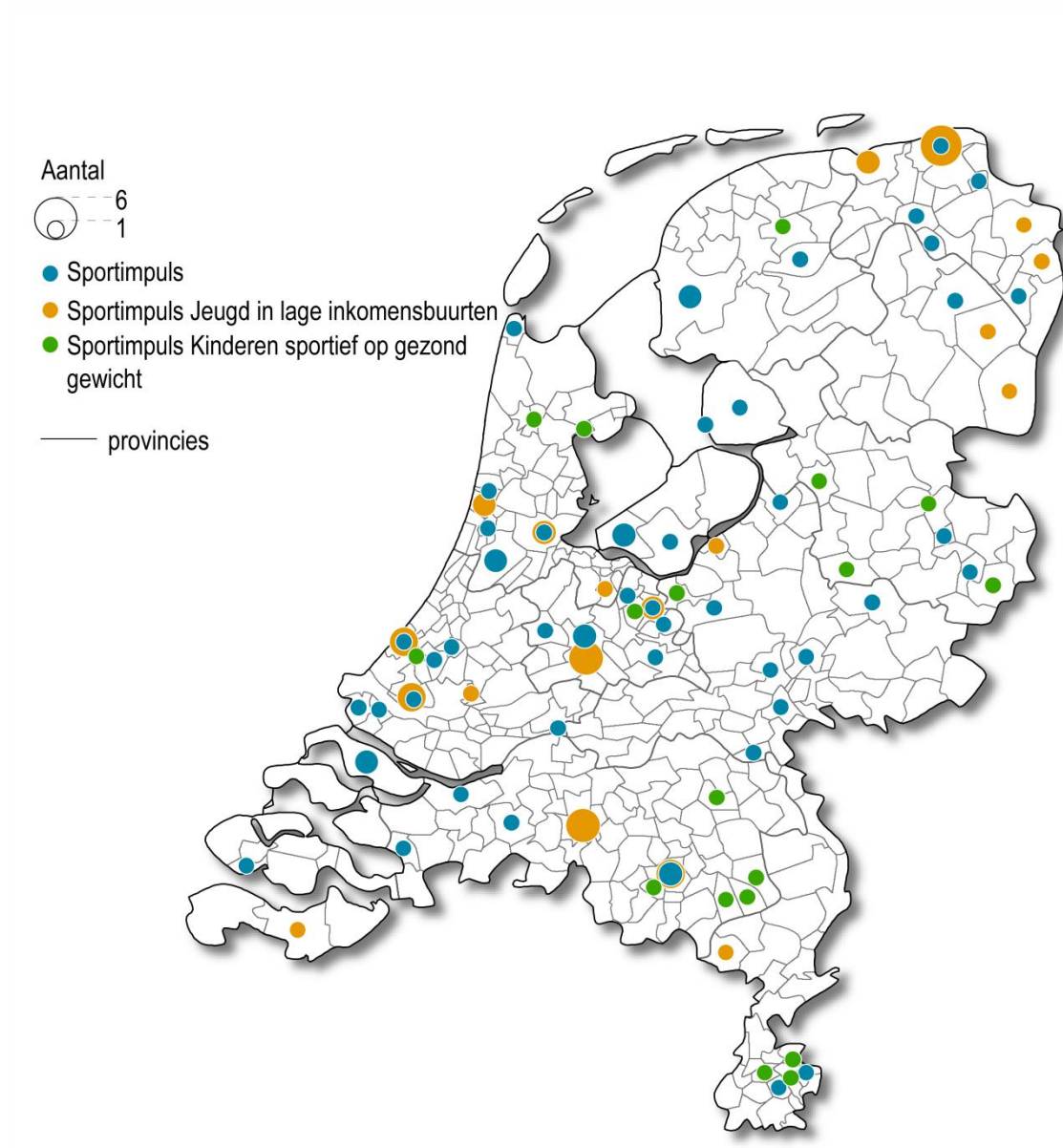
Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.volksgezondheidszorg.info/sport/sportopdekaart.

Kaart B6.3 Overzicht Sportimpulsprojecten per gemeente, regulier, KSG en JILIB, ronde 2014

Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

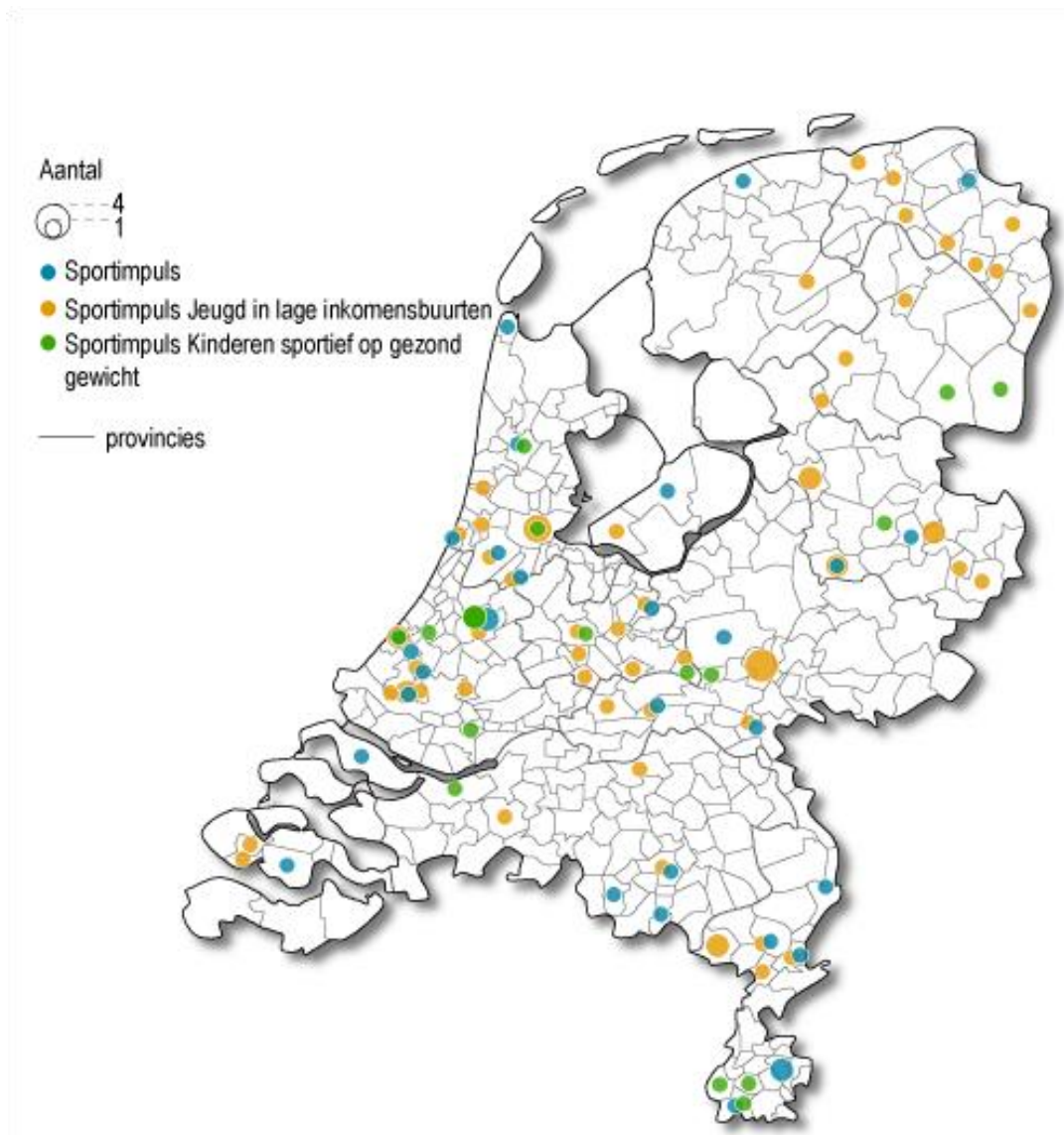
Kaart B6.4 Overzicht Sportimpulsprojecten per gemeente, regulier, KSG en JILIB, ronde 2015

Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart.

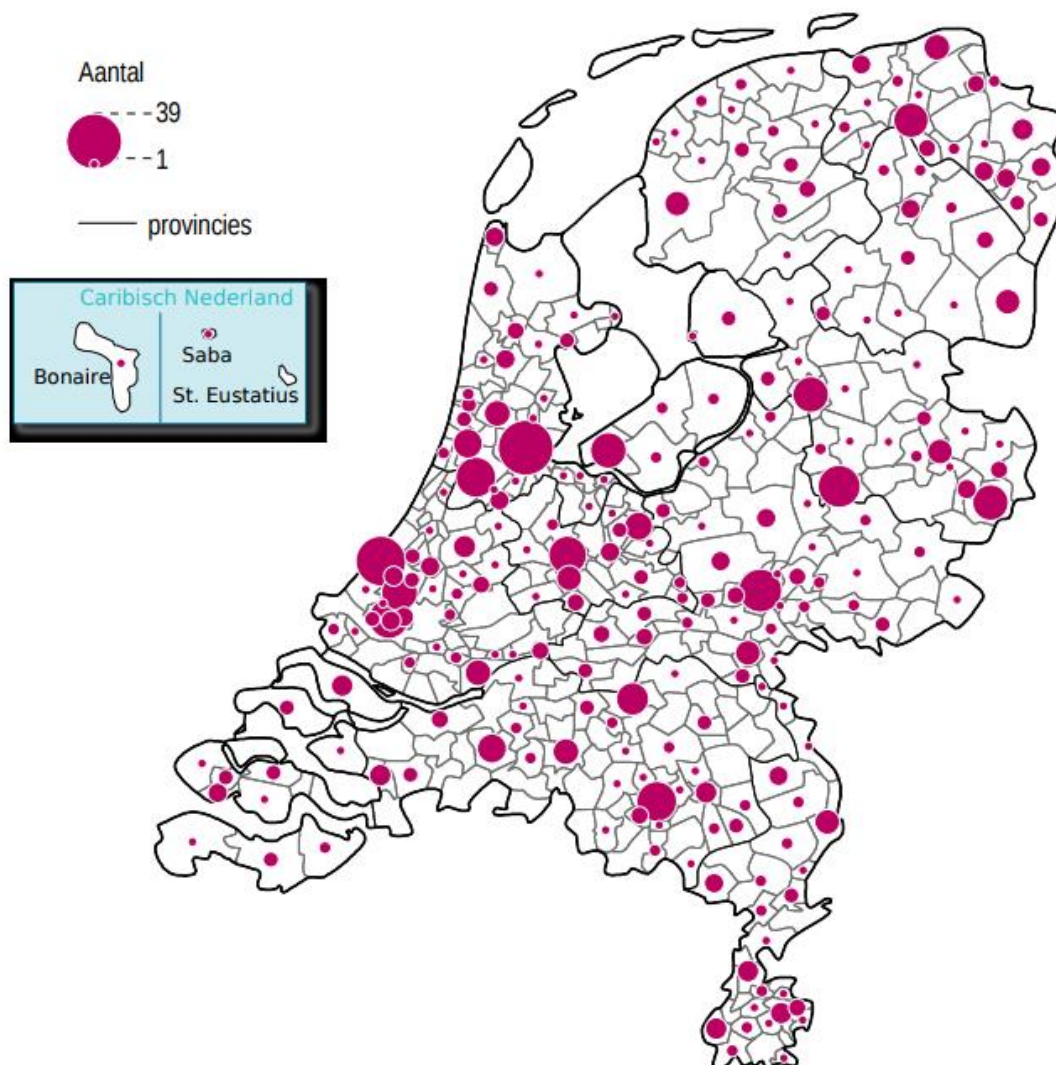

Kaart B6.5 Overzicht Sportimpulsprojecten per gemeente, regulier, KSG en JILIB, ronde 2016

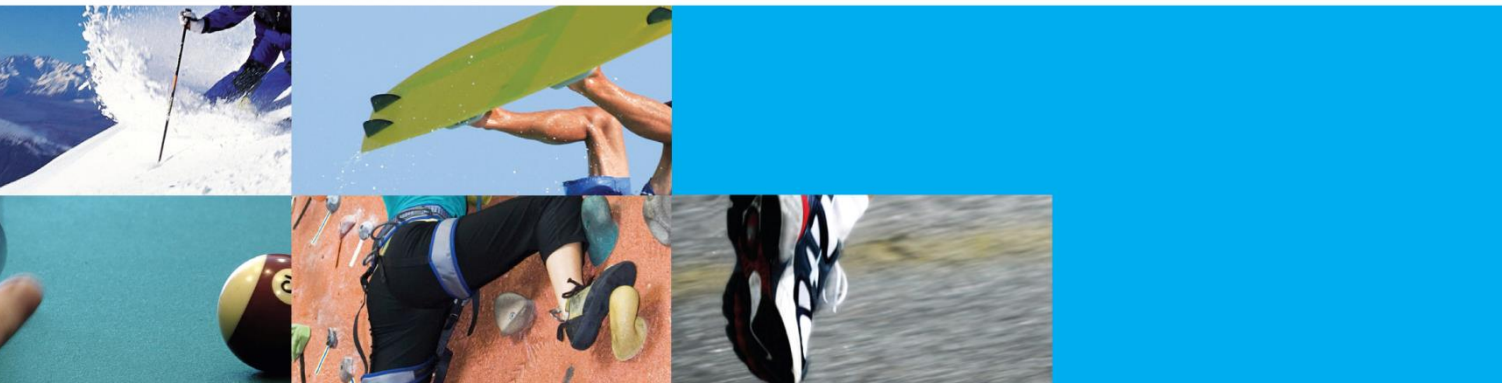

Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart.

Kaart B6.6 Overzicht Sportimpulsprojecten per gemeente, regulier, KSG en JILIB, ronde 2012 tot en met 2017

Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl